

56. Tiistaina 6 päivänä toukokuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston elinkeinopoliittinen
selonteko 1702

Valtioneuvoston selonteko 5/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 6/1997 vp
Äänestykset

Ed. Aapo Saaren /kesk ym. välikysymys
hallituksen harjoittamasta alue- ja työlli-
syyspolitiikasta 1703

Välikysymys 1/1997 vp
Vastaus ja keskustelu

Mietintöjen pöydällepano

1) Valtioneuvoston oikeuskanslerin ker-
tomus oikeuskanslerin virkatoimista ja
lain noudattamista koskevista havainnois-
ta vuodelta 1995 1804

Kertomus 8/1996 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 1/1997
vp

2) Kertomus hallituksen toimenpiteistä
vuonna 1995 ”

Kertomus 5/1996 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1997
vp

3) Hallituksen esitys laiksi Euroopan
yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiin-
tiöjärjestelmän täytäntöönpanosta an-
netun lain muuttamisesta 1804

Hallituksen esitys 29/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
2/1997 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi peruskoulu-
lain, lukiolain, aikuislukiolain 21 ja 24 §:n,
ammattillisista oppilaitoksista annetun lain
24 §:n sekä ammattikorkeakouluopinnois-
ta annetun lain 20 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 128/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi opintotuki-
lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 35/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Aaltonen, Alho, Andersson J., Ant-
vuori, Aula, Brax, Filatov, Halonen, Hassi,
Hurskainen, Huttu-Juntunen, Häkämies, Iha-
mäki, Jansson, Kanerva I., Kanerva S., Kivini-
mi, Knaapi, Kokkonen, Korkeaoja, Krohn, Lai-
tinen, Lapintie, Lindqvist, Mikkola, Niinistö,
Pietikäinen M., Pietikäinen S., Prusti, Rehn, Re-
hula, Rinne, Saapunki, Skinnari, Suhola, Tark-
ka, Tennilä, Tiilikainen, Tiuri ja Viitanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Pietikäinen S., Filatov, Suhola, Lindqvist ja
Jansson.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Häkämies ja Niinistö sekä yksityisasioiden takia edustajat J. Andersson, Filatov, Mikkola ja Tiilikainen sekä tästä ja huomisen päivästä yksityisasioiden takia edustajat Laitinen ja Saapunki.

Valtioneuvoston elinkeinopoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko 5/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 6/1997 vp
Äänestykset

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään nyt päätös valtioneuvoston elinkeinopoliittisesta selonteosta (VNS 5/1996 vp) annettavan lausunnon sanamuodosta.

Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 6, joka sisältää ehdotuksen selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuodoksi. Keskustelu asiasta julistettiin eilen pidetyssä istunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Kääriäinen ed. Rehnin kannattamana ehdottanut seuraavia kolmea lausumaa:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin yritysten välillisten työvoimakustannusten tuntuvaksi alentamiseksi ja porrastamiseksi."

2) "Eduskunta edellyttää, että valtionyhtiöistä saatavat myyntitulot käytetään täysimääräisesti elinkeinopoliittikan vahvistamiseen, Suomen teollisen pohjan laajentamiseen muun muassa tutkimuksen ja tuotekehityksen kautta sekä pk-yritysten toimintaedellytysten parantamiseen."

3) "Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa kansallista aluepolitiikkaa ja ryhtyy noudattamaan EU:n lisäysperiaatetta."

Ed. Smeds on ed. Jääskeläisen kannattamana ehdottanut seuraavaa II vastalauseen mukaista lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että mahdollinen veronalennusvara kohdennetaan työllisyysnäkökohdat huomioiden erityisesti pieni- ja keskituloisten kansalaisten verotuksen keventämiseen."

Ed. Tennilä on ed. Puhjon kannattamana ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Rautaruukki

Oy:n kehittämisen varmistamiseksi myös pitkällä tähtäyksellä eduskunta toteaa, että valtiolla tulee säilyttää yli 50 prosentin osuus Rautaruukki Oy:n osakkeista."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Kääriäisen 1) ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Kääriäisen 1) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 42. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kääriäisen 2) ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Kääriäisen 2) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 44 ei-ääntä; poissa 40. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kääriäisen 3) ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Kääriäisen 3) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 40. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Smedsin ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Smedsin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 50 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 41. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Tennilän ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 12 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 41. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön mukaisen lausunnon selonteon johdosta.

Eduskunta hyväksyy mietinnön ponteen sisältävän ehdotuksen lausunnon lähettämisestä tiedoksi valtioneuvostolle.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Aapo Saaren /kesk ym. välikysymys hallituksen harjoittamasta alue- ja työllisyyspolitiikasta

Välikysymys 1/1997 vp
Vastaus ja keskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan vastaus ed. Saaren ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 1 hallituksen harjoittamasta alue- ja työllisyyspolitiikasta (VK 1/1997 vp).

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta syntynyt keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä tai asian valiokuntaan lähettämisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksen teon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Minulla oli tänään tilaisuus lounastaa tasavallan presidentin kanssa. Siellä tarjottiin muun muassa köyhiä ritareita.

Välikysymyksen keskeinen väite on, että hyvinvointiyhteiskunnan perustaa on vakavasti horjutettu ja kansalaisten välistä eriarvoisuutta on kohtaloikkaasti lisätty nimenomaan nykyisen hallituksen toimesta.

Samaa väitettä oppositio on toistanut viime kuukausina eri yhteyksissä. Väittämään kuuluu

sellainen hokema, että maata jaettaisiin kahtia ja maaseutua tyhjennettäisiin etelään. Näille väitteille esitetyt perustelut ovat kuitenkin jääneet ylimalkaisiksi, jos niitä on edes pyritty esittämään.

Myös opposition käytössä on paljonkin tutkimusaineistoa. Hallitushan paneutui näihin kysymyksiin seminaarissaan huhtikuun puolivälissä. Siellä eräät johtavat asiantuntijat osoittivat tuoreimmilla käytävissä olevilla tutkimustuloksilla, että pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja alueellinen tase on elävää todellisuutta myös tämän päivän Suomessa.

Suomalaisen sosiaaliturvan antama turva-verkko esti suurten väestönosien ajautumisen köyhyteen, kun hallitsematon taloudellinen kehitys suorastaan räjähti työttömyytenä edellisen hallituksen käsille. — Jo tässä vaiheessa haluan korostaa sitä, että toisin kuin keskustassa hallituksen puolella ollaan valmiita aivan tasapuolisesti arvioimaan edellisen hallituksen kautta ja tämän hallituksen kautta, ilman että syytetään, että juuri nykyisen tai edellisen hallituksenkaan kaudella nämä ongelmat olisivat ja nimenomaan hallitusten syystä kärjistyneet. — Mutta näin kävi. Ansiotulothan alenivat sadoissatuhansissa kotitalouksissa, mutta yhteiskunnan antama toimeentulon turva ei romahtanut. Näin ei todella-kaan käynyt.

Sosiaaliturva on tänä päivänä jonkin verran vähemmän runsaskätistä kuin ennen lamaa. Sitä on siis sopeutettu siihen valtavaan tuotannon menetykseen, jonka kärsimme, joka merkitsi myös tulojen menetystä sosiaaliturvajärjestelmille. Kysymys oli 10 prosentin keskimääräisestä etuisuuksien leikkauksesta sen jälkeen, kun niitä oli merkittävästi korotettu 80-luvulla ja vielä 90-luvulle tultaessa. Tarveharkinnan merkitys on kasvanut. Tuotannon aleneminen ja työttömyys on köyhdyttänyt Suomea, siis koko maata ja suomalaisia. Käytettävissä olevat tulot alenivat laman syvimpinä vuosina keskimäärin 7—8 prosenttia.

Yleisellä tasolla tuloeroissa ei kuitenkaan tapahtunut merkittäviä muutoksia, mutta se on selvää, että pitkään jatkunut työttömyys kasvat-
taa kotitalouksien toimeentulon eroja. Kotitalouksien varallisuuserot ovat jonkin verran kasvaneet. Tästähän on tietoa toistaiseksi vain muistaakseni vuoteen 94 asti tai vuodelta 94 vielä, mutta tähän ei oppositio ole kiinnittänyt huomiota. Varallisuuserojen kasvu on aiheutunut laman seurausten ohella markan ulkoisen arvon alentamisesta ja kellutuksesta vuosikymmenen

alkupuolella, siis siitä uusjaosta, joka tapahtui siinä yhteydessä, niin kuin aina devalvaatioiden yhteydessä. Kaikille ei myöskään ole riittänyt metsätuloja tai paksuja osakesalkkuja.

Olen tykönäni pohtinut, mikähän mahtaa olla eräiden kapinapankkien itsenäisyyspyrkimysten takana. Olen kysynyt — tuskin minulla on mahdollisuuksia sitä tarkistaa, kun tietoja ei saa — mahtaako siellä olla mukkeita metsä- taikka maitotilejä, joiden turvin nämä pankit porskuttelevat itsenäisinä.

Hallitus seuraa sosiaaliturvassa tehtyjen säästö päätösten vaikutuksia eri kansalaisryhmien toimeentuloon. Säästö päätöksiä tehtäessä todettiin, että jos ne johtavat vastoin etukäteisarvioita kohtuuttomiin tilanteisiin tai vääristymiin eri tukimuotojen kohdalla, näiden korjaaminen on luonnollista ja tietenkin siihen ryhdytään. Näitä tarkasteluja siitä, mitä on tapahtunut, voidaan tehdä luotettavan aineiston perusteella, kun toimenpiteiden vaikutukset näkyvät käytännön tasolla. Parhaillaan käynnissä olevassa selvitysmiestyössä on esillä eri etuisuusjärjestelmien yhteensovittaminen. Tällöin otetaan huomioon toimeentuloturvan, palvelujen ja sosiaaliturvan rahoituksen keskinäiset yhteydet.

Tänään, arvoisat kollegat, on julkistettu Emu-asiantuntijaryhmän loppuraportti. Lainaan sitä tässä jonkin verran.

Ensimmäinen lausaus: ”Verotus- ja tulonsiirtöjärjestelmällämme on ollut voimistuva alueellisia eroja supistava vaikutus. Myös alueellisesti suhteellisen tasaisesti jakautuneilla palveluilla on ollut huomattava merkitys tuotannontekijätulorojen tasoittajana suuralueittain. Saatavilla olevan aineiston perusteella hyvinvointivaltio verotus- ja tulonsiirto- sekä palvelujärjestelmineen on pitänyt sekä henkilöiden ja kotitalouksien että suuralueiden väliset tuloerot suhteellisen pieninä paitsi normaalioloissa myös laman aikana.”

Sitten toinen lausaus: ”Yritystoiminnan sijainninpäätökset, muuttoliike ja palkanmuodostus eivät ole eliminointeet alueellisia työttömyyseroja, vaikka muuttoliike on ollut vilkasta ja tasoittanut alueiden välisiä eroja. Viime vuosikymmeninä työvoimapiireittaiset ja kuntakohtaiset työttömyyserot Suomessa näyttävät säilyneen vuodesta toiseen. Työttömyyseroissa on tapahtunut pitkällä aikavälillä lähentymistä, mutta prosessi on hyvin hidas.”

Asiantuntijatyöryhmän loppuraportin mukaan Suomen mahdollisen Emu-jäsenyyden haitat aluekehitykselle eivät ole, toisin kuin välikysmyksessä väitetään, kiistattomia. Työryhmä

toteaa, että ”eri tutkijat painottavat eri tavoin sitä, mitä EU:n sisämarkkinaohjelma ja Talous- ja rahaliiton myötä syvenevä integraatio merkitsevät alueellisten kehityserojen kannalta”.

Työryhmä pitää kuitenkin tarpeellisenä varautua siihen mahdollisuuteen, että vastaisuudessa voi esiintyä enenevässä määrin toimialakohtaisia häiriöitä, joilla on suuri merkitys erityisesti tuotantorakenteeltaan yksipuolisilla alueilla. Pääkaupunkiseudun ja muiden kehittyvien alueellisten keskusten kasvu todennäköisesti jatkuu syvenevän integraation oloissa paljolti sisämarkkinaohjelmasta tai nimenomaan Rahaliitosta riippumattakin.

Yhteiskunnan peruspalvelujen puute ei pakota ihmisiä muuttamaan kotiseudultaan, vaikka välikysmyksen tekijät näin väittävät. Viimeksi kuukausi sitten hallitus kirjasi hallitusohjelman toteutumista arvioidessaan tehtäväkseen turvata julkisten palvelujen vähimmäistaso ja palveluitten tasapuolinen saatavuus maan eri osissa. Sen ohessa on alati tarve kehittää ja arvioida julkisin varoin tuotettujen tai tuettujen palvelujen toimivuutta.

80-luvun lopulla päästiin hyvään alueelliseen tasapainoon ennen muuta julkisen sektorin voimakkaan kasvun avulla. Aluepolitiikka tuki vahvasti teollistumista myös maaseudulla. Muuttoliike oli pienimmillään. Tämä oli sitä silloisen opposition sakin hivutuksella ryvettämän sinipunahallituksen aikaa. Se oli alueellisesti erittäin tasapainoista aikaa. Koskaan ennen ei niin paljon ollut sijoitettu aluepolitiikkaan kuin silloin. Siitäkin huolimatta, että talouskehitys ei ollut täysin realistisella pohjalla, kiinnitän huomiota siihen, että kaikki olivat innokkaasti mukana muun muassa julkista sektoria paisuttamassa. Ei nykyinen oppositio ole suinkaan sitä kehitystä tuominnut. (Ed. Elo: Oppositio halusi lisätä menoja silloin! — Ed. Pekkarinen: Elon laskuoppia!)

90-luvun lama ja maailmantalouden muutokset ovat luoneet uuden alueellisen asetelman. Julkisen sektorin paisuttaminen on tullut tiensä päähän. Taloudellinen kehitys ei voi enää nojata perinteisiin tuettuihin työpaikkoihin, joita hävisi tuhansittain. Aikanaan saatiin työpaikkoja, esimerkiksi Lappi, hyvinkin runsaasti, mutta lama osoitti, että monet tuetut työpaikat eivät olleet kestäväällä pohjalla. Se on valitettavaa, mutta tämä tarkoittaa sitä, että on haettava uutta kehityksen ideaa. Alueellinen tasaus ei voi perustua enää julkisen sektorin paisuttamiseen tai tukiaisiin. Tarvitaan vahvaa aluepolitiikkaa,

mutta enemmän sellaista kehitystä, joka lähtee nykyisen maailmantalouden edellytyksistä. Tullevaisuuden työpaikat ovat tietoon ja osaamiseen perustuvissa palveluissa ja tuotannossa. Näitä on tarjolla kaupungeissa ja erilaisissa ja eritasoisissa keskuksissa.

Muuttoliike ei johdu enempää edellisen kuin nykyisenkään hallituksen pahasta tahdosta, vaan elinehtojen ja arvostusten muutoksista. Keskuksissa on paremmin tarjolla työtä myös puolisolle. Elämäntilanteiden vaihteluihin sopivia lyhyitä työsuhteita on paremmin solmittavissa kaupungeissa. Keskuksissa ihmisillä on virikkeellinen, monipuolinen ympäristö, joka nykyisessä jälkiteollisessa yhteiskunnassa on myös taloudellisen kehityksen perusehto.

Entä miksi nuori ja koulutettu väki muuttaa keskuksiin? Varmaankin työn perässä, se on aivan totta. Mutta yhtä lailla päästäkseen usein ahdistavasta, yksipuolisesta, tarkoitan siis: muun muassa poliittisesti ja uskonnollisesti yksipuolisesta kulttuurista, henkisesti avarampaan maailmaan. (Hälinää) Tämän ovat tuhannet ja taas tuhannet nuoret kokeneet Suomessa.

Keskusta tosiasiansa haluaa jakaa maan kahdella rakentamalla pohjoiseen keskustan hallitsemalla, henkisesti ahdistavaa, poliittisesti painostavaa, Euroopasta irtautuvaa tukialuetta, jolta käsin keskusta voi julistaa kovenevalla isännän äänellä. Sieltä heilutetaan itse kirjoitettua maakuntien Suomen valtakirjaa, jota enempää Pohjois-, Itä-, Väli-, Länsi- kuin Etelä-Suomenkaan palkansaajat tai veronmaksajat eivät ole antaneet. Keskustan huoli kaupungeista on tekopyhää, kun se perustuu asenteelliseen kaupunkimaisen elämämuodon vieroksuutaan.

Hallitus puolestaan ottaa vakavasti sekä kaupunkien että maaseudun ongelmat ja kehittää molempiin ratkaisuja. Aluepolitiikassa hallitus korostaa kolmea toisiaan tukevaa tekijää: Hallitus edistää työllisyyttä tukevaa kasvua, joka nojaa alueellisesti kattavaan hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluverkkoon; hallitus edistää alueellisia erityistoimenpiteitä, joilla autetaan muista alueista jälkeenjääviä alueita; ja edelleen, hallitus korostaa EU:n rakennerahastojen merkitystä, joilla nimensä mukaisesti tuetaan elinkeinoelämän kilpailukyvyyn kannalta tarpeellisia rakennemuutoksia erityisesti nyt heikosti kehittyvissä maan osissa. Nämähän ovat linjauksia, jotka olivat aluepoliittisissa selonteossa, johon eduskunnalla on ollut mahdollisuus tutustua ja jota olemme jo käsitelleet.

Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen osalta on

myös ryhdytty erityistoimiin asettamalla työryhmät tekemään ehdotuksia ja seuraamaan kehittämistoimien toteutusta. Itä-Suomi-työryhmä on teki jo ehdotuksensa, ja jälkeä alkaa tulla. Se tietysti harmittaa, kun ed. Kääriäinen ei keksinyt tätä asiaa viime hallituksen kaudella. Nyt on valmisteilla erityinen työryhmä Pohjanmaan ongelmien ja kehittämismahdollisuuksien selvittämiseksi. Työskentelytapa on ollut se, että valtio-osapuoli antaa tietyt edellytykset ja sitten työryhmät kootaan pääasiassa alueilta siten, että mukana ovat sekä keskusten edustajat että maakunnallisten liittojen edustajat, jolloin saadaan tasapainoinen lopputulos.

Hyvät kuulijat! Kuntien valtionosuusjärjestelmää on tarkistettu siten, että perusteissa otetaan huomioon entistä paremmin kuntakohtaiset kaupungistumisesta, haja-asutuksesta, syrjäisyydestä, laajuudesta, kaksikielisuudesta sekä palvelujen tarpeen eroista aiheutuvat kustannukset. Uusien perusteiden toivuutta seurataan ja arvioidaan. Mahdolliset korjaukset tehdään vuoden 99 alusta.

Kuntien viime vuoden tilinpäätöksistä ei ole vielä käytettävissä täydellisiä tietoja, mutta asiantuntijoiden mukaan aiemmin tehty ennusteet viime vuodelle pitävät varsin hyvin paikkansa. Kuntien taloustilanne heikkeni, mutta on kohtuullinen, lainakanta on edelleen alentunut. Talouskehitys kuntien välillä ei eriytnyt esimerkiksi kuntakoon tai alueellisen sijainnin perusteella. Vuosikatteeltaan negatiivisten kuntien määrä jäänee viime vuodelta noin 10—15 kuntaan. Minulla oli tilaisuus vierailla muun muassa pienessä Tervon kunnassa Pohjois-Savossa, ja kylläpä Tervon kunnan talous on hyvässä kunnossa. (Ed. Pekkarinen: Kääriäisen aikana hoidettiin sekin asia!)

Jotta kunnat selviytyisivät tehtävistään kohtuullisella verorasituksella kaikissa maan osissa, valtionosuusjärjestelmässä on otettu huomioon palvelutarpeeseen vaikuttavat kuntien toisistaan poikkeavat olosuhte- ja kustannustekijät. Kuntien mahdollisuuksia selvittää tehtävistään tuetaan myös tasaamalla valtionosuuksia varsin jyrkästi kuntien verotulojen perusteella. Tasausta merkitsee tosiasiallisesti huomattavia tulonsiirtoja verotuloiltaan vahvoilta kunnilta pienituloisille kunnille ja etelästä pohjoiseen. Tasausta muodostaa turvaverkon erityisesti verotuloiltaan pienille kunnille. Ne saavat lisätyinä valtionosuuksina täyden kompensaation siltä osin kuin kunnan verotulot alittavat tasauksessa sovellettavan tassausrajan. Kokonaisuudessaan valtionosuusjär-

jestelmän muutosten tuloksena on tilanne, jossa verorahoitus eli valtionosuudet ja kuntien verotulot muodostavat alueellisesti varsin tasaisen asukasta kohden lasketun tulopohjan.

Väläkysymys jatkaa opposition talouspoliittista unohtamisen ja kaunaisuuden linjaa. Väläkysymys ja keskustan muutama viikko sitten esittelemä "Ahdistuksesta uudistuksiin" -tiedote perustuvat aktiiviseen lähivuosien taloushistorian unohtamiseen, ikään kuin emme olisikaan menettäneet muutamassa vuodessa viidesosaa kansantuotteestamme, ikään kuin työttömyys ei olisikaan parissa vuodessa kolminkertaistunut, ikään kuin vielä vuosikymmenen vaihteessa lähes velaton valtiontalous ei olisikaan velkaantunut tasolle, jonka alas painaminen vaatii vahvan talouskasvun turvaamista ja tiukkaa menojen hallintaa, ikään kuin väestön muuttoliike ei olisikaan nopeutunut nimenomaan edellisen hallituksen toimikaudella 93—94. Siitäkin, suurelta osin normaaliin talouskehitykseen kuuluvasta ilmiöstä oppositio haluaa nostattaa kaunan ja eripuraa tunteita. Tässä on juuri se ero, että edellisen hallituksen kaudella muuttoliike revähti. Se jatkuu tämän hallituksen kaudella. Mutta te haluatte nähdä nimenomaan tämän hallituksen politiikan nyt vahingollisena. Tässä on ero meidän asennoitumisessamme, sen tasapuolisuudessa.

Meillä ei ole varaa unohtaa laman syvyyttä, mutta nyt nousu lamasta on hyvässä vauhdissa, kasvu on eurooppalaista huippua, korot ovat vakaasti alentuneet, inflaatio on matalinta Euroopassa, ja kotitalouksien ostovoima kasvaa. Opposition asenteeseen ei kerta kaikkiaan sovi, että tukeuduttaisiin ajanmukaiseen, tutkimuksen antamaan tietoon. On helpompi vedellä suuriپیرteisiä tulevaisuuden linjoja, kun ei vaivaa päätänsä valtiontalouden tasapainon varjelemisella.

Väläkysymyshän näkee kauhuja kaikkialla, mutta oikeastaan yhden lauseen tai neljän sanan mittainen on opposition vaihtoehto. Se kuuluu näin: "Vääristä leikkauksista on luovuttava." Keskusta on ehtinyt vastustaa kaikkia säästötoimia. Sen mielestä ei olisi saanut puuttua maatalous- tai muuhun yritystukeen, ei kuntien valtionosuuksiin, ei tulonsiirtoihin, kuten lapsisiin, ei puolustusmenoihin, ei hallinnon, kuten läänipiirteisiin, kustannuksiin, ei mihinkään. Tähän päivään mennessä keskusta ei ole kertonut, mistä se olisi hakenut tarvittavat 20 miljardin markan lisäsäästöt, jollei voida puuttua niin valtionosuuksiin, tulonsiirtoihin, tukiaisiin kuin puolustusmenoihinkin eli niihin menoihin, joissa

ovat miljardit. Tehän esitätte puolustusmenojen lisäämistä viimeksi esitettyänne miljardien lisäykset tämän vuoden budjettiin.

Ehkä me kuulemme tämän keskustelun aikana, mistä leikkauksista oppositio haluaa luovuttavan, ja ehkä voimme myös odottaa, että kuulemme, miten oppositio rahoittaa leikkauksista luopumiset tai korvaa ne toisilla säästöillä. (Ed. Zyskovicz: Kiristetään palkansaaajien verotusta!)

Veropolitiikassa — tämä tuli aivan oikeaan kohtaan — keskustajohtoinen hallitus kiristi rajusti pienipalkkaisten ja eläkkeensaajien verotusta. Tämä on tosiasia. Nykyinen hallitus on viime vuodelle helpottanut eläkkeensaajien verotusta erityisesti ja tälle vuodelle aikaisempaan verrattuna erityisesti pienipalkkaisten verotusta, ja näin pitää jatkaa.

Nyt keskusta esittää ikään kuin muina miehinä ja naisina kevennyksiä pieni- ja keskituloisten tuloverotukseen ja arvonlisäverotukseen. Mitään tuloa tai verotusta ei esitetä korotettavaksi, ja sitten pitäisi vielä säästöpäätöksiä purkaa. Esiityksissä ei kerrota, paljonko lisää velkaa oppositio arvelee tarvittavan.

Julkisen velan kansantuoteosuuden kasvattaminen ei sovi vakaan talouden ja paremman työllisyyden linjaan. Hallitus pitää kiinni siitä, että julkinen velka pysyy hallinnassa ja sen aiheuttama rasite kansantaloudessa vähenee. Se on vapauden ja itsenäisyyden kasvua.

Arvoisa puhemies! Uusien työpaikkojen syntyminen on tämän vuoden aikana selvästi nopeutunut. Työttömyyttä on painettu alas myös lisäämällä koulutuspaikkoja ennätysmäiselle tasolle. Vuona 95—96 työpaikat ovat lisääntyneet kaikkiaan yli 70 000:lla. Tänä vuonna työllisyyden kasvun arvioidaan selvästi voimistuvan. Työpaikkoja arvioidaan tulevan lisää noin 40 000. Työvoimapiirien tuoreimpien arvioiden mukaan työttömyys alenee tänä ja ensi vuonna kaikkialla maassa, myös vaikeimmilla työttömyysalueilla. Työttömyyden odotetaan laskevan selvästi Lapissa ja Kainuussa. Verkkaaisempaa kehitystä odotetaan Pohjois-Karjalassa. Näille alueille suhdannenousu yltyä perinteisesti viiveellä muuhun maahan verrattuna.

Kun verrataan parin viime vuoden aikana tapahtunutta työpaikkojen lisäystä niihin menetyksiin, joita kärsittiin laman vuosina, ovat Uudenmaan ja Oulun työvoimapiirit saaneet menetyksistä takaisin jo noin kolmanneksen. Turun työvoimapiirissä on saatu takaisin noin neljännes menetetyistä työpaikoista. Ongelmallisia

alueita ovat tässä tarkastelussa Itä-Suomen työvoimapiirit sekä Satakunta ja Lappi.

Noususuhdanteen tarjoamissa oloissa on painostettava alueiden elinkeinorakenteen kehittämiseen sekä vahvistettava paikallista aloitteellisuutta ja yrittäjähengettä. Uudet työvoima- ja elinkeinokeskukset voivat eri hallinnonalojen ja maakunnallisten liittojen kanssa yhteistyössä edistää kunkin alueen luontaisia vahvuuksia. Keskukset ovat tarkoitettut alueidensa elinkeinotoiminnan kehittäjiksi ja sitä kautta työllisyyden edistäjiksi. (Ed. Pekkarinen: Paitsi jos niiden rahat otetaan pois!)

Euroopan unionin maatalous- ja maaseutupolitiikkaa lähivuosina uudistettaessa on Suomen kannalta keskeistä epäsuotuisten alueiden kehittäminen ja tukijärjestelmien kohdentaminen koskemaan nykyistä paremmin pohjoisia alueita. Maatalouden ympäristöohjelmien ja pysyvän luonnonhaitan korvaamiseksi laadittavien ohjelmien kehittäminen ja jatkaminen uusilla rahastokausilla on myös Suomelle tärkeää. EU:n tukijärjestelmä tulisi saada nykyistä yksinkertaisemmaksi ja tasapuolisemmaksi eri maiden välillä ja ottamaan nykyistä paremmin huomioon perheviljelmäpohjainen maatalous, maaseudun elinkelpoisuuden säilyminen sekä ympäristöystävällisemmät ja eläinten hyvinvoinnin kannalta paremmat tuotantotavat.

Laajapohjainen maatalouspoliittinen työryhmä on linjannut Suomen kansallisen maatalouspolitiikan lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteet. Työryhmä teki ehdotuksia myös EU:n maatalouspolitiikan uudistamiseksi.

Maatalouspoliittisten toimien lisäksi hallituksen hyväksymä maaseutuohjelma on tärkeä koko maaseudun kehittyminen kannalta. Sen toteuttamista tehostetaan, mikä edellyttää monen ministeriön aktiivisia toimia ja hallinnonalojen tiivistä yhteistyötä.

Hallitus on ottanut metsäsektorin toimintaedellytysten varmistamisen käsittelyyn. Siihen kuuluvat käytännön työllisyysperusteisten metsänparannushankkeiden lisäksi muun muassa keskeisen lainsäädännön kehittäminen, metsäpoliittisen selonteon ja kattavan kansallisen metsäpoliittisen ohjelman laatiminen.

Arvoisa puhemies! Oppositio on hermostunut, kun talous kasvaa, inflaatio ja korot ovat alhaalla, työttömyyden lasku on lähellä puolittumisturua. (Naurua) Tähän tilanteeseen, kun keskusta on tämän huomannut, (Ed. Saari: Milloin se on sen huomannut?) keskusta maalaa nyt katastrofia. Vanha propagandaoppihan on se, että

pieni valhe ei riitä, pitää kertoa tarpeeksi iso valhe. (Ed. Kemppainen: Aikooko pääministeri käyttää sitä keinoa?) Tällä asialla keskusta nyt on, kun se yrittää antaa Suomen kehityksestä täysin väärän kuvan nimenomaan sillä tavoin, että edellisen hallituksen toiminta aktiivisesti unohdetaan, kaikki mitä silloin tapahtui.

Nykyinen hallitus aikoo jatkaa ohjelmansa mukaista, työllisyyttä edistävää yhteisvastuun politiikkaa myös vaalikauden toisen puoliskon. Me emme aio tarvella aikaansaattua vakaan kasvun näköalaa lyhytnäköisillä menolisäyksillä tai tulojen vähennyksillä. Hallitus jatkaa myös vauhtia kohennettua ja koottua yhteistyötä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Seuraavien parin vuoden aikana on tehtävä suurta harkintaa vaativia ratkaisuja. Niistä tärkein on Talous- ja rahaliiton Emun kolmanteen vaiheeseen siirtyminen. Olisi suuriarvoista, jos siihen tähtäävät kansalliset ratkaisut voitaisiin tehdä tässä salissa laajaa yksimielisyyttä arvostan tosiasioiden pohjalta — harhakuvat, taktikointi ja toiveajattelu syrjään jättäen.

Pääministeri Lipposen vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Jag var i dag i tillfälle att äta lunch med republikens president. Vi blev bl.a. bjudna på fattiga riddare.

Det centrala påståendet i interpellationen är att grunden för välfärdssamhället har rubbats allvarligt och ojämlikheten mellan medborgarna vuxit ödesdigert och det uttryckligen som en följd av den nuvarande regeringens agerande.

Samma påstående har oppositionen under de senaste månaderna upprepat i olika sammanhang. Samtidigt går man på med att landet tude-las och landsbygden töms på sin befolkning, som flyttar söderut. Motiveringen för detta påstående har dock varit mindre välgrundad, i den mån man alls har brytt sig om att framföra någon grund.

Även oppositionen skulle dock ha tillgång till information i form av undersökningar som gjorts. Regeringen dryftade frågan vid ett seminarium i mitten av april. De allra färskaste forskningsresultaten som ledande experter kommit fram till visar att det nordiska välfärdssamhället och den regionala utjämningen är levande verklighet också i dagens Finland.

Det skyddsnät som vårt finländska socialskydd utgör förhindrade att stora delar av befolkningen drevs in i en tillvaro av fattigdom och

armod, när den obehärskade ekonomiska utvecklingen exploderade i händerna på den förra regeringen i form av arbetslöshet. Redan i detta skede vill jag understryka, att tvärt emot vad som är fallet med centern, är man på regeringshåll beredd att objektivt utvärdera såväl den föregående som nuvarande regeringsperioden utan att komma med beskyllningar om att svårigheterna skulle ha tillspetsats just på grund av regeringen under den föregående eller nuvarande regeringsperioden. Men det blev nu bara så. Förvärvsinkomsterna minskade i hundratusentals hushåll, men utkomstskyddet raserades inte. Något sådant har då verkligen inte skett.

Socialskyddet är i dag inte riktigt lika frikostigt som före depressionen. Det har anpassats till den betydande produktionsnedgång som vi fick uppleva, vilket samtidigt betydde minskade inkomster till systemen med socialskydd. Det blev fråga om att skära ner förmånerna med i medeltal 10 procent efter att de höjts avsevärt under 80-talet och ännu i början av 90-talet. Behovsprövningens betydelse har ökat. Produktionsnedgång och arbetslöshet har gjort Finland och finländarna fattigare. De disponibla inkomsterna minskade under de svåraste depressionsåren med i genomsnitt 7–8 procent. På det allmänna planet skedde dock inga större förändringar i inkomstskillnaderna, men hushållens inkomstskillnader ökar som en följd av den långvariga arbetslösheten.

Förmögenhetsskillnaderna mellan hushållen har ökat något. Tills vidare har vi statistiska uppgifter fram till 1994, ifrågakvarande år medräknat, men detta tycks dock inte intressera oppositionen särskilt mycket. De ökade förmögenhetsskillnaderna har berott dels på följderna av depressionen, dels på sänkningen av markens externa värde och på att marken fått flyta under årtiondets första hälft, en omfördelning alltså. Alla har inte haft skogsinkomster eller tjocka aktieportföljer att ta till.

Regeringen följer de verkningar sparbesluten inom socialskyddssektorn har på de olika medborgargruppernas utkomst. När besluten fattades sades det att besluten givetvis kommer att rättas till, om de i strid med förhållanden syns på det praktiska planet. I det utredningsmannaarbete som pågår som bäst är en samordning av de olika förmånssystemen aktuell. Härvid beaktas

de inbördes sambanden mellan finansieringen av utkomstskyddet, servicen och socialskyddet.

I dag, bästa kollegor, har Emu-expertgruppens slutrapport offentliggjorts. Enligt rapporten har vårt beskattnings- och inkomstöverföringssystem allt kraftigare minskat de regionala skillnaderna. Också den i regionalt hänseende förhållandevis jämnt fördelade servicen har haft avgörande betydelse som utjämnare av de produktionsfaktorsrelaterade inkomstskillnaderna mellan olika storområden. Av det till buds stående materialet framgår att inkomstskillnaderna mellan såväl enskilda och hushåll som storområdena tack vare välfärdsstaten med dess beskattnings- och inkomstöverförings- samt servicesystem har kunnat hållas relativt små. Detta har gällt såväl i normala förhållanden som under depressionen.

I rapporten sägs vidare att besluten om lokalisering av företagsverksamhet, flyttningsrörelsen och lönebildningen inte har eliminerat de regionala skillnaderna i fråga om arbetslösheten, trots att flyttningsrörelsen har varit livlig och jämnt ut dessa skillnader. Under de senaste årtiondena tycks skillnaderna i fråga om arbetslöshet mellan de olika arbetskraftsdistrikten och kommunerna i Finland ha bestått år efter år. På lång sikt har det skett en utjämning, men processen är mycket långsam.

Enligt expertgruppens slutrapport är de negativa effekterna av ett eventuellt finländskt medlemskap i Emu när det gäller den regionala utvecklingen inte oomstridda, vilket påstås i interpellationen. Expertgruppen konstaterar att olika forskare på olika sätt betonar vad EU:s program för den inre marknaden och den fördjupade integrationen till följd av den ekonomiska och monetära unionen skulle innebära med tanke på skillnaderna i fråga om den regionala utvecklingen.

Expertgruppen anser dock att det är nödvändigt att bereda sig på möjligheten att det framöver i allt högre grad kan förekomma branschvisa störningar, som är av stor betydelse i synnerhet i områden med ensidig produktionsstruktur. Tillväxten i huvudstadsregionen och i övriga regionala centra stadda i utveckling kommer sannolikt att fortsätta när integrationen fördjupas, i hög grad också oberoende av programmet för den inre marknaden och den monetära unionen.

Bristen på samhällelig basservice tvingar inte människorna att flytta bort från sina hemtrakter, även om interpellanterna påstår det. Senast för en månad sedan i samband med bedömningen av hur regeringsprogrammet har förverkligats skrev

regeringen in som sin uppgift att trygga miniminivån på den officiella servicen och en jämbördig tillgång på service i landets olika delar. Därutöver finns det alltid behov av att utveckla och utvärdera den service som tillhandahålls eller stöds med offentliga medel.

I slutet av 1980-talet uppnåddes en god regional balans, framför allt med hjälp av den kraftiga tillväxten inom den offentliga sektorn. Regionalpolitiken stödde kraftigt industrialiseringen också på landsbygden. Flyttningsrörelsen var som minst. Det här var under perioden med den blå-röda regeringen, som blev måltavla för hela den dåvarande oppositionens trakasserier och smutskastning. Det var en period med god regional jämvikt. Aldrig tidigare hade det satsats så mycket på regionalpolitiken som då. Trots att den ekonomiska utvecklingen inte byggde på en helt realistisk grund, vill jag fästa uppmärksamhet på att alla var ivrigt med på noterna att bl.a. låta den offentliga sektorn svälla ut. Den nuvarande oppositionen har ingalunda fördömt denna utveckling.

Depressionen på 1990-talet och förändringarna i den globala ekonomin skapade en ny regional konstellation. Den offentliga sektorn kan inte svälla mera än vad den nu har gjort. Den ekonomiska utvecklingen kan inte längre stöda sig på traditionella understödda arbetsplatser, som har försvunnit i tusental. De arbetsplatser som åstadkoms med omfattande understöd t.ex. i Lappland stod inte på någon hållbar grund. Detta är beklagligt, men innebär samtidigt att vi måste försöka hitta nya utvecklingsidéer. Den regionala utjämningen kan inte basera sig på att den offentliga sektorn skulle växa eller på stöd. Det krävs en driftig regionalpolitik, men ännu mer en sådan utveckling som bygger på den aktuella världsekonomin.

Framtidens arbetsplatser ligger inom den service och produktion som baserar sig på kunskap och kompetens. Sådana står till buds i städerna och i olika centrum på olika nivåer. Flyttningsrörelsen är inte en följd av vare sig den tidigare eller den nuvarande regeringens onda vilja, utan av ändringar i livsvillkoren och värderingarna. I centrumen finns det bättre utbud på arbete också för maken. I städerna går det lättare att ta korta anställningar som lämpar sig för växlingar i livssituationerna. I centrumen har människorna en stimulerande, mångsidig miljö, som i det moderna postindustriella samhället också är en grundläggande förutsättning för den ekonomiska utvecklingen.

Varför flyttar då unga och utbildade människor till centrumen? Säkert för att där finns arbete, men lika väl för att komma ifrån en kultur som ofta är inskränkt och ensidig, bl.a. politiskt och religiöst, till en andligen vidare värld. Det här är något som tusen och åter tusen finländska ungdomar har upplevt.

Centern vill i själva verket dela landet i två delar genom att i norr bygga upp ett stödområde som centern har kontroll över, ett område som är andligen inskränkt, politiskt unket och på väg att driva isär från Europa. Därifrån kan centern förkunna sin lära med en allt mera högljudd husbondes stämma. Där viftar man med en fullmakt för landskapen i Finland, som man själv har skrivit ut och som löntagarna eller skattebetalarna varken i norra, östra, mellersta, västra eller södra Finland har givit.

Centerns intresse för städerna är skenheligt, eftersom det baserar sig på en attitydmässig motvilja mot en urban livsform. Regeringen tar både städernas och landsbygdens problem på allvar och utvecklar lösningar på dem.

Inom regionalpolitiken betonar regeringen tre faktorer som stöder varandra. Regeringen främjar en tillväxt som stöder sysselsättningen och som i sin tur stöder sig på ett regionalt täckande basservicenätverk i ett välfärdssamhälle, regionala specialåtgärder genom vilka regioner som släpar efter kan få hjälp samt betydelsen av EU:s strukturfonder, genom vilka, så som namnet anger, strukturförändringar som är nödvändiga med tanke på näringslivets konkurrenskraft stöds i synnerhet i de delar av landet där utvecklingen nu är svag.

Dessa linjedragningar togs upp också i den regionalpolitiska redogörelse som riksdagen hade möjlighet att bekanta sig med bara för någon vecka sedan. För östra Finlands och norra Finlands del har specialåtgärder vidtagits i och med tillsättandet av arbetsgrupper med uppgift att framlägga förslag och ge akt på genomförandet av utvecklingsåtgärderna. Arbetsgruppen för östra Finland lade redan sitt förslag och resultaten låter inte vänta på sig. Det är förstås förargligt att inte rdm. Kääriäinen noterade denna sak under den föregående regeringsperioden. En särskild arbetsgrupp planeras också för att utreda problemen och utvecklingsmöjligheterna i Österbotten.

Arbetsgrupperna har fungerat så att den part som representerar staten tillhandahåller vissa förutsättningar. Sedan tillsätts arbetsgrupperna med medlemmar huvudsakligen från berörda re-

gioner, så att såväl centra som förbund på landskapsnivå varit representerade, vilket lett till ett väl avvägt resultat.

Systemet med statsandelar till kommunerna har reviderats så att de kostnader per kommun som beror på urbanisering, glesbebyggelse, fjärrortsläge, geografisk utsträckning, tvåspråkighet och behovet av service beaktas bättre än tidigare i grunderna för statsandelarna. Verkningarna av de nya grunderna följs upp och utvärderas. Eventuella ändringar görs i början av 1999.

Det finns ännu inte några fullständiga uppgifter om kommunernas bokslut för senaste år, men enligt experterna stämmer de prognoser som tidigare gjorts upp för 1996 ganska bra. Kommunernas ekonomiska situation försämrades, men inte i oskälig grad. Lånebeståndet har fortsättningsvis minskat. Den ekonomiska utvecklingen för de olika kommunernas del differentierades inte t.ex. på grund av kommunernas storlek eller regionala läge. Antalet kommuner med negativ årlig täckning torde år 1996 komma att stanna vid cirka 10–15. Jag har haft tillfälle att besöka den lilla kommunen Tervo i norra Savolax, och den kommunens ekonomi är verkligen välskött.

För att kommunerna på alla håll i landet skall kunna klara av sina uppgifter utan att skattebördan blir oskälig har sådana faktorer gällande olika omständigheter och kostnader, som varierar från kommun till kommun samt som inverkar på behovet av service, beaktats i statsandelssystemet. Kommunernas möjligheter att klara av sina uppgifter stöds också genom att statsandelarna utjämnas tämligen kraftigt på basis av kommunernas skatteinkomster. Utjämningen innebär i själva verket betydande inkomstöverföringar från kommuner med stora skatteinkomster till kommuner med små inkomster, och från kommuner i söder till kommuner i norr. Utjämningen utgör ett skyddsnät i synnerhet för kommuner med små skatteinkomster. De får full kompensation i form av utökad statsandel till den del kommunens skatteinkomster understiger den utjämningsgräns som tillämpas vid utjämningen.

I sin helhet leder resultatet av ändringarna i statsandelssystemet till en situation där skattefinansieringen, dvs. statsandelarna och kommunernas skatteinkomster, utgör en regionalt sett ganska jämn inkomstgrund uträknad per invånare.

Interpellationen är en fortsättning på oppositionens ekonomisk-politiska linje, som karaktiseras av glömska och agg.

Interpellationen och det meddelande som cen-

tern presenterade för någon vecka sedan och som handlade om vägen från ångest till reformer baserar sig på aktiv glömska när det gäller de senaste årens ekonomiska historia. Alldeles som om vi inte hade förlorat en femtedel av vår nationalprodukt på några få år. Alldeles som om arbetslösheten inte hade tredubblats på ett par år. Alldeles som om statens ekonomi, som ännu vid övergången till detta årtionde var nästan skuldfri, inte hade skuldsatts upp till en nivå som, för att den skall sjunka, kräver en stark ekonomisk tillväxt och en stram kontroll av utgifterna. Alldeles som om flyttningsrörelsen inte hade för snabbats under den föregående regeringen åren 1993-94. Också om detta, som till stor del är ett fenomen som hör till en normal ekonomisk utveckling, vill oppositionen väcka strid och utså split och missämja.

Det är just här som skillnaden ligger, i att flyttningsrörelsen exploderade under den föregående regeringsperioden. Så är det fortsättningsvis också under denna regering. Ni vill uttryckligen se denna regerings politik som skadlig, men våra attityder är objektiva.

Vi har inte råd att glömma hur djup depressionen var. Återhämtningen från den har nu tagit god fart. Tillväxten hör till de snabbaste i Europa, räntorna har sjunkit stadigt, inflationen är den lägsta i Europa och hushållens köpkraft ökar. Det passar inte ihop med oppositionens attityd att stöda sig på resultaten av aktuella undersökningar. Det är lättare att dra upp storslagna linjer för framtiden då man inte bryr sin hjärna med att skydda en balanserad statsekonomi.

Interpellanterna ser favor överallt. Men det alternativ som de föreslår består av en sats med fem ord. Den lyder: "De felaktiga nedskärningarna måste slopas." Centern har hunnit motsätta sig alla sparåtgärder. Centern anser att man inte skulle ha fått röra stödet till jordbruket eller det övriga företagsstödet, inte statsandelarna till kommunerna eller inkomstöverföringarna, såsom barnbidragen, inte försvarsutgifterna, inte kostnaderna för förvaltningen såsom kostnaderna för länsförvaltningen, inte någonting. Fram till denna dag har centern inte berättat var den skulle ha tagit de ytterligare inbesparingar om 20 miljarder mark som behövs, om man inte får röra vid statsandelarna, inkomstöverföringarna, subventionerna och försvarsutgifterna, dvs. de utgifter där miljarderna finns. Ni föreslår dessutom en ökning av försvarsutgifterna på flera miljarder i era senaste förslag med tillägg till årets budget.

Troligen kommer vi under den debatt som börjar här att närmare få höra vilka nedskärningar oppositionen ämnar slopa. Vi kan också vänta oss att få höra hur oppositionen finansierar de slopade nedskärningarna eller ersätter dem med andra inbesparingar.

Inom skattepolitiken skärpte den centerledda regeringen drastiskt beskattningen av småinkomsttagarna och pensionstagarna. Det är ett faktum. Den nuvarande regeringen lindrade i fjol i synnerhet beskattningen av pensionstagarna, och i år har i synnerhet beskattningen av småinkomsttagarna lindrats. Så bör man också fortsätta.

Nu föreslår centern alldeles som om ingenting hade passerat lättnader i inkomstbeskattningen för små- och medelinkomsttagare samt i mervärdesbeskattningen, men det föreslås inte att någon inkomst eller beskattning skall höjas. Fattade sparbeslut borde t.o.m. återtas. I förslagen nämns inte hur mycket extra skuld oppositionen tror att detta kräver.

Det är inte förenligt med linjen för en stabil ekonomi och en bättre sysselsättning att öka den offentliga skuldens andel av nationalprodukten. Regeringen håller fast vid att den offentliga skulden måste hållas under kontroll och den börda den innebär för samhällsekonomin minska. Detta är ökad frihet och självständighet.

Nya arbetsplatser har i år uppkommit i klart snabbare takt. Arbetslösheten har pressats ner även genom att antalet utbildningsplatser ökats till en rekordartad nivå.

Under 1995—1996 har antalet arbetsplatser ökat med inalles över 70 000. I år beräknas ökningen i sysselsättningen väntas tydligt. Det beräknas att cirka 40 000 nya arbetsplatser uppkommer.

Enligt arbetsplatsdistriktens färskaste beräkningar kommer arbetslösheten i år och nästa år att minska överallt i landet, även inom de regioner där arbetslösheten är svårast. Arbetslösheten beräknas minska klart i Lappland och Kajaland, medan utvecklingen väntas vara långsammare i norra Karelen. Konjunkturuppsvingen når av tradition dessa områden senare än resten av landet.

När man jämför ökningen av antalet arbetsplatser under de allra senaste åren med förlusten av arbetsplatser under depressionen, har Nylands och Uleåborgs arbetskraftsdistrikt redan återvunnit ungefär en tredjedel. Inom Åbo arbetskraftsdistrikt har ungefär en fjärdedel av de förlorade arbetsplatserna återvunnits. Vid denna

granskning visar sig de problematiska regionerna vara Östra Finlands arbetskraftsdistrikt, Satakunta och Lappland.

Under de förhållanden som en högkonjunktur erbjuder bör man satsa på att utveckla näringsstrukturen inom regionerna samt stärka den lokala initiativkraften och företagaran. De nya arbetskrafts- och näringscentralerna kan i samarbete med olika förvaltningsområden och förbund på landskapsnivå främja varje regions karakteristiska starka sidor. Centralerna har i uppgift att utveckla näringsverksamheten inom sina regioner och därigenom främja sysselsättningen.

När EU:s jordbruks- och landsbygdspolitik under de närmaste åren förnyas är det viktigt för Finland att mindre gynnade områden utvecklas och stödsystemen bättre än nu inriktas på nordliga områden. Det är även viktigt för Finland att miljöprogrammen för jordbruket och de program som utarbetas för kompensation av varaktiga naturbetingade nackdelar utvecklas och fortsätts med nya fondperioder. EU:s stödsystem bör göras enklare och mer rättvist de olika länderna emellan samt sådant att det bättre beaktar familjebaserat jordbruk, bevarandet av landsbygdens livsduglighet samt sådana produktionsmetoder som är miljövänligare och med tanke på djurens välbefinnande bättre.

En bredbasig jordbrukspolitisk arbetsgrupp har utstakat kortsiktiga och långsiktiga mål för Finlands nationella jordbrukspolitik. Arbetsgruppen lade även fram förslag till revidering av EU:s jordbrukspolitik.

Utöver de jordbrukspolitiska åtgärderna är det landsbygdsprogram som regeringen godkänt viktigt med tanke på hela landsbygdens utveckling. Genomförandet av programmet effektivteras, och detta förutsätter aktiva åtgärder av flera ministerier och ett intimt samarbete mellan olika förvaltningsområden.

Regeringen har tagit upp säkerställandet av skogssektorns verksamhetsbetingelser till behandling och inlett en åtgärdsprocess. Däri ingår förutom praktiska sysselsättningsbetingade skogsförbättringsprojekt även bl.a. en revidering av den centrala lagstiftningen samt utarbetandet av en skogspolitisk redogörelse och ett omfattande nationellt skogspolitiskt program.

Oppositionen är nervös när ekonomin växer, inflationen och räntorna är låga samt minskningen i arbetslösheten är nära en halvering. I detta läge försöker centern måla upp en katastrof. Enligt den gamla propagandaläran nöjer sig inte centern med en liten lögn, utan upprepar en stor

lögn. Här är centern ute och går och försöker ge en helt felaktig bild av utvecklingen i Finland och det uttryckligen på så sätt att man aktivt glömmar den föregående regeringens verksamhet, allt vad som hände då.

Regeringen ämnar i enlighet med sitt program fortsätta att bedriva en sysselsättningsfrämjande politik som framhäver det gemensamma ansvaret även under den senare delen av valperioden. Vi ämnar inte genom kortsynta utgiftsökningar eller inkomstminskningar fördärva de förhandenvarande möjligheterna att uppnå en stadig tillväxt. Regeringen fortsätter även det med möda förbättrade samarbetet med arbetsmarknadsorganisationerna.

Under de närmast följande åren måste avgränsningen träffas som kräver stort omdöme. Av dem gäller det viktigaste övergången till det tredje skedet av den ekonomiska och monetära unionen. Det vore av stort värde om de nationella avgörandena i denna fråga kan träffas här i denna sal, i tecknet av en bred enhällighet och utgående från fakta samt utan allt vad villfarelser, taktikspel och önsketänkande heter.

Edustajat S. Pietikäinen ja Filatov merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Keskusta ajoitti välikysymyksensä jättämisen sillä tavalla, että hallituksella olisi ollut mahdollisuus vastata siihen vielä ensi viikonkin aikana. Hallitus päätti kuitenkin vastata heti vappua seuraavalla viikolla eli tänään. Mahtaneeko johtua siitä, että pääministerin vastaukseen, jota yleensä on totuttu pitämään vakavana puheenvuorona, oli ilmiselvästi eksynyt patkia vappupuheista. (Ed. Zyskovicz: Ed. Saari väänsi vitsin!)

Arvoisa puhemies! Kun keskusta sysättiin pari vuotta sitten ilman todellisia hallitusneuvotteluja oppositioon, emme provosoituneet. Päätimme, että emme sorru edellisen kauden oppositiotapaan katteettomaan ja rääväsuiseen hallituksen arvosteluun, vaan arvioimme hallitusta vasta sen tekojen mukaan.

Olemme käyttäneet harvoin normaaliin parlamentaariseen käytäntöön kuuluvaa välikysymystä. Ero edelliseen vaalikauteen on todella suuri. Silloin vasemmisto ja vihreät vaativat tuon tuostakin Ahon hallitusta eroamaan ja uusia vaaleja. Silloinen oppositio tehtiin peräti parikymmentä välikysymystä, joista ensimmäisen jo

noin kuukauden kuluttua Ahon hallituksen työn aloituksesta. (Vasemmalta: Oli syytäkin!)

Vaikka olemme olleet maltillisia, emme ole hyväksyneet kuitenkaan hallituksen eriarvoistavaa politiikkaa. Olemme olleet alusta lähtien huolestuneita politiikan suunnasta. Huoli ei ollut aiheeton, sillä hallitus teki heti ensi töinään suurleikkaukset kansalaisten perusturvaan, lapsisiin, opintotukeen ja maatalouden kansalliseen tukipakettiin. (Ed. Zyskovicz: Mistäs ed. Saari olisi leikannut?) Samaa rataa se on jatkanut koko olemassaolonsa ajan.

Keväällä 1995 Suomen politiikassa tapahtui dramaattinen käänne. Valtiovalta silloin uuden hallituksen johdolla väistyi heikompien rinnalta ja siirtyi vahvempien puolelle. (Ed. Tiusanen: Heikompien rintakehälle!) Muutamassa hetkessä Smolnan kristallikruunujen alla etenkin vasemmistolta unohtuivat työttömille, opiskelijoille, eläkeläisille ja lapsiperheille annetut vaalilupaukset.

Vaikka olemme olleet maltillisia, emme ole olleet toimeettomia. Olemme koko ajan esittäneet hallituksen politiikalle oman vaihtoehdotomme. (Ed. Zyskovicz: Nyt kuullaan ed. Saaren leikkauksista!) Viimeksi tarjosimme hallitukselle paremman vaihtoehdon sen kaksivuotispäivänä. Viimeistään nyt olisi suuntaa muutettava.

Miksi suuntaa sitten on pakko muuttaa? Syy ei ole siinä, etteikö hallitus tai oppositioinkin voisi vielä jotenkin tätä politiikkaa kestää. Syy on siinä, että kansalaiset ja kansakunta eivät enää kestä Lipposen hallituksen politiikkaa, jonka vuoksi heikoimmassa asemassa olevat ihmiset kärsivät ja maa pysyy yhä suurtyöttömyyden, kasvavan valtionvelan ja kireän verotuksen kiertessä. (Vasemmalta: Te onnistuitte liian hyvin!)

Kansaa ja kansakuntaa ollaan todellakin jakamassa nyt kahtia.

Suomessa on käynnissä voimistuvan muutto liikkeen ja kasvavan eriarvoisuuden kierre. Maassamuutto on nyt lähes yhtä suurta kuin 1970-luvun ennätysvuosina. Nuori, koulutettu väestö muuttaa keskuksiin. Syrjäalueiden väestö vähenee ja vanhenee. Muutosta kärjistävät talouskasvun ja työllisyyden epätasainen jakautuminen sekä hallituksen erityisesti heikoimmille alueille ja vähävaraisimpiin väestöryhmiin kohdistamat leikkaukset. (Ed. Zyskovicz: Mistäs keskusta säästäisi?)

Vapaana mellastavat markkinavoimat suosivat keskittämistä: Kasvu jakautuu epätasaisesti, tuloerot lisääntyvät. Tästä aiheutuu kiistattomasti haittoja, joiden estämiseen ja lievittämi-

seen tarvittaisiin vastavoimaa. Mutta Lipposen hallitus ei ole asettunut tuhoisan kehityksen vastavoimaksi. Se on päinvastoin omilla toimillaan kiihdyttänyt keskittymistä ja kansakunnan jakautumista alueellisesti ja sosiaalisesti. Hallitukselta puuttuu sosiaalinen omatunto ja aluepoliittinen näkemys.

Aluekehitystä koskeva selvite osoitti hallituksen vähättelevän keskittymisen ongelmia. Selvite käsitteli eduskunnassa osoitti, että hallitukselta ja sitä tukevilta eduskuntaryhmiltä puuttuu tahto kielteisen kehityksen korjaamiseen. Keskustelussa tosin kuultiin monenkin hallitusryhmän yksittäisen kansanedustajan kriittisiä puheenvuoroja kehityksen suunnasta. Tämän välikysymyksen jälkeen äänestyksessä nähdään, olivatko nämä kannanotot todellisia ja haluavatko niiden esittäjät todella maahan toisenlaista politiikkaa, vai oliko ne vain lämpimikseen pidetty ja maakuntalehteen referoitu, jotta näyttäisi siltä, että edustaja on huolissaan.

Arvoisa puhemies! Ohjelmassaan Lipposen hallitus julistautui työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi. Hallitus lupasi mm. toimia niin, että vuosituhannen vaihteeseen mennessä sosiaalista tasa-arvoa lisäävät palvelut ovat kattavia ja tehokkaasti järjestettyjä ja maan kaikki alueet, kaupungit ja maaseutu, kehittyvät tasapuolisesti. Näiden tavoitteiden toteuttamisessa hallitus on epäonnistunut.

Hallitus asetti pää tavoitteekseen työttömyyden puolittamisen vaalikauden aikana. Toisin kuin pääministeri äsken vastauksessaan väitti, tuo tavoite on jo karannut hallituksen käsistä, koska se ei uskalla tarttua oikeisiin keinoihin. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen mukaan ilman rakenteellisia muutoksia työttömyys tuskin onkaan painettavissa alle 12 prosentin. On erityisesti pääministerin vastauksen jälkeen syytä muistuttaa, mitä hallituksen lupaus työttömyyden puolittamisesta tarkoittaa. Sen mukaan työttömyysasteen pitäisi olla vaalikauden lopulla, siis vajaan kahden vuoden kuluttua, 8 prosenttia. Viimeisen vuoden aikana kokonaistyöttömyys on laskenut vain parillakymmenellä tuhannella henkilöllä. Tästäkin suurin osa selittyy eri työllistämistoimenpiteiden tai koulutuksen piirissä olevien lukumäärän kasvulla.

Myös työttömyyden alueelliset erot ovat alkaneet jälleen kasvaa. Viimeisen vuoden aikana työttömyys ei ole laskenut käytännössä lainkaan Kainuun ja Pohjois-Karjalan työvoimapiireissä. Samanaikaisesti myös alueiden sisäiset työttömyserot kärjistyvät. Erityisesti pitkäaikaistyöt-

tömyys on kasvava ongelma. Köyhyyden leimaa slummutuminen ja ihmisten syrjäytyminen on monissa kaupungeissa ja niiden lähiöissä todellisuutta jo tänään eikä pelkkä uhkakuva. Todellinen uhkakuva on se, että pitkäaikainen työttömyys ja köyhyys siirtyy raskaana perintönä sukupolvelta toiselle.

Kaupunkien sisäisten ongelmien kasautumisesta kertovat seuraavat Helsinkiä koskevat tiedot: Työttömyysaste vaihtelee kaupunginosien välillä 9:stä lähes 27 prosenttiin. Pahimmilla työttömyysalueilla Helsingissä on alle 30-vuotiaista työttöminä yli 37 prosenttia ja pitkäaikaistyöttömiä kaikista työttömistä oli jopa 45 prosenttia. Näillä pääkaupungin omilla kehitysalueilla toimeentulotuen saajia oli kaikista asukkaista peräti 27 prosenttia. Työelämästä syrjäytyminen näkyy myös poliittisena syrjäytymisenä, sillä äänestysprosentti romahti viime syksynä esimerkiksi Jakomäessä eduskuntavaalien 67 prosentista 45:een. Suurtyöttömyydestä ja syrjäytymisestä kärsivien suurkaupunkien lähiöiden asukkaiden asema ei millään tavalla parane kiihtyvistä muuttoliikkeistä. Uusi muuttoaalto päinvastoin syö ne voimavarat, jotka välttämättä tarvittaisiin täällä jo asuvien ihmisten elinolosuhteiden parantamiseen.

Hallituksen toimet saattavat myös kunnat vakaviin vaikeuksiin. Keskusta on varoittanut hallitusta toistuvasti seurauksista, joihin ylimitoitettu kuntien valtionosuuksien leikkaukset johtavat. Hallitus on torjunut arvostelun ja väittänyt sitä vain opposition harjoittamaksi pelotteluksi, eikä se näytä tästä näkemyksestään vieläkään luopuneen. Vappuna pääministeri Lipponen syytti keskustaa pelon politiikan harjoittamisesta. Tätä samaa vappupuhetta oli sitten jatkona myös äsken kuullussa pääministerin vastauksessa.

Kunnallisvaalien jälkeen viime talven aikana on kuitenkin tullut julkisuuteen sisäministeriön ja valtiovarainministeriön tekemiä laskelmia kuntataloudesta. Niiden mukaan kuntatalous on nopeasti romahtamassa. Kun vuonna 1995 vain kahden kunnan ja viime vuonna 25 kunnan vuosikate oli miinuksella, ensi vuonna näitä kuntia, joitten vuosikate kääntyy miinukselle, on jo 233 eli hieman yli puolet Suomen kunnista. Näissä kunnissa asuu lähes kaksi miljoonaa ihmistä. Kuntien nettovelan arvioidaan kasvavan viidessä vuodessa 4 miljardista 20 miljardiin. Nämä eivät ole mitään luuloja. Nämä ovat kylmiä talouslukuja, mutta sen lisäksi niihin sisältyy muutakin. Ne merkitsevät monissa kunnissa asukkai-

den palvelujen heikentymistä ja kuntien henki-
löstön irtisanomista.

Kolkolta kuulostaa, kun kunnat talousahdin-
koon ajaneen hallituksen ministeri, ministeri
Backman, ylimielisesti ilmoittaa, että seuraavak-
si hallitus liittää kuntia yhteen vaikkapa pakolla
— yli vasta vähän aikaa sitten valittujen kuntien
päätävien elinten tahdon.

Maatalouden kansallisen tukiratkaisun pur-
kaminen on vaarantanut viljelijöiden ja maata-
loudesta riippuvien muiden elinkeinojen elin-
mahdollisuudet. Maatalouden taloudellisen tut-
kimuslaitoksen arvioiden mukaan viljelytilojen
määrä laskee vuoteen 2005 mennessä
53 500:aan, jos kansallisen paketin tavoite to-
teutuu lähes täysimääräisesti. Ilman tukitoimia
viljelytilojen määrä laskee 36 500:aan. Seurauk-
sena on maaseudun autioituminen yhä laajem-
min. Näyttääkin siltä, että maatilojen määrän
puolittaminen onnistuu hallitukselta paljon no-
peammassa tahdissa kuin työttömien määrän
puolittaminen.

Aluepolitiikan heikentäminen on lisännyt yri-
tystoiminnan keskittymistä. Valtion omien pal-
veluyksiköiden vähentäminen, rautatie- ja maan-
tieverkoston rapautuminen ja joukkoliikenteen
vuorojen raju supistaminen heikentävät tuntu-
vasti maakuntien kehitysedellytyksiä.

Ajankohtainen ja laajoja väestöpiirejä kou-
riintuneesti koskettava esimerkki on alemman
tieverkon surkea kunto. Vanhat, peruskunnol-
taan heikot tiet eivät enää kestä routaa ja liiken-
nettä. Tiet tarvitsisivat peruskorjausta ja kun-
nostusta, mutta tällaista ei ole edes luvassa. Sama
kohtalo on myös yksityistiemäärärahoilla. Halli-
tus oli kokonaan lakkauttamassa valtionavut
yksityisteiden ylläpitoon. Onneksi eduskunta
kuitenkin torjui suunnitelman ja pelasti yksityis-
teitä varten joitakin roposia. Määrärahaa on kui-
tenkin välttämättömä lisätä.

Ilman riittäviä toimeentulon mahdollisuuksia
ja välttämättömiä yhteiskunnan peruspalveluja
ihmisten ainoaksi mahdollisuudeksi jää usein
vain muutto pois kotiseudultaan. Muuttotappio-
alueiden väestön sekä ikä- että ammattirakenne
vinoutuu vaarallisella tavalla.

Hallitus on ollut haluton tunnustamaan Suo-
men mahdollisen Emu-jäsenyyden kiistattomia
haittoja aluekehitykselle, eikä se ole esittänyt us-
kottavaa ohjelmaa niiden torjumiseksi. Hallitus
on tekemässä alueellokkaan virheen jättäessään
tasapainoisen kohteellisen kehityksen lähes yksin-
omaan EU:n alueohjelmien varaan. Linaan Ta-
louselämä-lehden artikkelia, joka kertoi maaseu-

dun kuntia uhkaavasta katastrofista viime helmi-
kuussa seuraavasti:

”Nyt isku tulee yhtä aikaa kahdesta suunnas-
ta: sekä maataloustuki että valtionosuudet vä-
henevät.

Maaseudun käyttöarvo romahti Suomen
Emu- ja Nato-hakuisen valtiovallan silmissä.
'Halvempia' elintarvikkeitahan saa muista EU-
maista, eikä asuttu maaseutu enää olekaan Suo-
men puolustuksen kulmakiviä.

Suomessa on alkanut uusi muuttoliike, joka
on saman tyyppinen kuin kehitysmaissa. Kansa
muuttaa entistä hanakammin kaupunkeihin,
vaikka niissä on yhtä vaikea työttömyys kuin
maallakin.

Tilastokeskuksen väestöennusteiden mukaan
hallitus näyttää onnistuvan usean maaseutukun-
nan asukasluvun puolittamisessa vuoteen 2030
mennessä.”

Kun pääministeri vastauksessaan syytti kes-
kustaa jonkinlaisen kauhuskenaarion luomisesta
ja epätoivon lietsomisesta, minä nyt pyydän huo-
mauttaa, että äskeinen lainaus ei suinkaan ollut
mistään keskustan lehdestä vaan Talouselämä-
lehdestä, jota en ole koskaan kuullut keskustalai-
seksi mainittavan.

Lehden kuvaus maaseudun romahduksesta
ja kehitysmaatyyppisestä kaupunkeihin muu-
tosta ei ole kovin mairittelevaa hallitukselle. Se
on aivan muuta kuin Lipposen hallituksen lu-
paukset tai hallituksen tulevaisuusselonteon
kaunokielinen teksti ”reilusta ja rohkeasta vas-
tuun ja osaamisen Suomesta”. Ei arvio vastaa
edes hallitusohjelmaa, jonka mukaan kaupun-
kipolitiikka ja maaseutupolitiikka muodostavat
hallituksen politiikassa kokonaisuuden, jossa
tavoitteena on sosiaalirakenteeltaan tasapai-
noisten, nykyaikaisten kaupunkiyhdyskuntien
ja elinvoimaisen, monipuolistuvan maaseudun
kehittäminen.

Parhaimmillaan kaupungit ovat toimivia ko-
konaisuuksia, joissa palvelut pelaavat ja ihmiset
viihtyvät. Tasapainoisella kehittämisellä näihin
tavoitteisiin on mahdollista päästä. Liian rajut
muutokset estävät terveen kaupunkikehityksen.
Maatalouden, maaseudun ja maakuntien kur-
jistuminen ja väestön pakkomuutto ei johda so-
siaalirakenteeltaan tasapainoisiin kaupunkei-
hin. Nopea muuttoliike päinvastoin kärjistää
ongelmia myös kaupungeissa. Monien kaupun-
kien asukkaita rasittavat korkea pitkäaikais-
työttömyys, koulu-, sosiaali- ja terveyspalvelu-
jen kehittymättömyys ja asuinalueiden eriyty-
minen.

Yhä useammat kaupunkien syrjäytyvät, pienituloiset ja lapsiperheet kärsivät julkisten palvelujen puutteesta ja kiihtyvän muuttoliikkeen keroittamista asumiskuluista. Vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat ovat nousseet pääkaupunkiseudulla vuoden 1995 lopulta vuoden kuluessa lähes 22 prosenttia. Asuntojen hintojen nousu on jatkunut myös tämän vuoden alussa. Suurimmissa keskuksissa nousu on ollut vain kolmen kuukauden aikana peräti 9 prosenttia aikaisempaan liissä. Vähävaraiset ja varattomat eivät kestä tässä kyydissä.

Tällainen kiivas keskittyminen ei ole kenenkään etu. Aasukkaiden suorat elinkustannukset kaupungeissa nousevat. Sen lisäksi kaupunkien, nyt erityisesti pääkaupunkiseudun, veronmaksajat maksavat laskun myös muista keskittymisen kustannuksista. Esimerkiksi Helsingissä uusien koulutilojen rakentaminen maksaa lähivuosina useita satoja miljoonia markkoja. Samaan aikaan laajoilla alueilla maaseudulla sekä pienemmissä taajamissa ja kaupungeissa jää tyhjiilleen ja käyttämättä kunnossa olevia koulurakennuksia ja muita julkisia ja yksityisiä palvelutiloja. Ei luulisi, että velkaisella maalla on varaa tällaiseen tuhlaukseen. Tästä tuhlauksesta ei valtiovarainministeri Niinistön varoitettavia sanoja ole, kumma kyllä, kuitenkin kuultu.

Arvoisa puhemies! Vaalikaudesta on kulunut nyt puolet. Sen aikana suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustaa on vakavasti horjutettu ja kansalaisten eriarvoisuutta on kohtalokkaasti lisätty. Poliitiikan suunnan muuttaminen on nyt välttämätöntä. Vääristä leikkauksista on luovuttava. Eriarvoisuutta lisäävästä politiikasta on siirryttävä rakenteellisiin korjauksiin ja muutoksiin, joitten lähtökohtana on todellinen yhteisvastuu ja kansakunnan eheyden vaaliminen.

Hallituksen vastaus ei tyydytä keskustan eduskuntaryhmää. Ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin työttömyyden puolittamiseksi vaalikauden aikana kaikissa työvoimapiireissä, kuntataloutta uhkaavan katastrofin estämiseksi, maan eri alueiden tasapainoiseksi kehittämiseksi, toimivien peruspalveluiden turvaamiseksi kaikissa kunnissa ja kaupungeissa, laajojen väestöryhmien syrjäytymisen torjumiseksi sekä maatalouden toimintaedellytysten turvaamiseksi,

ja siirtyä päiväjärjestykseen.”

Ed. Suhola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Nykyisen välikysymyskulttuurin ongelma on, että oppositio esittää siinä ongelmia ilman ratkaisuvaihtoehtoja. Keskustaopposition politiikka on alusta pitäen ollut hallituksen päätösten moittimista vailla vakavasti otettavia vaihtoehtoja. Aiempia kannanottojaan keskustapuolue on höystänyt arvailuilla siitä, kuinka tämän tai tuon säästön peruminen rahoitettaisiin nk. dynaamisilla vaikutuksilla.

Nyt esitetyssä välikysymyksessä ei edes tätä enää yritetä. Vastuuttoman vapaudella keskusta vaatii kuntien valtionosuussäästöjen purkamista, maatalouden lisätukia ja valtion menojen lisäämistä syrjäseutujen palvelurakenteen parantamiseksi. Kaikki vaatimukset ovat kustannuksiltaan miljardiluokkaa. Välikysymyksen viitoittama politiikka johtaisi Suomen talouden syökseen tilanteessa, jossa tiukan talouspolitiikan tulokset ovat juuri ulottuvillamme.

Sosialidemokraateilla on selkeä näkemys siitä, miten alueellinen hyvinvointi turvataan. Lipposen hallitus on rakentanut alueellisen hyvinvoinnin kolmen eri pilarin varaan. Pilarit ovat talouden kuntoon saattaminen, mahdollisuuksien avaaminen alueiden itsenäiselle pärjäämiselle sekä ongelma-alueiden erityistarpeiden huomioiminen.

Alueiden menestymisen kannalta tärkeintä on se, että kansantalous ja valtiontalous ovat kunnossa. Tältä osin tilanne on lupaava. Erityisesti kansantalouden mittarit lupaavat hyvää. Ulkomaiset arvioitsijat yksityisistä taloustutkimuslaitoksista Euroopan komissioon pitävät Suomea EU:n parhaimmista kuuluvana maana. Tärkeämpää on, että tavalliset suomalaiset kuluttajista yrittäjiin jakavat tämän näkemyksen. Kasvava itseluottamus ja varmuus tulevasta näkyy kotien hankintojen elpymisenä, muussa kulutuksessa ja yritysten aikeissa palkata lisää työvoimaa.

Valtiontalouden tila on kansantalouden tilaa heikompi. Tämän vuosikymmenen alussa valtio velkaantui rajusti ja budjettialijäämä kasvoi lähes hallitsemattomaksi. Lipposen hallitus ottikin valtiontalouden tasapainottamisen ensimmäiseksi tehtäväkseen. Välikysymyksen tekijät tietävät, että vaade säästöohjelman purkamisesta on epärealistinen. Lisäksi se herättäisi epävarmuutta kuluttajissa ja yritysmaailmassa. Samalla säästöjen välttämättömyyden vähättely saattaa hy-

vin erikoiseen valoon Ahon hallituksen leikkaukset valtiontalouteen.

Talouden ohella toinen menestymisen ehto on alueiden omatoiminen pyrkimys kehittyä vahvoilla osaamisalueillaan. Myös tältä osin alueiden tulevaisuus on valoisa. Omaehtoisuus ja verkottuminen ovat edistyneet viime vuosina selkeästi. Maakuntahallinto on löytämässä roolinsa ohjaavana ja koordinoivana maakunnan kehittämisen ajajana. Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen tukee entisestään alueiden mahdollisuuksia keskittyä pärjäämiseen.

Julkisen sektori on kokonaisuus. Kuntien taloudellista tilannetta ei pidä tarkastella erillisenä saarekkeena. Kun valtiontalouden puolella velkaantuminen jatkuu edelleen, on pelkkä kuntien talouden tarkastelu ja siitä vedettävine johtopäätöksineen liian yksisilmäistä. Vaikka kuntien keskimääräinen asema heikkenee lähivuosina, ei kyse ole varsinaisesta kuntatalouden romahtamisesta. Keskustan esittämät luvut kuntataloudesta ja lukujen taustalla olevat oletukset ovat tulkinnanvaraisia. Vaikka kuntien vuosikate laskee ensi vuonna pienemmäksi kuin nettoinvestoinnit, ei tilanne vuonna 2001 ole enää näin huono. Kansantalouden kasvun jatkuminen, työllisyyden kohentuminen ja verotulojen kasvu vaikuttavat suotuisasti myös kuntatalouteen.

On luonnollista, että sopeutumiskeinoja kuntataloudessa joudutaan jatkamaan lähivuosina. Ilman näitä toimia kuntien taloutta ja koko kansantaloutta odottaa vääjäämätön romahdus. Tästähän saimme hyvän käytännön opetuksen Ahon hallituksen aikana. Lipposen hallitus on kasvattanut selkeästi kuntien harkinnanvaraista valtionosuutta, jolla on tasoitettu kuntien pahimpia ongelmia. Vuoden 1995 budjetissa harkinnanvaraiseen valtionosuuteen osoitettiin vain 20 miljoonaa, nyt jo 100 miljoonaa.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksen tekijät nostivat esiin ajankohtaisen ongelman: suurten kaupunkien lähiöt. Kunnossa olevan talouden ja alueiden omaehtoisen kehittymisen rinnalla on löydettävä voimavaroja puuttua yhteiskunnan voimin kohtuuttoman alueellisen ahdingon leviämiseen. Tämän ahdingon pahin ilmentymä on lähiöiden ja kaupunkien asukkaiden syrjäytyminen. Eräissä Hämeenlinnan lähiöissä työttömyys on edelleen jopa 40 prosenttia. Mittavista työllistämistoimista huolimatta useammastakin Helsingin lähiöstä löytyy yli 30 prosentin työttömyysastetta. Saman kaltaisia alueita on löydettävissä useista suurista kaupungeista: Turusta, Tampereelta, Lahdesta jne. Aluepoliittisesti pa-

hin uhka onkin nykyisten lähiöiden, kokonaisten alueiden, syrjäytyminen. Kun lähiöissä saattaa asua kymmeniätuhansia ihmisiä, on selvää, että kässillä on suuren luokan ongelma.

Lähiöiden ongelmaa ei ratkaista pakkosijoittamalla ihmisiä takaisin haja-asutusalueille. Ihmisillä on oikeus muuttaa myös aluekeskuksiin. Ihmisillä on edelleen oikeus palveluihin ja työhön aluekeskuksissa. Näiden yksinkertaisten tosiasioiden tunnustamisen jälkeen on selvää, mitä yhteiskunnan ja meidän poliittisina päättäjinä on lähiöiden eteen tehtävä. Lähiöiden ongelmat ratkeavat, kun ihmisille löydetään töitä, palveluita sekä mahdollisuus elää taloudellisesti turvattua elämää. Lipposen hallitus onkin panostanut merkittävästi varoja lähiöiden kunnostukseen, millä on erittäin suuri merkitys ihmisten elämänlaadun kannalta.

Keskusta esittelee vaatimuksia valtavista tukiohjelmista, jotka kaadettaisiin kansalaisten maksettaviksi veroina, palvelumaksuina ja korkeina hintoina. Se syyllistyy tekopyhyyteen väittämällä kantavansa huolta kaupunkien asukkaista ja heidän asuntojensa ja palveluidensa saatavuudesta. Palvelut eivät tule yhtään lähemmäksi kaupunkilaisia sillä, että heidät pannaan maksamaan keskustan suunnittelemta mittavia tukiohjelmita.

Työttömyyden ohella esillä on ollut väite alueellisen kehityksen eriytymisestä hallituksen toimien johdosta. Myös keskustan välikysymyksen kärki on kohdistettu kehityksen eriytymiseen. Kehityserojen olemassaoloa onkin turha kiistää. Osassa maata hallituksen päätavoitteeseen asettamaan työllisyyden puolittamiseen ollaan pääsemässä jo kesken vaalikautta. Nämä alueet eivät suinkaan ole keskittyneet Etelä-Suomeen, saati pääkaupunkiseudulle. Menestystä löytyy muualtakin maasta ja monen kokoisista kunnista. Oulun ja Vaasan seutu ovat esimerkiksi alueista, missä määrätietoisella yhteistyöllä ja osaamisella on saavutettu selkeitä tuloksia. Työpaikkojen määrä on siellä kasvanut.

Arvoisa puhemies! Tutkimukset osoittavat, että sosiaaliturva on toiminut laman aikana sosiaalista syrjäytymistä ja tuloerojen kasvua estävästi. Sosiaalisten tulonsiirtojen lisäksi kunnalliset palvelut ovat merkittävä hyvinvoinnin takaa-ja. Palveluja on toki karsittu, mutta kunnallinen itsehallinto on antanut kunnille mahdollisuuden miettiä ratkaisujaan ja tehostaa palveluja omista lähtökohdistaan käsin.

Peruspalvelujen turvaaminen tasapuolisesti niukkojen resurssien oloissa on kysymys, johon etsitään ratkaisua myös valtakunnan tasolla

muun muassa vastikään perustetussa kuuden ministerin ja Kuntaliiton edustajien työryhmässä. Etenkin pienten kuntien kannattaa hakeutua yhteen sosiaali- ja terveyspalveluja järjestettäväksi. Niukkojen resurssien aikana verkostoituminen on mahdollisuus.

Vuoden 96 alusta jokaiselle alle kouluikäiselle lapselle on taattu oikeus kunnalliseen päivähoitopaikkaan. Kunnallinen päivähoito on mitä merkittävin palvelu, jonka tarve koskettaa lähes jokaista lapsiperhettä ja ehkäisee eriarvoisuuden kehittymistä. Päivähoidon lakisääteinen toteutus on kiistämättä monelle kunnalle taloudellisesti raskasta.

Hoito- ja palvelumaksuja pohdittaessa on syytä kartoittaa mahdollisuus myös pääomatulojen huomioimiseen palvelumaksuja säädettyä. Palvelumaksujen taso Suomessa on edelleen Oecd-maiden korkeimpia. On syytä tarkastella lähitulevaisuudessa palvelumaksujen ja lääkekulujen yksilölle aiheuttamaa taloudellista rasitetta. Erityisesti pienten kuntien kannalta on tärkeää Valtion tasausrahaston toiminta erityispalvelujen rahoituksessa.

Toimeentulotukimenot rasittavat kuntien taloutta ja vievät kuntien sosiaalimenoista leijonanosan. Työttömyysturvan päivärahan taso on liian matala. Tämä on johtanut siihen, että päivärahalla elävien on usein turvauduttava toimeentulotukeen. Kunnat joutuvat toimeentulotukimenojen vuoksi vähentämään muita tärkeitä palveluja. Myös tästä näkökulmasta työttömyysturvan päivärahan tason nostaminen on kannatettavaa. Korotus voidaan rahoittaa esimerkiksi yritysten verollisen poistojärjestelmän uudistamisella, jonka on arvioitu tuottavan noin miljardi markkaa.

Arvoisa rouva puhemies! Sosialidemokraatit takaavat myös haja-asutusalueiden ihmisten elinolot. Suomi tarvitsee maataloutta, ja ihmisille tarjotaan palvelut myös haja-asutusalueilla. Liposen hallitus on huolehtinut maaseudun asuttuun pysymisestä myös Itä- ja Pohjois-Suomessa. Elinkeinotoimintaa on monipuolistettu ja perinteisten elinkeinojen, kuten maatalouden, metsätalouden ja matkailun, lisäksi on uusien yritysten syntymistä tuettu. Edelleen on kehitettävä järjestelmä, jossa koulutus, tutkimus ja tuotekehitys muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jossa tekniikkaa hyväksi käyttäen etäisyyksien merkitys vähenee.

Erityisesti itä- ja pohjoissuomalainen teollisuus seisoo pitkälti valtionyhtiöiden varassa. Valtionyhtiöiden tuotantotoimintaa tuleekin ke-

hittää niin, että tuotteita voidaan jalostaa pidemmälle niiden omilla toiminta-alueilla. Itä- ja Pohjois-Suomen teollisuutta ja yritystoimintaa tulee muutenkin kehittää korkeaan osaamiseen perustuvaksi. Lähialueyhteistyö ja gateway-toiminta tarjoavat itä- ja pohjoissuomalaisille suuret mahdollisuudet tulevaisuudessa. Näitä ponnisteluja on syytä tukea Itä- ja Pohjois-Suomi-työryhmien suositusten pohjalta.

Kehittämisvastuu on siirtynyt alueille. Suomessa on siirrytty eurooppalaiseen tapaan toimia alueellisessa kehittämistyössä. Suomen alueet poikkeavat kuitenkin muun läntisen Euroopan alueista ratkaisevassa suhteessa. Väestö ja taloudellinen potentiaali on huomattavasti eurooppalaisia alueita alhaisempi. Pohjoinen Suomi on kaiken lisäksi erittäin harvaan asuttu, laaja, yhdyskuntarakenteeltaan hajanainen ja syrjäinen alue, mikä tämän alueen kehittämisessä on huomioitava.

Arvoisa puhemies! Kumppanuuteen, yhteistyöhön ja verkottumiseen perustuva maakunnallinen menestys on äärimmäisen herkkää toimintaa. Menestyksen ja investointien perustana on usein mielikuva huomisesta. Suurimman oppositiopuolueen myrkyntä onkin äärimmäisen vastuutonta toimintaa. Lyhytnäköisen galupkannatuksen tavoittelun hintana on epävarmuuden kasvu ja tätä kautta myös taloudelliset menetykset ja todellisten työpaikkojen menettäminen.

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Mitä myrkyntä tulee, minusta kyllä tuntuu siltä, että tuon sanan kohdistaminen keskustaan päin välikysymyskeskusten yhteydessä on enemmän kuin perusteita vailla, mutta palattakoon näihin keskusteluihin joissakin toisissa yhteyksissä.

Nimittäin olemme nostaneet välikysymyksellämme esille todella vakavan yhteiskunnallisen ongelman, jonka mittaluokka on sellainen, että sitä voi perustellusti verrata vuosisadan alun tilanteeseen. Pitää kysyä tässäkin salissa: Onko Suomi mahdollisuuksien maa kaikille? Onko tämä vuosisata päättymässä saman kaltaiseen kansakunnan kahtiajakoon, millä se alkoikin? Sata vuotta sitten ihmisen kohtalon määräsi oikeus maahan, nyt sen ratkaisee mahdollisuus työhön ja toimeentuloon, ja mittaluokatkin ovat suurin piirtein samat. Jos katsotaan tämän päivän työttömyysongelmaa ja verrataan sitä maanomistusolojen epäkohtiin, tilattoman ja torppariväestön asemaan vuosisadan alussa, yllättävällä tavalla ne muistuttavat toisiaan.

Vaikka ei näkisikään nykyisen kehityksen vievän revoluutioon, jokaisen on pakko tunnustaa suurten uudistusten välttämättömyys. Keskustan välirikityksen päätavoite oli, että tämä kansakunnan tärkein foorumi, jolta tämä ei kyllä kieltämättä ole tähän saakka tuntunut, vakavasti paneutuisi vuosituhannen vaihteen suomalaisen yhteiskunnan suurimpaan uhkaan: sosiaaliseen ja alueelliseen kahtiajakoon.

Hallitus yritti väistää kiusallisen kysymyksen ajoittamalla välirikitysvastauksensa samaan aikaan Emu-asiantuntijatyöryhmän raportin julkistamisen kanssa. Meille tämäkin käy. Puhutaan sitten molemmista. Kansan kahtiajako ja mahdollinen eurooppalaiseen yhteisvaluuttaan siirtyminen kytkeytyvät näet väkevästi toisiinsa.

Arvoisa puhemies! Sosiaalinen kahtiajako ja sen pahin aiheuttaja, työttömyys, tai alueelliset kehityserot eivät ole Emun lähentymiskriteerejä, eikä niistä sellaisia voi tullakaan. Muodollisesti siis Suomen Emu-kelpoisuutta ei niiden perusteella ratkaista. Sen sijaan työttömien määrä ja aluekehitys ratkaisevat, onko Suomi oikeasti ja aidosti Emu-kunnossa. Jos nimittäin yhteisvaluutan riskejä ei kyetä hallitsemaan, niillä on vain yksi purkautumistie: kasvava työttömyys ja sen myötä pahenevat sosiaaliset ongelmat sekä alueellisten erojen kärjistyminen. Kun tutustuu tänään julkistettuun raporttiin, sen teksti puhuu tämän tulkinnan puolesta. Tällaista kehitysnäkymää Suomi ei kestä. Meidän työttömyysasteemme ja alueelliset ongelmamme ovat sitä luokkaa, että niiden kärjistyminen on kerta kaikkiaan mahdollon vaihtoehto.

Muistan hyvin, kuinka EU-jäsenyysopimusta käsitellessämme eduskuntasalissa vasemmisto piti työllisyyttä ratkaisevana tekijänä unioniin liittymisen ja etenkin mahdollisen Emu-jäsenyyden kannalta. Vasemmistoliiton puheenjohtaja Claes Andersson ei ollut ainoa, joka satoi yhteisvaluuttaan siirtymisen työttömyyden radikaaliin alentamiseen. SDP:n silloinen ja nykyinenkin puheenjohtaja, kansanedustaja Paavo Lipponen arvioi vuoden 94 välirikitysmyskeskustelussa Suomen Emu-jäsenyyden reunaehdot seuraavaan tapaan: "Talous- ja rahaliittoon edettäessä on sovittava työttömyyden vähentämisen vaatimista erityisistä toiminista ja kehitettävä työllisyyttä tukevia, eri kansantalouksien sopeutumista helpottavia tulonsiirtomekanismeja. Suomen tulee päättää osallistumisestaan Talous- ja rahaliittoon sen valossa, ovatko nämä toimenpiteet toteutuneet." Pääministeri Lipponen, missä nämä toimet mahtavat olla?

Arvoisa puhemies! Suurytöttömyys ja alueellisten ongelmien kärjistyminen eivät ole erillisiä ilmiöitä, vaan ne liittyvät siihen syvään yhteiskunnalliseen murrokseen, joka ravistelee koko teollista maailmaa. Teknologinen vallankumous, kaikkialla etenevä taloudellinen integraatio ja maailman laajuisten markkinoiden syntyminen muokkaavat uuteen uskoon myös Suomea ja suomalaisten elämisen ehtoja.

Me emme väitä, että tämä rakennemuutos olisi Lipposen hallituksen syy. Se on alkanut ennen nykyhallituksen syntyä ja jatkuu senkin jälkeen, kun tämän toisen sinipunakokeilun aika — toivottavasti mahdollisimman pian — päättyy. Hallituksen politiikan perusvirhe on siinä, että se on vastannut rakennemuutokseen väärällä ja vanhalla politiikalla. Uskallamme sanoa tämän arvionne hallituksen politiikasta oppositiossa ollessamme. Meidän ei tarvitse odottaa siirtymistä hallitusvuoroon, jotta voisimme tällaisia "tunnustuksia" antaa.

Panin tyytyväisyydellä merkille sen, että pääministeri Lipponen oli nyt sitä mieltä, että viime vaalikauden aikana toteutetut säästöratkaisut ja valtiontalouden tervehdyttämistoimet eivät rikoneet suomalaista turvaverkkoa, se kesti, ja että toimeentuloerot eivät kasvaneet viime vaalikauden aikana.

Tosin sosialidemokraattien puoluekokous, joka pidettiin vuonna 93 ja jossa taidettiin pääministeri valita puolueen puheenjohtajaksikin, antoi kannanoton, jossa muun muassa todettiin, että hyvinvointia on murennettu hallituksen panikiipolitiikalla, sosiaalinen turvattomuus ja syrjäytyminen ovat kasvaneet. Vaihtoehtokin oli paljonpuhuva. SDP:n vaihtoehto kuului näin: "Peruspalvelujen saatavuus ja laatu sekä oikeus kohtuulliseen toimeentuloon on varmistettava oikeudenmukaisella ja tasa-arvoisella tavalla." Saatatkos sen selvemmin sanoa?

Kun sanoin, että rakennemuutokseen on vastattu väärällä ja vanhalla politiikalla, väärällä tarkoitan sitä, että valtio on Lipposen hallituksen valinnoilla asettunut selvästi vahvemman puolelle. Tähän saakka — osin niiden kahdeksan vuosikymmenen takaisten kokemusten opettamana, joihin alussa viittasin — suomalaisen yhteiskuntapolitiikan keskeisenä tavoitteena, itse asiassa ydinajatuksena, on ollut talouden ja teknologian markkinavoimien synnyttämän eriarvoisuuden lievittäminen. Valtiovalta on ollut heikkomman puolella, oli sitten kysymys sosiaalisesta tai alueellisesta eriarvoisuudesta.

Nyt näihin tarkoituksiin osoitettuja valtion

varoja on kovalla kädellä karsittu. Säästöjä on perusteltu, niin kuin tänäänkin, valtion velkaantumisen pysäyttämiseksi. Mutta tosiasiaa voimavaroja on samalla siirretty niiden väestöryhmien ja alueiden eduksi, jotka voittopuolisesti hyötyvät rakennemuutoksesta. Jotta ei jäisi epäselväksi, mitä tarkoitan, otan pari esimerkkiä.

Alueellisten ongelmien kärjistyessä ja muuttoliiikkeen kiihtyessä kansallista aluepolitiikkaa on ajettu alas. Samalla on rikottu Euroopan unionin lisäysperiaatetta, joka edellyttää, että unionin rakennerahastojen varoilla ei saa korvata kansallisen budjetin määrärahoja. Tästä näkökulmasta tänään julkistettu Pekkarisen työryhmän raportti on hyvin mielenkiintoinen. Raportissa arvioidaan näet, että Suomen on varauduttava tulevaisuudessa aluepolitiikassaan turvautumaan nykyistä enemmän kansalliseen rahoitukseen. On siis arvioitu, että Euroopan unionin alue- ja rakennerahastojen rahoitus tulee vähenemään ja meidän on hoidettava alueellisten erojen tasoitus kansallisella aluepolitiikalla.

Asetelma on hyvin mielenkiintoinen. Ensin hallituksen toimenpiteillä on ajettu kansallinen aluepolitiikka alas, sitä ei enää oikeastaan ole olemassakaan. Meillä on vain aluepoliittisia määrärahoja, jotka liittyvät Euroopan unionin alue- ja rakennerahastojen varojen käyttöön. Jo seuraavassa vaiheessa ajetaan sitten rakennerahastojen osalta ratkaisua, jossa niiden panostus Suomeen vähenee radikaalisti, jolloin jää kysymään, millä ihmeellä on tarkoitus alueellisten erojen tasoitusta Suomessa tulevaisuudessa harjoittaa.

Toinen samanlainen esimerkki löytyy sosiaaliturvasta. Leikkaukset on kohdistettu raskaimpina kansalaisten perusturvaan. Sairauspäivärahojen, alimman työttömyysturvan, kansaneläkkeiden, lasten kotihoidon tuen tai opintotuen leikkauksilla on ollut paitsi säästötavoite, sinänsä epäsosiaalinen ja epäsolidaarinen, myös selkeä ideologinen päämäärä. Niillä on haluttu rikkoa suomalaisen kansanvakuutuksen periaate. Tätä asetelmaa ei puheilla toiseksi voida muuttaa. Aikanaan, olen täysin vakuuttunut siitä, tullaan saamaan myös sellaisia selvityksiä, jotka osoittavat selkeästi eron edellisen hallituksen säästöratkaisujen sosiaalisten vaikutusten ja nykyisen hallituksen politiikan sosiaalisten vaikutusten välillä. Tuore Stakesin raportti kertoo jo omaa kieltään siitä, mikä kehityssuunta on ollut. Siinähan tehtiin selvä ero säästöjen sosiaalisen kohdentumisen välillä. Vaikutukset nähdään tietysti vasta

jälkikäteen, sen jälkeen kun tilastotiedot valmistuvat.

Arvoisa puhemies! Vanhaa Lipposen hallituksen politiikka on siinä, että se tarjoaa ratkaisuksi työttömyyteen ja sen aiheuttamaan sosiaaliseen hätään pelkkää talouskasvua ja valtion työllistämistoimia. Nopea talouskasvu on työllisyyden parantamisen välttämätön, mutta ei riittävä edellytys. Talouskasvu ei ole mikään uusi asia Suomessa. Me elämme nyt neljättä perättäistä nopean talouskasvun vuotta. Siitä huolimatta tilastoidun työttömyyden lasku on viimeisen kahden vuoden aikana jäänyt kauaksi työttömyyden puolittamisuralta.

Kun pääministeri puheessaan sanoi, että nyt ollaan lähellä puolittumisuraa, niin satuin katsomaan tänään julkistettua raporttia. Siinä on kuvio siitä, mitä työttömyydelle on tapahtunut parin viime vuoden aikana, itse asiassa neljänkin viime vuoden aikana. On turha puhua mistään puolittumisuralla olemisesta. Ollaan kaukana kaukana siitä ja tullaan pysymäänkin, ellei politiikan ja ratkaisujen sisältö muutu.

Vielä synkempi lopputulos on, jos perustaksi otetaan todellinen työttömyys. Työttömien työnhakijoiden, valtion tukitoimenpiteillä sijoitettujen ja työttömyyseläkkeen saajien yhteismäärä on yhä noin 600 000, ja se on laskenut neljässä vuodessa vain muutamia kymmeniätuhansia.

Uskonvahvistuksen ja odottelun sijasta Suomi tarvitsee työreformin, jolla käydään käsiksi perusongelmaan: työn antamisen ja tekemisen taloudellisiin ja byrokraattisiin esteisiin. Kun työministeri Jaakonsaari, näin ainakin äsken olin kuulevinani, epäilee, mitä työreformi tarkoittaa, Euroopasta löytyy lukuisia esimerkkejä siitä, että on voitu vaikuttaa työllisyyteen aktiivisella, työllistämisen kustannuksia alentavalla politiikalla. Jos ei haluta näitä ikäviä maita nostaa esille, otetaan esimerkiksi Hollanti, joka on tällaisia toimenpiteitä toteuttanut ja varsin tuloksekkaalla tavalla.

Uskonvahvistuksen ja odottelun sijasta Suomi tarvitsee siis nopeita uusia toimenpiteitä, koska vanhat keinot eivät johda tulokseen. Kysymys ei ole orjatyövoimasta, vaan kysymys on siitä, kumpaa Suomi kestää paremmin: nykyisen kaltaista tosiasiallista 600 000 ihmisen työttömyyttä, sitä että neljännes työvoimasta on työttömänä, vai sitä, että ryhdyttäisiin tekemään reformeja, joilla yrittämisen, työn antamisen ja työn tekemisen edellytykset pannaan kuntoon. Minun käsitykseni ja keskustan käsitys on se, että me suomalaiset kestämmme reformeja paljon paremmin

kuin jatkuvaa työttömyyttä ja sen aiheuttamaa sosiaalista hätää ja kahtiajakoa.

Vanhaa politiikkaa pahimmillaan edustavat myös Lipponen hallituksen vastaukset kärjistyviin alueellisiin ongelmiin. Lääkkeeksi tarjotaan suuralueita, suurkuntia ja kasvukeskuspolitiikkaa. Hallitus näyttää kaivaneen esille neljännevuosisadan takaiset suunnitelmatalouden opit, jotka jo silloin pantiin kelvottomina sivuun. Vielä huonommin ne sopivat tähän päivään ja nykyisiin yhteiskunnallisiin oloihin.

Tyypillinen esimerkki vanhakantaisesta toimintamallista on hallituksen esittämä ratkaisu kunnallistalouden synkentyviin näkymiin. Ne ovat synkentymässä. Niitäkään näkymiä ei puhumalla toisiksi muuteta, ja tarvitsee vain turvautua hallituksen omiin laskelmiin, joita sisäasiainministeriö ja valtiovarainministeriö ovat tehneet, nähdäkseen ja todetakseen tämän tosiasian. Perusongelma hallituksen käsityksen mukaan on, että kuntia on Suomessa liikaa. Siksi pienistä kuntayksiköistä pitäisi päästä eroon, ja jos ei muuta keinoa löydy, niin pakkoliitoksilla.

Sisäasiainministeriön neuvotteleva virkamies Aulis Pöyhönen, jonka arviointikykyä ei ainkaan sosialidemokraattien piirissä pitäisi epäillä, on tehnyt mielenkiintoisen laskelman pienkuntakysymyksen mittaluokasta. Suomessa on, näin sanoo siis Pöyhönen, noin 450 kuntaa, joista 350 suurimman yhteenlasketut budjetit ovat noin 146 miljardia markkaa. Jäljelle jää sata pienintä kuntaa, joiden budjettien yhteissuma on 1,4 miljardia markkaa eli 1 prosenttiyksikkö koko kunnallistaloudesta. Kuvitteleeko joku tosissaan, että uhkaava kuntatalouden kriisi voitaisiin välttää pienet kunnat maasta hävittämällä? Vaikka kunnat hävitettäisiin ja vaikka vielä niiden asukkaatkin unohdettaisiin ja heidän palvelutarpeensa, eihän tätä kautta ongelma tule korjatuksi.

Arvoisa puhemies! Vappupuheessaan pääministeri Lipponen esitti oppositiolle keskusteluja ja myöhemmin neuvotteluja Suomen liittymisestä eurooppalaiseen yhteisvaluuttaan. Tarjous sopii meille. Olemme keskusteluihin ja neuvotteluihinkin valmiit. Ennen kuin niihin kuitenkaan käydään, pitää tietää, mitkä olisivat tällaisten keskustelujen ja neuvottelujen lähtökohdat ja mihin hallituksen puolelta niissä pyritään.

Millaista roolia ensinnäkin hallitus kaavailee eduskunnalle Emu-päätöksenteossa? Keskusta lähtee siitä, että pelkkä luottamuslauseäänestys ei voi täyttää edellisen eduskunnan vaatimaa "valtiosäännön mukaista kansallista käsittelyprosessia". Edellyttämme, että poliittinen päätös

mahdollisesta osallistumisesta Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sekä sen edellyttämät lainmuutokset tuodaan eduskunnan ratkaistaviksi yhtä aikaa. Vain siten eduskunnalle varattu päätöksenteko-oikeus voi aidosti toteutua.

Toinen perusedellytys Emu-keskustelujen aloittamiselle on, että tiedämme, mitä hallitus ja hallituspuolueet itse haluavat. Pääministeri on toistuvasti varoittanut keskustaa puuttumasta hallituksen sisäisiin asioihin. Tässä voisi nyt esittää päinvastaisen vetoomuksen: Me emme halua tulla sotketuiksi hallituksen tai hallituspuolueiden sisäisiin kärhämiin tässä Emu-asiassa tai muutenkaan.

Ydinkysymys kuitenkin kuuluu, onko Suomen järkevää mennä ensimmäisten joukossa yhteisvaluuttaan. Vastaus siihen ei löydy pelkästään punnitsemalla Rahaliiton välittömiä etuja ja haittoja. Lisäksi pitää ennakoida, millaiseen yhteiskuntakehitykseen Emu-jäsenyys veisi. Molemmissa tapauksissa johtopäätökset riippuvat ratkaisevasti myös siitä, millaisen kansallisen politiikan valitsemme. Emua ei toteuteta eikä Suomen osallistumisesta päätetä umpiossa, vaan meidän omat kansalliset ratkaisumme vaikuttavat myös siihen, millaiset menestymisen mahdollisuudet Suomella voisi olla.

Tältäkin kannalta välikysymyksen aihe on polttavan ajankohtainen. Professori Pekkari sen työryhmänkin viestit olivat selvät. Tässä raportissa todetaan, että jos mitään ei tehdä, yhteisvaluuttaan meno uhkaisi lisätä eriarvoisuutta ja kiihdyttää alueellista keskittymistä. Asiantuntijatyöryhmän raportissa uhkakuvat siis tunnustetaan. Vastaukseksi tosin esitetään lisäselvityksiä ja ohjelmien laatimista. Monet muut Emusta haaveilevat tai Emu-jäsenyyttä tavoittelevat maat ovat edenneet paljon pidemmälle. Niissä on rakennettu selkeitä suunnitelmia, joilla yritetään valmentaa maita osallistumaan Emu-olosuhteisiin niin, että esimerkiksi niiden aluerakenteet ja sosiaaliset rakenteet kestäisivät Emusta tulevat uudet paineet.

Meillä tällaista ei ole tehty ja päinvastoin se politiikka, jota hallitus on toteuttanut, on johtamassa siihen, että Suomen edellytykset menestymiseen yhteisvaluutan olosuhteissa päivä päivältä heikentyvät. Kysymys ei siis yhteisvaluuttaan menemisen kannalta voi olla pelkästään siitä, täyttääkö Suomi lähentymiskriteerit, vaan kysymys pitää asettaa niin, miten Suomelle, suomalaisille yrityksille, kotitalouksille, kansantaloudelle ja yhteiskunnallisille olosuhteille Emu-olosuhteissa tulisi käymään. Keskusta lähtee siitä,

että nykyisen kaltainen työttömyys ja paheneva alueellinen eriarvoisuus yhdistyneinä Emu-jäsenyyteen muodostavat mahdollottoman yhtälön.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnallinen muutos on kaventanut poliittisen päätöksenteon alaa ja vaikutusta. Me tässä salissa tai edes maan hallitus ei käytä enää yhtä suurta yhteiskunnallista valtaa, kuin mihin varsinkin sodanjälkeisinä vuosikymmeninä on totuttu. Valtio on pakotettu vetäytymään tai se katsoo järkeväksi vetäytyä monista sellaisista tehtävistä, joihin sitä teollisessa Suomessa tarvittiin. Mutta vaikka vanha valtio väistyy, me tarvitsemme keskustan käsityksen mukaan vahvan valtion, valtion, joka pystyy muutosten keskelläkin takaamaan mahdollisuuksien yhdenvertaisuuden.

Kahden vuoden kokemus nykyisen hallituksen politiikasta osoittaa, että sen valitsema toimintalinja on toinen. Hallitukselta puuttuu paitsi tahto myös kyky kohdella tasapuolisesti eri väestöryhmiä ja alueita. Kun täällä on esitetty epäilyjä siitä, onko keskustan huoli suurten keskusten ja kasvukeskusten lähiöiden asukkaiden elämäntilanteesta ja elämisen tarpeista aito, niin haluan sanoa, että me näemme asiat niin, että on olemassa kohtalonyhteys työttömyydestä ja palvelujen puutteesta kärsivien lähiöasukkaiden ja pohjoisen Suomen, itäisen Suomen ja tällä hetkellä valitettavasti myös monien eteläisen Suomen muuttotappioalueiden ihmisten välillä, sillä näitä ongelmia ei voida ratkaista erillään toisistaan, vaan ne ovat kolikon kaksi puolta. Jos muuttoaaltoa, joka on nyt nousemassa, ei saada pysähtymään, on täysin toivotonta kuvitella, että esimerkiksi Helsingin seudun työttömyysongelmat voitaisiin ratkaista tai tämän alueen palvelujen saatavuusongelmat voitaisiin tydyttävällä tavalla ratkaista.

Alueelliset ongelmat eivät ala Sallasta tai Pohjanmaalta tai itäisestä Suomesta. Ne alkavat aika läheltä tämän talon portaita. Ei tarvitse mennä kauas Helsingin ydinkeskustasta, kun tullaan alueille, joilla työttömyysasteet ovat yli 20 prosenttia, toimeentulotuen saajien osuudet kaikista kotitalouksista ovat niin ikään kymmenien prosenttien luokassa. Tässä ei ole siis tarpeen eikä pidä asettaa vastakkain maan eri osia ja niiden etuja, vaan ongelmat ovat nimenomaan ja vain ratkaistavissa näiden ongelmien asettamisella toistensa kanssa rinnakkain.

Me emme halua palauttaa ihmisiä minnekään, vaan me lähdemme siitä, että ihmisille on annettava mahdollisuus toimeentuloon, työhön ja palveluihin omalla kotiseudullaan. Helsinki on hel-

sinkiläisten kotiseutua, Salla on sallalaisten kotiseutua, ja molemmissa tapauksissa ihmisille pitää yhteiskunnankin toimenpiteiden avulla pyrkiä järjestämään työn ja toimeentulon mahdollisuudet.

Kahden vuoden aikana harjoitettu politiikka on selkeästi ja kiistattomasti syventämässä sosiaalista ja alueellista kahtiajakoa. Tuo linja, jota nyt on harjoitettu, on kolmessa suhteessa huono.

Se on huono ajatellen Suomen mahdollista Emu-jäsenyyttä. Niin kuin sanoin, on mahdollonta kuvitella tällaista politiikkaa yhdistyneenä Emu-jäsenyyden vaatimuksiin ja paineisiin. Sitä Suomi ei kestä.

Toiseksi, se on taloudellisesti mahdotonta, sillä jos me emme pääse irti tästä syrjäytymisen ja kahtiajaon kierteestä, meidän on turha kuvitella, että pystyisimme ratkaisemaan kestäväällä tavalla julkisen talouden ongelmia, jotka eivät ole suinkaan ratkaisevasti edes lieventyneet. Valtio velkaantuu kymmeniä miljardeja yhä edelleen, vaikka talouskasvu, niin kuin sanoin, jatkuu neljättä vuotta eurooppalaisittainkin erittäin nopeana.

Kolmas peruste on sosiaalinen ja inhimillinen. Syrjäytymisen ja alueellisten erojen kasvun estäminen on myös sosiaalisesti ja inhimillisesti välttämätöntä. Tämä yhteiskunta ei ole terve eikä tule terveeksi, ellei näille ongelmille löydetä ratkaisua. En usko, että ratkaisut löytyvät sillä tavalla, että sorrutaan keskinäiseen syytelyyn, vaan pitäisi päästä tässäkin salissa siihen, että myrkynekylvön sijasta avoimesti ideologiset erot ja lähtökohtien eroavuudet tunnustaen etsittäisiin tähän vuosituhannen vaihteen kipeään ongelmaan vakavasti yhdessä korjauksia ja ratkaisuja, sillä nämä ongelmat ovat tämän päivän hallituksen ja opposition yhteisiä ja tulevat olemaan myös tulevan hallituksen ja tulevan opposition yhteisiä.

Ed. Lindén: Arvoisa puhemies! Jälleen kerran saamme huomata, että vastuun pakoilu on helpompaa kuin vastuun kantaminen. Kun muut poliittiset eväät puuttuvat, keskustaoppositio turvautuu yhä uudelleen samoihin vanhoihin, jo liiankin tutuiksi käyneisiin teemoihinsa ja vaatii hallitusta uudistamaan aluepolitiikkaansa ja huolehtimaan paremmin maatalouden asioista. Vastikään annettu aluepoliittinen selontekokin on keskustalta tainnut oppositiokiireissä jäädä lukematta, sillä siitä löytyy hallituksen vastaukset keskustan välikysymyksessä esittämiin kysymyksiin. Piristysruisketta kaippaa ilmeisesti ennen kaikkea keskustan oma oppositiopolitiikka.

ka, joka ei ole sujunut niin hyvin kuin puolueessa vaalien jälkeen toivottiin.

Keskustan välikysymys on osa oppositiopoliittikkaa etenkin, kun se tehdään juuri nyt, kun kansantaloutemme kasvuennusteita on korjattu ylöspäin ja ihmiset luottavat entistä parempaan ja turvallisempaan tulevaisuuteen. Juuri nämä asiat antavat oikeutuksen tälle hallitukselle jatkaa työtään.

Suomen aluepolitiikka muokattiin uuteen uskoon Ahon porvarihallituksen aikana. Uuden aluepolitiikan kantava ajatus on tukea monipuolistuvaa ja tasapainoista kehitystä antamalla alueille entistä enemmän vastuuta alueensa kehittämistä. Tämä omaehtoisuuteen ja omaloitteisuuteen pohjautuva, alueiden omiin resursseihin luottava ja hallinnollisista rajoista riippumaton ajattelutapa olikin edistyskäsityksessään yksi porvarihallituksen näkyvimpiä voimannäyitteitä. Tätä syntytaustaa vasten on vaikea ymmärtää keskustan nyt käyttämiä puheenvuoroja. Hetken meillä kokoomuksessakin ehdittiin kuvitella, että keskusta on vihdoinkin kyennyt luopumaan sulle — mulle — mulle — sulle-rahamajakomentaliteetistaan ja lähtenyt aidosti etsimään keinoja kehittää koko Suomea eikä vain omia vahvoja kannatusalueitaan. Ilmeisesti keskustan niskaan iskivät kuitenkin oppositiopaineet ja ainoa vaihtoehto oli kritikoida jopa omia, kerrankin varsin onnistuneita aikaansaannoksiaan.

Maaseudun luonnollinen rakennemuutos on väistämätön. Keskustan välikysymyksessään esittämä väite, jonka mukaan tämän hetken muuttoliike johtaa maaseudun ja maakuntien kurjistumiseen, on lähtökohdaltaan väärä. Muun muassa Pellervon taloudellisen tutkimuskeskuksen pari viikkoa sitten julkaistussa suhdannekatsauksessa todettiin, että vaikka muuttoliike on viime vuosina vilkastunut, se ei kuitenkaan suuntaudu yksinomaan pääkaupunkiseudulle, vaan muuttovoittajia ovat myös maakunnallisten keskusten ympärille kasvaneet vireät seutukunnat. Monet seutukunnat ovatkin lähteneet kilpailemaan uusista asukkaista erilaisin markkinointikampanjoin. On itsestään selvää, että ihmiset mielellään muuttavat elinvoimaisiin seutukuntiin, joilla on tarjota toimivat palvelut ja riittävästi harrastusmahdollisuuksia. Tähän haasteeseen seutukunnallisten päättäjien on vastattava.

Luonnollista muuttoliikettä ei voi keinotekoisesti estää. Asutus muodostuu pitkällä tähtäimellä sinne, missä uusia työpaikkoja syntyy. Toi-

sin sanoen, mitä paremmat toimintaedellytykset alue pystyy yrityksilleen tarjoamaan, sitä enemmän yritykset kykenevät työllistämään ja sitä paremmat mahdollisuudet alueella on myös säilyttää elinvoimaisuutensa. Tällaiselle kehitykselle maakunnissa on luotava edellytykset.

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen määrätietoinen hyödyntäminen on välttämätöntä ja tuo molemmille osapuolille etuja. Siksi hallitus ei ole hallitusohjelmassaan asettanut maaseudun ja kaupunkien kehittämistä vastakkain. Pelkän heikkouksien paikkailun sijaan on panostettava vahvuuksiin. Alueellisia kasvun vetureita on vahvistettava ja samalla edistettävä vuorovaikutusta vetureiden ja niiden toimintaympäristön välillä.

Oulun seutu on erinomainen esimerkki menestyvästä aluekeskuksesta. Oulun teknologia-alue täytti juuri 15 vuotta, mutta vasta viimeiset 3 vuotta korkean osaamisen työpaikkojen kasvu on ollut nopeaa. Teollisista työpaikoista Oulun seudulla korkean teknologian aloilla on jo kaksi kolmannesta, ja seudun korkean teknologian yritykset käyttävät alihankinnoissaan yrityksiä, jotka sijaitsevat Pohjois-Suomessa 30:llä eri paikkakunnalla. Koko Pohjois-Suomi on näin hyötynyt Oulun seudun menestyksestä. Pitkäjänteinen työ tuottaa nyt tulosta. Muistettava onkin, että yhdessä yössä ei löydetä alueen menestystekijöitä.

Välikysymyksessään keskusta jatkaa valittelua maatalouden tilanteen surkeudesta. Tosiasia on, että maatalouden rakenteiden muuttaminen olisi pitänyt aloittaa jo 70-luvulla eikä vain lykätä päätöksiä eteenpäin. Keskusta vierittää mielellään vastuun maatalouden rakennemuutoksesta EU:lle, ja kuitenkin se tiesi jo ennen EU-jäsenyyttä, ettei Suomella jatkossa olisi varaa entisenlaiseen maatalouden tukemiseen, oltiin sitten EU:ssa tai ei. Ruotsissa tiedostettiin riittävän aikaisin maatalouden rakenteellisten muutosten välttämättömyys, jolloin maatalouden sopeutuminen EU-jäsenyyteen oli helpompaa. Meillä Suomessa poliitikoilta löytyi vastaus rakenteellisiin uudistuksiin vasta pakon edessä.

Siirtymäkauden tuki suunniteltiin sopeutusvaiheen vaikutusten minimoiseksi. Siirtymäkauden aikana suomalaisen maatalouden pitää karaistua toimimaan uudenlaisen maatalouspolitiikan ehdoilla. Tilojen lukumäärällä spekulointi kuuluu keskustalaiseen uhkakuvien maalailuun. Tilojen lukumäärää oleellisempaa on kuitenkin jäljelle jäävien tilojen elinkelpoisuus ja muuntautumiskyky.

Suomalaisen maa- ja elintarviketalouden vahvuksia pitää kehittää. Tiukoista päätoimisuus-ehdoista luopumalla tervehdytetään maatalouden rakennetta. Verkostoituminen, yhteismarkkinointi, laatujärjestelmät ja osuustoiminnallisten yritysten henkiin herättäminen ovat tulevaisuudessa toimivan maatalouden avainkysymyksiä. Suomalaisten elintarvikkeiden puhtaus ja korkea laatu ovat maataloustuotantomme valtti niin tänään kuin myös tulevaisuudessa. Kysymys on siitä, osuammeko hyödyntää olemassa olevia vahvuuksiamme. Lietsomalla uhkakuvia näivettyneestä maataloudesta ja pelottelemalla viljelijöitä ei hyödy kukaan. Maata on rakennettava yhdessä.

Keskusta vaatii hallitusta muuttamaan politiikkaansa, jotta työllisyys paranisi tasaisesti kaikissa työvoimapiireissä. Työllisyyden kehitys riippuu kuitenkin ensisijaisesti työn tarjonnasta ja työn kysynnästä ja vasta toissijaisesti ns. työllistämistoimista, jotka kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä eivät sinänsä ole ratkaisu työttömyyteen. On luonnollista, että talouden kehittyessä työllisyys ensisijaisesti paranee kasvukeskuksissa, joista vaikutus sitten laajenee muualle. Tämä kehitys on jo nähtävissä. Maa-seutukeskusten työllisyys on kehittynyt erittäin positiivisesti koko maassa, ja vaikutus alkaa näkyä myös kaikissa maakunnissa. Viimeisten työllisyydlukujen mukaan työttömyys on vähentynyt kaikissa työvoimapiireissä. Keskustan väitteet siitä, että työllisyys paranisi vain etelän keskuk-sissa, eivät ole ainakaan työministeriön laskelmien kanssa yhteensopivia. Työllisyys on parantunut muun muassa Vaasan, Oulun, Lapin, Kuopion, Mikkelin ja Keski-Suomen alueilla.

Työllisyyden hoidossa oma vastuunsa on myös kunnilla. Ennen kaikkea kunnan täytyy kyetä luomaan hyvät toimintaedellytykset yrityksille ja elinkeinoelämälle. Tässä suhteessa työllisyystilastojen lukeminen ei anna hyvää arvosanaa keskustalaiselle osaamiselle. Työllisyyden kannalta kaikkein synkimmässä kunnissa keskusta on johtava puolue. Yhdeksässä korkeimman työttömyysasteen kunnassa keskustalla on yksinkertainen enemmistö. Keskustan kannattaisi siis välillä katsoa peiliin ja keskittyä hankkimaan omia näyttöjä.

Työllisyys on siis kehittynyt oikeaan suuntaan ja alueellisesti varsin tasa-arvoisesti, mutta valitettavasti liian hitaasti. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tästä on selkeästi todettava, että työttömyys ei puolitu nopeankaan talouskasvun aikana, ellei rakenteellisia uudistuksia

toteuteta. Työn hinta ja tarjonta on saatava kohtaamaan. Asiassa on hyvä edetä talousneuvoston sihteeristön esitysten pohjalta alentamalla tuloveroa, nostamalla työvaltaisten palvelualojen arvonlisäveron alarajaa, mahdollistamalla nykyistä alemmat taulukkopalkat ja puuttamalla ansiosidonnaiseen turvaan. Työttömyyden hoidossa tarvitaan siis sekä työvoimakustannusten alennusta että yksilön kannustamisen lisäämistä.

Valtionosuusuudistuksen on väitetty heikentävän pienten kuntien asemaa. On totta, että ajat, jolloin kuntatalous kukoisti, ovat tältä erää ohi. Tuoreissa tilinpäätöksissä on selvästi nähtävissä huolestuttavia merkkejä kuntatalouden tiukentumisesta. Vaikka voimakkaan talouskasvun aikaansaama työllisyyden parantuminen toki lisää kuntien verotuloja, valitettavan suuri osa kunnista on täysin riippuvaisia valtion julkisesta rahoituksesta.

Keskusta viittaa välikysymyksessään sisäasiainministeriön ja valtiovarainministeriön kuntataloutta koskeviin laskelmiin. Näitä lukuja tarkailtaessa kannattaa kuitenkin muistaa, että laskelmat pohjautuvat olettamalle, ettei mitään tehdä. Ennen kaikkea tämä tutkimus onkin varoitettava signaali kuntapäätäjille siitä, mihin passiivisuus ja lukkiutuminen vanhoihin rakenteisiin voi huonoimmassa tapauksessa johtaa. Kunta, jonka toiminta on täysin riippuvainen valtion maksamasta tuesta, ei ole terve kunta. Kunnallinen itsenäisyyskin on tällaisessa tilanteessa vain sanahelinää. Negatiivisten vuosikatteiden paneminen vuodesta toiseen valtionosuuksien pienentymisen piikkiin onkin usein silkkaa päättäjien itsepetosta.

Valtionosuuksien jaossa otetaan huomioon kunnan asukasmäärän sekä sukupuoli- ja ikärakenteen lisäksi myös kunnan erityisolosuhteet muun muassa harvaan asuttujen seutujen kertoi-men avulla. Kertoimessa huomioidaan tehokkaasti myös väestön ikääntymisen aiheuttamat tarpeet.

Valtionosuusuudistuksen myötä kuntien liikumavara palvelujen järjestämisessä on merkittävästi lisääntynyt. Toisin kuin ennen valtionosuusuudistusta enää ei ole pakko pysyä vanhoissa ja tehottomissa toimintatavoissa. Nyt on kyse kuntien päättäjien kyvystä ja halusta uudistua ja vastata ajan haasteisiin.

On myös selvää, että palvelurakenteen ylläpitäminen ja laadukkaiden peruspalvelujen tuottaminen vaatii etenkin pienten kuntien osalta lisääntyvää kuntien yhteistyötä ja jopa kuntaliitoksia. Valtiovallan tulee kuitenkin kannustaa

kuntia yhteistyöhön ja kuntaliitoksiin ensi sijassa vapaaehtoisin keinoin.

Kunnallisten päättäjien täytyy löytää sellainen kokonaisuus, jossa yhdistetään itse tuotetut ja ostetut palvelut ja lopputuloksena saadaan kustannuksiltaan edulliset, mutta laadukkaat peruspalvelut. Kuntalaisen näkökulmastahan tärkeintä on palvelujen turvaaminen. Kunnallisilta luottamushenkilöiltä vaaditaan paljon talouden laskukausina, mutta vielä enemmän heiltä vaaditaan silloin, kun rahaa on kohtuullisesti käytettävissä. Viisas päättäjä on pannut osan kasvaneista verotuloista sukanvarteen tai vähintäänkin karsinut menoja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuus ja laatu on pääsääntöisesti kyetty turvaamaan. Palvelutuotannon taloudellisuudessa ja tehokkuudessa on edistytty. Palvelurakennetta on kehitetty avopalvelujen suuntaan. Lamasta huolimatta on tehty myös sosiaalipalvelujen uudistuksia, joista merkittävimpiä on kaikkien alle kouluikäisten lasten oikeus päivähoitoon.

On totta, että palvelut vaihtelevat kunnasta toiseen. Tämä perustuu kunnalliseen itsehallintoon. Kussakin kunnassa vaikuttavat vaalien mukaan määräytyvät poliittiset voimasuhteet. Kunnilla on palveluiden järjestämis- ja laadunvarmistusvastuu.

On selvää, että peruspalveluiden turvaamiseen tarvitaan muuttuvissa olosuhteissa aivan uudenlaisia toimintatapoja ja menetelmiä. Asiaa on parhaillaan työstämässä kuntien ja valtion yhteinen peruspalveluiden turvaamisneuvottelukunta, jonka on määrä saada työnsä valmiiksi kuluvan vuoden loppuun mennessä. Tässä neuvottelukunnassa on myös opposition edustajia mukana.

Ihmisten erilaiset elämäntilanteet edellyttävät laadukkaita ja monipuolisia palveluja, jotka edesauttavat elämänhallintaa. Kokoomus korostaa lähipalveluiden toimivuutta, kotona asumista tukevia palveluita ja hoitomuotoja. Kunnalliset päättäjät joutuvat tekemään vaikeita valintoja taloudellisten tosiasioiden puristuksessa. Arvot ja eettinen taso ratkaisevat sen, hoidetaan-ko myös niiden ihmisten palvelut, joilla ei ole paljon ääniä tai jotka eivät uskalla, osaa tai jaksa saattaa ääntään kuuluville.

Suomen valtio velkaantuu tänäkin vuonna arviolta 28 miljardia markkaa. Se vastaa aika tarkalleen yhden keskikokoisen omakotitalon hintaa Pohjanmaalla jokaista Suomessa tänä vuonna syntyvää lasta kohden. Jokainen miljardi, jokainen miljoonakin, joka kehysten lisäksi halu-

taan osoittaa johonkin hyvään tarkoitukseen, lisää velkataakkaa. Kokoomus ei halua jättää tuleville sukupolville taakkaa, jota on mahdoton kantaa.

Julkisen talouden tila on kohennuttuaankin edelleen tiukka, joten tarve lisätä aluepolitiikan tehokkuutta kasvaa. Tuoretta suhdannekatsausta esitellessään PTT:n johtaja Vesa Vihriälä tote- si, että julkisen vallan resurssit aluepolitiikkaan tuskin voivat jatkossakaan olennaisesti kasvaa. Myös hänen esittämänsä johtopäätös oli oikea: Aluepolitiikan täytyy jatkossa keskittyä yhä enemmän elinkeinoelämän perusedellytysten, kuten toimivan palvelurakenteen ja infrastruktuurin, säilyttämiseen sekä alueiden omien vahvuksien tukemiseen. Tämä merkitsee automaattisesti myös alueiden erikoistumisen lisääntymistä.

Toimintaympäristön muutokset ja uudet kehityskuvat on tiedostettava ja otettava alue- ja rakennepoliittisissa ratkaisuissa entistä paremmin huomioon. Valtiovallalla pitääkin tarvittaessa olla valmiutta ja edellytyksiä myös erityisiin, tuotannollista toimintaa lisääviin, yhteistä kakkua kasvattaviin toimenpiteisiin.

Alueellisen kehityksen eriytyminen ei kuitenkaan saa merkitä samaa kuin eriarvoisuuden lisääntyminen. Alueiden kehittämisestä annettun lain mukaan maakunnallisen liiton tehtävänä on edustaa maakunnan johtoa, maakunnan tahtoa ja määritellä maakunnalle alueen kehittämisen tavoitteet, painopisteet ja strategiat. Uuden, omaehtoisen aluepolitiikan toteuttamisessa ollaan vasta aivan lapsenkengissä. Alueellisia kehittämisohjelmia ollaan ensimmäistä kertaa arvioimassa uudelleen. Nyt on jo nähtävissä, että toisissa maakunnissa on onnistuttu omaehtoisuudessa paremmin kuin toisissa. Välttämättä ei ole ollut helppoa muuttaa entistä aluepoliittista ajattelua vastaamaan omaehtoisuuden haasteeseen. Aluekehitysrahojen tasapuolinen ripottelu ei tuota hyvää tulosta, vaan rohkeutta tarvitaan kohdentaa varoja riittävän isoihin toimenpidekokonaisuuksiin. Myös rohkeutta tulee olla riittävän päätösvalan antamiseen maakunnille, jotta omaehtoisuutta voidaan toteuttaa.

Suuria odotuksia kohdistuu myös uusiin työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Uusien aluehallintoviranomaisten on kyettävä integroimaan elinkeinoelämä entistä tiukemmin mukaan aluekehitystyöhön. Myös alueellisten ympäristöviranomaisten tehtäväkenttä ja toimivallan rajat pitää nähdä osana valtion aluehallintokokonai-

suutta. Myös ympäristökeskusten tulee lisätä yhteistyötään elinkeinoelämän kanssa.

Eurooppa-ulottuvuus on tullut jäädäkseen myös aluepolitiikkaan. Euroopan unioni uudistaakin parhaillaan rakennerahastojaan. Rakennepolitiikan tulee olla uusia edellytyksiä luovaa eikä pysyvien kehitysedellytyserojen kompensointia. EU:n rakennepolitiikassa on lisättävä osaamisen kehittämistä ja yleensä alueiden vahvuuksien hyödyntämistä. Kansallisessa aluepolitiikassa pitää edelleenkin korostaa läheisyysperiaatetta, jonka mukaan päätökset tehdään mahdollisimman lähellä niitä ihmisiä, joita ne koskevat.

Nopeasti edennyt ja uusia toimintamuotoja edellyttänyt EU:n ohjelmatyö on vaatinut maakuntaliitoilta paljon. Kansallinen ohjelmatyö on usein jäänyt EU-ohjelmatyön varjoon. Tässä yhteydessä on muistettava, että ehdoton edellytys onnistuneelle alueiden kehittämiselle on huolella hoidettu kansallinen aluepolitiikka. Kuten kokoomus on aikaisemminkin painottanut, EU-jäsenyys ei kuitenkaan ole mikään oikotie onneen. Suomen kansallinen kehittämis työ on suunniteltava ja toteutettava pääsääntöisesti itse. Euroopan unioni voi korkeintaan antaa vetoapua.

Arvoisa puhemies! Suomen on käytettävä olemassa olevia resursseja tehokkaasti. Meillä ei yksinkertaisesti ole enää varaa 70- ja 80-luvuilla opittuun keskustalaiseen aluepolitiikkaan, jossa rahaa syydetään joka niemeen ja notkoon. Kyllä keskustakin toki talouden realiteetit tuntee. Se ei vain voi taikka halua tunnustaa niitä kannattajilleen. Valtion tehtävänä on turvata jokaiselle suomalaiselle mahdollisuus elää, yrittää ja tehdä työtä haluamassaan Suomenmaan kolkassa, mutta vastuu valinnoista voi olla vain ihmisellä itsellään.

Välikysymystä tutkiessa herääkin kysymys, millaiselta Suomi tänä päivänä näyttäisi, jos keskusta olisi istunut viimeiset pari vuotta hallituksessa. Olisiko työttömyys puolitettu ja talous vakautettu? Olisiko löydetty lääkkeet hyvinvointivaltion rahoituskriisin purkamiseksi? Olisiko muuttoliikkeen kasvu kyetty estämään? Vastuuttoman on helppo luvata vaikka kuu tai vaalta. Missä viipyvät keinot ja toimenpide-ehdotukset?

Kokoomus haluaa kantaa vastuuta koko Suomesta ja kaikista suomalaisista. Aina se ei ole helppoa, mutta vielä vaikeampaa kokoomukselle olisi vuodesta toiseen luoda kansalaisille kauniita ja katteettomia illuusioita. Siinä kisassa, jossa velkarahalla lähdetään ostamaan

kannatusta, kokoomus ei ole eikä halua olla mukana.

Ed. Lindqvist merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on alkuun todettava, että käymme kellon kanssa ilmeisesti kovaa kisaa. Kilpailemme MM-tasolla; jääkiekko-ottelu ilmeisestikin on alkamassa.

Arvoisa puhemies! Puheenjohtaja ed. Ahon tarjous oli erittäin merkillinen. Yritin kuunnella kovinkin tarkkaan hänen puheenvuoronsa. Hän tarjosi neuvottelujen kättä, joka on ihan hieno tarjous ja aivan hyväksyttävä tarjouskin, mutta lopussa hän kelasi tarjouksen takaisin. Hän sanoi, että neuvotella voidaan ja neuvotella pitää, kunhan sovitaan ehdoista, mistä neuvotellaan. Toisin sanoen tuplaneuvottelut. Jotenkin kummallista logiikkaa, että lähdetään neuvotteluihin siten, että sanellaan ehdot etukäteen jo, mistä neuvotellaan, miten neuvotellaan ja millä pelisäännöillä.

Toinenkin merkillisyys liittyi ed. Saarenkin puheeseen, ja se tietenkin selittyy sillä hyvin pitkälle, että keskustahan on asiantuntija varmaan parhaasta päästä tuntiessaan muuttoliikkeen salaisuudet ja syvemmät taustat, mihin ne liittyvät. Heidän historiansahan on täynnä niitä. 60—70-luvulla maasta muutti Ruotsiin ja muualle maailmaan puoli miljoonaa ihmistä työtä hakemaan. Ymmärtääkseni keskusta, silloinen maalaisliitto, oli silloin maan johtava puolue.

90-luvulla toistui sama. Puoli miljoonaa ihmistä joutui työttömäksi hakemaan muuttoliikkeen kautta uudenlaisia mahdollisuuksia. 50 miljardia markkaa siirtyi yksityisiltä ihmisiltä pankkien kasinopeliin. 30 000 konkurssia tuli tähän yhteiskuntaan. Ja aina keskusta on ollut silloin hallitsemassa ja tekemässä päätöksiä, joten muuttoliikkeet ovat varmaan tulleet tutuiksi, ei kylläkään veronmaksajien kannalta toivottuun suuntaan. Tässä mielessä tulevaisuutta kun rakennetaan, on hyvä tarkastella tietenkin menneisyyttä, sillä ilman historian tuntemista on huono rakentaa kestävää tulevaisuutta.

Arvostan ed. Saarta, joka on välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja. Välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja ei siis ole aikaisempi

pääministeri ja nykyinen ed. Aho, jonka politiikan seurauksia tässä kannamme ja joista tässä keskustelussa on kyse.

Kun edellisen hallituksen talouspolitiikan ansiosta maamme bruttokansantuote jäi 20 prosenttia sen alle, mitä normaali kehitys olisi edellyttänyt, olisi tietenkin suoranainen ihme, jos siitä ei olisi jälkiä jäänyt yhteiskuntaan. Kun työttömyys pääsi hujautamaan puoleen miljoonaan, olisi ihme, jos työttömyys saataisiin nopeasti laskemaan, mutta silti pitää tavoitella mahdotonta, jotta mahdollinen toteutuisi.

Maakuntien epätasainen talous- ja työllisyyskehitys johtuu myös hyvin suurelta osin harjoitetusta strategiasta, jossa ensinnä veronkorotuksilla ja korkeilla koroilla supistettiin kotimaista kysyntää ja sitten yritettiin vientivetoisella strategialla ohjata talouden kasvu ja työpaikkojen syntyminen sinne, missä on nimenomaan vientiyrityksiä. Kyllä linjanvalinnat olivat aivan selkeät. Ed. Saari voi ryhmätoveriltaan ed. Aholta kysyä, oliko tämä politiikka viisasta, sillä sen tulokset näkyvät nyt tässä tänä päivänä.

Lamasta huolimatta tulonjako on Suomessa maailman tasaisimpia ja toisin kuin monien uusoikeistolaisten ihannoimissa maissa kuten Yhdysvalloissa tai Uudessa-Seelannissa julkiset palvelut ovat edelleenkin kohtuullisen hyvin ihmisten ulottuvilla. Meillä ei vielä raha ratkaise koulunkäyntiä ja ihmisen terveyttä, ei ainakaan siinä määrin kuin uusoikeiston paratiisimaissa tapahtuu.

Tässä yhteydessä kannattaa palauttaa mieliin myös postien lakkauttaminen ja Postipankin palvelujen karsiminen, joka alkoi edellisen hallituksen kaudella, kun se tahtoi välttämättä luopua yhteiskunnan palveluperiaatteista ja korostaa ennen kaikkea markkinahenkisyyttä ja sen kautta saatavaa hyvinvointia.

Lamasyöksen takia valtio velkaantui voimakkaasti. Yhtäkkiä valtion velka oli prosentteina bruttokansantuotteesta samoissa lukemissa, kuin se oli välittömästi toisen maailmansodan jälkeen. Siksi on selvää, että velkaantumista on hillittävä heti, kun talouden kasvu vakaantuu. Tämän takia on ollut välttämätöntä supistaa kuntien valtionosuuksia ja leikata etuisuuksia. Tätä keskustan ryhmä on oppositiopuolueena arvostellut. Kun keskusta ei kuitenkaan ole esittänyt tilalle mitään säästöjä, on kai silloin lupa olettaa, että keskusta kannattaa holtitonta velkaantumista ja siitä aiheutuvia korkeita korkoja.

Valtion velkaantumisen pienentämisessä ei ole

kuitenkaan kysymys vain korkotason alentamisesta vaan myös siitä, että Suomi ei kestäisi toista syvää laman notkahdusta, ellei valtion velkaantumista saataisi alemmaksi. Vaikka Talous- ja rahaliiton lähentymisperusteet ovatkin täyttyneet ennen kaikkea rahastoivan eläkejärjestelmän avulla, valtiontalouden alijäämä on vasta hitaasti pienenemässä siedettäviin mittoihin. Menoleikkauksissa on siis ollut kyse hyvinvointivaltion tulevaisuuden varmistamisesta myös tulevia aikoja varten.

Ed. Kääriäinen kuuluu vappuna sanoneen, että Emu-hanke olisi Lipposen hallitukselle niin kaikki kaikessa, ettei se välitä hankkeen yhteiskunnallisesta hinnasta. Kääriäisen mukaan suurtyöttömyys jatkuu, muuttoliike on ennätystahdista ja yhteiskunta jakautuu sosiaalisesti ja alueellisesti kahtia. Jos ed. Kääriäinen on näillä väitteillä tarkoittanut valtion velkaantumisen pysäyttämistä, niin sitä ei ole tehty Talous- ja rahaliiton takia vaan Suomen ja suomalaisten takia. Kiihtyvä velanotto on mahdotonta niin Talous- ja rahaliitossa kuin sen ulkopuolellakin.

Ennen peloteltiin lapsia kilteiksi sillä, että poliisi tulee tai mustilainen tulee ja vie pois. Lapsi on pieni ja herkkä ja uskoo, mutta aikuisia ihmisiä ei kannata Emulla säilyttellä. Ennen Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen osallistumista on yksinkertaisesti punnittava vaihtoehtoja huolellisesti ja rauhallisesti. Samalla on tietenkin katsottava, kuinka laajaksi tai suppeaksi Rahaliitto ensi vuonna muodostuu ja kuinka Suomen työllisyys on siihen mennessä parantunut.

Keskustan työreformin lähtökohtana on valitettavasti sen tuntema epäluottamus ay-liikettä ja suomalaisia työntekijöitä kohtaan. Suomen tulevaisuutta rakennetaan kuitenkin yhteistyöllä. Esimerkiksi kohta päättyvässä oleva TES-kausi osoittaa, miten hyvä yhteistyö valtion ja työmarkkinajärjestöjen kesken hyödyttää koko yhteiskuntaa luomalla vakaan pohjan myönteiselle kehitykselle. Ay-liike on osoittanut, että se pystyy toimimaan myös alhaisen inflaation oloissa.

Valtiovallan ja työmarkkinajärjestöjen hyvää yhteistyötä tarvitaan vastakin, kun Suomi valmistautuu päättämään siitä, osallistummeko Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Talous- ja rahaliitossa samoin kuin sen ulkopuolella tarvitaan esimerkiksi työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan yhteistyötä kehitettäessä järjestelmiä, joissa välilliset työvoimakustannukset voisivat joustaa mahdollisesti suhdanteiden mukaisesti.

Mitä yrityksiin tulee, yrityksen menestyksen tae on se, että johto tulee toimeen oman ammattitaitoisien ja pystyvän henkilökuntansa kanssa. Toisaalta nykyaikainen ay-liike näkee yrityksen menestymisen osana parempaa toimeentuloa tulevana vuosina. Näin ollen pitäisi olla kaikki edellytykset luonnolliseen ja luontevaan yhteistyöhön siitäkkin huolimatta, että käsitykset yrityksen palkanmaksukyvyistä aika ajoin ovat erilaiset.

Varsinainen tulikoe työmarkkinajärjestöille on kuitenkin se, miten ne kykenevät löytämään keinot työajan kehittämiseksi niin, että tulos olisi työllisyyden paranemisen kannalta mahdollisimman hyvä. Enää ei ole kyse mallien puutteesta vaan siitä, että työaikakysymyksestä päästään sopimukseen. Etelärannan ja Hakaniemen etäisyys ei ole kilometreissä pitkä; nyt on kysymys henkisestä etäisyydestä, kyvystä sopia asioita.

Vasemmistoliiton yhtenä eikä vähimpänä tehtävänä on tässä hallituksessa tuoda esiin maakuntien ääni. Niin, arvoisat edustajatoverit, opposition ääni ei kuulu siellä, missä päätetään, vaikka se kuinka kaikuksi turuilla ja toreilla. Me tunnemme vastuumme, ja siksi me olemme pitäneet tärkeänä olla vaikuttamassa siellä, missä päätöksiä tehdään.

Mitä maakuntien ja kuntien kehitykseen tulee, niiden menestymisen ehto on elinvoimainen elinkeinotoiminta ja terve kansantalous niin tänä päivänä kuin myös tulevaisuudessa. Alueen sisäisten voimavarojen ja mahdollisuuksien hyväksikäyttö toteutuu parhaiten, kun eri toimijoiden ja alueiden välille kehitetään aitoa yhteistyötä käyttäen hyväksi muun muassa verkostoitumista. Kaikki alueen vahvuudet ja mahdollisuudet tulee hyödyntää. Yhteistyö ja yhteisvastuullisuus luovat edellytykset ajaa parhaiten alueiden etua niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Alueiden Suomessa kaikille ihmisille pitää luoda hyvät aineelliset toimintaedellytykset sekä laadukas henkinen ja fyysinen elinympäristö. Nämä aikaansaadaan korkeatasoisella osaamisella, uudistumis- ja innovaatiokyvyllä ja yrittäjyydellä sekä sisäisellä ja ulkoisella yhteistyöllä käyttäen kestäväällä tavalla hyväksi alueiden luonnon voimavarat.

Suurimpana tulevaisuuden haasteena aluenäkökulmasta katsoen on yhteiskunnan tahto hoitaa aluepolitiikkaa ja talouden kautta kohdistuvien mahdollisuuksien kohdentaminen siihen tarkoitukseen. Julkisen talouden merkitys näille alueille on erittäin suuri. Se on suurempi kuin muulle Suomelle.

Jättäytyminen kuihtuvien ja tukea saavien

elinkeinojen varaan merkitsee maakunnan ja kunnan oman tulevaisuuden hukkaamista. Pelkkä raha ja tukipolitiikka ei auta. Saksassa esimerkiksi hiilikaivostyöläistä kohti maksetaan valtion tukea puoli miljoonaa Suomen markkaa ja kuitenkin tilanne on se, että hiilikaivokset työllistävät yhä vähemmän väkeä. Niinpä Saksassa ne paikkakunnat, jotka ovat jättäytyneet hiilikaivosten varaan, kuihtuvat vähitellen, kun taas ne, jotka ovat aktiivisesti kehittäneet ja panostaneet tulevaisuuteen, menestyvät paljon paremmin.

Viime vuoden lopulla vauhdittunut talouskasvu jatkuu tänä vuonna sekä viennin että kotimaisen kysynnän kasvun vetämänä. Näin vientiveitoisena alkanut kasvu leviää ilman muuta laajemmin maakuntiin ja auttaa niitä elpymään. Tässä mielessä meneillään oleva myönteinen talouskehitys on nyt tasapainoisempaan suuntaan menossa.

Alueellisen kehityksen kohdalla maakunnat ovat avainasemassa. Niiden on itse kyettävä löytämään alueellisesti ja paikallisesti parhaimmat ratkaisut. Maakuntien kehitykselle on oleellista, että syntyy uutta tervettä yritystoimintaa. Mitä erilaisiin tukiin tulee, maakunnallisesti ja paikallisesti tiedetään parhaiten, miten EU:n ja Suomen valtion talousarviosta myönnettäviä varoja tulee kohdentaa. Vasemmistoliitto luottaa maakuntien ihmisten aloitteellisuuteen ja idearikkauteen. Ne tuovat tuloksia, eivät ministeriöiden virkaherrojen pölyttyneet aivoitukset.

Tulevaisuutemme rakentuu tiedon ja osaamisen varassa. Koulutuksen ja osaamisen kehittämisen painopisteeseen pitää olla korkea laatu, koulutuksellinen tasa-arvo ja elinikäisen oppimisen periaate. Tutkimuksen kehittämiseen tulee liittää vielä tutkimuksen vapauden ja perus- ja soveltavan tutkimuksen tasapainon näkökohdat. Näiden, niin koulutuksen kuin tutkimuksenkin, kehittäminen myös alueellisella tasolla luo edellytyksiä maan tasapainoiseen kehittymiseen.

Sisäasiainministeriö on asettanut Pohjois-Suomi-työryhmän, jonka tehtävänä on laatia esitykset Suomen pohjoisten osien pitkän ajan kehittämisestä. Työryhmälle pitää nyt antaa kaikki tuki, mitä se tarvitsee työskentelyn aikana. Työryhmän työn pohjalta pitää myös vaatia tuloksia. Konkreettisuus pitää myös saada päätöksenteon tasolle ja käytännön esimerkkien kautta käytännön toimiksi.

Ensi vuoden talousarviossa on tarpeen pienentää verokiilaa alentamalla pieni- ja keskituloisten verotusta. Toinen tärkeä keino on henkilökohtaisten palvelusten arvonlisäveron keven-

täminen. Verotuksen avulla on voitava tehokkaasti edistää työllisyyttä ja työllistymistä ja siten lähestyä hallituksen itselleen asettamaa työllisyyden parantamistavoitetta. Me tiedämme toki, että valtiontalous ei anna mahdollisuuksia kevennyksiin ilman, että ainakin osa kevennyksistä hyvitetään lisäämällä muita verotuloja.

Me emme kuitenkaan saa emmekä voi taipua isänmaattoman suurteollisuuden uhkauksiin. Ruotsalaisen elektroniikkayhtiö Ericssonin viikonvaihteessa esittämä uhkaus siirtää pääkonttorinsa ulkomaille on havainnollinen esimerkki siitä, ettei suurilla, kansainvälisesti toimivilla yhtiöillä ole isänmaata. Suomessa on ollut käytössä verohelpotus ulkomaisille asiantuntijoille, jotka tulevat tänne töihin. Tämän pidemmälle ei kuitenkaan pidä antaa periksi, vaan nyt täytyy pyrkiä Euroopan unionin tasolla siihen, että maiden välinen verokilpailu ei vähitellen aja yritys- ja muuta verotusta niin alas, että mahdollisuudet hyvän ja tasapuolisen yhteiskunnan ylläpitämiseen heikkenevät ratkaisevasti. Eräät Euroopan maat näyttävät jo tällä hetkellä tarjoavan paitsi kevyempää henkilöstön verotusta myös räätälöityjä yritysveromalleja.

Arvoisa rouva puhemies! Vasemmistoliitto kantaa huolta niistä vaikeuksista, joita työttömyyden jatkuminen aiheuttaa. Me kannamme huolta myös maakuntien kehittämisestä. Me olemme mukana palauttamassa luottamusta talouden kehitykseen, niin että yrittäjillä on varma ja ennustettavissa oleva tulevaisuus omien päätöstensä pohjaksi. Vain tulevaisuuteen luottava yrittäjä investoi ja työllistää. Talouden ennusteet lupaavat nyt hyvää. Nyt tarvitaan yrittäjähenkkeä. Nyt tarvitaan työllistämishenkkeä. Nyt tarvitaan aluepolitiikan henkeä. Lyhyesti voisi todeta, että nyt tarvitaan hyvinvointiyhteiskunnan henkeä, henkeä, joka perustuu yhteistyöhön ja tahtoon pitää huolta koko maan tasapuolisesta kehittämisestä. Tässä työssä vasemmistoliitto on mukana.

Ed. W i d e r o o s : Värderade fru talman! Det är inte precis någon överraskning att centern just nu väljer att interpellera mot regeringen. Halva regerings- och riksdagsperioden har gått och i något skede måste oppositionen skärpa sin profil. Och egentligen är det inte alls illa med en ordentlig debatt i riksdagen med jämna mellanrum — förutsatt att det blir debatt. En bra debatt behöver ett sakligt underlag och helst också nya infallsvinklar.

När man läser interpellationstexten så infinner

sig oundvikligen tanken att oppositionen interpellerar så att säga på tjänstens vägnar. Det mesta i texten är upprepningar från tidigare, vilket naturligtvis inte innebär att problemen skulle saknas. Men när frågorna upprepas finns ju uppenbart risken att också svaren upprepas.

Tietysti on totta, että yhteiskunnassamme on epäkohtia. Kaikkein suurin epäkohta on joka tapauksessa työssäkäyvien ja työttömien välillä. Tähän ongelmaan ei ole helppoja ratkaisuja. Toki hallitus on ryhtynyt eräisiin oikean suuntaisiin toimenpiteisiin, mutta on ilmeistä, että tämä ei vielä riitä. Työttömien määrä vähenee edelleen liian hitaasti, ja nopeamman muutoksen aikaansaamiseen tarvitaan suurempaa poliittista rohkeutta.

Ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä olemme vakuuttuneita siitä, että maan taloutta on hoidettava määrätietoisesti. Muista yhteiskunnan ongelmista selviämiseen ei ole mitään mahdollisuuksia, jollei maan talous ole kunnossa. Meillä ei siis ole varaa minkäänlaiseen hurvitteluun, joka pahentaisi taloudellista tilannetta entisestään. Kun valtionvelan korot ovat budjetin toiseksi suurin menoerä, on kai oppositionkin ymmärrettävä tilanteen vakavuus.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä on äskettäin todennut Suomen tarvitsevan aktiivista aluepolitiikkaa. On selvää, että yhteiskunnan vastuu on suuri, kun maan sisäinen muuttoliike on suurempi 90-luvulla kuin 70-luvulla. Kukaan ei kai kyseenalaista kaikkien vastuuta alueiden välisten erojen pienentämisestä. Oikeudenmukaisuuteen pyrkiminen maan eri osien kesken ei merkitse siitä, että kaikki ongelmat olisivat ratkaistavissa yksinkertaisen mallin avulla. Maan eri osien tilanne on hyvin erilainen ja vaatii erilaisia toimenpiteitä. Haja-asutusalueilla on ongelmansa ja kaupungeilla omansa. Juuri tällä hetkellä muuttoliikkeestä aiheutuu ongelmia kummallekin, mikä on tietysti suuri haaste.

Samalla on myös todettava, että niin edellinen kuin nykyinenkin hallitus on harjoittanut politiikkaa, joka on siirtänyt osan vastuusta paikallis- ja aluetasolle. Ahon hallituksen aikana synnyttiin maakuntaliitot kantamaan vastuuta alueellisesta kehityksestä. Ajatus perustuu sekä kunnissa että liitoissa olevan osaamisen hyödyntämiseen. Punaishana lankana ei ole käskyttäminen ylhäältä vaan oma-aloitteisuus ja idearikkaus. On selvää, että tämä asettaa suurempia vaatimuksia alueille, samalla kun on myös todettava, että valtio ei voi vetäytyä kaikesta vastuusta.

Som en förlängning av ovannämnda utveckling har regeringen Lipponen valt att satsa på bildandet av nya arbetskrafts- och näringscentraler. Till skillnad från de landskapsvisa förbunden är centralerna helt tjänstemannastyrda, vilket kan leda till bekymmer i vissa fall. Centralerna får inte bli en stat i staten och regeringen har ett speciellt ansvar för att dessa fungerar på ett rättvist sätt. Det gäller framför allt fördelningen av resurser till centralerna och inom de olika sektorerna. Vi får inte blunda för att det kan bli en dragkamp om pengarna. Svenska riksdagsgruppen upprepar att t.ex. lantbruket inte får förfördelas av den orsaken att kapitalet i den näringsinvesteringar inte ger samma avkastning som kapital som satsats i annan sorts näringsverksamhet. Regional rättvisa kräver att stödet till landsbygdsnäringsarna tryggas.

För övrigt följer oppositionens kritik av lantbrukspolitiken och nedskärningarna i det nationella stödpaketet ett välkänt mönster. Svenska riksdagsgruppen är det sista regeringsparti som skulle bestrida att problem finns och att förståelsen för lantbrukets behov och fortsatta betydelse borde vara större. Men också här tvingar oppositionens retorik oss att påminna om vissa fakta. En nedskärning av statsutgifterna med 20 miljarder kunde omöjligen ha gjorts utan att också lantbruksutgifterna berördes. Då såg vår grupp till att nedskärningen inte blev ännu större, vilket då föreslogs, liksom vi i början av detta år på ett avgörande sätt kunde bidra till att rambeslutet inte kom att betyda nya intrång i lantbruksinkomsten. Glömmas skall inte heller den märkbart lägre räntenivån, som kompenserat en del av förlusterna.

Ölikheterna mellan regionerna ser man bl.a. om man studerar förändringarna i befolkningstalet. Granskar man detta per landskap så är befolkningstillväxten kraftigast i Nyland och norra Österbotten. Orsakerna är dock skilda: i Nyland beror den på flyttningsvinsten och i norra Österbotten på den höga nativiteten. Flyttningsrörelserna rör sig dock inte enbart mot huvudstadsregionen — också landskapens centralorter är föremål för inflyttning. Detta bevisar att det inte finns en formel som går att tillämpa på alla områden på samma sätt.

Arvoisa puhemies! Punaisena lankana on koko 90-luvun ajan ollut alueellinen aloitteellisuus eli omien aloitteiden tekeminen. Voidaan väittää, että tämä punainen lanka on ollut keskustan ajama hanke. Tämän vuoksi on hiukan

kummallista, että heidän itsensä muotoilema malli on nyt heidän oman arvostelunsa kohteena.

Aktiivisen aluepolitiikan osalta on syytä muistaa, että yksityinen sektori luo uudet työpaikat ja julkinen sektori hyvin pienessä määrin. Emme voi pitää yllä yhteiskuntaa, joka perustuu pelkästään siihen, että valtio yksin tai yhdessä kuntien kanssa vastaa työllisyydestä. Valtion ja myös kuntien roolina on edellytysten luominen esimerkiksi hyvinä peruspalveluina.

Tässä välikysymyksessä samoin kuin aikaisemmassa kuntien tilanne on noussut keskeisesti esiin. Keskusta kysyy, aikooko hallitus pienentää kuntien valtionosuuksien leikkauksia kuntatalouden katastrofin estämiseksi. Jokaisen hallituksen on tietysti voitava arvioida uudelleen päätöksään, jos ulkoiset olosuhteet muuttuvat dramaattisesti. Jokaisen hallituksen on myös oltava riittävän vahva pitääkseen kiinni tekemistään päätöksistä ja suunnitelmista. Millaiselta näyttäisi tuulen mukaan takkia kääntävä hallitus? Keskusta kuvailee välikysymyksessä tilannetta, jossa kunnat etenevät kohti taloudellista katastrofia pelkästään valtionosuuksien leikkauksien vuoksi. Tässä yhteydessä on ehkä syytä muistuttaa, että tämän prosessin käynnisti Ahon hallitus.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä luottaa ilmeisesti keskustaa enemmän kuntien kykyyn hoitaa talouttaan. Useimmat kunnat ovat todella näyttäneet ottavan taloudellisen tilanteen suurella vakavuudella ja toimineet sen mukaisesti. Näin ollen monet kunnat ovat pienentäneet velkataakkaansa, ja kolmisenkymmentä Manner-Suomen kuntaa alensi todella veroäyrin hintaa vuodeksi 97. Kuntasektorin kokonaisvelka vuonna 96 oli 23,4 miljardia markkaa, ja rahastoituja varoja vuonna 95 oli 17 miljardia markkaa. Tällä emme halua kuitenkaan väittää, että kuntien tilanne olisi poikkeuksellisen hyvä, mutta paikallaan ei ole myöskään keskustan tapaan tilanteen mustamaalaaminen. Todellisuutta on kuvattava oikein.

Under de senaste åren, också under förra regeringens tid, har lagstiftningen ändrats i den riktningen att kommunerna skall få mera att säga till om och staten mindre. Så har också statsandelssystemet utformats i enlighet med detta. Det har sina för- och nackdelar. Det är klart att det finns mycken kunskap i kommunerna och i princip så skall kommunen ordna den service som kommuninvånarna behöver. Samtidigt är det ju skäl att påpeka att det finns kommuner som

medvetet håller uttaxeringen per skatteöre på en låg nivå och därmed också väljer en låg nivå på den kommunala servicen. Det kan tyckas orättvist för de kommuner som har en högre uttaxering per skatteöre och en bättre service, men idén är att varje kommun själv skall avgöra detta. Kommunen har alltså ett större inflytande över klumpsumman i statsbidrag än vad kommunen tidigare hade när pengarna var så att säga mera öronmärkta. Jag utgår ifrån att oppositionen också anser att detta är en utveckling i rätt riktning. Men det är alltså skäl att uttrycka en viss oro över att den ökade delegeringen av beslutan- derätten kan leda till orättvisor mellan männi- skorna beroende på i vilken kommun man bor.

Sistnämnda problem har varit en av priorite- ringarna i svenska riksdagsgruppens politiska bevakning under de senaste åren, och vi har konse- kvent betonat att staten har det yttersta ansva- ret för jämlikheten mellan medborgarna. Bl.a. lyckades vi vid senaste budgetmangling få reger- ingen att uppmärksamma den svåra situationen inom mentalvården, och här i riksdagen har vi lyft fram barnskyddet och vården av handikap- pade. Att vi inte ansträngt oss förgäves finns det nu belägg för. Alldeles nyligen har det utsetts en förhandlingsgrupp bestående av ministrar från alla regeringspartier och representanter för Fin- lands Kommunförbund, vars uppgift uttryckli- gen är att slå fast vilka åtgärder som behövs för att trygga basservicen överallt i landet i en situa- tion med knappare resurser. Detta slag av an- svarstagande kunde också få oppositionens er- kännande.

Arvoisa puhemies! Suomen eduskunta tulee tekemään tällä vaalikaudella päätöksen Suomen suhtautumisesta Emuun. Tästä ratkaisusta syn- tyy vilkas keskustelu, ja toivottavasti se aiheuttaa keskustelua myös eri puolilla maata eikä pelkäs- tään eduskunnassa. Kyse on tärkeästä päätök- sestä, joka ruotsalaisen eduskuntaryhmän mie- lestä vaatii taakseen laajan tuen eduskunnassa. Vaikka puhtaasti oikeudellisesti yksinkertainen enemmistö riittää Emu-päätökseen, olisi toivot- tavaa, että eduskunnassa olisi huomattavasti laa- jempi, jopa kahta kolmasosaa suurempi, enem- mistö. Jotta tämä olisi mahdollista, tarvitaan tietysti hallituksen ja opposition välisiä keskustelu- ja ja neuvotteluja.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä päätti kaksi viikkoa sitten tehdä Emu-selonteon yhteydessä ehdotuksen tällaisista vakaviksi tarkoitetuista keskusteluista. Lisäksi Rkp:n ministerit ovat ot-

taneet asian esiin hallituksessa. Pääministeri va- litsi jo vapun neuvottelukutsun esittämisen ajan- kohdaksi, ja on tuskin tarpeen sanoa, että kannatamme hänen ajatustaan. Tämä viittaa siihen, että oppositio paljastaa lähiaikoina sen, minkä joka tapauksessa pitää ennemmin tai myöhem- min tuleman, eli mikä on sen hinta, että ainakin osa keskustasta voisi asettua Emun taakse eikä keskusta näin ollen heikentäisi omia mahdolli- suuksiaan seuraavien vaalien jälkeen.

Olemme viime päivinä nähneet, miten esimer- kiksi ammattiyhdistysliike on esittänyt sekä toi- veita että vaatimuksia. Olisikin täysin loogista keskustella samanaikaisesti esimerkiksi aluepoli- tiikasta ja sosiaalipolitiikasta. Olemme valmiit tällaisiin keskusteluihin sillä edellytyksellä, että ne pidetään taloudellisesti realistisella tasolla. Tällä tarkoitamme, että Emu-päätöksen sivu- päätökset vähentäisivät eivätkä lisää tulevai- suudessa painetta julkisen sektorin kustannuk- siin estämällä sosiaalisen ja alueellisen jakautu- misen. Tietysti tällaiset neuvottelut edellyttävät vahvaa poliittista tahtoa, jota siis peräämme em- mekä suinkaan peliä kulissien takana. Kaikki tässä salissa sanovat tekevänsä työtä maamme parhaaksi. Nyt olisikin tilaisuus näyttää tämä poliittinen tahto, jota tarvitaan ratkaistaessa kansakuntamme kannalta tärkeitä kysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Edellä sanotun perusteella ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että oppo- sition hallitukselle osoittamilla kysymyksillä ei ole uutta informaatioarvoa eivätkä ne tuo mer- kittäviä vaihtoehtoja hallituksen ponnisteluille yhteiskunnallisten ongelmien saamiseksi hal- lintaan, minkä vuoksi kannattammekin puhemie- hen ehdotusta yksinkertaisesta päiväjärjestyk- seen siirtymisestä.

Talman! Mot bakgrund av det ovan anförda anser svenska riksdagsgruppen, att oppositionens frågor till regeringen saknar nytt informa- tionsvärde och därmed inte heller antyder beak- tansvärda alternativ till regeringens ansträng- ningar för att få bukt med våra samhällsproblem, och vi understöder därför talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. M. Korhonen aloitti puheenvuoron toteamalla, että kilpailevana instituutiona on Suomen MM- jääkiekko-ottelu. Minä totean, että keskustaop- positio on tällä hetkellä ed. Aittoniemen varassa kokonaisuudessaan, kun hän on ainut, joka istuu paikallaan. — Nyt ed. Vehviläinenkin jo istuu,

että kahden henkilön voimin he yrittävät kaataa tätä hallitusta.

Arvoisa puhemies! Opposition tehtävänä on hallituksen toimia arvioituaan tehdä sille erilaisia kysymyksiä. Tarjolla olevasta runsaasta kysymysvalikoimasta Suomen keskusta on tällä kertaa valinnut välikysymyksen, jonka käyttö tähtää aina hallituksen kaatamiseen. Aiheeksi on tälläkin kertaa valittu alue- ja työllisyyspolitiikka, joiden taustalla usein vaikuttaa harjoitettu talouspolitiikka. Kun Suomen keskustan välikysymyksen aiheena ovat jälleen kerran nämä samat asiat, on perusteltua aihetta kysyä: Kuka todellakin jälleen kysyy ja millaiset kysyjän omat aikaansaannokset olivat näissä asioissa sen ollessa vallassa edellisen eduskunnan aikana?

Kun keskustan puheenjohtajan Esko Ahon vetämä edellinen hallitus aloitti työnsä keväällä 1991, maassa oli 196 000 työnhakijaa, ja kun se lopetti, heitä oli 459 000. Työttömiä oli siunaantunut lisää 263 000 kappaletta! Ed. Aittoniemi: Miksi siunaantui? Tämän hallituksen kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana työtä vaille jääneiden työnhakijoiden määrä on sen sijaan vähentynyt 35 000:lla. Kehityssuunta on vaihtunut parempaan, vaikkakin koko kansakunnan ja yksittäisten työnhakijoiden kannalta tilanteen soisi olevan vielä hyvin paljon parempi.

Suomen keskustan vetämä hallitus oli myös tehokas lainaamaan rahaa budjettiensa katteeksi. Kun se aloitti työnsä, valtiolla oli velkaa 64 miljardia markkaa, ja sen päättäessä työrupeamansa valtion velka oli kivunnut 343 miljardiin markkaan. Valtio oli velkaantunut 6 miljardin markan kuukausivauhtia. (Ed. Aittoniemi: Vai oliko se viikossa?) Tämänkin hallituksen aikana velkaantuminen on valitettavasti jatkunut, mutta velkaantumisvauhti on pystytty pudottamaan puoleen eli noin 3 miljardiin markkaan kuukaudessa. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Tämä velkaantumisen puolittaminen on tapahtunut siis tilanteessa, jossa työttömien määrä on kääntynyt laskuun, höpöttipä ed. Aittoniemi mitä tahansa.

Suomen keskustalla on toki oikeus sanoa ja kirjoittaa aivan mitä tahansa, mutta sen oma talous-, alue- ja työllisyyspolitiikka edellisen kauden ajalta ei todellakaan kelpaa vaihtoehtomalliksi nykyiselle. Tosin sanoihan se entinen kirkkoherrakin seurakunnalleen, että tehkää niin kuin minä käsken eikä niin kuin minä teen tai tein.

Suomen keskustan välikysymyksen perusteissa on paljon muutakin, mitä on pakko voi-

makkaasti kritisoida. Keskusta syyttää nykyistä hallitusta maan sisäisten työttömyyserojen kärjistyisestä ja maaseudun autioitumisesta. Oppositio on oikeassa siinä, että meillä on meneillään sitten 1970-luvun voimakkain sisäinen muuttoliike. Erikoisesti nuori, hyvin koulutettu väestönosa siirtyy osaamiskeskuksina itseään markkinoinneisiin kasvukeskuksiin, joko sellaisesta saamaansa työpaikkaan tai uskoen siihen, että sellaisesta työtä löytyy varmemmin kuin kotiseudulta.

Nyt joudutaan tekemään monta perusteltua kysymystä. Mikä oli se hallitus ja mistä puolueesta oli se ministeri, joka halusi valtiovallan toimin tukea osaamiskeskusten muodostamista tähän maahan? Nehän olivat nyt oppositiossa välikysyjänä toimiva Suomen keskusta ja edellisen, Ahon hallituksen, keskustaan lukeutuva sisäministeri Mauri Pekkarinen. Ymmärrämme hyvin, että Ahon hallituksella ja ministeri Pekkarisella oli vilpitön edistysellinen pyrkimys tätä ohjelmaa ajaessaan. Jos välikysymyksen perustelujen tämä arvosteluosuus on tarkoitettu vakavasti otettavaksi, niin keihään kärki kääntyy esittäjänsä kohti.

Toinen aiheellinen kysymyspari kuuluu: Olisiko hallituksen pitänyt teknisesti estää tämä maan sisäinen muuttoliike, ja pitäisikö hallitusmuodon pykälä vapaasta oikeudesta valita asuinpaikka kumota? Hallitusmuodon tällainen muuttaminen ei tietenkään onnistuisi tässä eduskunnassa, ja tuohon edelliseen kysymykseen ei viitsi edes vastata.

Suomalaisessa yhteiskunnassa meneillään olevan muuttoliikkeen merkitystä ei sovi myöskään vähätellä. Sehän merkitsee hyvin monta asiaa. Muuttotappioalueilla jää valmis infra käyttämättä, ja uuden luomiseen muuttovoittoalueille käytetään sitä varallisuutta, jolla voitaisiin luoda uusia, ekologisesti hyväksyttäviä, tuotannollisia työpaikkoja. Karu todellisuus näyttää olevan, ettei kuuluisilla markkinavoimilla ja niihin assioituneilla yrittäjätahoilla näytä juurikaan olevan sellaisia tuotannollisia ideoita, jotka täyttäisivät nämä laatukriteerit.

Katse kääntyy tällöin oppilaitoksiin, joiden opettajien vastuulle jää kaivaa esiin ne luovat kyvyt, jotka voisivat tilanteen toiseksi muuttaa. Jo nyt on selvää, ettei pelkkä hallinnointi tätä ongelmaa ratkaise. On aivan turha odottaa, että keskinkertaisuuksia pullollaan olevat maakunnan liittojen virastot olisivat EU:n rahoilla tai ilman niitä ratkaisu taantuvien maakuntien ongelmaan.

On tietenkin mahdollista, että olemme tässä väitteessämme väärässä. Tämä on kuitenkin helposti luotettavalla tavalla tutkittavissa. Osoitetaan Keran käytettäväksi riskirahoitusvarallisuutta ja käynnistetään mainitut kriteerit täyttävien ideoiden esiinkaivutalkoot. Porkkanoilla höystetty ideapöytä voisi olla pelkistetty kuva yhteiskuntamme innovaatiopotentiaalista. Haluamme uskoa, että Lipposen hallituksella on rohkeutta tehdä tämäkin tarkistusoperaatio. Onhan sillä ollut rohkeutta hidastaa velkaantumiskierrettä Gallup-suosion menettämisen uhalakin.

Välikysymyksen perusteluissa viitataan pitkäaikaistyöttömyyteen kasvavana ongelmana. Tähän on ensinnäkin todettava, että henkilö, joka on tällä hetkellä pitkäaikaistyötön, joutui työttömäksi Ahon hallituksen aikaisten tapahtumien ja toimien tuloksena. Tämä hallitushan on istunut vasta kaksi vuotta. Lipposen hallitus on joutunut korjaamaan Ahon hallituskauden tuottamaa satoa.

Itse pitkäaikaistyöttömyys on todella vakava ongelma. Monissa kasvu- ja osaamiskeskuksissa nuoret, hyvin koulutetut ihmiset ovat valanneet tai valtaamassa uudet työpaikat. Tämä tarkoittaa käytännössä monille yli 30-vuotiaille syrjäytymistä normaaleilta, vapaasti kilpailluilta työmarkkinoilta. Syrjäytyminen työmarkkinoilta johtaa helposti myös syrjäytymiseen koko yhteiskunnasta. Tämä taas on koko yhteiskunnan kannalta todella vakava asia, kuten totesin.

Nyt jo tiedämme, kuinka vapaat työmarkkinat käyttäytyvät. Ne eivät tunne omantunnon ongelmaa ikärasismista, käyttäkäsemme nykyisin niin suosittua ilmaisua. Tässä joudumme tekemisiin yhteiskunnan perimmäisten kysymysten kanssa. Jos markkinamekanismit eivät toimi hallituksen pyrkimyksiä tukien, astuvatko hallituksen aktiiviset toimet ohjaamaan kehitystä vai eivät?

Vapaasti kilpaillut työmarkkinat eivät tule tämän hallituskauden aikana eivätkä sen jälkeenkään työllistämään kymmeniätuhansia nykyisiä pitkäaikaistyöttömiä, jotka ovat syrjäytymisvaarassa tai jo henkisesti syrjäytyneet tämän yhteiskunnan arkipäivästä. He ovat karusti ilmaistuna yhteiskunnan piikissä sekä toiminnallisesti että taloudellisesti. Yhteiskunnan kokonaisedun mukaista on työllistää heidät joko julkisen hallinnon piirissä tai välittämällä perustamiensa työpankkin avulla heille pätäkätöitä, joista julkinen hallinto palveluiden vastaanottajia tietenkin laskuttaa.

Parhaillaan on valmisteilla työpankkikokeilu, jossa ovat mukana muun muassa Helsingin, Vantaan, Oulun, Kokkolan, Turun ja Kuopion kaupungit. Asia esitellään pian ao. ministereille, myöskin paikalla olevalle ministeri Mönkäreelle. He tuskin voivat muuta kuin suhtautua myöte-mielisesti tällaiseen kokeiluun tai sitten heidän tulee esitellä vieläkin nopeampivaikutteinen oma mallinsa. Tämä on siis haaste, arvoisa ministeri.

Välikysymyksen perusteluissa annetaan ymmärtää, että hallitus olisi kohdellut erityisen tyyliä maataloudesta elantonsa saavaa väestönosaa. Ensinnäkin, jos oli tarkoitus yleisesti valittaa Suomen maatalouden ongelmista EU:n sisämarkkinatalouden osana, on syytä muistaa, että Suomen keskustan puheenjohtaja vei Suomen EU-jäsenyyteen ja neuvotteli ne ehdot, joilla maataloutemme nyt yrittää EU:ssa menestyä. Toiseksi, eduskunnan maatalousvaliokunta on ollut toistaiseksi EU-sopeutumisasioissa yksimielinen niiltä osin, kuin niihin on ollut kanta otettavissa. Valtiovarainvaliokunnassakin erimielisyys on koskenut lähinnä budjettileikkausta kansallisen tuen rahoihin. Suomen maatalouden pärjäämisongelmat kärjistyvät seuraavan hallituksen aikana. Tätä tilannetta on pyritty helpottamaan jo tämän hallituksen toimesta varautumalla neuvotteluihin Suomen EU-jäsenyysehtojen parantamisesta ensi ja seuraavana vuonna.

Mitä suomalaisen maatilatalouteen tulee, sil-lehän on tyypillistä tulojen saaminen sekä maa-että metsätaloudesta. Metsätalouden puolella vihreiden aloitteesta käynnistettiin selvittelytyö puun energiakäytön lisäämisestä ja samalla taimikoiden ensiharvennusrästien paikkaamisesta. Virkamiestyöryhmä jätti juuri muistionsa. Vihreä eduskuntaryhmä kiirehtii käytännön toimiin ryhtymistä ja näin tuhansien pysyvien työpaikkojen luomista maaseudulle.

Suomen keskusta on tarjonnut ratkaisuksi nykyiseen työttömyyteen milloin vihreää teollistamista, milloin työreformiksi kutsumaansa operaatiota, kuten tänäkin päivänä. Näiden ehdotusten pohjaksi oli kaivettu kohtia vihreän liiton ohjelmapapereista. Lainattujen ideoiden jalostustyö on kuitenkin ohjautunut hakoteille. Jo edellisessä välikysymyksen keskustelussa osoitimme, etteivät keskustan nykyisessä työreformipaperissa ehdotetut keskeiset toimet tuottaisi muuta kuin pätäkätöiden lisääntymistä vielä nykyisestä-äkin ja sitä kautta sosiaalisten ongelmien kärjistymistä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen vastaus tyydyttää vihreää eduskuntaryhmää, ja se kannat-

taa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa.

Ed. Kallio: Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Keskustan ja kristillisen liiton välikysymys koskee Lipposen hallituksen hallitusohjelman kahta keskeisintä kohtaa. Nämä kohdat, työllisyyden edistäminen ja yhteisvastuun lisääminen, ovat myös opposition mielestä tämän päivän yhteiskunnan tärkeimpiä tavoitteita. Monet mielipidetiedustelut osoittavat kansankin olevan tätä mieltä. SDP:n suuri vaalivoitto perustui Lipposen vaalien alla antamaan lupaukseen nostaa työttömyysasia politiikan ykköskysymykseksi.

Miten hallitus on onnistunut näiden kahden tärkeän tehtävän hoitamisessa? Tähän kysymykseen vastattaessa pitää tietenkin ottaa huomioon ne olosuhteet, joiden keskellä hallitus toimii. Ovatto suhdanteet olleet otollisia työllisyyden edistämiseksi ja yhteisvastuun oikeudenmukaiselle jakamiselle? Tärkeitä olosuhteisiin vaikuttavia tekijöitä ovat kansantalouden kasvu, vaihtotaseen kehitys, kansainväliset suhdanteet jne.

Kiistatta voidaan todeta, että 90-luvun ensimmäiset vuodet olivat koko maailmantaloudelle ja erityisesti Suomelle vaikeita. Holtitonta ja edesvastuutonta lainanottoa sekä parikymmentä vuotta kestänyttä yli varojen elämistä seurasi syvä lasku, jonka maksumiehiksi joutuivat lähes kaikki kansalaiset, mutta erityisesti ne, jotka menettivät työpaikkansa tai yrityksensä. Käänne parempaan tapahtui keväällä 1994, jonka jälkeen talouden, vaihtotaseen ja työttömyyden suunta kääntyivät parempaan päin. Tämä kehitys on jatkunut talouden ja vaihtotaseen osalta, joten mahdollisuudet työttömyyden hoitamiseen ovat olleet hyvät.

Työllisyyden hoitamisessa tulokset ovat kuitenkin varsin vaatimattomat. Hyvästä talouskasvusta huolimatta työttömien määrä on yhä edelleen yli 400 000 ja työttömyysprosentti EU-maiden toiseksi korkein, ja niin kuin olemme tänään kuulleet, monien laskelmien mukaan voidaan väittää, että työttömiä on 600 000—700 000.

Mikäli hallitus väittää, että työllisyyskysymykset on nostettu politiikan ykköskysymyksiksi, kuten se lupasi tehdä, täytyy silloin todeta, että hallitus on ollut ja on kykenemätön hoitamaan tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä. Ulkoiset olosuhteet ovat olleet hyvät, ja oppositio antanut täyden tuen hallituksen kaikille työllisyyttä edistävillä toimenpiteillä. Sen lisäksi oppositio on

tehnyt runsaasti omia, työllisyyttä parantavia esityksiään.

Arvoisa puhemies! Vielä pahempi on tilanne, mikäli hallitus on pettänyt kansaa eikä ole nostanut työllisyyskysymyksiä politiikan ykköskysymyksiksi. Sehän tarkoittaisi sitä, että puheet ja teot ovat keskenään ristiriidassa. Olen miettimällä miettinyt, mikä tai mitkä voisivat olla ne mahdolliset syyt, joiden takia työllisyys hyvistä ulkoisista olosuhteista huolimatta ei ole parantunut tätä paremmin. Jos sellaisia syytä löytyy, toivon, että saamme niistä tämän välikysymyskeskustelun aikana kuulla. Muuten epäonnistuminen siis johtuu hallituksen kyvyttömyydestä taikka sitten välinpitämättömyydestä. Oma arvioni on se, että epäonnistuminen ei johdu niinkään paljon kyvystä, vaan sokeudesta nähdä työttömyys yhteiskunnan suurimpana ongelmana.

Fru talman! Under valborg stärktes jag i denna uppfattning, när statsminister Lipponen inbjöd oppositionen till att diskutera Emu. Varför har en inbjudan till diskussion om en mycket större fråga, dvs. arbetslösheten, aldrig framförts? Är Emu viktigare än sysselsättningen? Trots att dessa två frågor hör ihop borde man alltid prioritera sysselsättningen. Vi har påstått, att uppfyllandet av Emu-kriterierna med en så bred marginal som möjligt, varit den sittande regeringens ledstjärna. Så förefaller det verkligen att vara. Kristliga förbundet tar naturligtvis emot inbjudan och vi tror att vi också i Emu-frågan har mycket att ge.

Arvoisa rouva puhemies! Viimeisten kahentoista kuukauden parannus työllisyydessä voidaankin laskea tv-toimittaja Mirja Pyykön ansioksi. Hänen vetämänsä kampanjan tavoitteeseen on päästy. Tutkimukset osoittavat, että suomalaisten kulutustottumukset ovat kampanjan ansiosta muuttuneet. Tänään kysytään selvästi enemmän kotimaisia tuotteita ja sen kautta lisääntään työtilaisuuksia kotimaassa. Ilman tätä kotimaista suosivaa kampanjaa työttömyysluvut olisivat vielä pahempia.

Rouva puhemies! Totesin, että oppositio on työllisyysasioissa tukenut hallitusta, mutta olemme myös varoittaneet hallitusta sen työttömyyttä kasvattavista esityksistä. Joskus olemme saaneet tukea jopa hallituksen omilta ministereiltä. Kotihoidon tuen leikkaus on hyvä esimerkki työttömyyttä lisäävästä esityksestä. Ministeri Huttu-Juntunen oli oikeassa, kun hän totesi hallituksen esityksen järjettömäksi. Tämän päivän tilastot

osoittavat, miten kotihoidon tuen saajia leikkauksen takia siirtyi työttömyyskortistoon.

Kuuroille korville ovat kaikuneet yritysmaailman varoitukset monen budjettilain käsittelyn yhteydessä. Hallitukselle periaatteet ja arvovalta ovat olleet työpaikkoja tärkeämpiä. Liikkeiden aukioloa koskevan lain käsittelyn yhteydessä kaupan keskittymistä marketteihin hallitus puolusti muun muassa työllisyysnäkökohdilla. Toisin tulee kuitenkin käymään. Pienkauppakuolema syö enemmän työpaikkoja kuin suurmarketit synnyttävät.

Maailman korkeimmat satama- ja väylämaksut ovat siirtäneet transitoliikenteestä melkoisen osan Suomesta muihin maihin. Varoituksista huolimatta hallitus suunnittelee uusia maksukorotuksia ensi vuodelle.

Varuskuntien lakkauttamis- ja siirtopäätökset osoittavat, miten kevyin perustein päätöksiä tehdään. Valiokuntakäsittelyn yhteydessä on käynyt ilmi, ettei Pohjan Prikaatia eikä Vaasan Rannikopatteristoa kannata ainakaan taloudellisista syistä lakkauttaa, mutta hallitus pitäneestä tuesta huolimatta jääräpäisesti kiinni esityksestään.

Liioittelematta voidaan sanoa, että kokonaistaloudellisen selvityksen puuttumisen johdosta hallitus on tehnyt paljon sellaisia päätöksiä, jotka ovat lisänneet menoja enemmän kuin tuoneet kaivattuja säästöjä. Tähän ei ole vain Lipposen hallitus syylistynyt, vaan samaan sortui myös edellinen hallitus. Virheistä pitäisi kuitenkin joskus oppia.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä työllisyyttä hieman pitemmässä juoksussa tarkastella viittaamalla varoituksiin Natura 2000 -ohjelmasta. Euroopan unionin aktivoituminen juuri ympäristöpolitiikassa on perusteltua ja toivottavaakin, mutta on muistettava, että ylilyöntejä voi tapahtua molemmilla puolilla. Teollisuuden ja metsänomistajien etujärjestöjen antamia vakavia varoituksia ei pidä kokonaan vähätellä. Kun Ranska varaa 3 prosenttia pinta-alastaan Natura-ohjelmaan, Suomi panee vielä paremmaksi ja varaa 11 prosenttia. (Ed. Partanen: Se on liikaa!) — Toivon, että olette hallituksessakin sitä mieltä. — Hallituksen lupaus tai päätös olla lisäämättä uusia alueita suojeluohjelmiin ei paljon paina, mikäli nähtävillä oleva esitys hyväksytään.

Jo suurissa vaikeuksissa olevien viljelijöiden toimintaedellytyksiä huononnetaan laajentamalla Natura 2000 -ohjelmaa, ja se ei voi olla kansallinen etu. Kun kokemus on osoittanut, ettei suojelupiireistä juuri poisteta alueita, vaan pikemminkin niihin tehdään lisäyksiä, on mainit-

tu 11 prosenttia aivan liian suuri. Korkeimmalla poliittisella tasolla pitäisi raami lyödä lukkoon, ja se voisi tässä tapauksessa olla 6—7 prosenttia. Muistettava on, että suojelualueet on myös lunastettava ja siihen tarvitaan rutkasti määrärahaa. (Ed. Nikula: Ne on varattu!) — Nyt en kuullut, mutta ehkä kuulen myöhemmin. (Ed. Aittoniemi: Nikula on varannut!)

Jos hallituksen saavutukset työllisyyden hoitamisessa ovat vaatimattomia, on hallitus vastuun jakamisessa yhteiskuntaryhmien kesken täysin epäonnistunut. Onneksi hallitus ei ole kovin paljon puhunut itsestään yhteisvastuun hallituksena, koska se olisi tuonut vahinkoa niin tärkeälle yhteisvastuu-sanalle. Yhteisvastuulla ymmärretään yleisesti taakan jakamista eri yhteiskuntaryhmien kesken niiden kykyjen mukaan. Yhteisvastuun ansiosta olemme onnistuneet rakentamaan hyvinvointivaltion, jossa jokainen ihminen voi tuntea olonsa turvallisena.

Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa tuloerot ovat maailman pienimmät ja elintaso vastaavasti maailman korkeimpia. Tutkimukset osoittavat, että mahdollisimman tasainen tulonjako takaa myös mahdollisimman suuren talouskasvun. Oikean yhteisvastuun toteuttamisen seurauksena yhteiskuntaryhmien välillä vallitsevat erot supistuvat.

Yhtenä yhteisvastuun vastakohtana on itsekkyyks, jossa eri ryhmät ajavat voimakkaasti ja itsekkäästi vain omia etujaan. Siinä kilpailussa vahvat vetävät pitemmän korren, ja sen seurauksena on tietenkin erojen kasvaminen yhteiskuntaryhmien välillä. Jos yhteiskuntaryhmien erot ovat supistuneet, on hallitus onnistunut. Jos taas erot ovat kasvaneet, on hallitus tässä niin tärkeässä tehtävässä epäonnistunut.

Miettimällä olen miettinyt löytyykö hallituksen esityksistä sellaisia, joiden kautta hallitus olisi pyrkinyt pienentämään sosiaalisia eroja yhteiskuntaryhmien välillä. Mieleeni on tullut vain kaksi opiskelijoita koskevaa muutosta. Toinen koskee keskiasteen opiskelijoiden koulumatkojen korvaamista ja toinen opintorahan suuruutta alle 20-vuotiaille. Molemmat ovat olleet kristillisen liiton eduskuntaryhmän tärkeyslistalla hyvin korkealla, koska nykyinen järjestelmä on ollut varsin epäoikeudenmukainen. Hallitus ansaitsee siis tunnustusta näiden epäkohtien poistamisesta.

Arvoisa puhemies. Niin mielelläni jatkaisin luetteloa päätöksistä, jotka ovat omiaan pienentämään eroja yhteiskuntaryhmien välillä, mutta muuta ei valitettavasti ole tullut mieleeni. Toivon tietenkin, että kun ministerit kommentoivat pu-

heenvuoroja, saan kuulla esityksiä, jotka olisivat vähentäneet eroja yhteiskuntaryhmien välillä. Varmasti teillä on pitkä luettelo, mutta minun mieleeni ei ole tullut kuin nämä kaksi. Päinvas-taisia esimerkkejä löytyy runsaasti. Mainitsen niistä muutamia.

Varsin epäsosiaalisia olivat sairauspäivärahan muutokset. Tulottomien ja pienituloisten päivä-raha putosi noin 65 markasta nolnaan, jotta hyvä-tuloisille saataisiin korotuksia. Tilastot osoitta-vat, että alle 30 000 markkaa vuodessa ansaitse-vien päiväraha on olennaisesti laskenut ja yli 200 000 markkaa ansaitsevien vastaavasti kasva-nut. Jos ei se pidä paikkaansa, niin tietenkin kommentoitte ja korjaatte tämänkin väitteen, jotta minä voin sen korjata hallituksen alaiseen virastoon, josta tämä tieto on tullut. Tätäkin uudistusta hallitusryhmät eduskuntakäsittelyn yhteydessä perustelivat sosiaalisesti oikeuden-mukaisena. (Eduskunnasta: Niin se onkin!) — Niinkö? Hyvä kuulla, että kun alle 30 000 mark-kaa ansaitsevien päiväraha laskee ja yli 200 000 ansaitsevien päiväraha nousee, se on sosiaalisesti oikeudenmukaista. (Välihuuto) — Kyllä! Oli uutta, en olisi oikein uskonut, että se tulee dema-riksanedustajan suusta.

Tuloveronalennukset viime vuonna kasvatta-vat myös eroja yhteiskuntaryhmien välillä. Suu-rimmat helpotukset tulivat hyvätuloisille, sa-manaikaisesti kun eräiden pientuloisten tulovero kiristyi. Tätäkin uudistusta hallituspuolueitten edustajat sanoivat sosiaalisesti oikeudenmukai-seksi. Tänään samat tahot esittävät, että jatkossa tulee keskittää veronalennukset pieni- ja keskitu-loisille. Voi tietenkin kysyä, miksi sitä ei aikai-semmin tehty.

Uudet, syksyllä voimaan tulevat päivähoito-maksut merkitsevät alennusta hyvätuloisille, mutta valitettavasti korotusta pienituloisille. Pie-ni- ja keskituloisten päivähoitomaksujen koro-tuksia hallitus ei kuitenkaan aio muuttaa, vaikka sen omista riveistä kuuluu toteamus, että ”eihän näin pitänyt käydä”.

Ovatko edellä mainitut muutamat asiat suuria kysymyksiä ja kuinka suuria ryhmiä ne loppujen lopuksi koskevat, on sekundäärinen kysymys. Hallitus perustelee tietenkin näitä muutoksia omilla näkökannoillaan, mutta lopputulos on kiistatta se, että tehdyt muutokset ovat kasvatta-neet tai kasvattamassa eroja yhteiskuntaryhmien välillä.

Arvoisa puhemies! Maatalouden hallitsema-ton alasajo on tietenkin lisännyt ja koko ajan lisää työttömyyttä. Maataloustuotteiden omava-

raisuusaste on lyhyessä ajassa laskenut huom-at-tavasti ja tuomme entistä enemmän elintarvik-keita. Maatalouden suorat ja välilliset vaikutuk-set ovat työllisyyden kannalta merkittäviä. Pu-humme puhtaiden kotimaisten elintarvikkeiden puolesta, mutta toimintaedellytyksiä niiden tuot-tamiselle ei anneta. Vastakkainasettelua viljeli-jöiden ja kuluttajien välillä tulee purkaa eikä vahvistaa.

Molemmat ryhmät tarvitsevat toisiaan. Jos hallituksen omaksuma maatalouden leikkauslin-ja saa jatkaa, puolittuu toimivien tilojen määrä muutamassa vuodessa, niin kuin aikaisemmin kuulumme. Sen seurauksena on tietenkin vielä suurempi työttömyys ja kasvava elintarvikkei-den tuonti. Kysyn: Kenen intresseissä on tällai-nen kehitys?

Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi tode-ta missä tilanteessa yhteiskuntamme tänään on. Vaikkakin suomalaisen hyvinvointivaltion ra-kenteet ovat syvän laman kestäneet, on yhteis-kunnan sisällä kuitenkin tapahtunut voimakasta väestöryhmien välistä ja sisäistä polarisoitumis-ta, jonka seurauksena noin viidesosalla väestöä hyvinvointi on huomattavasti heikentynyt.

Sosiaalibarometri 1997 osoittaa, miten ensin-näkin työelämässä mukana olevien ja työelämän ulkopuolella olevien erot kasvavat koko ajan, tämä on kiistaton ja vakava tosiasia;

toiseksi, miten mielenterveysongelmaisten, päihteiden ongelmakäyttäjien ja velkaantunei-den asema on heikentynyt, tämä on kiistaton ja vakava asia;

kolmanneksi, miten työttömyyden-, sairau-den- ja vanhuudenaikainen vähimmäisturva on riittämätön, tämä on kiistaton ja vakava asia;

neljänneksi, miten alueellinen kehitystrendi suosii keskittymistä, jonka käänteisenä puolena reuna-alueiden ongelmat kärjistyvät, tämäkin on kiistaton ja vakava tosiasia.

Arvoisa rouva puhemies! Olen varma, ettei eduskunnasta löydy yhtäkään puoluetta tai edustajaa, joka ei pitäisi edellä mainittuja tosi-asioita vakavina ja yhteiskunnalle vaarallisina ilmiöinä. Kehitys, joka on tähän johtanut, ei ole mikään luonnollinen tai itsestäänselvä ilmiö, vaan se on seuraus poliittisista päätöksistä tai poliittisten päätösten puuttumisesta. Tällaista kehitystä emme missään nimessä saa hyväksyä. Se on ensin katkaistava ja sitten käännettävä oikeaan suuntaan.

Edellä lausuttuun viitaten ehdotan, että edus-kunta hyväksyisi seuraavan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon:

"Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskuntaa toteaa, että hallituksen toimenpiteet työttömyyden alentamiseksi ovat olleet riittämättömiä ja että työllisyyden parantaminen on nostettava poliittisten päätösten ykköskysymykseksi sekä että yhteiskuntaryhmien ja alueiden syrjäytymisen ehkäisemiseksi on aina tehtävä kokonaistaloudellinen selvitys määrärahojen leikkaamisen ja erityisesti valtion laitosten lakkauttamisen tai niiden siirtämisen vaikutuksista, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Nykyiset hallituspuolueet lupasivat ennen eduskuntavaaleja laittaa maan asiat kuntoon. Ennen kaikkea ne lupasivat ratkaista vaikean työttömyysongelman. Tällä lupauksella nämä puolueet, sosiaalidemokraatit etunenässä, saivat selvän vaalivoiton. Lipposen hallitus puolestaan lupasi heti ensi töikseen puolittaa työttömyyden. Nyt, kun vaalikausi on kulunut reilusti puoleen, on selvää, että hallituspuolueet eivät kykene lunastamaan niitä lupauksiaan, joilla ne saivat kansan kannatuksen viime vaaleissa. Myöskään hallituksen työllisyyslupaus, sinänsä aivan liian vaatimaton, ei nykykonstein toteudu.

Hallitus ja hallituspuolueet antoivat vaaleissa kansan ymmärtää, että niillä olisi esittää vaihtoehto edellisen, Esko Ahon hallituksen toimintalinjalle. Tätä vaihtoehtoista toimintalinjaa tai muita uusia konsteja ei ole kuitenkaan näkynyt, vaan Paavo Lipposen hallitus on jatkanut samaa talouspolitiikkaa kuin edeltäjänsä. Ainoat erot ovat olleet eräissä ulkoisissa menettelytavoissa ja politiikan vivahteissa. Tulokset ja politiikan sisältö ovat olleet yhtä huonoja.

Hallituksen politiikka on ollut hyvin konservatiivista eli vanhanaikaista. Tämä ei ole ihme, sillä SDP, kokoomus ja vasemmistoliitto ovat menneen teollisuusyhteiskunnan säilyttäjiä, sen yhteiskunnan säilyttäjiä, joka loi nämä puolueet. Näiltä puolueilta on puuttunut ja puuttuu näky tulevaisuudesta. Monta kertaa tuntuu, että niiltä puuttuu myös arkinen kosketus nykypäivään. Suomalaisen yhteiskunnan vaikea murros olisi kaivannut uutta, radikaalia politiikkaa. Tähän uudistuspolitiikkaan hallituksella ei ole ollut kykyä, tahtoa, kenties ei rohkeuttakaan.

Keskustan välikysymys on siinä mielessä paikallaan, että hallituspuolueet ovat pettäneet lupauksensa eikä hallitus siten ansaitse eduskunnan luottamusta. Välikysymyksen tekijöillä ei kuitenkaan itselläänkään ole kovin suurta uskotavuutta, sillä kun he olivat vallassa neljä vuotta,

he eivät pystyneet juuri parempaan kuin nykyinen hallitus. Nyt oppositiossa heiltä on löytynyt luovaa kykyä esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja. (Ed. Saari: Eikö se ole hyvä?) — Se on erinomaisen hyvä, ja tietysti voi sanoa, että oppimista ja uuden omaksumista voi kunnioittaa. Nyt valitettavasti oppositiolla ja keskustalla ei ole valtaa toteuttaa näitä visioitaan. (Ed. Saari: Odotetaan pari vuotta!)

Samalla tavoin SDP:n luovuus on täysin kadonnut hallitusvallan myötä. Kyllä kaipaasi niitä linjoja, mitä esimerkiksi nykyinen pääministeri oppositiojohtajana esitteli. Ehkä se vallan arki vie kaikki pitemmälle ulottuvat näyt ja tekee varovaiseksi. Ehkä se valta vangitsee sen kyvyn. Tosin esimerkiksi, vaikka välikysymystä voi arvostella sanamuodoiltaan, keskustan ryhmäpuheenvuorossa Esko Aho ylti paljon parempaan. Vahinko, että hänellä ei todellakaan ole valtaa, tai ehkä paremminkin: silloin kun sitä valtaa oli, hänen olisi pitänyt nähdä asiat realistisesti.

Suunnitelmatalouden aika on kuitenkin ohi. Se on jo osoittanut vahingollisuutensa. Välikysymyksen tekijät näyttävät kuitenkin uskovan edelleen keskitettyyn suunnitteluun erityisesti aluepolitiikassa. Siihen virhekäsitykseen emme me yhdy. Kutakin aluetta on kehitettävä sen omista vahvuuksista käsin. Luontaisia vahvuustekijöitä on vahvistettava. Voimavaroja ei saa väkisin ohjata, vastoin luonnollista kehitystä. Ohjailu kostaatuu helposti resurssien tuhlaukseksi, joka on koko maan ja eri alueiden kannalta vahingollista.

Maaseutua ja kaupunkia ei pitäisi asettaa vastakkain. Meidän täytyy muistaa, että koko Suomi on itse asiassa maaseutua eurooppalaisella tai maailman laajuisella mittapuulla. Meillä on yksi pieni kaupunkiseutu tässä eduskuntatalon ympärillä. Sen takia tällainen keinoitekoinen vastakkainasettelu ei palvele kenenkään etuja.

Myös maa- ja metsätalous ovat erinomaisen tärkeitä elinkeinoja Suomessa. Niitä voi harjoittaa vain maaseudulla. Tämä puolestaan edellyttää asutusta myös maaseudulla. Asutus puolestaan tarvitsee välttämättömät palvelut. Tämä maa- ja metsätalouden näkökulma huomioiden myös muut liitännäiselinkeinot tulisi ottaa huomioon silloin, kun aluepolitiikkaa harjoitetaan.

Ilman metsiä Suomi ei ole mitään huolimatta kannnykkäteollisuudesta. Tämä meidän tulisi muistaa, että metsäteollisuus, metsään perustuva teollisuus, on ainut meidän vahvuustekijämme muihin maihin verrattuna, ainut pysyvä, poikkeava luonnonvara. Myöskään ihminen ei elä

ilman ruokaa, joten meidän on lähdeittävä siitä, että kannattaa ruoka viljellä omassa maassa. Ehkä sitten kriisin aikana on jotakin purtavaa. Hienoillakaan kojeilla ei silloin ole juuri mitään arvoa. (Ed. M. Korhonen: Ne ovat jo niin pieniä, että menevät alas!)

Aluepolitiikan lähtökohtien ja tavoitteiden tulisi olla selvästi julkilausuttuja. Aluepolitiikan nimissä on menneinä vuosina harjoitettu paljon poliittista kähmintää, itse väittäisin, jopa suora-naista korruptiota, vaikkakaan sitä ei siksi myönnetä. Aluepolitiikka Suomessa on ollut paljon kateuspolitiikkaa. Siinä mielessä kyllä voin olla paljon tyytyväisempi nykyisen hallituksen aluepolitiikkaan ja tähän välikysymykseen antamaan vastaukseen kuin välikysymyksen tekijöiden harjoittamaan menneiden vuosien ja vuosikymmenien aluepolitiikkaan.

Mutta hallitustakin voi perustellusti arvostella aluepolitiikasta. Esimerkiksi lääniuudistus oli peräti vanhanaikaista politiikkaa. Koko suurläänihankkeessa ei ollut mitään mieltä. Jos läänikysymykseen olisi pitänyt jokin muutos tehdä, olisi se ollut koko läänijärjestelmän lakkauttaminen. Käytännössä se olisi tarkoittanut lääni- ja maakuntahallinnon yhdistämistä. Samalla olisi vähennetty yksi hallintoporras, joita tässä pienessä maassa on toisesta liikaa. Suurläänihanke, johon yhdistettiin elinkeinokeskushanke, osoittautui vanhanaikaiseksi poliittiseksi lehmänkauppahankkeeksi. Tällaiseen menneen maailman kähminän suosimiseen aikana, jolloin maa on suurissa taloudellisissa ongelmissa, ei olisi luullut olevan kenelläkään tarvetta.

Hallitus ei siis ansaitse mielestäni eduskunnan luottamusta. Se on pettänyt kansalle antamansa lupaukset, joilla se sai vallan. Voisi sanoa, että hallitus on saanut valtansa suurella valheella. Hallitus on osoittautunut myös kyvyttömäksi ongelmien ratkaisijaksi. Hallituksella ei myöskään ole rohkeutta tehdä johtopäätöksiä omasta surkeudestaan. Suomi ja suomalaiset eivät toisesta ansaitsisi näin huonoa hallitusta.

Maa tarvitsisi radikaalia uudistuspolitiikkaa. Olisi aloitettava veroremontti: valtion tuloveroista olisi luovuttava, alle 4 000 markan kuuksitulot olisi vapautettava kaikesta verosta. Valitettavasti, jos tuloverot poistetaan, kulutus-ym. veroja olisi tietysti nostettava. Siinä mielessä ikävästä veronmaksusta emme pääsisi, mutta kyllä meillä olisi toisesti tehtävä sellaisia muutoksia, että työnteke jälleen kannattaisi, koska askartelut ns. kannustusloukuongelmien kanssa, vaikka niillä sinänsä on hyvä tarkoitus, eivät

todellakaan tätä ongelmaa voi ratkaista. Myös pakollisten sosiaaliturvamaksujen perintätapa-ja, perintäperusteita, erityisesti huomioiden eläkemaksut, olisi mietittävä kokonaan uudelleen, koska nehan nostavat bruttotyövoimakustannukset verrattuna nettotuloihin kohtuuttoman korkeiksi. Myös kokonaisveroastetta olisi laskettava heti, kun veroremontin ensimmäinen vaihe olisi tehty.

Työllisyyspolitiikassa olisi siirryttävä avustuslinjalta työlinjalle. Työttömyyskorvausten maksusajakso olisi laskettava esimerkiksi puoleen vuoteen, minkä jälkeen osoitettaisiin työ ja työpaikka. On muistettava, että minkäänlaiset työttömyyskorvaukset tai muut vastaavat järjestelmät eivät poista työttömyyttä. Tietysti on hyvä, että on elantoa, mutta työttömän kannalta ainut pysyvä ratkaisu on tietysti työ, jolloin hän siirtyy työttömien kirjoista normaali-ihmisten kirjoihin.

Työttömyyskorvausjärjestelmä, joka luotiin ihan toisenlaisissa oloissa ja toisenlaisilla oletuksilla, on itse asiassa kääntynyt työttömiä vastaan. Tämä ei tietenkään ollut tarkoitus silloin, kun se tehtiin. Se tehtiin oloissa, jolloin kaikki asiantuntijat ennustivat työvoimapulaa. Olin itsekkin sitä tekemässä ja sen takia olen tietenkin omalta osaltani vastuussakin näistä virhearvioinneista. (Ed. M. Korhonen: Mitä työtä heille sitten tarjottaisiin?) — Työtä valitettavasti, ed. Korhonen, on maailma täynnä, tekemätöntä työtä. Sitä me näemme joka paikassa ympärilläme.

Kysymys on vain siitä, että pystymme sen organisoimaan sillä tavalla, että sitä kannattaa tehdä, ja se on juuri poliitikkojen tehtävä. Eivät työttömät itse sitä pysty tekemään. He joutuvat elämään niiden pelisääntöjen alaisina, mitä me poliitikot ja muut vallankäyttäjät teemme. Me voimme jokainen katsoa peiliin siinä asiassa, miksi ei kannata tehdä työtä, miksi ei työtön voi tehdä työtä. Ei hän tätä järjestelmää voi muuttaa. Hän voi sen verran muuttaa, että hän voi käydä vaaleissa äänestämässä. 40 prosenttia heistä ei viitsinyt enää tehdä sitäkään, koska he eivät usko, että voivat vaikuttaa. Seuraava askel on tietysti se, ettei uskota koko meidän kansanvaltaiseen järjestelmäämme. Kuka silloin käyttää täällä valtaa? Eivät varmasti ne vallankäyttäjät ole sellaisia, jotka paremmin tämän työttömyysasian ratkaisevat. Tietysti voidaan odottaa ihmettä, samanlaista ihmettä kuin lottovoitto, sitä ed. Korhonen ehkä odottaa. (Ed. M. Korhonen: En minä lottoa, en voi voittaa!)

Joka tapauksessa lainsäädännössä tarvitaan kokonaisperkaus. Mikään pelkkä veroremontti ei tietyksi riitä, vaikka ehkä veroremontti, nimenomaan työtulojen verotuksen keventäminen, olisi se, mikä nopeimmin voisi tuoda apua. Tarpeetonta säännösviidakkoa on purettava. Tämä pykälätehdas, jossa nyt olemme, kyllä suoltaa pykälää niin paljon, ettei ole sellaista huippujuristia, joka edes pystyisi ajan tasalla olemaan, puhumattakaan tavallisesta kansalaisesta. Itse asiassa kun puhutaan siitä, että tilaa pitäisi olla joustavuudelle, se ei tarkoita mitään uutta joustavaa lainsäädäntöä vaan sitä, että tarpeetonta lainsäädäntöä puretaan ja annetaan tilaa terveelle järjelle.

Suomalainen hyvinvointi edellyttää suurta, radikaalia yhteiskunnallista kumousta. Lipposen hallitus ei ole kyennyt tuon uudistuksen tienneyttäjäksi. Nykyhallitus on kehityksen jarrumies ja joutaa siinä mielessä mennä historiaan, unholaan. Vaikka aluepolitiikassa eduskuntaryhmämme on ehkä lähempänä hallituksen kuin opposition linjaa, kuitenkin meidänkään mielestämme nykyinen hallitus ei ansaitse eduskunnan luottamusta.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Työväenliikkeen tavoitteena on aina ollut työn oikeuden turvaaminen kaikille ja kunnolliset työehdot. On käynyt täysin selväksi, että nopeutuvan teknologian oloissa voidaan täystyöllisyys saavuttaa vain työn uusjaolla. Pelkkä talouskasvu ei tuota edes suurtyöttömyyden puolittamista. On siis aika ajatella uusiksi hallituksen työllistämispoliittikka. Uskon, toivon ja hyvän tahdon lisäksi tarvitaan valtion suoraa vastuunottoa erityisesti pitkittyvän työttömyyden katkaisemiseksi, vasemmiston ja ay-liikkeen voimakasta otetta ja yhteistyötä alipalkka- ja pätkätyö-Suomen torjumiseksi.

Väläkysymys koskettaa sosiaalista ja alueellista eriarvoisuutta, mistä on keskusteltu useita kertoja viime vuosina, ei kuitenkaan liian usein. Nyt kun taloudessa on ainakin toistaiseksi monia nousun merkkejä, hallituksen kabineteissa vaiutetaan ilmeisesti kevyesti itsetyytyväisyyteen, ellei peräti omahyväisyyteen. Ikävät leikkaukset voidaan unohtaa ja voidaan keskittyä nauttimaan kasvun hedelmistä ja mukavista verohelpotuksista, varsinkin kun verohelpotuksia on tullut myöskin hallituksen jäsenten omaan pussiin. Tosin työttömyydestä on pakko mainita ainakin juhla- ja vappupuheissa.

Tilastokeskuksen uusien EU-normien mu-

kaan puhdistettujen tilastojen mukaan tämän vuoden tammi — maaliskuussa työttömiä oli 401 000. Nykyisen hallituksen ensimmäisessä budjetissa ennustettiin, että tätä alempiin työttömyyslukuihin olisi tultu jo vuoden 1996 alusta. Silloin valtiovarainministeriö ennusti, että jo viime vuoden tammi — maaliskuussa työttömien lukumäärä olisi pudonnut 386 000:een. Tätä viime vuoden alulle ennustettua tasoa ei siten ole vieläakaan saavutettu.

Ministerien olisi syytä katsoa totuutta silmiin ja myöntää, että vuonna 1995 esitetyt lupaukset työttömyyden nopeasta alentumisesta ovat olleet joko toiveajattelua tai sitten, mikä pahempaa, poliittista harhautusta. Kovin pieniä saavutuksia ei pitäisi liikaa kehua. Myönnän kernaasti, että tilastoitu pitkäaikaistyöttömyys on hieman alentunut nykyisen hallituksen aikana, mutta pitkäaikaistyöttömyyden puolittumista pitäisi nykyvauhdilla odottaa vuoteen 2006 tai laskutavasta riippuen vieläkin kauemmin.

Työttömyyden alueelliset erot ovat alkaneet uudelleen kasvaa. Uudet työpaikat painottuvat Etelä- ja Lounais-Suomeen, mutta Pohjois- ja Itä-Suomen ohella myös ns. Väli-Suomessa ennennäkemätön joukkotyöttömyys jatkuu. Esimerkiksi Hämeen työvoimapiiriin työttömyysaste on uusimpien tietojen mukaan 19 prosenttia ja Tampereen kaupungin yli 20 prosenttia eli joka viides työvoimaan kuuluva on työtä vailla. Mitään kehuttavaa näissä luvuissa ei siis ole. Näin korkeat työttömyysasteet merkitsevät ihmiskohaloiksi muutettuina kymmenilletuhansille ihmisille vuosikauden toimettomuutta, taloudellista niukkuutta, syrjäytymistä ja epätoivoa. Tilastot eivät vielä kerro sitä, miten tämä tulee loppujen lopuksi vaikuttamaan tuloeroihin, alueellisiin eroihin, terveyteen ja missä määrin seuraukset tulevat seuraavissakin sukupolvissa näkyviin. Aikapommi tikittää hitaasti, mutta monia huolestuttavia merkkejä on jo nähtävillä.

Viime vuosien sosiaalipoliittisessa keskustelussa on sitkeästi hellittyy myyttiä runsaskätisestä työttömyysturvasta, jonka varaan ihmiset vapaaehtoisesti heittäytyvät. On jälleen hyvä muistuttaa, että keskimääräinen ansiopäiväraha on bruttona noin 4 600 markkaa kuukaudessa. Keskimääräinen bruttopalkka on uusimpien tilastojen mukaan selvästi yli kaksinkertainen, runsaat 11 000 markkaa kuukaudessa. On täysin järjenvastaista väittää, että ihmiset vapaaehtoisesti puolittavat tulonsa, kuten kannustekeskustelussa annetaan ymmärtää. Haluan vielä muistuttaa siitä, että kun oli työttömyys huomattavasti pie-

nempää ja työttömyysturva parempaa, silloin ihmiset halusivat tehdä töitä, ennen kaikkea 1980-luvun loppupuolella. Työmarkkinatuki on uusimman tiedon mukaan keskimäärin 103 markkaa päivässä, noin 2 200 markkaa kuukaudessa. Kaikki eivät saa täyttä 118 markan päivärahaa. Tästäkin on indeksikorotukset leikattu pois. Tämä on pääasiallinen tulonlähde jo hyvin suurille ihmisjoukoille. Tällaista vertailua voisi jatkaa.

Sosiaaliturvan varassa eläminen merkitsee selvästi alempaa ja niukempaa toimeentuloa kuin keskimääräisillä palkoilla eläminen. Tätä niukkaakin toimeentuloa hallitus on eri tavoin leikannut ja päättänyt. Suunnitelma toimeentulotuen leikkaamisesta tosin poistettiin viime joulun edellä päiväjärjestyksestä jatkoselvittelyyn. Toivon kovasti, että asiaan ei enää palatakaan, kun selvitysmies Pentti Arajärvi esittää selvityksensä. Jos esitys vähimmäisturvan leikkaamisesta uudelleen tuodaan eduskuntaan, koko vasemmiston pitäisi se torjua. Mitään perusteita suomalaisen vähimmäisturvan heikentämiseen ei ole. Päinvastoin muun muassa pitkäaikaistyöttömiin ja opiskelijoiden toimeentuloa olisi parannettava. Toimeentulotuki olisi sidottava uudelleen elinkustannusindeksiin. Mielivaltaisuutta toimeentulotuen soveltamisessa olisi vähennettävä. Onhan perusturvasta pykälä jo perustuslaissa.

Keskustelussa ennen EU-jäsenäänestystä EU-kriittiset tahot varoittivat maatalouden alasajosta ja alueellisen eriarvoisuuden kasvusta. Melko lyhyet kokemukset EU-jäsenyydestä kertovat, että uhkakuvat ovat toteutumassa odotettuaakin nopeammin. Ensimmäisenä EU-jäsenyyssuonna maatilojen lukumäärä aleni selvästi nopeammin kuin aikaisemmin. Yhdessä vuodessa lopetettiin lähes 12 000 maatilaa, mikä on enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin 70-, 80- ja 90-luvuilla.

Pari vuotta sitten lähti myös käyntiin voimakas muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin sekä Etelä-Suomeen. Viime vuonna muu Suomi luovutti väestöä Uudellemaalle, jonne miltei kaikki väestönkasvu on viime vuosina keskittynyt.

Jos Suomi luopuu omasta rahasta ja eurottuu, on pelättävissä, että tällainen kehitys vielä monin verroin kiihtyy. Raha menee rahan luokse, euro vielä helpommin euron luokse kuin Suomen markan, Ruotsin kruunun tai Saksan markan luokse. En epäile, etteikö talous vielä kasvaisi, mutta missä se kasvaa ja ketkä siitä pääsevät osallisiksi, on toinen juttu.

Viime vuosina ihmisten ajatteluun on juurrutettu käsitystä, että epävarmuus on sinänsä hyväksi ja erinomainen talouskasvun lähde. Epäilen kuitenkin sitä, että päätöksellinen työ, päätöksellinen koulutus, päätöksellinen sosiaaliturva tuottaisivat kovin hyvää tulosta sen enempää yksilön kuin yhteiskunnan kannalta.

Kansanedustajille on tulevaisuusselonteon yhteydessä jaettu Työterveyslaitoksen ylijohtajan Jorma Rantasen kirjoitus "Visio työelämän kehityksestä tulevana vuosikymmenenä". Se on virkistävää luettavaa. Rantanen kirjoittaa: "Epävarmuus heikentää sitoutumista työhön ja samoin motivaatiota kehittää erikoisosaamista työhön, jonka jatkuvuudesta ei ole varmuutta." Hän katsoo, että "epätavalliset työt eivät ole pitkällä aikavälillä työelämän eivätkä kilpailukyvynekään kannalta edullisia. Ne eivät edusta todellisiin vahvuuksiin perustuvaa tuotantoa, vaan ovat merkki työ- ja tuotantoelämän häiriöistä". Tämä on yksi perustelu sen puolesta, että eduskunnan pitäisi talous-, sosiaali- ja aluepoliittisessa päätöksenteossa hyvin tarkkaan miettiä sitä, lisäävätkö päätökset ihmisen elämän epävarmuutta vai vahvistavatko ne turvallisuutta ja luottamusta tulevaisuuteen.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Keskustan alue- ja työllisyyspolitiikkaa koskevaan välikysymykseen sopii hyvin näin jääkiekon MM-kisojen aikaan ilmaisu: Maali oli komea, mutta tekijä väärä! On kuin joutuisi kehumään vastustajan tekemää maalia. Tarkoitan vertauskellani sitä, että keskustan välikysymyksessä esiin nostetut asiat ovat erittäin tärkeitä ja hallituksen toimet niiden suhteen ponnettomia, mutta keskusta on mielestäni väärä puolue arvostelemaan alue- ja työllisyyspolitiikkaa tällä hetkellä. Onhan valtaosa Lipposen hallituksen toimenpiteiden linjauksista perua edelliseltä, keskustavetoiselta Ahon hallitukselta.

Työllisyystilanne on Suomessa pysytellyt huonona jo yli puolenkymmentä vuotta. Työttömien määrä kävi keskustan johtaman hallituksen aikana jopa puolessa miljoonassa, ja nykyisen, Lipposen demarivetoisen hallituksen piti puolittaa vallinnut massatyöttömyys. Tavoite oli haastava, mutta ilmeisesti hallitus itse jopa uskoi aloittaessaan sen toteutumismahdollisuuksiin. Melko pian kävi kuitenkin selväksi, että tavoitteeseen pääseminen olisi käytännössä epätodennäköistä. Hallitus teetätti toinen toistaan nimekkäimmillä asiantuntijoilla ohjelmia työttömyyden puolittamiseksi vaalikauden aikana.

Useita asiantuntijoiden esittämiä toimia on toteutettukin, mutta tulos on ollut laiha. Työttömyys on edelleen Euroopan unionin jäsenmaiden kolmen kärjessä ja työttömien määrä pysyy sitkeästi yli 400 000:n tasolla. On siis valitettava tosiasia, ettei hallitus tule onnistumaan tavoitteessaan: työttömien määrän alentamisessa vuoden 1999 alkupuolelle mennessä alle 250 000:n. Tämän hallituksen jo henkisesti myöntää, vaikka puheissaan ministerit vielä yrittävät valaa uskoa joukkoihinsa. Väistämätön johtopäätös vallitsevasta työllisyystilanteesta on selkeä: Hallitus ei ole löytänyt oikeita keinoja synnyttääkseen riittävän määrän työpaikkoja.

Politiikka on ollut vääriä kautta linjan. Liposen hallitus on edeltäjänsä Ahon hallituksen tapaan luottanut yksinilmäisesti suuren vientiteollisuuden kykyyn vetää Suomi taloudellisesta lamasta ja sen kautta työttömyyskuilusta. Ei ole uskottu tahoja, jotka ovat todistaneet suurteollisuuden olevan sekä kyvytön että myös haluton työllistämään merkittäviä määriä ihmisiä. Hallitus on luottanut työllistämisimpotenttiin pääomavaltaiseen suurteollisuuteen, vaikka käytös- sä olisi ollut viriilejä ja halukkaita pk-yrityksiä lähes rajattomasti.

Mikäli hallitus haluaa vapauttaa Suomen masatyöttömyydestä, tulee sen muuttaa täydellisesti elinkeinopolitiikkaansa. Tätä se ei kuitenkaan juuri eduskuntakäsittelyn läpikäyneessä elinkeinopoliittisessa selonteossaan ole luvannut tehdä. Työvaltaisille pk-yrityksille tulee luoda huomattavasti nykyistä paremmat edellytykset toimia ja työllistää. Se vaatii mittavia muutoksia monilla politiikan osaloilla. Perusongelmahan kuitenkin on kotimarkkinalama, ei vain viennin määrä. Vientiin suuntautunut yritystoiminta on pyörinyt hyvin jo pitkään. Mutta kotimarkkinoille suuntautunut tuotanto- ja palvelutoiminta yskii yhä. Tämä ongelma ei puolestaan johdu yksin elinkeino- ja yrityspolitiikan virhesuuntauksista vaan vielä enemmän väärästä vero- ja sosiaalipolitiikasta, jolla merkittävältä osalta kansalaisia on riistetty kaikki vapaa ostovoima ja aiheutettu kulutuskysynnän romahtaminen.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden korkean tason säilyminen huolimatta useista hallituksen toteuttamista kalliista toimenpiteistä johtuu siis kansalaisten heikosta kulutuskyvystä. Suurella osalla suomalaisia menee edelleen huonosti. Itse asiassa heillä menee entistä huonommin. Kansakunta on jakautumassa keskenään niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin jyrkästi eriarvoisiin ryhmiin.

Olen usein käyttänyt jakoa a-, b- ja c-luokan kansalaisiin. Näistä vain a-luokan menestyjät ovat olleet hallituksen toimien suosiossa, kun taas keskiluokan b-kansalaiset ja heikko-osaisimpien c-luokka ovat joutuneet nielemään lähes yksinomaan kielteisiä päätöksiä itselleen elintärkeissä asioissa. Tämä on johtanut siihen, ettei merkittävällä osalla kansalaisia ole ostovoimaa ja kykyä kuluttaa suomalaisia tuotteita, mistä seuraa puolestaan uusien työpaikkojen nihkeä syntyminen. Mikäli veronkevennykset kohdistettaisiin rikkaiden sijasta pieni- ja keskituloisille ja sosiaalisia etuuksia korotettaisiin jatkuvien leikkausten sijaan, syntyisi heti kulutusta ja sen kautta nopeasti uusia pysyviä työpaikkoja.

Keskustan välikysymyksessä arvostellaan hallitusta myös epäonnistuneesta aluepolitiikasta. Myös tässä arvostelu on sisällöltään erinomaisesti oikeaan osunutta. Ovathan maamme eri alueet kehittyneet kiihtyvällä vauhdilla päinvastaisiin suuntiin. Osassa maata on kasvu lähtenyt ripeästi käyntiin, osassa lasku jatkuu jopa kiihtyvällä vauhdilla. Väärän elinkeino- ja työllisyyspolitiikan lisäksi tämä johtuu väärästä aluepolitiikasta.

Keskusta tosin on tässäkin asiassa kuin pukki kaalimaan vartijana, sillä ovathan hallituksen toteuttamat aluehallinnon nk. uudistustoimet pitkälti lähtöisin Ahon hallituksen piirustuspyödistä. Tämän lisäksi saamme kiittää keskustan ns. oppositioyhmän taktista hajoamista suurlääniäänestyksessä siitä, että Suomessa on syksyn koittaessa viisi jättilääniä. Mikäli keskusta olisi todellinen oppositiovoima, olisi tämä maamme syrjäalueet lopullisesti sivuun sysäävä hallituksen muutoshanke saatu torjutuksi. Mutta kukapa sitä omia lapsiaan hukuttaisi.

Kuten jo totesin, ovat Suomen alueelliset erot kasvaneet merkittävästi viime vuosina. Tämä johtuu työttömyyden suhteellisesta kärjistymisestä Itä- ja Pohjois-Suomessa ja myös kuntien valtionapujen leikkauksista ja jakoperustemuutoksista rikkaita Ruuhka-Suomen kaupunkeja suosiviksi. Tämän lisäksi suoritettujen sosiaaliturvan leikkaukset ovat taloudellisilta vaikutuksiltaan tuntuneet kärjistetysti juuri samoilla heikosti menestyneillä alueilla. Kuntien ja jopa laajempien hallinnollisten alueiden välille on syntynyt sama luokkakajo kuin kansalaistenkin kesken. On huima ero olla a-luokan menestyjäkansalainen a-luokan Kauniaisissa tai c-luokan syrjään sysätty pitkäaikaistyötön c-luokan Savukoskella.

Tässä esimerkissä kiteytyykin koko eriarvoisuusongelman ydin. Eriarvoisuus kertaantuu yk-

silön ja hänen asuinpaikkansa mukaan. Mikäli hallitus ei pikaisesti muuta niin sosiaali- kuin kuntien valtionapupolitiikkaansa, joudutaan tilanteeseen, jossa Suomessa on noin sata korkean elintason eliittikuntaa, ja niissä asuu keskimääräistä enemmän a-luokan eliittikansalaisia, ja toisaalta maassa on pakkoliitoksista riippuen 100—150 jatkuvasti mataloituvan elin- ja palvelutason kuntaa, joissa asuu keskimääräistä enemmän c-luokan syrjäytyneitä ja toivonsa menettäneitä epäonnistujakansalaisia. Tähän väliin jää sitten joukko keskiarvokuntia, joissa tilanne voi muuttua huomattavasti helpommin huonompaan kuin parempaan suuntaan.

Kuvailemani tilanne on vaarallinen kansakuntamme yhtenäisyyden ja demokratian toteutumisen kannalta. Suomesta ei saa muodostua yhteiskuntaa, jossa on kärjistyneitä alueellisia kehityseroja, kuten Italiassa Sisilian ja Pohjois-Italian vauraan alueen välillä, taikka jyrkkää kansalaisten yhteiskuntajakoa esimerkiksi USA:n tapaan.

Suomi on pidettävä asuttuna kauttaaltaan niin, että yhtäläiset asuin- ja elinolosuhteet turvataan kaikkiin maan eri osiin etelästä pohjoiseen ja lännestä itään. Samoin kansakunnan on huolehdittava siitä, että kaikilla sen jäsenillä on ihmisarvoinen ja turvattu elämä riippumatta kulloisestakin elämäntilanteestaan. Tämä tarkoittaa sosiaaliturvan kattavuuden ja riittävyys lisäksi myös tasavertaisia julkisten palvelujen saantimahdollisuuksia kaikilla paikkakunnilla riippumatta asuinkunnan taloustilanteesta.

Arvoisa puhemies! Väläkysymyksessä tuodaan esiin huoli suomalaisen maatalouselinkeinon tulevaisuudesta. Huoli on aiheellinen, ja asiaan on syytä puuttua. Kuten väläkysymystekstissä todetaan, uhkaa toimivien maatalojen määrä romahtaa alle kymmenessä vuodessa runsaaseen 30 000 tilaan. Tämä merkitsisi toteutessaan sitä, että maaseudun kylät autioituisivat toinen toisensa jälkeen ja maataloustuotantomme ei enää kattaisi kuin pienen osan kokonaiskulutuksestamme useiden eri tuotteiden osalta. Kehityssuunta olisi kuolinisku koko maaseutumuoitoiselle kulttuuriyhteisölle ja elämäntavalle. Harvat ylisuuret yksinäiset tilat eivät pelastaisi maaseutuumme.

Suomalainen maaseutu ja suomalainen maatalousyrittäjä on joutunut kaikkein konkreettisimmin kokemaan EU-jäsenyyden seuraukset nahoissaan. Tapahtunut kehitys on kuitenkin vasta alkua tulevalle. Kunhan kaikki siirtymäkauden tuet lakkaavat ja lopullinen tappava arki

koittaa, silloin paukkuvat maaseudulla vasarat, mutta niitä eivät heiluttele kirvesmiehet vaan ulosottomiehet. Se naputus kylvää tuhoa ja tuskaa, ei rakenna. Huolimatta sosialidemokratien äidinmaidon mukana imemästä maaseutu- ja maanviljelijävihasta tulisi Lipposen ja hänen sateenkaarihallituksensa kohdella myös maatalousyrittäjiä ihmisinä, joilla on oikeus elättää työllään perheensä.

Suomalaisella maataloustuotannolla olisi kaikki edellytykset toimia jopa kannattavasti huolimatta EU:n yleisistä olosuhteista poikkeavista ilmasto-olosuhteistamme, kunhan sitä tuetaisiin ja ohjattaisiin tuottamaan puhtaassa maaperässämme aidon puhdasta ruokaa, jota saastuneessa Keski-Euroopassa ei käytännössä enää voida tuottaa.

Arvoisa puhemies! Hallitus on alueellisen ja sosiaalisen sekä taloudellisen eriarvoisuuden hallitus. Se on heikentänyt merkittävältä osalta kansalaisia elinolosuhteet lähes sietämättömiksi ja ihmisarvoa alentaviksi. Samoin se tukee toimilaan maataloutemme näivettymistä ja maaseutumme autioitumista.

Edellä olevan perusteella ehdotan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että hallitus ei ole vastauksessaan esittänyt lupausta muuttaa politiikkaansa, jolla se on epäonnistunut alentamaan merkittävästi työttömyyttä ja on jakanut kansalaiset sekä maan eri alueet keskenään jyrkästi eriarvoisiin luokkiin, eikä siten nauti eduskunnan luottamusta,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan äskeisen edustajan ehdotusta nyt heti.

Sitten lyhyesti, koska kolmas erä jääkiekko-ottelussa on alkamassa ja ilmeisesti pääministerikin seuraa sitä. (Eduskunnasta: Paljonko on tilanne?) — 0—0.

Arvoisa puhemies! Kuten ed. Vistbacka mainitsi puheensa alussa, edellisen hallituksen ns. opposition edustajat, tai ovathan he tällä hetkelläkin sitä, ovat huonoimpia mahdollisia arvostelijoita sille, mitä tapahtuu. Eilen luulin tosiaan kuulleen opposition politiikan huipun, kun ex-ministeri ed. Kääriäinen lyhyellä poliittisella muistillaan kertoi siitä, mitä Suomessa tapahtuu. Tänäkin sain kuulla vielä jotakin hullunkurisempaa, ja sen jäljiltä minulle jäi sellainen vakaumus, että ellei suomalainen tiedotusvälineistö tai osa siitä olisi niin pihalla siitä, mitä Suomessa tapahtuu,

tai ei historiallisesti kerta kaikkiaan pystyisi taajuamaan edes omia juuriaan tai tahallaan on niin tarkoituksellisen pahansuopaista, niin hallituksella ja nykyisillä hallituspuolueilla ei olisi mitään hätää. Tarkoitani siis sitä, miten ex-pääministeri muisteli ja tuntui ymmärtävän historiaa ja suomalaista politiikkaa vain viimeisen kahden vuoden ajalta ja senkin vähän peppipitkätossumaisesti heikunkeikun tai ainakin vähän vinksinvonksin.

Viitaten ed. Vistbackan puheeseen meillä ei keskustapuolue edusta todellakaan mitään todellista opposition ääntä, oikeata oppositiopoliitiikkaa, mutta meillä on epätoivoisesti yritetty luoda keskieuropalaista tai eurooppalaista parlamentarismikäsitystä ja meillä on yksi hallituspuolue, joka on edellisen hallituksen törttöilyn ja kykenemättömyyden takia hyvin pitkälle vastuussa siitä, mitä tapahtui. Ainoastaan, kun keskusta on niin suuri puolue ja tiedotusvälineet eivät osaa minkään muunlaista oppositiopoliitiikkaa kuin ison puolueen kautta — kristillisilläänkin on niin heikko tiedotusvälinekoneisto — tulee aika vinoutunut käsitys siitä, minkälaista olisi suomalainen oppositiopoliitiikka. Muistutuksena myös pääministerille, jos jossain kuuntelee tätä!

On tragikoomista, voisi sanoa, että noin loistavasta puheesta kuin ex-pääministeri Ahon, arvoisa puhemies, puuttui se todellinen voima, se ylpeys, se rehti tunnustaminen, rehellisyys siinä, että juuri hänen hallituksensa aikana luotiin niin pättitilanne tai oikeastaan niin lähellä kuilun parrasta ollut tilanne, että nykyinen hallitus ei näköjään kaiken näköisistä yrityksistäänkään huolimatta pysty pääsemään siitä eteenpäin. Siis tosiaan minä ihailen katson tavallaan semmoista, että mies voi puhua ihan mitä tahansa, mutta jos siihen vielä saisi ylpeyden tunnun siitä, että itse olisi saanut tavallaan sen aikaan, niin silloin olisimme lähellä jo ehkä koko maailman poliittista huippua, ei ainoastaan eräiden tiedotusvälineiden mestariasiantuntijoiden ja imagogyneko-logien tai, anteeksi, mitä ne ovat, -psykologien jotakin mestaripoikaa.

Siis oppositio Suomessa ei ole kepu vaan ... (Ed. Aittoniemi: Olisiko se Virtanen?) — Ei se ole oikeastaan eduskuntaryhmä Virtanenkaan — Suomessa tällä hetkellä valitettavasti ei ole tarpeeksi vahvaa oppositiota, joka pystyisi kyseenalaistamaan vahvalla myönteisellä vaihtoehdolla nykyisen politiikan. En oikeastaan näe mitään suurta kyseenalaistamistaakaan, vaan lähinnä sen, että hallituksen pitäisi pyrkiä rohkeampiin ratkaisuihin. Taustalla on se kyvyttömyys, se

saamattomuus, se epärehellisyys ja raukkamaisuus, se reformismikyvyttömyys, se mitä edellinen hallitus ei pystynyt tekemään, vaan siirsi tavallaan kaiken kauemmaksi ja kauemmaksi, EU-sopimuksessa kahmi etelän maanviljelijöille kaiken näköiset etuisuudet, unohti pohjoisen viljelijät ja laita-alueet ja miksi niitä nimitetään ja nyt pistää tavallaan tämän nimiin. Tätä voisi kuvitella tragikoomiseksi, käytin äsken jo tätä sanaa. Se on siis todella huipentuma sille, että katsotaan nyt, kuinka joku seuraava hallitus voi selvittää siitä, että tosiaan näin pitkälle on päästy.

Sitä paitsi minun on pakko vielä ihaila tavallaan hallituspuolueita taas siitä, että esimerkiksi joku ed. Pulliainen muistaa täsmälleen oikeita lukuja, kun kertoo työttömyydestä. Tavallaan se tuntuu hassulta, kun Ahon laskuoppi on vallinnut noin puolitoista vuotta suomalaisissa tiedotusvälineissä, näköjään kristillisissäkin lehdissä; kuuntelin sitäkin puhetta äsken. Olen itse laske-nut sillä tavalla, että jos laskettaisiin samalla tavalla kuin ed. Aho oikeita työttömyyslukuja, niin olisimme olleet lähellä miljoonaa joskus neljä viisi vuotta sitten suomalaisten työttömien määrässä.

Sitäkään eivät hallituspuolueet koskaan oikeastaan tuo esiin, että edellinen hallitus teki aika raukkamaisessa ja vaikeassa tilanteessa vaalibudjetin, joka sai työttömyyden näyttämään vähän alle 500 000:lta, todellisuudessa vaikeuttaen seuraavan hallituksen toimintaa hyvin ratkaisevasti tällaisella kuprulla. Tätä voi käyttää hyväseen, jos haluaa tosiaan.

Mutta siis Ahon laskuopin mukaan me saavutimme lähes miljoonatyöttömyyden. Jos siltä pohjalta lasketaan, mitä se on nykyään Ahon laskuopin mukaan, reilusti 600 000 työtöntä, se on kyllä kehitystä miljoonaan nähden aika hyvinkin.

Kommentoisin vielä pääministerin puheita ja huomioita. Minusta oli aika hyvää ideaa siinä puheessa ahdistavuudesta ja muusta maaseudulla ja laita-alueilla. Taisin mainita viimeksikin, että olin Vimpelin Väinämöisen muistokonsertissa esiintymässä ja vimpeliläiset maanviljelijät kertoivat, mitä siellä ajatellaan keskustapuolueesta. Se ei ollut ihan sitä, mitä lehdissä näytetään pääkaupunkiseudulla, vaan siellä oli aika vihasia, uskomattoman ärtyneitä pieniä ja keskisuuria viljelijöitä.

Onneksi, minulla on sellainen tunne, meillä ei ole tällaista ääri-islamilaaisuutta, että muutto-ongelman ja muun kurjistumisen myötä totuuden tai jumalallisen rehellisyyden tai Allahin miekan

iskevyys olisi sitä luokkaa. Meillä on korkeintaan dogmaattis-ortodoksista kepulauskristittyä, joka jonkun verran jaksaa kiukutella omissa lehdisissään, mutta suuri potku, suuri yhteiskunnallinen murros ja pomminheittely ei vielä ole saavutanut, voisiko sanoa, oikeaa kohdettaan.

Vielä kerran sanon, että vannon nimeen Eskon, Eskon ja Esko-Juhanin, vaikka täytyisi välillä Riston nimeenkin vanhoa: Meidän oppositiopolitiikkamme tuntuu tässäkin välikysymyksessä kohdistuvan — opposition edustajan kannalta, aivan epäoleelliseen juttuun, jota ei oikeastaan mainita tässäkään välikysymyksen vastauksessa. Tai oikeastaan vastauksessa mainitaan, jos joku olisi lukenut vastauksen. Kun taas luin tämän ja kriittisesti analysoin, niin pidän tätä aika hyvänä vastauksena jälleen kerran. Kun vastauksessa sanotaan, että vanhan propagandaopin mukaisesti keskusta ei tyydy pieneen valheeseen, vaan toistaa suurta valetta, niin, arvoisa puhemies, minun oli vaikea erottaa puheenjohtaja ed. Ahon puheesta valetta ollenkaan, koska se oli niin tasaista. Se oli niin jyräävän selkeää juttua. Oikeastaan alussa oli suuri epävale — tai mikä emävale meinasin sanoa epävale, anteeksi nyt, se oli ehkä epävale sen takia, että ei loukata ketään — mutta muuten se oli enemmän propagandistista lässytystä, joka ei kuuntele ketään muuta eikä ole paikalla, paitsi tietysti, voisiko sanoa, kriittisempi keskustalaisosasto saattaa vähän kuunnella näitä järkevämpiäkin puheita.

Loppujen lopuksi vastaus välikysymykseen vaikuttaa yllättävänkin asialliselta. Tässä on muutamia aika hyviäkin kohtia. Tietysti nämä kannanotot ovat aika kärjistettyjä siitä, että ainoastaan keskustalainen politiikka olisi luonut tämän yksipuolisen kulttuurin maaseudulla. Kyllä siinä on myös muita, esimerkiksi muutama lehti, joka on tehnyt työtä, vaikka ne eivät kuulemma enää keskustalaisia olekaan, vaan sitoutumattomia lehtiä. Kun olin aikoinaan läänintaitelijana Vaasan läänissä, huomasin, että myös sitoutumattomat lehdet loivat ahdistavaa ilmapiiiriä.

Vielä välikysymykseen itseensä. Huomasin, kuinka ed. Saari mainitsi huolensa äänestysprosentin putoamisesta. Vaitan, että edellisen hallituksen yksi tärkeimpiä taktisia vetoja oli vieraannuttaa suomalaisia politiikasta ja romahduttaa suomalainen äänestysprosentti. Se on vanha äärioikeistolainen taktikka maailmalla, ja hurskastelu äänestysprosentin kanssa liittyy juuri siihen politiikkaan, että mitä iljettävämpää myös

omien lehtien kautta, iltapäiväroskalehtien kautta ja myös oman politiikan kautta politiikasta tehdään, sitä vähemmän todellisella demokraatialla on enää Suomessa arvoa.

Vaitan, että tässä maassa, jotta palattaisiin päiväjärjestykseen, tarvitaan harvinaisen, voisiko sanoa, vahvaa, rehellistä ja uskottavaa hallituspolitiikkaa, ei tällä tavalla kiltin nynnyilevän toteavaa. Jos vastapuoli antautuu näin hirtittävään vääristelyyn ja myrkyntylykseen, voisi olettaa, että hallitus myös puolustautuisi hivenen miehekkäämmin eikä jättäisi kenttää lähes heititöiden, voisiko sanoa, temmellyskentäksi.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kun keskustelua on kuunnellut, niin ei pidä paikkaansa se, mitä ryhmäpuheenjohtaja Vistbacka totesi, että hallitus kabineteissaan on tullut itsetyytyväiseksi. Lähinnä itseruoskinnasta voi itseään kehua, kun on kuunnellut nimenomaan oppositiopuolueitten ryhmäpuheenjohtajien puheenvuoroja. Mielenkiintoinen kysymys on ollut koko ajan se, onko salissa enemmän hallituksen ministereitä kuin keskustaopposition kansanedustajia. Eräässä vaiheessa olimme ilmeisesti jo tasapelissä.

Se, miten haluan vastata, on itse asiassa sama keskustelu, jonka olemme käyneet jo useita kertoja. Aion toistaa sen, mitä olen ennenkin sanonut, että huolimatta sosiaaliturvan leikkauksista hyvinvointivaltion perusta on säilytetty.

Piristävää oli keskustelussa se, että sekä ed. Saari että ed. Aho ottivat esille tällä kertaa alueellisessa eriarvoisuudessa kaupunkien lähiöt ja asian, jota itsekkin haluan korostaa: eriarvoisuus ja epätasa-arvo ei ole Suomessa maaseutu kontra kaupungit vaan kaupunkien välillä ja kaupunkien sisällä, niiden eri osien välillä.

Tähänastisten selvitysten mukaan kansalaisten toimeentuloerot tai alueellinen eriarvoisuus eivät ole lisääntyneet tämän hallituksen aikana. Suhteellinen köyhyys ei ole kasvanut, kansalaisten erot terveydentilassa ovat pysyneet ennallaan. Jos katsotaan kansalaisten elintasoa kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ja palvelujen perusteella, alueelliset erot ovat koko ajan vähentyneet. Kansainvälisessä vertailussa Suomi on tasaisen tulonjaon maa, ja ed. Kallis taisi todistaa, että se olisi juuri oikea väline hyvään kasvuun. Tuloköyhyydessä ei ole tapahtunut dramaattisia muutoksia Suomessa, joskin toimeentulotuen tarve on kasvanut erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden seurauksena. Tuloerot eivät ole kuitenkaan revenneet.

Olen todennut usein, että hallitus seuraa sosiaaliturvassa tehtyjä säästöpäätöksiä, niiden vaikutuksia eri kansalaisryhmien toimeentuloon. Päätöksiä tehtäessä todettiin, että jos ne johtavat vastoin etukäteisarvioita kohtuuttomiin tilanteisiin tai vääristymiin eri tukimuotojen välillä, korjaaminen on luonnollista. Näitä tarkasteluja voidaan nyt tehdä, kun toimenpiteiden vaikutukset alkavat näkyä. Parhaillaan käynnissä olevassa selvitysmiestyössä selvitysmies Arja Järvi selvittää eri etuusjärjestelmien yhteensovittamista. Toimeentuloturvalainsäädännön selkeyttämistyössä otetaan huomioon toimeentuloturvan, palvelujen ja sosiaaliturvan rahoituksen keskinäiset yhteydet.

Hyvinvointiyhteiskuntamme perusta ei ole horjunut huolimatta tiukista ja välttämättömistä säästötoimista. Hyvinvointivaltio on kyennyt ehkäisemään voimakkaimmat syrjäytymismekanismit koko väestöön suuntautuvilla sosiaalipoliittisilla toimilla. Erityisryhmien tarpeet ja syrjäytymisuhat on kyetty torjumaan universaalin sosiaaliturvan ja palveluiden avulla. Peruspalvelut on pystytty ja pystytään turvaamaan kattavasti maan kaikilla alueilla. Yhteiskunnan peruspalvelujen puute ei pakota ihmisiä muuttamaan kotiseudultaan, vaikka välikysymyksen tekijät näin toteavat. Kuitenkin he samalla totesivat itse, että kun kansalaiset muuttavat, jäävät hyvät palvelut, jotka on rakennettu, käyttämättä ja uusia pitää rakentaa niille alueille, minne muutetaan, ja samalla myönnetään, että muutetaan suuriin kaupunkeihin ja asutuskeskuksiin. Siis palvelujen puute ei ole pakottanut muuttamaan vaan jokin muu asia. (Ed. Pulliainen: Mikähän se voisi olla?) — Siihen voidaan vastata kohta.

Tämä kaupunkieihin muutto on yleiseurooppalainen ilmiö. Se on yleiseurooppalainen väestöpoliittinen ilmiö, ja ilmeisesti sellaista ilmiötä vastaan on aika turha taistella, koska ihmisten jalkaan ei voi panna palloa, jos he haluavat muuttaa huolimatta siitä, että heillä on hyvät palvelut. Kertokaa sitten, mitkä ne ovat ne syyt, minkä takia he muuttavat, jos terveydenhuolto toimii, koulutusjärjestelmä toimii, on työllistämistukijärjestelmiä ja todetaan, että toimeentulotuen tarve pääkaupunkiseudulla on suurempi tällä hetkellä kuin jossakin Savukoskella.

Muualla Euroopassa kaupungeissa asuu 80 prosenttia väestöstä, Suomessa tällä hetkellä vasta 64 prosenttia. Jos sellainen väestökehitys on käynnissä, meidän on varauduttava sen tuomiin ongelmiin, ja hallitus on lähtenytkin varautumaan. Jo heti toimintansa alkuvaiheessa hallitus

pani käyntiin lähiöprojektit. Lähiöprojektit eivät ole pelkästään rakennusten ja seinien korjaamista, joka sekin on erittäin tärkeä asia. Seinien korjaaminen on ollut työllistävä toimenpide. Se ylläpitää lähiöiden hyvää ilmettä. Suomalaiset lähiöt ovat eurooppalaisessa tarkastelussa kuitenkin palvelutasoltaan ja ympäristöltään viihtyisiä ja toimivia. Meillä on vielä julkista liikennettäkin lähiöissä. Nämä seikat edesauttavat ihmisten viihtymistä siellä.

Mutta me tiedämme, mikä lähiöissä on ongelma. Meillä on sellaisia lähiöitä, joissa työttömyys nousee jopa 40 prosenttiin. Meillä on jossakin talossa jokin rappu, jota me voimme sanoa suorastaan köyhyystaskuksi. On ongelmia, jotka kasautuvat tietyille alueille, ja tämän takia me olemme käynnistäneet jo puolitoista vuotta sitten täydellä voimalla lähiöprojektit, joita ei edellisen hallituksen aikana tässä maassa ollut käynnissä. Tarkoitus on estää ihmisten syrjäytymistä. Tarkoitus on saada lähiöissä asuvat ihmiset mukaan kaikkeen toimintaan. Mutta kaiken ydin ja ongelma on tietenkin saada näille ihmisille työtä, koska työttömyyteen syrjäytyminen ja ongelmat liittyvät.

Täällä kannettiin huolta asuntojen hinnan noususta. Se on itse asiassa tällä hetkellä ihan normaali tapahtuma ja erittäin tervetullut asia, että vanhojen asuntojen hinnat nousevat. Sillä tavalla me pääsemme vähitellen siihen tilanteeseen, että kannattaa rakentaa myös uusia asuntoja. Tätä on odotettu, ja kun markkinat alkavat toimia, ei pidä nyt heti hermostua vaan täytyy pitää pää kylmänä ja antaa markkinoiden siinä suhteessa lähteä toimimaan terveesti.

Valtiovalta on halunnut estää niitä tapahtumia, jotka 80-luvun lopulla asuntojen hintakehityksessä tapahtuivat, ja se on tehty sillä tavalla, että on tuettu yhteiskunnan toimesta asuntotuotantoa silloin, kun muita toimijoita ei ole ollut liikkeellä. Kaikki yhteiskunnan tukemat asuntotuotantotoimenpiteet on viritetty huippuunsa massatyöttömyyden aikana ja silloin, kun kaikki muu rakentaminen on ollut lamassa. Nyt on tullut aika tarkastella, miten saamme muita toimijoita asuntorakentamisen markkinoille. Yhteiskunnan tukea voidaan ehkä hieman säädellä, kun korkotaso on saatu tasaiseksi ja matalaksi ja voidaan luottaa siihen, että rahaa on saatavissa myös markkinoilta järkevään hintaan. Siinä mielessä on mahdollisuus suunnata yhteiskunnan tukea enemmän aravatuotantoon. Korkotuen ehtojen osalta on tällä hetkellä juuri valtioneuvostossa esitys, jossa hieman korkotuen ehtoja

heikennetään, kun samalla toivotaan, että tulee muita toimijoita asuntotuotantomarkkinoille.

Vaparaahoitteinen asuntotuotanto on lähtenyt käyntiin. Pääkaupunkiseudulla rakennetut kohteet ovat kaikki jo myyty. Niitä pitää saada lisää tänne. Samalla pitää estää tietysti yksipuolisten asuinalueiden syntyminen, joka on ollut eräänä ongelmana, kun lähiöprojektejakin on käynnistetty.

Ed. Aho otti esille sosiaaliturvan leikkauksissa käsitteen "ideologinen päämäärä" sanoen, että Lipposen hallituksella on ollut "ideologinen päämäärä" leikkauksia tehdessään. Hän ei sanonut sitä positiivisessa mielessä, niin kuin sen voisi täästä käsittää. "Ideologinen päämäärä" on ollut, ja se on ollut se, että kun oli pakko leikata, ei leikata mistään niin paljon, että koko etuus romuttuu. Jouduttiin valitettavasti leikkaamaan monesta, mutta sillä tavalla ei tarvinnut leikata kovin paljon, ja mitään sosiaaliturvan järjestelmistä ei ole romutettu. On jouduttu tekemään asioita, jotka eivät ole olleet miellyttäviä.

Kansaneläkkeen pohjaosan poisto mainittiin. Sitä ei tehty pienituloisille. Sitä ei tehty niille, joilla on pieni työeläke. Se tehtiin puolelle eläkkeensaajista, parempituloiselle puolikkaalle, 400 000 suomalaiselle, joille oli ehtinyt kertyä jo täysi työeläke. Se oli valitettava toimenpide, ja olen erittäin pahoillani, että sellainen jouduttiin tekemään, mutta se tehtiin niin pehmeällä kädellä kuin ikinä mahdollista. Se tehtiin sillä tavalla, että sitä joka vuosi joudutaan eläkeläisille selittämään. Luulenpa, että yksi syy, miksi gallupeja nyt saadaan tällä tavalla lukea, on ollut se, että eläkeläisväestö on kokenut erittäin epäoikeudenmukaiseksi kansaneläkkeen pohjaosan poiston, vaikka se toteutettiin lievemmällä tavalla; niin ei tehty lapsiperheille. Lapsiperheiltä leikattiin kaikki saman tien yhdellä kertaa. Eläkeläisille on tällä tavalla tullut käteen enemmän rahaa, kuin jos leikkaus olisi toteutettu kerralla.

Minä en ole missään vaiheessa sanonut, etteivät eläkkeet alenisi. Olen sanonut, että hallitus toimii sillä tavalla, että valtiovalan toimenpiteiden jälkeen eläkkeensaajille käteenjäävä raha ei ole pienempi kuin edellisenä vuonna. Kun sellaisia tapauksia on olemassa, me olemme kaikki ne tutkineet, eivätkä yhdessäkään ole olleet valtiovalan toimenpiteet taustalla. Siellä on muita syitä, joita on selvitetty uskollisesti, ja ihmisille on vastattu, mutta en minä sitä kiellä, ettei tässä asiassa ole erittäin huonot menestymisen mahdollisuudet. Kansaneläkkeen pohjaosan poisto on ollut hyvin tunnepitoinen asia. Toivottavasti

voimme sairausvakuutusmaksun keventämisellä jollakin tavalla tätä asiaa kompensoida.

Toinen asia, josta puhuttiin, on kotihoidon tuen leikkaus, jonka ed. Kallis toi esille. Ei koskaan sanota, että edelleen Suomi on ainoa maa maailmassa, joka maksaa kotihoidon tukea. Ei missään muualla makseta. Missä palkansaajalla on mahdollisuus ylläpitää sellaista lapsiperheiden tukea kuin Suomessa ja tällaisen lamankin jälkeen, eikä tästä ole kuitenkaan haluttu luopua? Kotihoidon tukea maksetaan edelleen, sanon taas kerran, terveille vanhemmille omien terveyden lasten kotona tapahtuvasta hoidosta. Enpä olisi osannut uneksia 25-vuotiaana äitinä, että sellainen mahdollisuus Suomessa joskus on. Kun joku muistaisi sanoa, että hienoa, että vielä pystytte sen maksamaan. Ensi kesänä näissä asioissa tapahtuu vielä parannusta myös päivähoitomaksujen osalta, vaikka meillä on ideologisia eroja näissä käsityksissä, mutta mielestäni päivähoitojärjestelmäuudistus, joka kesällä tulee, on parannus tämänhetkiseen tilanteeseen.

Sairausvakuutuspäivärahasta on tuotu esille minimipäivärahan poisto, josta silloin puhuttiin paljon, kun sitä puolitoista vuotta sitten tehtiin. Tässä näkyvät koko suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän omituisuudet. Meillä on erilaisia tapoja ottaa huomioon palkkatuloa, pääomatuloa ja varallisuutta siinä, miten annamme etuuksia. Jokainen suomalainen saa kansaneläkkeen, vaikkei olisi koskaan veroa maksanut. Sairausvakuutuspäivärahaakin meillä sai siihen asti, kunnes tämä hallitus poisti minimipäivärahan. Sairausvakuutusmaksua maksavat edelleen eläkkeensaajat ja palkansaajat. Nyt on kysymys siitä, kuinka paljon sairausvakuutusmaksua pitää eläkkeensaajien ja palkansaajien maksaa, jotta nekin, jotka eivät sitä maksa, voivat saada sairausvakuutuspäivärahan.

Kysymys kuului, että kun oli terve, millä tuli toimeen, kun ei ollut palkkatuloa eikä verotettavaa tuloa, ei ollut eläketuloa. Kun sitten sairastui, mihin se tulo hävisi? Tämä keskustelu käytiin silloin. Tässä tehtiin tällainen järjestelmän järjestyttämisen. Olen saanut kirjoittaa sellaisilta ihmisiltä, jotka ovat tehneet jotakin pientä ompelutyötä kotona, jota he eivät ole koskaan tuloksi ilmoittaneet. Kun he sitten ovat sairastuneet, he ovat menettäneet tämän tulon ja heillä ei olekaan sitä minimipäivärahaa, ja he kokevat erittäin alentavaksi mennä toimeentulotuen luokalle.

Nyt on kysymys siitä, miten ymmärretään toimeentulotuki. Se on viimesijainen toimeentuloturva, joka kuuluu niille, jotka eivät muuten tule

toimeen. Tämän tyyppisistä ongelmista siinä jou-
dutaan keskustelemaan. Mutta ellei hyväksytä
sitä, että toimeentulotuki on viimesijainen turva,
ja jos edelleen koetaan hankalaksi mennä sossun
luukulle — ja Suomessa vielä niitakin ihmisiä on,
jotka kokevat sen hankalaksi — silloin tietysti
ajattelutapa voisi olla toinen. Mutta meillä on
sekava järjestelmä. Joissakin asioissa on ansiosi-
donnaisuutta, joissakin ei, mutta aina joku mak-
saa ja se joku maksaja on palkansaaja, joka mak-
saa yhtä maailman kalleimmista tuloveroista.

Vielä ed. Kuoppa toi esille toimeentulotuen
leikkausasian. Tarkoitushan oli, että asumistuki
olisi kompensoinut tulonmenetystä niille, kenel-
tä toimeentulotukea olisi leikattu, jolloin ei olisi
tarvinnut juosta kahdella luukulla vaan olisi saa-
nut asumistuen kautta sen, mitä kuuluu, eikä
asumiseen olisi tarvinnut hakea enää toimeentu-
lotukea. Mutta ongelmaksi tuli se, miten saadaan
kohdentumaan nämä toimenpiteet samaan hen-
kilöön. Nyt arviot siitä, miten ne kohdentuisivat,
vaihtelevat 50 prosentista 25:een. Se on huono
kohdentumisprosentti. Sitä asiaa tosiaan Arajär-
vi selvittää, ja toivomme, että sieltä löytyisi jokin
järkevä ratkaisu. Tavoite oli yhdeltä luukulta
palveleminen.

Loppuksi sanon vielä asian, joka on lähellä
nimenomaan sosiaali- ja terveysministerin sy-
däntä. Se on sosiaalihuollon palveluissa erityis-
osaamisen turvaaminen. Meillä on palveluista
pulaa, on liian suuressa paineessa työtä tekeviä
sosiaalityöntekijöitä; heitä on liian vähän kun-
nissa. Lastensuojelussa on isoja ongelmia. Samoin
päihdeongelmien hoito on rempallaan hy-
vin monilla alueilla ja eräiltä osin vammaisryh-
mien palvelut ovat heikentyneet. Nämä ovat
asioita, joissa on paljon työtä. Näitä asioita ei
valtiovalta yksin voi korjata. Näihin talkoisiin
tarvitaan kunnat mukaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen
varapuhemies Pesälä.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa pu-
hemies! Keskustan väläkysymyksessä nostetaan
esille tärkeitä kysymyksiä, mutta valitettavasti
tämä keskustelu tähän saakka on juuttunut vä-
hän vanhoihin uomiin, joko — tai- ja juupas —
eipäs-keskusteluun, ja olisi toivottavaa, että nyt
illan edetessä etsittäisiin enemmän ratkaisuja
näihin ongelmiin. (Ed. Pekkarinen: Ministeri voi
aloittaa!)

Kysyn käsi sydämellä: Mitä pahaa on siinä
nyt, että työttömyys alenee nopeammin niillä
alueilla, joilla on määrällisesti eniten työttömiä?
Mitä pahaa siinä on? Sehän on hieno asia, että
työttömyys alenee jossakin nyt nopeammin. Toi-
nen kysymys: Mitä pahaa on siinä, että työvoima
vihdoinkin liikkuu? Eikö ole kysymys joustavista
työmarkkinoista, joita keskusta omassa työre-
formissaan perää? Mitä pahaa näissä kahdessa
asiassa on?

Ensinnäkin koulutettu nuori työvoima on
aina liikkunut, liikkunut Ruotsiin, liikkunut Ete-
lä-Suomeen ja onneksi liikkunut myös takaisin
kotiseudulle. Minunkin täysiä serkkujani oli lä-
hes 30 yhteen aikaan Göteborgissa Volvon baa-
nalla. Heistä on valtaosa palannut takaisin yrit-
täjinä, maailmankuva suurempana, oman arvon
ja arvostuksen Ruotsin kautta uudelleen oppi-
neena. Mitä pahaa tässä on? (Ed. Pekkarinen:
Kyllä ne kohta lähtevät takaisin!) Vaikka tämä
sali tekisi mitä tahansa päätöksiä, nuori koulu-
tettu väki lähtee hakemaan parempia elämän
mahdollisuuksia, mutta palaa kenties takaisin
siihen omaan kylään.

Haluaisin kysyä myös keskustalta ihan vaka-
vasti sitä, mitä te tarkoitatte rakenteellisilla uu-
distuksilla? Mitä kaikkea te tarkoitatte? Nimit-
tään päästäisiin paljon rehellisempään ja vivah-
teikkaampaan keskusteluun, jos yleensä ihmiset
sanoisivat, mitä tarkoitetaan, mitä kukin tarkoi-
taa joustoilla, mitä tarkoittaa rakenteellisilla uu-
distuksilla.

Hallitus ei ole toteuttanut niitä rakenteellisia
uudistuksia, joissa tavoitteena on esimerkiksi
työntekijän suojelun periaatteen murtaminen.
Niitä ei ole toteutettu eikä aiota toteuttaa, koska
hallituksen tavoite ja näkökulma ei ole se, että
turvattomuutta lisäämällä lisätään työllisyyttä.
Meillä työministeriössä julkistetaan ensi viikolla
aika laaja kansainvälinen selvitys siitä, mitä tämä
työelämän ns. deregulaatio on loppujen lopuksi
merkinnyt työllisyydessä eri maissa. Tulokset
kyllä vahvistavat aivan selvästi sen, että sillä ei
ole työllisyyden kanssa kovin paljon tekemistä.

Tämä hallitus on toteuttanut työelämän muu-
toksia erittäin reippaaseen tahtiin. Muun muassa
määräaikaisten työsuhteiden solmimista on hel-
potettu niin, että hirvittää. On toteutettu uusi
työaikalaki, jossa mahdollistetaan yrityskohtai-
set joustot todellakin hyvin pitkälle. Työaikako-
keilut ovat käynnissä jne. Tämän tyyppisiä ra-
kenteellisia uudistuksia on toteutettu.

Mutta sellaista työntekijän turvaksi säädetyn
työlainsäädännön romuttamista ei ole tehty kuin

esimerkiksi Englannissa. Tony Blairin johtama Labour nousi uudelleen valtaan, koska työlainsäädännön romuttamisen hinta oli niin kova. Sillä todellakin Englannissa laskettiin työttömyyttä, mutta sen hintana oli kasvava köyhyys, kurjuus ja kapina. Sellainen työttömyyden lasku ei ole minkään arvoinen. Sellaista me emme tee, meillä on eettisesti korkeatasoisemmat tavoitteet myös työelämän suhteen. (Ed. Pekkarinen: Meillä on korkea työttömyys ja eriarvoisuus!) — Meillä on erittäin korkea työttömyys. Työttömyys on aivan selvässä laskussa ja hyvin kestävässä laskussa. Mutta palaan edelleen rakenteellisiin ongelmiin.

Hallitus on toteuttanut esimerkiksi työmarkkinatukijärjestelmässä aika merkittäviä rakenteellisia uudistuksia, joita keskusta johdonmukaisesti vastusti. Työmarkkinatukijärjestelmän rakenteellisella uudistamisella pureuduttiin erittäin voimakkaasti nimenomaan kouluttamattomuudesta johtuvan syrjäytymisen ehkäisemiseen. Se oli merkittävä rakenneuudistus. Sen vaikutus nuorisotyöttömyyden laskuun on ollut selkeä, ja ennen kaikkea sen tulokset näkyvät pitemmällä tähtäimellä, kun se kytky koulusta kirstoon on pystytty katkaisemaan. Sitä rakenneuudistusta Suomen keskusta vastusti.

Jos keskusta tarkoittaa rakenneuudistuksilla palkka-alea, yleissitovuuden purkamista jne., sellaisia rakenneuudistuksia ei hallitus tule toteuttamaan. Tarvitaan ehdottomasti työelämän kehittämistä. Siihen hallitus on ryhtynyt, ja näin ikään kuin purkamalla rakenneuudistusten sisältöä ja sitä käsitellen päästään eteenpäin.

Haluan vielä puuttua siihen, minkä keskusta minusta aivan oikein nosti väläkysymyksessä esille: Massatyöttömyydellä on yksi pitkä varjo eli urbaani työttömyys. Kaikissa suurimmissa kaupungeissa on täysin uusi ilmiö se, että työttömyys on muuta maata korkeammalla tasolla. Se oli edellisen hallituksen aiheuttama — sanottakoon se vielä kerran — aika rankka seuraus siitä työttömyyspolitiikasta, mitä silloin harrastettiin. Olen melko vakuuttunut siitä, että kun 90-luvun lamahistoriaa kirjoitetaan, todetaan se seikka myönteisenä, että kuitenkin tämän Euroopan taloushistorian syvimmän laman seurauksena Suomeen ei syntynyt laajamittaista syrjäytymistä eikä sukupolvelta toiselle periytyvää ikityöttömyyttä. Ja miksi sitä ei ole syntynyt? Väitän, että kun lamahistoria kirjoitetaan, tulee esiin kolme sellaista erittäin tärkeää asiaa, jotka estivät laajamittaisen syrjäytymisen.

Ensimmäinen oli meidän työttömyysturvam-

me, jota keskusta on aina arvostellut. Aina keskusta on esittänyt säästötoimenpiteet meidän työttömyysturvastamme. (Ed. Pekkarinen: Kertokaa yksikin kerta, milloin keskusta perusturvasta leikkasi, ministeri!)

Toinen oli se, että meillä on erittäin korkeaa ollut työvoimakoulutus, tukityöllistäminen, työvoimapolitiittiset toimet. Ne ovat olleet erittäin merkittäviä, mutta näistäkin keskusta aina sanoo, että nämä ovat työhallinnon temppejuja. Mutta väitän, että se, että meillä ei syvän laman seurauksena ole laajamittaista syrjäytymistä, on tukityöllistämisen, työvoimakoulutuksen, näiden kaikkien, ansiota, koska näiden avulla suuri joukko ihmisiä on pystynyt pitämään omaa ammattitaitoaan yllä, pitämään työmarkkinavalmiuksia yllä, pääsemään edes lyhyeksi ajaksi työn syrjään kiinni, ja kaikkia näitä keskusta on arvostellut erittäin rankasti. Kaikissa keskustan vaihtoehtoasiakirjoissa esitetään nimenomaan tukityöllistämisen volyymin laskemista, työvoimakoulutuksen volyymin laskemista jne. Sen takia te ette ole johdonmukaisia omissa esityksissänne.

Kolmas asia, mitä on nyt väitetty, on se, että alueellinen eriarvoisuus kasvaa. Minulla on tässä joitakin lukuja esimerkiksi työhallinnon osalta. Silloin kun työttömyys Suomessa räjähti käsiin ja syntyi pitkäaikaistyöttömyys, jolloin juuri olisi pitänyt työvoimapolitiittiset toimenpiteet nostaa erittäin korkealle, itse asiassa nämä olivat hyvin matalalla. Silloin kasvavan, korkean työttömyyden aikana esimerkiksi Lapissa oli työhallinnon toimenpiteiden piirissä noin 7 prosenttia työvoimasta. Nyt laskevan työttömyyden oloissa työhallinnon toimenpiteiden piirissä Lapissa on 9 prosenttia. Kun työttömyys aidosti alenee Oulun kaupunkiseudulla, Uudellamaalla, Vaasassa, työhallinnon toimenpiteet on juuri sen takia kohdistettu nyt voimakkaasti niille alueille, joilla työttömyys ei alene yhtä nopeasti. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa Esko Ahon hallituksen aikana työhallinnon toimenpiteiden piirissä oli 4,7 prosenttia, tänä vuonna tuo luku tulee olemaan 6,2 prosenttia. Tämä kertoo siitä määrätietoisesta työvoimapolitiikasta, jota suunnataan niille alueille, joilla työttömyys on korkea. (Ed. Pekkarinen: Vähän ennen ministeri väitti, että pantiin liikaa rahaa maaseudulle!)

Hallitus siis panostaa huolimatta tästä 5 prosentin talouskasvun vauhdista enemmän tällä hetkellä työttömyyden hoitoon kehitysalueilla. Enemmän todella panostetaan tällä hetkellä kuin Ahon hallitus teki Suomen taloushistorian sy-

vimmän laman oloissa. Tätä me silloin arvostelimme, ja se arvostelu pitää kutinsa edelleenkin. Silloin, kun työttömyys alkoi voimakkaasti kasvaa, Ahon hallituksen velkapuritanismi ohitti työttömyyden hoitamisen vaatimat toimenpiteet, ja tavallaan vasta Ahon hallituksen loppuvaiheissa edes retoriikassa otettiin huomioon se, että työttömyydestä on tulossa Suomen kohtalonkysymys.

Hallituksella ei ole tarkoitusta eikä tarvetta muuttaa nyt politiikkaansa, mitä välikysymyksen tekijät vaativat. Työttömyyden laskuvauhti on voimakasta, ja kun kasvun luonteessa on tapahtunut niin selvästi muutos, että se on huomattavasti enemmän kotimarkkinoihin kuin vientikasvuun perustuvaa, se tulee näkymään myös työllisyyslukuissa, kuten nyt on jo havaittavissa.

Kaikkein pahinta olisi se, että nyt hyvässä vauhdissa olevat alueet rupeaisivat jotenkin takuamaan, kuten tilanne oli edellisen hallituksen aikana. Tällainen kehitys heikentäisi myös kehitysalueiden työllisyyskehityksen parantamista. Kyllä olisi toivonut, että siperia olisi opettanut myös Suomen keskustaa, ettei vaadita niiden virheiden toistamista, mitä edellisellä hallituskaudella tehtiin.

Hallitus on valmis rakenneuudistuksiin ja on myös tehnyt niitä, ja tuleva kaksivuotiskausi tulee todistamaan sen, että merkittäviä uudistuksia myös rakennepuolella voidaan saada aikaan yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Nyt on tärkeää vahvistaa luottamuspääomaa, koska sen varassa joko toimitaan tai ei toimita.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Molemmat ministerit ansaitsevat kiitoksen, että ovat täällä keskustelemassa edustajien kanssa.

Kuitenkin ministeri Mönkäre kyllä sai tällaisen hiljaisen kansanedustajan lähes mykistymään, kun hän kertoi ne perustelut, joille alueellisen eriarvoistumisen politiikka perustuu, mitä hallitus harjoittaa. Ministeri Mönkäreän ajatus kai kulki kutakuinkin siihen tapaan, että Suomessa kaupunkiväestön osuus ei ole vielä likimainkaan niin suuri kuin se keskisen Euroopan maissa on. Hän kertoi tarkat luvutkin; siitä syystä jollakin tavalla olisi luontevaa antaa periksi sille, että muuttoliike kulkee kohti eurooppalaista kehitystä. Arvoisa ministeri, Euroopassa väestötiheys on aivan toista maata ja laatua kuin Suomessa, eikä minkäänlaista järkevää perustetta sikäläinen tilanne anna Suomen alueellisen muuttoliikkeen hyväksymiselle tai ei-hyväk-

symiselle. Kyllä tuo asenteellisesti kertoi aika paljosta.

Siitä samasta periaatteesta oli kysymys myös silloin, kun ministeri toi esille väitteensä siitä, ettei sosiaalinen eriarvoisuus ole kasvanut. Stakesin Uusitalo todellakin on osoittanut, että 90-luvun alkuvuosien aikana näin ei ole tapahtunut. Mutta kertokaa, ministeri, yksi kohta, yksi asia, jolla kaikkein heikommassa asemassa olevien kansalaisten etuuksia on tämän hallituksen aikana lisätty. Leikattu on, siitä esimerkkejä löytyy, samaan aikaan kun kaikkein äveriäimmän kansanosan ansioita lähinnä verotuksen kautta on voitu lisätä, ilman että heiltä on otettu markkakaan. Minusta ristiriita, arvoisa ministeri, teidän puheenvuorossanne oli ilmeinen, vaikka hyvin ja monella tavalla, sanoisiko, perillemenevällä tavalla sanomanne esille toittekin.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opposition luovuttamaton oikeus on tietysti arvostella hallitusta ja nauttia niistä vaikeuksista, joihin hallitus joutuu, mutta keskustelua seuranneena totean, että kyllä tämä historian kertaus opettaa myös oppositiolle sitä, että kaikkea ei kannata väittää, kun mennään hyvin pitkälle niihin tapauksiin, joista nykyinen hallitus joutui aloittamaan.

Arvoisa puhemies! Alueellisen eriarvoisuuden poistamisessa pienet tuloerot ovat olennaisen tärkeitä. Tässä olen samaa mieltä kuin ministeri Mönkäre, ja niiden tuloerojen olemassaolo on toisaalta välttämättömyys. Mutta tuloerojen päästäminen kasvamaan hallitsemattomalla tavalla merkitsee väistämättä aluepolitiikan epäonnistumista. Tämä on se Skylla ja Karybdis, joiden välistä jokainen hallitus joutuu taiteilemaan eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Ed. Kallis, joka nyt ei ole paikalla, otti puheenvuorossaan esiin Natura-ohjelmankin muka hallituksen alueellisen eriarvoistamisen politiikkana, ja lupasin vastata hänelle. Natura-ohjelmassa muita kuin luonnonsuojeluohjelmiin liittyviä maita on 4,8 prosenttia, siis koko Natura-ohjelmasta, joka on 11 prosenttia. Siitä noin 5 prosenttia on muita alueita kuin jo vahvistettuihin luonnonsuojeluohjelmiin sisältyviä. Näistä luonnonsuojeluohjelmista, joita on kahdeksan, seitsemän tehtiin jo ennen Ahon hallituksen aikaa. Ahon hallitus ei päättänyt yhdestäkään. Lipposen hallitus on päättänyt metsien-suojeluohjelman.

Arvoisa puhemies! Natura 2000 -ohjelma, joka vielä on tekeillä ja jonka lopputulosta ei

voida nähdä, ei kyllä kelpaa alueellisen eriarvoistamisen vauhdittajan tai syntipukin osaan.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre puheenvuorossaan minusta selkeästi myönsi niitten sosiaalisten ja henkisten ongelmien olemassaolon, joita me välikysymyksessämme esitimme ja jotka ovat suuressa määrin tämän voimakkaan muuttoliikkeen aiheuttamia. Jatkoksi ministeri kuitenkin viittasi todella siihen, että Suomessa kaupunkiväestön osuus on vielä pienempi kuin Euroopassa yleensä. Kun ministeri Jaakonsaari vielä jatkoi ja kysyi, mitä pahaa siinä on, että nyt työvoima on saatu liikkumaan, tämä kyllä viittaa siihen, että hallituksella todella on ideologinen pyrkimys ohjata kehitystä niin, että väki maalta joutuu lähtemään ja muuttamaan kaupunkeihin.

Jos muistellaan 60- ja 70-lukua, jolloin oli vastaavanlainen mahdollon muuttoliike, joka aiheutti suuria ongelmia, minä kysyn, millä se silloin saatiin päättymään, millä saatiin kehitys tasapainoon. Niitä ratkaisuja oli kaksi. Toinen oli voimakkaan aluepolitiikan aloittaminen ja toinen se, että kunnat aktivoituivat kehitystyöhön alueellaan. Mitä tehdään nyt? Nyt ajetaan aluepolitiikka alas ja kunnilta leikataan pois ne resurssit, joilla ne voisivat kehittää omia alueitaan ja vielä sillä tavalla, että mitä enemmän väestöä menettävästä ja vähävaraisemmasta kunnasta on kysymys, sitä varmemmin ja runsaammin sen vuosikate kääntyy miinukselle.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre vastasi välikysymyksen kysymykseen, jossa keskustan ryhmä perää vastauksia peruspalvelujen turvaamiseen kaikissa kunnissa ja laajojen väestöryhmien syrjäytymisen ehkäisemiseen. Ministeri Mönkäre vastauksesta kävi ilmi, että peruspalveluissa tiettyjä väestöryhmiä lukuun ottamatta ei ole tapahtunut hälyttävää kehitystä.

Sosiaaliturvaselonteon käsittelyn yhteydessä todettiin yhdeksi ongelmaryhmäksi psyykkisesti häiriintyneet nuoret ja muun muassa päihdeongelmaiset, mutta tällä kohden on huomattava nimenomaan se, että se ei johdu valtion toimenpiteistä, vaan kysymys on kunnissa tehdystä priorisoinnista.

Ministeri Mönkäre viittasi myös lähiöprojekteihin, joiden kohdalla minusta on hyvin tärkeää, että nähdään kaksi asiaa. Toinen liittyy siihen, millä tavalla lähiöitä tulee perusparantaa, lähiöiden ympäristöä monipuolistaa ja elävöittää. Toi-

nen tärkeä kysymys on se, minkälaisia uusia työotteita ja -tapoja omaksutaan. Tässä muun muassa EU:n sosiaalirahastojen käyttömahdollisuudet ovat tulleet hyväksi avuksi. Nämä projektit ovat opettaneet suomalaisia viranomaisia toimimaan yhteistyössä yli hallintorajojen, ja mielestäni tällainen toimintatapa sekä lähiöissä, kuntien sisällä että kuntien välillä antaa niitä toivon näkymiä, mitä minusta pitäisi painottaa enemmän kuin tätä lohdutonta tulevaisuuden mustamaalausta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jääkiekossa on kuulemma tilanne 0—0, (Eduskunnasta: Ei enää!) mutta ed. Saarelta kuulin, että täällä kepu johtaa 2—1. — Se oli äskeinen tieto. — Mutta mitä tulee slummutumiseen, niin kyllä tilanne on se, että kaupunkien lähiöihin keskittyvä slummutuminen eteläisen Amerikan malliin ja sinne keskittyvä syrjäytyminen on Suomessa vasta alkamassa ja kerää nimenomaan syrjäytyvän materiaalin maaseudun haja-asutusalueilta, mistä ihmiset tulevat oletetun työpaikan perässä kaupunkilähiöihin. Kohtalo on se, että muutaman kuukauden tai vuoden kahden kuluttua ainoa paikka on lähiön kulmakuppila, jossa työttömyysrahoilla ostetaan olutta ja katsellaan sitten sitä harmaata jälkeä, joka jää likaiseen pöytäväkstuukiin. Tämä on vasta alkamassa, vaikka on väitetty, että on toisin. Tämä vaihe on ihan selvästi sellainen.

Mutta sitten on toinen asia: Kansaneläkkeen pohjaosan tekemisestä työeläkevähenteiseksi on riittänyt juomia joka janoon. Sehän piti korjata sillä, että otettiin indeksi uudelleen käyttöön ja eräitä maksuja poistettiin. Ministeri Mönkäre on aina sanonut, että nämä korvaavat pohjaosaa siten, että ei kenenkään käteen jäävä osuus vähenä. Nyt hallitusryhmät ovat maaseudulla puheissaan kertoneet, kuinka tämä hallitus palautti indeksit ja poisti eräitä maksuja. Siis kehuskeltiin eri tavoin eri asioilla ja eri palasilla.

Loppujen lopuksi on käynyt niin, että indeksin käyttöönottoaminen ja eräiden maksujen poistaminen eivät korvanneet edes sitä osuutta, mikä kansaneläkkeen pohjaosasta poistui. Ministeri Mönkäre, myöntäkää kerrankin suoraan, että tuhannet ja taas tuhannet, kymmenettuhannet, ihmiset ovat jääneet pienemmälle käteen jäävälle osuudelle kansaneläkkeen pohjaosasta vastoin teidän väitettänne. Tunnustakaa nyt edes tänään täällä rehellisesti. Tehdään sellainen herrasnaimen — herrasmies-sopimus tästä asiasta.

Työministeri J a a k o n s a r i : Arvoisa puhemies! Suomen keskustalla ja ed. Sulo Aittoniemellä on väärät tiedot myös, mitä tulee jääkiekkotilanteeseen. Nimittäin Kanada voitti 1—0, valitettavasti.

Arvoisa puhemies! Kyllä keskustan puheenvuoroista valitettavasti piirtyy se näköala, että onnellisinta olisi tällä hetkellä se, jos koko Suomessa olisi yhtä hitaasti virkistynyt työllisyystilanne kuin Pohjois-Karjalassa tai Kainuussa. Kasvun logiikka on aina ollut se, että kasvu elpyy ensimmäisenä pääkaupunkiseudulla, rannikolla ja virkistymistä tapahtuu myöhemmin muualla, ja näin — ihan oppikirjojen mukaan — tapahtuu nyt. Oikeastaan kaikissa työvoimapiireissä on työttömyys laskenut, ja mikä parhaita, työttömyyden lasku ei enää perustu työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin vaan aivan aitoon uusien työpaikkojen syntyyn. Tätä todistaa se, että työvoimatoimistoihin ilmoitetaan entistä enemmän uusia työpaikkoja.

Yleensä Lapissa ollaan oltu hyvin pessimistisiä työttömyyden suhteen, ja vasta tapasin Lapin työvoimapiirin aina synkän päällikön, ja ensimmäistä kertaa tämän hallituskauden aikana hänkin oli erittäin optimistinen ja sanoi, että nyt näkyy se elpyminen myös Lapissa.

Onko siinä mitään pahaa, nyt vielä kerran kysyn, että työttömyys laskee nopeimmin niillä alueilla, missä on itse asiassa työttömyysongelma kaikkein pahin, työttömiä määrällisesti eniten ja pitkäaikaistyöttömyys vakava ongelma. Jossakin Uudenmaan työvoimapiirissä on yksin pitkäaikaistyöttömiä yhtä paljon kuin Hämeenlinnan tai Raahan kaupungissa asukkaita. Mitä pahaa työllisyyden paranemisessa on? Se on erinomaisen tärkeä ja hyvä asia.

Halusin vain korostaa sitä, että keskusta itse omassa työreformissaan on puhunut joustavista työmarkkinoista. Se, että työvoima nyt liikkuu, kertoo siitä, että työmarkkinoista on tulosta joustavammat. Kyllä alueiden oman vetovoiman kysymys on, palaako nuori, koulutettu ihminen takaisin kotiseudulleen. Tällaista muuttoliikettä on myös onneksi tapahtumassa.

Yhdyn siinä kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroon, että kyllä keskustan on myös syytä katsoa peiliin. Kun itse olen Pohjois-Pohjanmaalta, tiedän, että siellä on useita kuntia, jotka aivan 80-luvun loppuun sakka jarruttivat tietoisesti esimerkiksi teollistumista. Eivät halunneet rakentaa vuokra-asuntoja, kaavoittaa teollisuustontteja yksinkertaisesti siitä syystä, että poliittinen elämä häiriytyisi, tulee kaikenlaisia ammattiyh-

distyksiä ja sosialidemokraatteja sen teollisen muutoksen myötä. Tällaista jarrumeininkiä on ollut hyvin pitkään monissa kunnissa. Nyt on onneksi jo musiikin sävy vahvasti muuttunut.

Ed. Sulo Aittoniemen kauhukuva siitä, että syrjäytymiskehitys on vasta alkamassa, ei pidä paikkaansa.

Hallitus tulee tämän estämiseksi tekemään kaikkensa. Olemme esimerkiksi, sanon vielä kerran, tehneet sellaisia tärkeitä rakenteellisia uudistuksia, jotka ehkäisevät kouluttamattomuudesta johtuvaa syrjäytymistä. Ensimmäinen on työmarkkinatukijärjestelmän uudistaminen, voimakas koulutuspaikkojen lisäys niin, että nuorilla on parempi mahdollisuus hankkia itselleen ammattitaito ja oikea mahdollisuus työhön eikä olla työttömyysturvan varassa. Toinen on ensi syksynä käyntiin lähtevä koulutusvakuutus, jossa myös ikääntyvien työttömien kouluttamattomuudesta johtuvaan syrjäytymiseen kiinnitetään huomiota. Nämä ovat merkittäviä rakenteellisia uudistuksia.

Myös tämän hallituksen aikana heti syksyllä 95 solmittiin Kuntaliiton ja työministeriön kanssa työllisyyden hoidon aiesopimuksia, joissa haluttiin sitouttaa paikalliset toimijat alueella toimimaan erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden nujertamiseksi. Ne ovat jalostuneet kumppanuuskokeiluiksi, mihin onneksi on ollut suurta innostusta Suomessa. Näillä kumppanuuskokeiluilla haetaan uusia malleja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden nujertamiseen.

Myös valmistelutyö ns. kolmannen sektorin työllistämispotentiaalin kaivamiseksi on vahvasa liikkeessä. Tämän toukokuun aikana selvitysmiehet tulevat esittämään oman mallinsa siihen, millä tavalla järjestöjen ja koko kansalaisyhteiskunnan tason, kansalaistyön, työllistämismahdollisuudet voitaisiin rahoittaa, koska kysymys on nyt siitä, että tekemätöntä työtä tunnetusti on, mutta siellä missä on työtä, ei ole rahaa, ja siellä missä on rahaa, ei ole työtä. Tämän takia myös kolmannen sektorin työllistämispotentiaalin kaivaminen esiin on erittäin tärkeää.

Hallitus on antamassa myös ensi viikolla esitykset kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamiseksi.

Tällä tavalla etsitään kaikki ne uusien työpaikkojen syntymahdollisuudet, mitä ikinä on mahdollista aikaansaada. Tällä tavalla paneudutaan siihen syrjäytymisen ehkäisemiseen, joka on suuri kansallinen projekti. (Ed. Aittoniemi: Hypätään kurssilta kurssille!) — Kurssilta kurssille käyminenkin on äärettömän arvokas asia, kos-

ka nyt ne ihmiset työllistyvät, jotka ovat työttömyyden aikana pitäneet työmarkkinavalmiuksiaan yllä. Aina jokainen työllistetty työtön on työttömyyden puolittamista hänen kohdallaan. On ollut erittäin hienoa kuulla niitä suorastaan menestystarinoita, joita viime aikoina kuulee siitä, että pitkänkin työttömyyden jälkeen on mahdollista työllistyä, jos ihminen on käyttänyt työttömyysaikansa niin, että hän on — ed. Sulo Aittoniemiä lainatakseen — vaikka hyppinyt kurssilta kurssille.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Hallituksella ei ole ollut ideologista pyrkimystä saada suomalaisia muuttamaan kaupunkeihin. En oikein ymmärrä, miten sillä tavalla voi ajatella, kun lähdetään siitä, että peruspalvelut ovat maaseudulla olleet esimerkiksi kansanterveystyön osalta historiallisesti aina paremmat kuin kaupungeissa. Jo vuonna 72, kun kansanterveyslaki säädettiin, ensimmäiseksi rakennettiin, muistaakseni Miettusen vähemmistöhallituksen aikana, tähän maahan Itä- ja Pohjois-Suomeen kattavat terveyskeskusjärjestelmät. Sitä historiallista perua ihmiset ovat siellä aina päässeet terveyskeskuslääkäriin.

Meillä kerrotaan aina siitä, miten maaseudulla kouluolot on hyvin järjestetty ja miten näissä asioissa asiat ovat kunnossa. Ei se voi olla syy, miksi ihmiset lähtisivät muuttamaan tällä hetkellä pääkaupunkiseudulle tai suuriin kaupunkeihin. Palvelut ovat maaseudulla kunnossa. Nyt vasta esimerkiksi Helsinkiin on ulotettu koko kaupungin kattava omalääkärijärjestelmä, eikä se varmasti toimi sillä tavalla kuin se jossakin Nilsiässä on esimerkiksi toiminut jo 70-luvun lopulta asti, jolloin minäkin kävin katsomassa, kun ed. Huuhtanen oli siellä yllilääkärinä. Kävin katsomassa mallia sieltä, miten hyvin kansanterveystyö voitaisiin järjestää.

Täällä väitettiin, että 60—70-lukujen vaihteessa, kun meillä oli saman tyyppisiä väestön muutto-ongelmia, aluepolitiikka olisi tullut ratkaisemaan näitä asioita, mutta tietoisesti unohtettiin, että silloin 370 000 suomalaista muutti Ruotsiin. Vuonna 47 syntyneet olivat suurin ikäluokka, joka silloin sinne muutti. He lähtivät silloin täältä pois, ja sillä tavalla välttyttiin silloin Suomessa suurtyöttömyydeltä. Ei siinä aluepolitiikka ollut mukana.

Tällä hetkellä on vain käynyt niin, että ne, jotka nyt ovat työttömiä, eivät ole kaikki uskaltaneet lähteä muille maille. Nyt meidän nuoret koulutetut ihmisemme uskaltavat lähteä hake-

maan elantonsa myös muualta. Tietysti olisi parempi, että nuoret eivät muuttaisi muualle, mutta ei heiltä sitä elämäkokemusta voi poiskaan viedä eikä varmasti ole tämän isänmaan tappio, jos he käyvät muualta hakemassa kokemusta ja näkemystä.

Ed. Aittoniemi on ihan oikeassa siinä, että syrjäytyneisyys tiivistyy lähiöissä, ja senhän minä jo kerroinkin ja kerroin, millaisia ongelmia olemme havainneet. Kaupunkeihin muuttavista erään tilaston mukaan 30 prosenttia on työttömiä. On ihan selvää, että työttömät lähtevät etsimään itselleen parempaa tulevaisuutta. Siitä ei kai ole seurantatietoja, miten kauan he pysyvät työttöminä, onnistuvatko he siinä, että lähtevät täältä hakemaan työtä.

Mutta se ei pidä paikkaansa, että maaseudulta muutettaisiin lähiöihin muodostamaan työttömien reservaatteja. Kyllä ne ihmiset ovat olleet ja asuneet siellä. Siellä on varmasti sellaisia nuoria ja vanhempia ihmisiä, jotka ovat koko elämänsä eläneet niissä lähiöissä, ja nyt heidän tilanteensa on tullut huonoksi.

Mutta sen takia olemme käynnistäneet lähiöprojekteja. Meillä on ikääntyneiden pitkäaikaisyöttömien palveluprojekti, jossa yksilöllisten toimenpiteitten avulla puututaan näitten ihmisten asioihin. Siihen yhteyteen on liitetty päihdeongelmaisten kuntoutusprojekteja. On myönnettävä, että päihdeongelmaisia Suomessa ei osata tällä hetkellä kunnolla hoitaa ainakaan kaikkialla ja resursseja on purettu juuri sellaisena aikana, jolloin tätä työtä olisi kaikkein eniten tarvittu. Päihdeongelmat perheessä hyvin pian heijastuvat myös lapsiin, ja tässä meillä on todella paljon työtä. Mutta me olemme tietoisia ongelmasta ja olemme lähteneet toimimaan yhdessä kuntien kanssa tässä asiassa.

Käydään vielä kerran läpi ed. Aittoniemen kanssa kansaneläkkeen pohjaosan leikkausasia. Olen käynyt sen niin moneen kertaan kansalaisten kanssa läpi, että tiedän, mistä väärinkäsitys aina vuodenvaihteessa syntyy. Tammikuussa tehtiin indeksikorotus eläkkeisiin. Uudet ennakkipidätysprosentit tulivat helmikuussa, ja kun minä en halunnut sitä, että kun verohelpotus tuli vasta helmikuussa, leikkaus tehtäisiin jo tammikuussa, niin tehtiin tänä vuonna sillä tavalla, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus, jonka piti olla 20 prosenttia, tehtiin vasta helmikuussa. Eli oli joulukuun eläke, joka nousi indeksin verran tammikuussa, ja helmikuussa tehtiin leikkaus ja samalla tuli verohelpotus. Lopputuloksaikkien näitten jälkeen on se, että maaliskuun eläke on

vähintään yhtä paljon kuin edellisen joulukuun eläke. Kun kävi ilmi, että olisi muutama tuhat sellaista eläkeläistä, joilla maaliskuun eläke ei olisikaan enemmän kuin joulukuun eläke tai olisi yhtä suuri, niin valtioneuvosto teki vielä erillisen päätöksen, että näiltä ihmisiltä leikattiin vähemmän kuin 20 prosenttia. Tällaista akrobatiaa me nyt teemme kansaneläkkeen pohjaosan poiston kanssa, jotta pidämme sanamme siitä, että kenenkään käteen jäävä raha ei hallituksen toimenpiteitten jälkeen pienene.

Tämä on erittäin monimutkaista, ja olen saanut kaksi vuotta tätä selittämään joka vuodenvaihte, ja jos tässä tehtävässä olen, niin varmasti edelleen ensi vuodenvaihteessa käy samalla tavalla. Mutta lopputulema on se, että esimerkiksi tänä vuonna jokaiselle kansaneläkeläiselle jäi 78 markkaa tammikuulta pysyvästi hyödyksi. Sitä ei tänä vuonna leikattu. Tällä periaatteella tätä tehdään. On tässä maailmassa kyllä suurempiakin asioita kuin tämä kansaneläkkeen pohjaosan poisto.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mehän elämme Suomessa kasvun aikaa. Neljä vuotta talous on talous kasvanut ja ensi vuonna edelleen kasvaa. Tämä on todella tärkeää etsikkoaikaa parantaa työllisyyttä. Ministeri Backman on julkisuudessa todennut, että hallituksen ohjelma on tavallaan tullut toteutetuksi; se on lähinnä 20 miljardin markan leikkausohjelma. Nyt meidän olisi välttämättä vaalikauden loppuaika käytettävä sellaiseen rakenteelliseen uudistamiseen, millä voitaisiin työllisyyttä parantaa kasvun oloissa. Tämä on erittäin tärkeää etsikkoaikaa. Tätä, ministeri Jaakonsaari, ei nyt saisi hukata. Valitettavasti hallituksella ei ole työreformistisia uudistuksia riittävästi tekeillä, sellaisia jotka olisivat tämän päivän palkansaajan etujen mukaisia. Teidän kannattaisi, ministeri Jaakonsaari, tutustua keskustan työreformiin. Se on painettukin nykyään ihan hyvälle paperille. (Ed. Pekkarinen: Ihan demareita varten!)

Toisena kommenttina, arvoisa puhemies, voisin todeta pääministerin puheenvuoron johdosta, kun hän teki aika ihmeellisen heiton siitä, että maakunnissa pankit kapinoivat suurien metsä- ja maitomyyntitulojen johdosta. En ymmärrä, mitä tämä tarkoittaa, mutta ehkä kannattaa todeta, että pankkituen muodossa, kun siitä yli 2/3 on kohdistunut suuriin asutuskeskuksiin, on tapahtunut merkittävä siirto pääkaupunkiseudulle. Aleksanterinkadun katumaksu on ollut todella raskas. Kun Säästöpankki purettiin, niin kaikki

kiinteistöt maakunnista siirtyivät Arsenalin omistukseen. Tämä oli merkittävä siirto. Osuuspankkijärjestön kautta jatkuvasti maakunta maksaa näitä ongelmia. Mielestäni ei kannattaisi tällaisia heittoja tehdä, kun tiedämme kuitenkin, mikä on tosiasiallinen tilanne: Pankkituen kautta on todella merkittävästi siirretty maakuntien voimavaroja pääkaupungissa olevien suurten kiinteistöromahdusten ja pankkiongelmien paikkaamiseen. Tämä on tosiasia, ja mielestäni pääministeritasolla ei tällaisia heittoja pitäisi tehdä.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että keskusta tai oppositio tekee välikysymyksen, on tietysti sinänsä keskustan työohjelmaan kuuluva asia, mutta toista se, että tehdään huonoin perustein. Tarkoitin tällä opposition ed. Kalliksen puheenvuoroa, mihin myös ed. Nikula viittasi: Natura 2000-asiaa käytetään jatkuvasti ikään kuin pelotteena ennen muuta tietysti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Kuitenkaan ei ole kysymys mistään alueellisesta erilaistumisesta eikä eriarvoistamisesta.

Se, mihin ministeri Mönkäre puheenvuorosaan viittasi ihan lyhyesti, oli eläkeläisten sairausvakuutusmaksu. Se on tietysti asia, joka edellisen hallituksen aikana toteutettiin, tämä 3 prosenttiyksikön korotus eläkeläisille. Oliko ed. Aittoniemikin sitä päättämässä? Ilmeisesti oli. (Ed. Aittoniemi: Minä tiedän tarkalleen koko homman!) Toteaisin vain, että toivottavasti nykyhallitus pystyisi todella alentamaan sitä epäoikeudenmukaista maksua, mikä edellisen hallituksen aikana tuli eläkeläisille.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Ensinnäkin toteaisin sekä ed. Nikulalle että ed. Tiusaselle, että ei Natura Pohjois-Karjalassa aivan tuolta näytä, mitä edellä yrititte sanoa. Toivotan teidät tervetulleiksi tutustumaan siihen, mitä siellä ajatellaan Naturan alueellisesta vaikutuksesta ja epäoikeudenmukaisuudesta. Meillä ympäristöministeriö lähes kaksinkertaisti ne alueet, mitä oma ympäristökeskus oli esittänyt eli nyt esitetään 130 000:ta hehtaaria, kun aluksi oli 65 000 hehtaaria. Minusta on kyllä aivan perusteltua tässäkin keskustelussa tuoda se esille.

Ministeri Mönkäre kantoi huolta siitä, että keskustalla on niin vähän edustajia täällä salissa keskustelemassa. Minä hiukan kannan myös huolta siitä, että pääministeri ei ole enää vaivautunut jäämään tänne debattiin. Olisin mielelläni kuullut, kun hän omaperäisessä puheenvuoros-

saan viittasi siihen, että nuoret ja koulutetut lähtevät poliittisista ja uskonnollisista syistä kulttuurisesti ja henkisesti avarampaan maailmaan, mitä se oikein tarkoittaa. Tarkoittaako se semmoisia oloja, missä ei ole arvoja eikä normeja ollenkaan?

Ministerit Jaakonsaari ja Mönkäre kysyivät, miksi keskusta vastustaa muuttoliikettä. Eihän keskusta yksittäisten ihmisten muuttamista vastusta. Totta kai ihmiset voivat kulkea vapaasti vapaassa Suomessa, totta kai. Mutta kysymys on siitä, miksi ihmiset joutuvat lähtemään. Monet ihmiset haluaisivat, suurin osa, elää kotipaikkakunnallaan. Mutta jos siellä ei ole työtä eikä toimeentuloa, he joutuvat lähtemään. Ei pakko-lähtö ole hyvä asia kenellekään, sen haluaisin kyllä molemmille ministereille todeta.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministerit Jaakonsaari ja Mönkäre vastasivat hyvin paljon laajemmin sen, mitä olin aikonut sanoa tässä lyhyessä puheenvuorossani. Mutta kun minulla nyt, herra puhemies, tämä puheenvuoro on, niin kuuntelin edustajia Pekkarinen ja Saari, jotka kuitenkin ovat perehtyneet politiikkaan ja myös tuntevat politiikan faktat. Olen hiukan ällistynyt heidän sävystään. Se on minusta kohtuuttoman aggressiivinen, kun me kuitenkin olemme sen kaltaisten pulmien edessä, jotka eivät ole pelkästään hallituspuolueiden pulmia, vaan ovat kansallisen mittaluokan pulmia. Tässä mielessä olisi kovin suotavaa, että aggressiivisuudessanne ette loisi sellaista tilannetta, että yhteistyöasento muuttuu mahdolliseksi muuttaa esimerkiksi yhdessä yössä. Tarkoitan tällä sitä yötä, joka seuraa vaalipäivää.

Arvoisa herra puhemies! Minusta tämä aggressio on ulottunut vakavalla tavalla myös maakuntien sisälle. Alueellinen eriarvoisuus saattaa olla jossain määrin totta, mutta se ei poistu sillä, että te luotte keinotekoisia raja-aitoja paitsi maakuntien välille myös maakuntien sisälle. Sillä tiellä tulee kyllä noutaja varsin nopeasti.

Mitä tulee Natura-kysymykseen, ed. Ala-Nisilä, niin kyllä siitä Naturasta on riesansa Kymen puolellakin.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosenle saan tilaisuuden kohta kommentoida. Mutta ministeri Jaakonsaarelle muutama sana.

Ministeri Jaakonsaari, minä olen matkustellut teidän kanssanne maailman ääriin asti ja tiedän, että te osaatte kannustaa. Mutta miksi te ette

näin tee? Miksi te toimitte täsmälleen toisinpäin? Teidän väitteenne siitä, että teidän alueellanne keskustalaisissa kunnissa ne ihmiset, jotka ovat kunnallispolitiikassa tehneet työtä omien kuntiensakin elinkeinotoiminnan kohentamiseksi ja vahvistamiseksi, olisivat tahallisesti jättäneet tekemättä jotain sellaista työpaikkojen sinne saamiseksi, joka olisi ollut tehtävissä, vain sen takia, että ovat sosialidemokraatteja kiertäneet, on loukkaava väite niitä ihmisiä kohtaan. Se on loukkaava väite niitä alueita kohtaan, niitä ihmisiä kohtaan, jotka nyt painivat siellä todella suurten ongelmien kanssa, sellaisten ongelmien kanssa, jotka paljolti ovat syntyneet sen seurauksena, että nyt elinvoimaa on isketty pois niiltä alueilta monien toimien yhteissummasta: sikäläisten elinkeinojen leikkausten, sikäläisen julkisen perusinfraan leikkausten ja monien muiden sellaisten toimien kautta.

Minä tiedän, että olitte puoliksi leikillänne eikä näinkään vakavasti olisi pitänyt siihen kommentoida. Mutta kun on kysymys arasta asiasta — täällä ed. Kekkonen antoi näissä aroissa asioissa ohjeita — niin minäkin rohkenin tämän teille ystävällisesti sanoa juuri sen takia, kun minä tiedän, että te pystytte kannustamaan ette-ikä vain lyömään.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä me tunnustamme sen, että työvoima liikkuu. Se kuuluu vapaaseen talouteen. Mitä vapaampi talous on ollut, niin sitä enemmän keskukset ovat aina taloushistoriassa kasvaneet. Totta kai kauppapaikat menestyvät paremmin kuin syrjäiset alueet. Mutta ydinkysymys kuuluukin, joka meillä välikysymyksessä on, miten julkinen valta reagoi tähän, pyrkiikö se luomaan jonkun vastavoiman markkinoiden luonnolliselle kehitykselle vai ei. Valitettavasti tämän kahden vuoden aikana ei ole kenellekään jäänyt epäselväksi, etteikö hallituksen linja olisi kasvukeskuspolitiikkaa tukeva. Teillä on se logiikka, että kun kasvukeskukset kehittyvät entistä vahvemmin, niin sieltä heijastuu myönteinen vaikutus myös muualle. Mutta kun talouselä-mässä ratkaisuja tekevät aina yksittäiset tahot, niin kuka laittaa rahansa ja investointinsa sellaisille alueille, joille valtiolta on kääntänyt selkän, antanut viestin siitä, että kannattaa investoida kasvukeskuksiin, koska niissä on tulevaisuus? Tästä pääministerin tämänpäiväinen puheenvuoro oli aika painava todiste.

Ministeri Jaakonsaari puolusteli tätä hallituskautta, muun muassa työvoimahallinnon temp-

puja. Emmehan me ole niitä vastustaneet. Päinvastoin kun te saitte ministeriönne johtoonne edellisen hallituksen jäljiltä, muistaakseni noin 100 000 työtöntä oli juuri sinä päivänä aktiivisten toimenpiteiden piirissä. Te olette pyrkinyt kuvaamaan, että Lipposen hallitus on tehnyt selvän linjamuutoksen, korostanut aktiivisuuslinjaa. Tämän 100 000:n sijasta nyt taitaa olla noin 120 000 näiden toimenpiteiden piirissä. Se on lähinnä marginaalinen muutos, ei linjamuutos. Mutta me olemme olleet itsekriittisiä: Vaikka me satsasimme aika paljon aktiivisuuslinjalle, niin että 5 prosenttia, joka kahdeskymmenes työikäinen suomalainen, on näiden toimenpiteiden piirissä, on arvioitavissa, että jos tämä jatkuu vuodesta toiseen eteenpäin ja eteenpäin, se ei Suomen taloutta rakenna.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkariselle voisi tässä alussa todeta sen, että kepun työreformipaperi on hyvä, mutta sisällöstä voi olla kyllä eri mieltä. On hyvä, että hallitus ei ole lähtenyt tätä noudattamaan, koska tämä olisi johtanut, niin kuin eilisillan puheissa referoin, amerikkalaiseen tai englantilaiseen malliin.

Ministeri Mönkäre filosofoi eläkeläisten ongelmista. Asia, joka hänen puheessaan ei tullut esille, on taitettu indeksi, joka on sinällään eriarvoistava eläkeläisten keskuudessa. Minusta pitäisi myös tutkia, olisiko mahdollista tehdä jotakin taitetulle indeksille, jotta tämä ei olisi tämän tyyppinen, koska se herättää närää. Miksi 65 ikävuotta katkaisee määrätyn indeksikehityksen toisenlaiseksi?

Toinen, isompi kysymys, josta ei sinällään voi hallitusta moittia, on peruspäivärahan jäädytys. Nyt, kun vähänkin liikkumavaraa tulee, se pitäisi saada korjattua. En tiedä, onko siitä jo suunnitelmia olemassa, mutta sosiaali- ja terveysministeriön se puoli kuuluu hoitaa kuntoon ja saada yksinkertaistetuksi sosiaaliturva. Vaikka sosiaaliluokkaa ei pelättäisi, niin ei sitä turhaan pitäisi joutua käyttämään.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minua hämmästytti ministeri Jaakonsaaren väite, että maaseutukunnat ovat vastustaneet teollistamista ja elinkeinojensa monipuolistamista. Tiedän kyllä, että joskus 50-luvun alussa on saattanut jossakin päin olla näin, mutta kyllä kaikki me, jotka kunnallishallinnossa olemme mukana, tiedämme, että päinvastoin kunnat ovat aivan kipeiksi

asti houkutelleet teollisuutta, rakentaneet halleja ja tehneet kaiken voitavansa elinkeinotoimintansa monipuolistamiseksi.

Olin myös edustajien Nikula ja Tiusanen Natura-komenttia kommentoinut. Kyllä asia niin on, että ylimitoitettu Natura osaltaan heikentää uskoa maaseutuelinkeinojen kehittämiseen. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla ympäristökeskus on tunnettuja suojelualueita laajentanut maanomistajien tietämättä enimmäkseen suon laidoille, missä kasvaa nuorta metsää, jota omistajat ovat hyvässä uskossa ojitaneet ja lannoittaneet omalla kustannuksellaan. Nämä ovat täysin talousmetsiä. Hämmästyttää, että ympäristökeskukset ovat tämän, sanoisinko, salamyhkäisen suojelualueiden laajentamisen tehneet. Mielestäni tämä tehtävä olisi kuulunut maakunnallisille liitoille, joille seutukaavoitustehtävät periytyivät. Niille kuuluu nykyään aluesuunnittelutehtävä, ja ne ovat kunnallisen kontrollin piirissä.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari totesi, että elpyminen on varsin nopeasti lähtenyt liikkeelle, ja mainitsi esimerkiksi länsirannikon. Itse ainakin koen, että Satakunnan työvoimapiiri on osa länsirannikkkoa. Vaikeudet siellä edelleen ovat hyvin suuria erityisesti Porissa ja Raumalla. Kun varsin hyvin tiedämme, että ne hankkeet, jotka viime hallituksen aikana käynnistyivät, ovat nyt loppusuoralla, niin tilanteessa ei nähdä tällä hetkellä valitettavasti mitään positiivista.

Me satakuntalaiset kansanedustajat — ed. Peltomo oli mukana ja voi todistaa — olimme Eurassa, jossa olivat Euran ympäristökuntien edustajat paikalla. Ministeri Jaakonsaari syyllisti keskustalaisia kuntia ja keskustalaisia henkilöitä teollistamisen puutteesta. Kun kuulimme, että esimerkiksi Köyliön kunnassa työttömyysaste oli 8 prosenttia, ja kun tiedämme, että Köyliössä keskustalla on yksinkertainen enemmistö, en mitenkään voi ymmärtää tätä väitettä.

Edelleen Natura 2000 -hankkeeseen. Yksittäisten kuntien ja alueiden kannalta sillä, kun 1 000:kin hehtaaria talousmetsiä siirretään suojelun piiriin, on merkitystä. 4 tai 2 prosenttia ei valtakunnallisesti merkitse sitä, mutta aluelouksien ja yksittäisen kunnan kannalta 1 000 hehtaaria vaikuttaa merkittävästi pitkässä juoksussa tuleviin työllistämismahdollisuuksiin.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio ja hallitus lienevät

siitä yhdenmielisiä, että eriarvoisuutta ja pahoinvointia on eri puolilla maata niin pienissä kuin suurissakin kunnissa. Varsinkin suurten kaupunkien lähiöissä on tällä hetkellä muhimmassa melkoinen aikapommi, ja uskon, että hallitus on sen tiedostanutkin.

Kuitenkin minulle heräsi kysymys, kun ministeri Mönkäre totesi, että aletaan käynnistää lähiötyötä kuntien kanssa yhteistoiminnassa. Lähiötyötä on tehty seurakuntien, kuntien ja muiden eri tahojen, kuten vapaaehtoisjärjestöjen, kanssa kaikkina menneinäkin vuosina, ja siitä huolimatta siellä on todella suuria ongelmia. Katsoisin, että paras ennalta ehkäisevä toiminta olisikin, että muun muassa kouluissa voisi olla tukitunteja, kerhotunteja ja pienempiä opetusryhmiä niin, että syrjäytymistä ei pääsisi siinä vaiheessa tapahtumaan.

Kuitenkin teidän valtionosuusleikkauksenne aiheuttavat sen, että muun muassa kotikaupungissani Lahdessa, jossa työttömyys on erittäin korkealla tasolla, tänäkin päivänä lähes 24 prosenttia, joudutaan leikkaamaan lähivuosiin vielä kymmenillä miljoonilla sekä koulu- että sosiaalipuolelta, koska siellähän suurimmat menoerat ovat. Miten on siis mahdollista, että kunnat järjestäisivät lisää palveluita olemassa olevien tilalle?

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puheemies! Hyvät edustajat! Keskusta on tehnyt välikysymyksen alue- ja työllisyyspolitiikasta. Kysymys on hyvin perusteltu, mutta vaihtoehtoisia toimenpiteitä ei ole asioiden hoitamiseksi esitetty. Olisi tosiaan toivonut, että suurimman oppositiopuolueen politiikka olisi tuonut mukanaan vaihtoehtoja. Keskustan työreformiin olen tutustunut enkä löydä sieltä vaihtoehtoja tämän hetken syrjäytymisilmiöihin puuttumiseksi, ja myös keskustan oppositiopolitiikka on ollut melko hampaatonta.

Välikysymyksessä tuodaan esille vanhojen kerrostaloasuntojen hintojen nousu suurena ongelmana ja samanaikaisesti ollaan huolestuneita syrjäytyneistä lapsiperheistä ja pienituloisista kansalaisista. Tämä huoli on vähän ristiriitainen, koska nämä kohderyhmät eivät varmaan pysty hankkimaan asuntoa, vaan ne ovat vuokralaisina yleensä. On toki myös muistettava, että vuokrasääntely purettiin juuri viime hallituskauden

aikana, jolloin keskusta oli hallitusvastuussa. Vuokrasääntelyn purku on tuonut mukanaan sen tilanteen, että vuokrat ovat nousseet huomasti viime vuosien aikana. Ne ovat nousseet enemmän kuin muut kuluttajahinnat. Keskimääräinen vuokrankorotus on ollut 3,2 prosenttia viime vuoden aikana.

Kun Lipposen hallitus on tehnyt leikkauksiin, esimerkiksi 200 miljoonan markan leikkauksen asumistukeen, muistan vain, että keskusta ryhmänä äänesti asumistukileikkauksen puolesta. Ehkä ed. Sulo Aittoniemi oli ainut keskustalainen, joka äänesti eri tapaa eli oli asumistukileikkausta vastaan. Kysyisin, mikä on keskustalaisten vaihtoehto syrjäytyneiden, pienituloisten lapsiperheiden kohdalla.

Jos vielä muistetaan se, että asumistuen saajista liki 90 000 kotitaloutta on perheellistä ja kaikki asumistuen saajat ovat pienituloisia, niin onko keskustan ohjelmissa aikomus joko nostaa asumistukea tai luoda jokin aravavuokra-asuntopolitiikka, että halpojen vuokra-asuntojen määrää tullaan lisäämään? Se olisi mielestäni vaihtoehto siihen, että nämä köyhät ihmiset pystyisivät myös asumaan, tai sitten asumistukijärjestelmää muutetaan.

Välikysymyksessä todetaan myös se, että suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusteet ovat vakavasti horjutettuja, kansalaisten eriarvoisuus on lisääntynyt. Olen hakenut vastausta keskustan työreformista tähän ajatukseen. Sieltä löytyy, että sosiaalipolitiikan lähtökohtana on perustulomalli ja sekavien vähimmäisturvajärjestelmien yhtenäistäminen.

Toimeentuloturvan selvitysmies Pentti Arjärvi on todennut, että nykyinen toimeentulotukijärjestelmä on hyvinkin perusteltu. Jos me sitä rupeamme kauheasti purkamaan, tippuu jokin väestönosa kokonaan pois tukiverkostosta. Mutta siellä ovat tietyt etuudet, kuten työmarkkinatuki ja peruspäiväraha, tasoltaan liian alhaisia esimerkiksi toimeentulotukeen nähden. Onko keskusta valmis peruspäivärahatason korottamiseen, jos sellainen esitys tässä salissa joskus on? Sillä todella autetaan näitä. (Ed. Saari: Onko hallitus valmis! — Ed. Lindqvist: Mehän olemme esittäneet sitä!) — Se on kiva nähdä sitten, kun täällä tehdään päätöksiä peruspäivärahan tason korottamisesta.

Silloin en ole ollut vielä täällä, kun työmarkkinatukijärjestelmä on perustettu. Muistaakseni keskusta oli se, joka työmarkkinatukijärjestelmän isänä tai äitinä on toiminut. Toisaalta tämä tukijärjestelmä on edunsaajan kannalta huonoin

mahdollinen tukijärjestelmä. (Ed. Pekkarinen: Te leikkasitte sitä vielä!) Se pitäisi kokonaan poistaa. Työmarkkinatukijärjestelmä pitäisi tosiaan kokonaan poistaa. Jos nämä ihmiset olisivat peruspäivärahalla, se olisi helpompi heille, kuin että on työmarkkinatukijärjestelmää ollenkaan olemassa.

Yhtenäisen perustulon vaatimus on perusteltu, mutta toimeentulotuen laskennallinen siirtäminen Kansaneläkelaitokselle ei välttämättä ole mielestäni perusteltua, koska silloin ne henkilöt, jotka kaikkein eniten vaativat sosiaalityötä, jäävät sosiaalityön ulkopuolelle eli jäävät kokonaan tuuliajolle. En siis kannata toimeentulotuen siirtämistä Kansaneläkelaitokselle. En tiedä ihan tarkkaan tällä hetkellä, onko oppositio ajamassa toimeentulotukea Kansaneläkelaitokselle, mikä on opposition kanta siihen. Tällä hetkellä monissa sosiaalitoimistoissa toimivat asiakaskanslistit, jotka hoitavat toimeentulotuen laskennallisia asiakkaita.

Keskustan välikysymyksessä perustellusti kysytään, miten hallitus aikoo estää laajojen väestöryhmien syrjäytymisen. Mielestäni hallitus on viime aikoina ryhdistäytynyt ja esittänyt syrjäytymistä vähentäviä toimenpiteitä. Esimerkkinä on koulutusvakuutusjärjestelmän perustaminen ja myös epätyypillisten työsuhteiden sosiaaliturvan parannus. Siitä on nyt päätetty. Myös eläkeläisten sairausvakuutusmaksua mitä ilmeisemmin ollaan tiputtamassa vuoden 98 budjetissa 1 veroäyripenillä. Sitten yhtenä pienenä esimerkkinä on pienituloisten paluumuuttajien korkean veroprogression laskeminen. Jos en ihan väärin muista, niin porvarihallituksen aikaan eläkeläisten kansaneläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu yhteen laskettuina oli puolet enemmän, kuin se on tällä hetkellä. Tämä koskee yli 80 000 markkaa ansaitsevia eläkeläisiä. Se oli myös korkeampi pienituloisten eläkeläisten kohdalla.

Se, missä hallitus on nyt ehkä huomaamattaan pienen töppäyksen tehnyt, on pienituloisten eläkeläisten valtionverotuksen kiristyminen tulo luokissa 49 500—55 000 markkaa. Tämä pystyttäisiin hoitamaan niin, että eläkevähennys nostettaisiin vuoden 96 tasolle.

Hallituksen suurin töppi on ollut tähän asti työttömyysturvalainsäädännön heikennys, joka toteutettiin vuosi sitten. Silloin kuviteltiin, että lainmuutos helpottaisi lyhyiden työsuhteiden vastaanottamista. Nyt kun laki on ollut voimassa muutaman kuukauden ajan, voi vain todeta, että tässä tavoitteessa hallitus ei ole onnistunut. Ehkä

pitäisi uudestaan miettiä nimenomaan sitä työttömyysturvalainsäädännön kohtaa, että voitaisiin ottaa lyhytaikaisia töitä vastaan, ja ehkä palauttaa joko suojaosuus tai vielä vanhempi malli, jossa ei ole sovittelua ollenkaan, vaan korvauspaperiin merkitään, milloin henkilö on työssä ja milloin on työtön.

Kun hallitukselta vaaditaan parempaa työllisyyspolitiikan hoitoa, se vain hämmästyttää, miten oppositiopuolue on voinut äänestää epätyypillisten työsuhteiden sosiaaliturvan parannuksia vastaan. Kun tiedetään, että uusista työsuhteista on epätyypillisiä kaksi kolmasosaa eli 600 000 uutta työsuhdetta on epätyypillistä ja hallitus on vihdoin viimein tuonut esityksen eduskuntaan ja päätettiin epätyypillisten työsuhteiden sairausloma- ja vuosilomakorvausten parannuksista, tuntuisi aika oudolta, että oppositiopuolue, joka vaatii, että työllisyys saataisiin hoidettua, ja uudet työpaikat ovat epätyypillisiä, vastustaa tämän työsuhdeturvan parantamista.

Edelleen epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvää monia perhepoliittisia ongelmia. Esimerkiksi sellaisessa yksinhuoltajaperheessä, jossa äiti on erinään töihin kutsuttava eli ns. nollatyösuhteinen, hänelle ei kerry vuosilomaoikeutta. Kun hän on perheellinen henkilö, aina kun kutsutaan erinään päivää kerrallaan työhön, syntyy aika hankala tilanne. Ei ole säännöllisiä vapaapäiviä eikä vuosilomaa lasten kanssa yhtä aikaa, eli perhepoliittisia ongelmia edelleen on. Sitten on myös joillakin perheillä lasten päivähoito-ongelmia.

Välikysymyksessä vaaditaan hallituksen muuttavan politiikkaansa niin, että työttömyys puolittuu kaikissa työvoimapiireissä. Miten keskustalta suhtautuu esimerkiksi vuorotteluvapaaprozentin nostamiseen korkeammaksi, sillä sitä kautta saataisiin noin 15 000 uutta työpaikkaa ja näin panostettaisiin palveluammatteihin entistä enemmän, tai esimerkiksi kansanedustaja Pirkko Peltomon tekemään lakialoitteeseen ikääntyvien työntekijöiden sukupolvenvaihdo seläkkeestä?

Silloin kun välikysymyksiä tehdään, ne pitäisi ehkä vähän paremmin perustella. Aluepolitiikassa on monta kohtaa, mitkä ovat mielestäni erittäin huolestuttavia, mutta kun puhutaan sosiaalipolitiikasta ja jos puhutaan pelkästään perustulosta eikä haluta sen tarkemmin konkretisoida, mitä köyhille ihmisille tarjotaan, niin minusta se on aika kaksinaamaista politiikkaa silloin.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Koskiselta tuli niin paljon kysymyksiä keskustalle, että ei niihin oikeas-

taan yhden vastauspuheenvuoron aikana pysty vastaamaan. Mutta kysyn, miksi ed. Koskinen ei kysy omalta puolueeltaan näitä asioita, niin eri linjoilla sosialidemokraattien kansanedustaja Koskinen näyttää olevan. Ilmanko Turun lehdet kirjoittivat vapun jälkeen, että ed. Koskinen on loikkaamassa vasemmistoliittoon. Nyt kyllä konkretisoitui tämän puheenvuoron jälkeen, että mahtaa ollakin näin, koska eivät nämä ajatukset kyllä sosialidemokraattisia olleet, mistä kysymyksiä tuli.

Ensinnäkin oli tämä, että keskusta ei ole vaihtoehtoja esittänyt. Mehän koko ajan nimenomaan esitämme vaihtoehtoja. Niitähän on tänä päivänäkin tullut lukemattomia. Yritän lyhyesti vain tässä sanoa.

Mitä tulee sitten perustulomalliin, olemme ehdottomasti sitä mieltä, että perustulomallia on kehitettävä. Ei ole mitään estettä sille, etteikö toimeentulotuki voitaisi ottaa yhdeksi perustulomallin osaksi. Perustulomallia voidaan kehittää ottamalla siihen erilaisia lisiä. Tämä meidän mallimme on hyvin lähellä vihreitä, ja ed. Osmo Soininvaara on täällä puhunut perustulomallin puolesta jo useaan kertaan.

Mitä tulee epätyypillisiin työsuhteisiin, joita ed. Koskinen puheenvuorossaan käsitteli, sain erittäin monta puhelua eduskunnassa olleen käsittelyn jälkeen muun muassa pieniltä kampaa-moalan yrittäjiltä Turussa ja yrittäjänaisilta, joilla on jokin muu pieni yritys. Kaikki olivat sitä mieltä, että tämä on nimenomaan sitä kannustavaa politiikkaa, jotta turhat, sanotaan näin, ihan pienissä, alle kuukauden työsuhteissa esimerkiksi juuri krapulapäivät voisivat jäädä maksuttai. Kaikki ne yhteydenotot, joita yrittäjiltä on allekirjoittaneelle tullut, ovat olleet tässä mielessä positiivisia.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen käytti aikaisemmin vastauspuheenvuoron ja kiinnitti huomiota pääministerin väläkysymykseen antamassa vastauksessa olevaan kohtaan, jossa pääministeri mietti, miksi nuori ja koulutettu väki muuttaa keskuksiin. Pääministeri totesi, että varmaankin työn perässä, mutta myös totesi, että saattaa joutua siitakin, että nuoret pyrkivät pääsemään eroon usein ahdistavan yksipuolisesta kulttuurista henkisesti avarampaan maailmaan.

Minäkin jäin miettimään näitä pääministerin sanoja, mutta en päätenyt lainkaan sen kaltaisiin johtopäätöksiin kuin ed. Vehviläinen, joka lähti kysymään, tarkoittaako pääministeri sitä, että

ihmiset siirtyvät pois arvottomaan ympäristöön, maailmaan, jossa ei olisi arvoja lainkaan. Ei kai voida todeta niin, että jos ympäristön kulttuuri on henkisesti avarampi, se tarkoittaisi, että siellä ei olisi arvoja lainkaan tai että se olisi nihilistinen ympäristö.

Saattaa nimittäin olla totta, että nuoret ihmiset, koulutetut ihmiset erityisesti, kaihtavat yksi-arvoista ympäristöä, kaihtavat tukahduttavaa yksituumaisuutta, joka monilla syrjäkulmilla saattaa vallita, ja siirtyvät virikkeellisempään ympäristöön. Se on varmasti ihmisten liikkumiselle aivan legitiimi peruste.

Jos jollakin kulmakunnalla todella on tällainen henkisesti ahdistava ympäristö, niin eikö myös keskustan mukaan pitäisi pikemminkin pohtia sitä, kuinka me loisimme myös sinne henkisesti avaramman kulttuurin ja maailman.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän ed. M. Koskisen haikailun 70-luvulla luotuun unelmaan. Se vain rakennettiin sellaista vauhtia, että sen kustannukset olivat isommat kuin bruttokansantuotteen kasvu tai yritysten tuottavuuden kasvu. Se luotiin 100 000—200 000 hengen työttömien joukolle. Nyt määrä on kaksi kertaa isompi. Ei minusta sitä voida lähteä määrättömästi levittämään ja parantamaan ja näitä unelmia kallistuttamaan, koska ne syövät kuitenkin sitä työpaikan ... (Ed. Saarnion välihuuto) — Järjestelmä on kallis maksaakseen sellaisen määrän, koska se on rakennettu puolta pienempää kustannustasoa varten.

Minä näen, että epävarmuuden sieto on kuulunut aina ihmisen elämään. Sitä on siedetty 100 vuotta sitten tai 50 vuotta sitten merkittävässä suuremmassa määrin. Ja jos on sellainen unelma, johon ei kuulu epävarmuutta eräänä tekijänä, niin onpa merkillinen unelma.

Ed. M. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Hyssälälle vastaisin, että se, mitä paikallisessa työväenlehdessä kirjoitettiin, oli uutisankka. En ole siirtymässä vasemmistoliittoon, mutta totean, että vasemmistoliitto on toinen hallituspuolue eikä meillä suuriakaan linjaeroja pitäisi sosialidemokraateilla ja vasemmistoliitolla olla.

Mitä tulee epätyypillisiin työsuhteisiin, esimerkiksi palvelualat ovat olleet suuri ongelma. Ei ole syntynyt eläketurvaoikeutta. Toisaalta ravintola-alan ja liikealan työntekijät ovat kokeneet sen, että esimerkiksi ravintola-alalla on työs-

kennelty työvoiman vuokrausfirmoissa, joissa ei ole sairausajan palkkoja eikä muita maksettu. Eli porsaanreikiä, joita työolainsäädännössä on ollut, työnantajat ovat käyttäneet hyväkseen. On ihan hyvä, että hallitus toi epätyypillisten työsuhteiden paketin tänne ja se päätettiin hyväksyä enemmistön kautta.

Ed. R. Korhoselle vastaisin, että ihmisten on kuitenkin tänä päivänäkin tyydyttävä fysiologiset perustarpeensa ja Suomi on aika kylmä maa, tämä kevätkin on siirtynyt eteenpäin. Ei siihen muuta kommentoitavaa.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen, joka on taitava poliitikko ja maanmainio retoriikan harjoittaja, sukelsi juuri tuohon retoriikkaan äskeisessä vastauspuheenvuorossaan asettumalla pitäjän ja päästäjän rooliin. No, se on retoriikkaa, ja siihen varmasti ed. Kekkosella on täysi oikeutus. Niiltä osin kuin siinä olisi asian tynkää, haluan ihan lyhyesti vain sanoa, että, ed. Kekkonen, parlamentarismien idea kai on sitä, että siinä hallitus ja oppositio mielellään kovalla faktapohjalla käyvät keskustelua niistä arvovalinnoista ja käytännön politiikan linjoista, joihin kummankin mielestä pitää ryhtyä, ja myös arvioivat sitä, mihin ryhdytty on, kiihkottomasti — siinä olen kansanne samaa mieltä — mutta tarvittaessa ankarastikin. Eikä niistä käymisistä tarvitse eikä saa hertettä nään vetää, ei silloinkaan, vaikka siinä keskustelussa olisikin sellaisia äänenpainoja, mitä esimerkiksi äsken täällä ministeri Jaakonsaari käytti osasta Suomen kunnallisia päättäjiä.

Ei se ole loukkaus meitä keskustalaisia kansanedustajia kohtaan. Äänestäjät siellä alueilla, jotka kokevat tuontapaisten puheenvuorojen pistävän johonkin kohtaan heissä, arvioivat, onko mainittuun ilmaisuun oikeutusta vaiko ei. En viitsi samanlaista analyysia ryhtyä tässä käymään siitä, mitä välikysymyskeskustelun ensimmäinen puheenvuoron käyttäjä osasta Suomea ja sen päättäjistä sanoi. Ei ole mitään aihetta siihen.

Mutta, arvoisa puhemies, muutama kommentti äsken käydyn keskustelun osaan, jossa ministerit erinomaisella tavalla olivat mukana. On tärkeää, että ministerit ovat mukana. Kiitos myös ministeri Backmanille, joka täällä istuu.

Keskusta tämän oppositiokauden aikana on välikysymyksessään esitetyllä tavalla useampaan kertaan kiinnittänyt huomiota siihen, että ei vain nyt käsillä olevan välikysymyksen tärkein tai pääaihepiiri, alueiden eriarvoisuus, vaan myös sosiaalinen eriarvoisuus on lisääntynyt. En

käy tätä aihepiiriä nyt enempää tässä erittelemään.

Haluan sen verran kuitenkin tästä todeta, kun useissa puheenvuoroissa esimerkiksi viime vaalikauden aikaiset vaikkapa sairausvakuutusmaksujen nostamiset ja vastaavat on nostettu esille, että on aivan totta, että niin kävi. Sairausvakuutusmaksua ja eläkeläistenkin nostettiin. Näin kävi, ja verotustakin kiristettiin. Niinkin kävi varsinkin ja lähinnä 80 000 markkaa ylittävän tulon osalta. Mutta nekin ratkaisut, sen verran muistutan vanhasta, täytyy asettaa siihen kokonaisuuteen, johon ne todella silloin sijoitettiin.

Missä ne olivat? Se, missä ne olivat, on sitä, että kaikkien muiden väestöryhmien, niiden jotka ovat työelämässä — hyvä tai huono, monien mielestä se oli väärin — hyvätuloisten sellaisten verotusta jouduttiin kiristämään vielä huomattavasti paljon enemmän. Näinhän kävi, ja p-TEL, työttömyysvakuutusmaksu ja yli 80 000 markkaa ansaitsevien savamaksun korotus olivat sitä materiaalia, jolla mainitut ratkaisut tehtiin. Niiden ratkaisujen sosiaalinen peruste oli siinä, että kaikkein äveriäimmän kansanosan vastuunkantoon laittaminen niistä ongelmista, joihin ajaututtiin, ei onnistunut muuten kuin äsken kertomaani tietä. Mielestäni siihen oli sosiaalinen oikeutus.

Valtiovarainministeriö laski aikoinaan, minulla on edelleenkin se kalvo olemassa, mikä oli tilanne verotuksessa sellaisella eläkeläisellä, joka saa alle 60 000 markkaa vuodessa tuloja, ja vastaavaa palkkaa saavan pienituloisen kansalaisen kohdalla. Vielä kerran sanon, hyvä tai huono, mutta tuo vertailu osoitti, että mainituissa tulo luokassa olevan eläkeläisen verotus oli keveämpää kuin työssäkäyvän kansalaisen. Ministeri Backman sanoi, että se on ilmeisesti edelleenkin tällä hetkellä, mutta se oli silloin hyvin täsmälleen tähän tapaan. Tähän keskustelun osaan, johon äsken viitattiin, halusin omalta osaltani tällä tavalla tulla mukaan.

Ministeri Mönkäre, jota arvostan ammattilaisena todella, perusteli niitä leikkauksia, joita hänen toimialallaan tai sosiaali- ja terveysministeriön alalla yleensä on nyt tehty, muun muassa sillä, että esimerkiksi lasten päivähoitojärjestelyistä kotihoidon tuessa vielä on rahaa, ei sitä ole kokonaan alas ajettu. Sitten tällä perusteella hän hakee oikeutuksen sille, että esimerkiksi tämän tyypin perhepoliittista tukea on leikattu.

Tuohon voisi tietysti esittää monta vastakysymystä, mutta esittämättä nyt useampia kuitenkin voin todeta, että toki muut päivähoiton

muodot ovat, jos mahdollista, yhteiskunnan kannalta vielä kalliimpia. Ne ovat niitä, joita tarvitaan. Kaikille ei kotihoidon tuki kerta kaikkiaan sovi elämäntilanteesta johtuen, mutta niitäkin toki varmasti tarvitaan. En leikkauksista sano enempää.

Ministeri Jaakonsaarelle vielä ihan pieni kommentti liittyen hänen kysymykseensä siitä, mitkä ovat niitä rakenteellisia uudistuksia, joista keskusta on esimerkiksi osana omaa työreformiaan puhunut. Ministeri Jaakonsaari väitti myös, että keskusta omilla toimenpiteillään on ollut vaatimassa työttömyyskoulutuksen tai tukityöllistettyjen resurssien vähentämistä. Tähän tapaan ymmärsin hänen kysymyksen heittävän. Näihin kysymyksiin pari kommenttia.

Ensinnäkin yksi esimerkki niistä monistakin rakenteellisista uudistuksista, joita tässä tarvitaan, liittyy juuri nyt esille nostamiini kysymyksiin, nimenomaan siihen, että työllistämisen kynnys on korkea. Nimenomaan pieniin, työvaltaisiin yrityksiin työllistämisen kynnys on korkea. Yksi rakenteellisista uudistuksista, sen nimikkeen alle hyvin sopivista toimista, on alentaa välillisiä työvoimakustannuksia ja muita työllistämiskynnyksen korkealla pitämistä merkitseviä kustannuksia. Se on rakenteellinen uudistus, jonka rakenteellisuuden käsitteen sanoisiko perustelu löytyy osin siitä, että kun näitä maksuja työvaltaisilla yrityksillä kevennetään, osa siitä taakasta pitää samanaikaisesti siirtää jonnekin muualle elinkeinoelämän piirissä, lähinnä niille pääomavaltaisille aloille, jotka tänään eivät tuosta rasiitteesta likikään samaa suhteellista osuutta maksa.

Olemme puhuneet siitä, että monenkertaisen koulutuksen sijasta pitäisi esimerkiksi työvoimahallinnon resursseja käyttää nimenomaan työllistämiskynnyksen madaltamiseen, se on sananmukaisesti tarkoittanut sitä. Ed. Aittoniemikin jossakin vaiheessa ymmärtääkseni puhui samasta asiasta. Moneen kertaan nyt koulutettaan samaa henkilöä, sellaista henkilöä, jonka mieli palaa jossakin vaiheessa ei taas ja kerran uudelleen koulutukseen vaan työhön. Sen sijaan että häntä näillä julkisilla varoilla osoitettaisiin uudelleen koulutukseen, niillä julkisilla varoilla pitäisi pysytellä alentamaan työllistämisen kynnystä niissä yrityksissä, joilla olisi tarjota työtä, kunhan se kynnys olisi vähän alempana. Tätä me tarjoamme, tästä me puhumme rakentavasti ja toivoen ja uskoenkin, että hallitus reagoi näihin vaateisiin ja tarpeisiin. Näin ovat joutuneet reagoimaan myös hallitukset monissa muissa eurooppalaisis-

sa maissa, kehittämään erilaisia toimia, joilla nimenomaan pienten työvaltaisten yritysten työllistämismahdollisuuksia ja työllistämiskynnystä on madallettu.

Katson myös paikalla olevaan ministeri Backmaniin, jonka aloitteellisuutta myös tälle tärkeälle yhteiskunnalliselle osa-alueelle toivon. Hän osaa ja tuntee erityisesti niitä verotuksellisia keinoja, joilla tällä tiellä eteneminen voi tuottaa työllisyyden kannalta parempia tuloksia.

Arvoisa puhemies! Jokin sana kuitenkin väläkysymyskeskustelun ehkä sittenkin pääteemasta, alueellisen eriarvoisuuden problematiikasta. Suomen aluepoliittinen järjestelmä ja lainsäädäntöhän uudistettiin muutama vuosi sitten Ahon hallituksen aikana. Suomessa siirryttiin tuolloin vuonna 94 ohjelmaperusteiseen, maakuntien ja yritysten oma-aloitteisuutta korostavaan, moderniin alueelliseen kehittämiseen. Samalla perusmallilla, tällä uudella sellaisella, siirryttiin järjestelyyn, jossa aikaisemmasta kuta-kuinkin samat, sanoisiko, alueelliset edut eri puolilla eri tyyppisille alueille tarjoavasta aluepolitiikasta siirryttiin aluepolitiikkaan, joka tunnistaa eri alueiden erityyppiset ongelmat, eri alueille tyypilliset luontaiset ongelmat ja hakee myös lääkkeitä ja ratkaisuja näiden ongelmien voittamiseen kyseisten alueiden omista menestymisen ehdoista ja mahdollisuuksista. Näin uudistus suoritettiin.

Vuoden 95 alusta Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi. Siinä yhteydessä jäsenyyteen liittyen Suomi tuli mukaan osaksi EU:n alue- ja rakennepoliittisia tukitoimia. Näin Suomessa vuoden 95 kuluessa oli siirrytty aluejärjestelmään, jossa oli kaksi keskeistä elementtiä, toinen kansallisen aluepolitiikan järjestelmä ja toinen sen kanssa sopusoinnussa oleva Euroopan unionin alue- ja rakennepoliittikka.

Euroopan unioniin meneminen, sen alue- ja rakennepoliittikan tunnetuksi tuleminen Suomessa oli varmasti monille aika yllätys Suomessa, yllätyksellinen asia sen takia, että Suomessa havahduttiin siihen, että useat Euroopan maat todella satsaavat paljon omien alueellisten erojensa tasaamiseen. Sellaisissakin maissa, jotka eivät ole niin laajoja ja harvaanasuttuja kuin Suomi, koettiin ja nähtiin ja nähdään tänä päivänäkin alueellisia ongelmia ja niihin satsataan. Jäsenyys Euroopan unionissa tässä mielessä oli hyvä harjoitus Suomen alue- ja rakennepoliittikan idealle ja sen kehittämiseksi.

Nämä uudistukset merkitsivät sitä, että Suomessa olisi ollut niin halutessaan aiempaa parem-

mat edellytykset vastata siihen alueellisten ongelmien kärjistymään, mikä monien seikkojen yhteissummasta oli painamassa päälle. Kuitenkin näiden keinojen käytössä onnistuminen edellyttää resursseja, edellyttää julkisen vallan aineellista mukaantuloa. Rahat eivät yksin riitä, niin kuin eivät riitä yksityisteitten valtionapujärjestelmäsäkään. Vaikka laki nyt onkin, jos ei rahaa ole kunnolla, ei se kuitenkaan riitä, vaikka se on vähän niin kuin oikeaan suuntaan. Vähän sama koskee alue- ja rakennepolitiikkaa.

Suomen vaalit 95 merkitsivät sitä, että Lipposen hallituksen liikkeellelähtö toi, uskallan sen nyt sanoa, kuitenkin jonkinlaisen, aika merkittävänkin, linjanmuutoksen Suomen aluepoliittiseen linjaan. Niitä välineitä, joita oli olemassa tehokkaalle aluepolitiikalle, ei oltu enää valmiita käyttämään sillä teholla, johon ainespuut ja edellytykset olivat olemassa.

Toki EU:n alue- ja rakennepolitiikan anti oli tiin valmiita käyttämään. Siinä kuitenkin ei toiminut hallintojärjestelmä, ja siitä itsellenikin otan tietyn osuuden, että ei kyetty kehittämään järjestelmää riittävän toimivaksi, mutta ei se ainakaan toimivammaksi viime aikojen kuluessa ole tullut. On omat syynsä siihen, että riittävän hyvin vielä ei EU:n alue- ja rakennepolitiikan antia ole kyetty meillä hyödyntämään.

Mutta varsinainen ongelma suomalaisen aluekehityksen kannalta ei ole kuitenkaan ollut EU:n alue- ja rakennepolitiikka vaan se, että Suomen omaa kansallista alue- ja rakennepolitiikkaa, sen resursseja, on vedetty alas, vaikka uusi lainsäädäntö olisi tarjonnut todella aiempaa paremmat mekanismit sen hoitamiseen. Kaikkien keskeisten leikkausten alueellinen kohtaanto on ollut pitkälti sama. Maatalouden leikkaukset, kuntatalouden leikkaukset, aluepoliittisen järjestelmän keskeiset leikkaukset ja myös osin eräiden julkisten investointien leikkaukset ovat liian monessa tapauksessa kohdistuneet saman tyypisille alueille. Tämän seurauksena alueelliset ongelmat ovat kärjistyneet. Käytännössä on käynyt niin, että samalla, kun näille alueille Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikka on tuonutkin uusia resursseja, kansallisen aluepolitiikan, alueellisen kehittämisen resursseja on näiltä samoilta alueilta vähennetty. Käytännössä siis alueellisen kehittämisen kokonaistuki ei olekaan, toisin kuin luultiin, kun EU:hun menttiin, lisääntynyt noilla alueille vaan on saattanut jopa vähentyä.

Tämä osaltaan on vaikuttanut siihen, minkä perään nyt keskusta välikysymyksessään kysyy: Alueelliset erot ovat kasvaneet, ei niin, kuten

ministeri Jaakonsaari aivan oikein sanoi, että työttömyys esimerkiksi olisi välttämättä absoluuttisesti kasvanut kovin monen paikkakunnan tai seudun kohdalla, sellaisiakin toki on, mutta ei välttämättä kovin paljon. Mutta suhteelliset erot ovat lisääntyneet eivätkä vain lisääntyneet, vaan on syntynyt aikapommi, joka saattaa pahentua ja räjähtää suorastaan lähivuosien aikaan. Suuressa osassa Suomen maakuntia, ei vain syrjäisemmässä Suomessa, vaan maakuntien sisälläkin monilla alueille kehittymisen perusta horjuu. Mikäli tässä suhteessa, alueellisen kehittämisen suunnassa, ei muutosta tapahdu, on vaara, että jälki tulevaisuudessa on vielä paljon pahempaa.

Arvoisa puhemies! Toivonkin, että kun ministeri Backman ansiokkaasti on mukana, hallitus nyt viimeistään, kun se valmistautuu Emuun, Euroopan raha- ja talousliittoon, tiedostaisi ne lisäpainet, joita mahdollinen Emu-jäsenyys, jos hallitus Suomen sinne vie, Suomen aluekehitykselle tullessaan toisi ja ryhtyisi niihin toimenpiteisiin, joita tuon seikan tiedostaminen välttämättä vaatisi.

Monet Euroopan maat ovat ryhtyneet jo ennen Emu-jäsenyyttä vahvistamaan niitä yhteiskuntansa arkoja alueita, joille Emu-jäsenyys on uhka, niitä kohtia, joissa Emu-jäsenyys iskiesään aiheuttaa lisääntyviä ongelmia, sama Emu, jonka toinen puoli on ne myönteiset seikat, joita nitäkin jäsenyydessä Emussa varmasti on. Suomi ei ole menetellyt mainitsemiä maiden tapaan vaan on kiistatta vähentänyt alueellista koheesiota, alueellista oikeudenmukaisuutta, tasapainoisuutta, jota nyt tarvittaisiin aluerakenteen vahvuutena, mikäli Suomi aikoo astua kohti Emu-jäsenyyttä.

Kun Suomi nyt käy neuvotteluja osaltaan siitä alue- ja rakennepolitiikan uudistamisesta, joka on tarkoitus toteuttaa vuonna 99 pidettävässä kokouksessa mahdollisesti Suomen puheenjohtajuudella, toivoisin, että hallitus mahdollisimman aikaisin laatisi sellaisen Suomen ja pohjoisten alueitten kannalta toimivan mallin ja järjestelmän, jolle se lähtee hyvissä ajoin hakemaan tukea ja joka aluepoliittinen järjestelmä tekee mahdolliseksi sen, että eurooppalaisessa perheessä myös pohjoisten alueiden elinolosuhteet ja selviytymismahdollisuudet ovat hyvät.

Kannatan, arvoisa puhemies, ed. Saaren tekemää ehdotusta.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoron lopussa kiinnitettiin huomiota EU:n rakennerahaston uudistuk-

seen ja toivottiin hallitukselta linjanvetoja, joilla lähdetään hakemaan tukea eurooppalaisittain. Tällainen alustava linjanveto, ensimmäinen positio, on hallituksen piirissä tehty viikko sitten perjantaina. Tuo positio tullaan informoimaan ainakin suureen valiokuntaan, mutta todennäköisesti myös hallintovaliokuntaa tänne eduskuntaan.

Tuo positio lähtee siitä ajattelutavasta, johon ed. Pekkarinenkin viittasi, että EU:n sisällä täytyy pohjoisen ulottuvuuden merkitystä korostaa ei vain Suomen näkökulmasta vaan EU:n näkökulmasta, koska EU:lle tulee olemaan strateginen etu lisäsatsaus myös taloudellisesti ja rakenteellisesti koko EU:n ja Euroopan pohjoisten alueitten osalta. Tältä osin olemme hakemassa nimenomaan tukea muista jäsenmaista tämän tyyppiselle pohjoisen ulottuvuuden näkökulmalle. Tästä pääministeri juuri kävi esimerkiksi Santerin ja eräiden muiden komissaarien kanssa keskustelua, ja tältä osin tämä opposition toive on jo otettu hallituksessa huomioon.

Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen mielestäni aivan oikein totesi sen, että hallituksen ja opposition välillä täytyykin olla erilaisia käsityksiä, täytyy olla mielipiteiden vaihtoa. Mielipiteiden vaihto voi olla hyvin kovaakin, mutta yhdyt erityisesti siihen näkemykseen toivoen, että näin todella olisi kuten ed. Pekkarinen totesi, että tuon argumentoinnin tulee olla häntä lainatakseen "kovalla faktapohjalla". Itse pyrin pitäytymään tai pitäydyn nimenomaan faktapohjaan ja sen takia toivon, että jatkokeskustelussa myös niille väitteille, joita on esitetty nyt kansan tai alueiden jakamisesta kehitykseltään kahtia hallituksen toimenpitein, tulisi jotain parempaa faktapohjaista argumentointia.

Kun ed. Pekkarinen toteaa, että meillä ei ole käytetty niitä välineitä, joita aluepolitiikassa olisi ollut käytettävissä, on kysyttävä, mitä on jätetty käyttämättä. Toisaalta, kun väitetään, että on leikattu aluepolitiikan voimavaroja, niin mitä voimavaroja, mitä budjettimomentteja? Itselläni ei tällaista tietoa ole. Päinvastoin, ne tilastot, mitä meillä on ministeriössä käytettävissä, kertovat siitä, että voimavarat ovat suurin piirtein säilyneet ennallaan. Ongelma näissä laskelmissa on se, että on hyvin vaikea määritellä niitä budjettimomentteja ja voimavaroja, mitkä ylipääntään voidaan luokitella aluepoliittisiksi.

Myönnän sen, että tämä hallitus on tehnyt selkeitä painopistemuutoksia. Suorista yritystuista, jotka on voitu katsoa myös aluepoliittiseksi tueksi, on siirretty painopistettä enemmän

tutkimus- ja tuotekehityspanostuksiin. Niitä on voimakkaasti nostettu. Itse olen kiinnittänyt hyvin voimakasta huomiota siihen, että lisääntyvien tutkimus- ja tuotekehityspanostusten täytyy olla käytettävissä koko maassa. Ne eivät saa jäädä vain akselille Helsinki — Turku — Tampere, ja tästä on nimenomaan Tekesin kanssa jo käyty keskustelua. Samalla on kuitenkin pidettävä huoli siitä, että tutkimus- ja tuotekehityspanostusten ohjaamista ei alisteta vain aluepoliittisiin perusteisiin tapahtuvaksi, koska siinä täytyy olla hyvin tarkka tasovaatimus takana.

Kun ed. Pekkarinen totesi, että kulloisetkin toimenpiteet on asetettava ajankohtaan, niin tämä on juuri se ero ehkä tämän hallituksen ja edellisen hallituksen toimintapolitiikassa. Kun täällä on kiinnitetty huomiota kuntatalouteen, niin faktaluvuilla muutama vertaus viime vaalikauden puolivälin tilanteesta tämän vaalikauden puolivälin tilanteeseen.

Viime vaalikauden puolivälissä kunnilla oli velkaa 31,5 miljardia. Nyt sitä on noin 24 miljardia. Tilanne tällä faktaluvulla on parempi kuin viime vaalikauden puolivälissä. Kuntien rahat olivat viime vaalikauden puolivälissä 12 miljardia, nyt noin 20 miljardia. Tällä faktaluvulla tilanne on parempi kuin viime vaalikauden puolivälissä. Viime vaalikaudella kuntien veroäyrin hinta, joka kertoo paineista kuntatalouteen, nousi vähän reilulla veroäyripenillä viime vaalikauden aikana. Tämän vaalikauden aikana, koko vaalikautta ei tietysti vielä nähdä, faktaluku tähän puoliväliin saakka kertoo, että kuntien veroäyrin hinta on kääntynyt laskuun ensimmäistä kertaa moneen kymmeneen vuoteen. Näillä tunnusluvuilla, faktaluvuilla, mitattuna sellaista kriisiä kuntataloudessa ei ole, josta täällä on esitetty väitteitä.

Mutta samalla kuntatalous on tänä vuonna ja ensi vuonna paljon huonommassa kunnossa kuin vielä vuosi kaksi sitten, ja tältä osin kehitys on huonompaan suuntaan, ja se on huolestuttava. Mutta ne laskelmat, joihin täällä on viitattu, jotka ovat yhteisiä valtiovarainministeriön, sisäasiainministeriön ja Kuntaliiton kesken tehtyjä, ovat passiivisia laskelmia, joissa lähdetään siitä, mikä tulee olemaan kehitys, jos ei tehdä mitään. Toivoisin, että tämän tyyppisiä skenaariolaskelmia, jotka eivät missään tapauksessa tule toteutumaan, koska ryhdytään toimenpiteisiin niin kunnissa kuin valtion puolellakin, ei käytettäisi siten, että niiden pohjalta kerrotaan faktana jotain sellaista tulevaa tilannetta, joka tulisi olemaan kahden vuoden päästä ajankoh-

tainen. Kunnissa ei varmasti tule tapahtumaan sitä kehitystä, johon nuo skenaarioluvut passiivisena tilanne-ennakointina johtaisivat.

Tältä osin on myös katsottava niiden toimenpiteiden vaikutusta, mitä tehdään kuntatalouteen, millaisia nuo vaikutukset ovat olleet. Kun edellisellä vaalikaudella kuntien verotulokertymä lähti laskemaan ennen valtionosuusleikkauksia, tuolloin tapahtui kunnissa kaikkein suurin leikkaus henkilöstön osalta. Kunnat vähensivät omaa henkilöstöään noin 40 000 hengellä. Faktaluku tältä vaalikaudelta kertoo, että nyt tuo kehitys on saatu pysäytettyä ja päinvastoin joissakin kunnissa on voitu ottaa lisää henkilöstöä.

Viime vaalikaudella valtionosuusleikkaukset tehtiin ajankohdassa — kun ed. Pekkarinen sanoi, että asiat on asetettava ajankohtaansa — jossa kuntatalous oli voimakkaasti heikentynyt ja näiden tunnuslukujen valossa heikommassa kunnossa kuin tällä hetkellä. Sen vuoksi oikea ajankohta välttämättömille valtionosuusleikkauksille kuntatalouteenkin on nyt, kun kuntien verotulokertymät ovat olleet voimakkaassa kasvussa, kiitos erityisesti yhteisöverotuoton kasvun. Tältä osin hallitus on kuntien keskinäiseen eriarvoiseen, epätasaiseen yhteisöverojakosuhteeseen kiinnittänyt huomiota ja on valmistele massa uudistusta, joka tulisi muuttamaan kuntien keskinäisen jakosuhteen siten, että se huomioisi paremmin kunkin kunnan tilanteen ja jakaisi tätä nyt voimakkaasti kasvussa ollutta verotulokertymää kuntakentässä ainakin tasaisesti. Mutta en tiedä, löydetäänkö perusteet, joilla se voitaisiin jakaa jälleen faktoihin perustuen siten, että se tekisi oikeutta kunkin kunnan kohdalta. Tällä tavoin meillä on muitakin keinoja kuin valtionosuusleikkausten peruminen kohtaa yksittäisten kuntien tilannetta. Toivon, että tämä työ voitaisiin tehdä yhdessä Kuntaliiton kanssa hyvässä yhteisymmärryksessä.

Lopuksi haluan toivoa jatkokeskustelulta, että täällä pyritäisiin löytämään sellaisia uusia ratkaisuvaihtoehtoja, joista hallitus voi omalta osaltaan ilmoittaa, onko se niihin valmis vai ei, ja että nuo ratkaisutoimenpiteet eivät olisi vain ei-luettelo, mitä ei saa tehdä, vaan enemmänkin sitä, mitä pitäisi tehdä. Jos satutaan esittämään lisää resursseja johonkin, samalla kerrottaisiin, mistä nuo resurssit siirretään, koska lisäresurssia kaiken kaikkiaan ei loppuvaalikaudelle ole käytettävissä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministeri Backma-

nille hyvästä selvityksestä. Kun hän kuitenkin peräänkuuluttaa niitä faktoja, joilla esimerkiksi perustellaan väite siitä, että on leikattu erilaisia aluepoliittisia määrärahoja, niin tässä muutama.

Kauppa- ja teollisuusministeriön osalta ne määrärahat, jotka eivät ole sidoksissa osarahoitukseksi EU:n aluepoliittiseen tukeen, ovat vähentyneet kehitysalueilla lähes olemattomiin, lähes olemattomiin. Vain muutama kymmenen miljoonaa markkaa näitä varoja on sinne enää käytettävissä. Tämä tieto on kauppa- ja teollisuusministeriöstä. Sama koskee liikenneministeriön monia keskeisiä rahoja, joilla on eri alueiden alueellisen kehityksen kannalta suurta merkitystä. (Min. Backman: Missä niistä?) — Useissa niistä. — Ja ettei niin hirveän kauaksi tarvitsi mennä, niin sisäministeriönkin alueelta taitaa löytyä esimerkiksi maakuntien kehittämisrahas sa leikkauksia viime vuosien ajalta. Tätä luetteloa voisi jatkaa.

Ministerin omassa maakunnassa tehty selvitys osoittaa, että ns. suuri aluepolitiikka ja sen alueellinen, maakunnittainen tarkastelu osoittaa, että leikkaukset kohdistuvat eri tavalla eri puolille Suomea ja niin, että niillä alueilla, missä aluepoliittinen tuki perinteisesti on ollut suurin, myös leikkaukset ovat olleet suurempia. Joku voi sanoa, että niin on ollut oikeinkin, mutta tämän alueellisen tasapainoisen kehityksen kannalta välttämättä niin ei ole ollut.

Mitä, arvoisa puhemies, vielä tulee kuntien tilanteeseen ja tähän velkamäärään, totta kai ministeri Backman tietää varmasti tavattoman hyvin, että myös muilla kriteereillä, indikaattoreilla, kuin vain tällä velkamäärällä kuntien talouden liikkuma-alaa ja terveyttä toki voidaan mitata, ja kyllä totuus on kai se, käyttäakseni tätä faktapohjaista ilmaisua, että kuntien tilanne tässä suhteessa on hyvin merkittävästi eriytynyt. On iso joukko kuntia, jotka ovat suurissa taloudellisissa vaikeuksissa, jotka joutuvat saneeraamaan palveluitaan jne.

Ed. J u r o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pekkarinen aikaisemmissa puheenvuoroissaan ja äskeisessä varsinaisessa puheenvuorossaan puhui alueiden eriarvoistumisesta ja siitä, miksi ihmiset muuttavat maalta kaupunkeihin. Itse tässä välikysymyksessä maatalouden syyksi ilmoitetaan, ettei ole riittävää toimeentuloa eikä välttämättömiä peruspalveluja ei ole.

Se, ettei ole välttämättömiä peruspalveluja, ei varmastikaan pidä paikkaansa. Peruspalvelujen

kehittäminen alkoi maaseudulta, ja kaikki tutkimukset, muun muassa tänään näkemäni terveyspalvelujen tutkimus 90-luvulta, osoittavat sen, että minkäänlaista eriarvoistumista ei ole tapahtunut. Päinvastoin ne kunnat, jotka ovat 90-luvun alussa hoitaneet kalliisti terveydenhoitonsa, hoitavat edelleen, ja ne jotka hoitivat halvalla, hoitavat edelleen.

Mutta se, ettei ole riittävää toimeentuloa, ilmeisesti tarkoittaa sitä, ettei ole työpaikkoja, ja minusta sitä keskusta voisi nimenomaan kysyä itseltään, miksi näin ei ole. He ovat olleet vallassa maalaiskunnissa silloin, kun oli hyvä aika, ja ovat edelleen ja olisivat voineet toimia elinkeinotoiminnan monipuolistamiseksi. Se, että nyt olisi valtio kääntänyt selkensä, ei varmastikaan pidä paikkaansa. Esimerkiksi kaikki elinkeinotoimintaan liittyvät mahdollisuudet ovat ihan samalla lailla maaseutuyritysten kuin kaupunkiyritysten käytössä.

Kävin aivan äskettäin Lounais-Hämeessä, ja siellä oli erittäin hyvin hoidettuja keskustalaisia kuntia, jotka olivat yhteistyössä ruvenneet omaa elinkeinotoimintaansa laajentamaan mutta toivoivat myöskin, että Forssa nousisi, koska se nostaisi myös heidän asemaansa.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman totesi, että tuskin on kovin suurta markkamääräistä eroa siinä, mitä ovat tänä päivänä aluepoliittiset tuet verrattuna entiseen, mutta kohdentumisessa on eroja.

Eroja kohdentumisessa on erittäin paljon. Tekesin määrärahoja pystyvät todellakin käyttämään Helsinki — Tampere — Turku-akseli ja muutamat muut valtakunnan osakeskukset, mutta erittäin laajat alueet eivät. Esimerkiksi perinteisistä aluepoliittisista tuista kuljetustuen leikkaus on erittäin kipeä monille pk-sektorin yrityksille. Miten voi olla mahdollista, että Ruotsi voi maksaa kuljetustukea? Meillä perustellaan leikkausta sillä, että EU ei salli näitten tukien maksatusta.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuorossa minua hämmästytti se, että hän voimakkaasti arvosteli EU:n puitteissa mahdollista alue- ja rakennepolitiikkaa. Tämä hämmästytti nimenomaan siinä mielessä, että keskustapuoluehan ollessaan vallassa paljolti viitoitti sen suunnan, mitä tämä hallitus on joutunut toteuttamaan. Toisaalta hän voimakkaasti haikaili sen perään,

minkälaista aluepolitiikkaa tulisi harjoittaa, että pitäisi palata menneisyyteen. Toisaalta heidän välikysymyksessään on esitetty huoli kaupunkien tilanteesta. Koen tässä selvää ristiriitaa.

Minusta tuntuu, että keskustassa ei ole valjennut se, että tämä hallitus on nimenomaan pystynyt toteuttamaan uudenlaista alue-, kaupunki- ja rakennepolitiikkaa. Se ei ole enää todellakaan sellaista seurakuntien harjoittamaa työtä, johon to on Lindqvist viittasi puheessaan, vaan uusi muoto on esimerkiksi se, että 42 kaupunkia, 49 eri lähiötä kuuluu uudenlaisen yhdyskuntatyön piiriin. Se merkitsee eri hallintokuntien yhteistyötä, kunnan ja valtion yhteistyötä, toki myös seurakuntien ja eri vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyötä. Siinä ovat mukana työttömien organisaatiot jne. Eli se on paljolti työtä, jota tehdään ihmisten välisissä suhteissa auttamaan jokapäiväisessä elämässä selviytymistä. Sitten aivan oma projektinsa on se työ, mitä tehdään lähiöiden kunnostamisessa, joka tuo viihtyisyyttä mutta tarjoaa myös paljolti työpaikkoja.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aina riski, kun käyttää puheenvuoron, jota ole kirjoitettu, että tulee ilmaistua itseänsä huonosti, niin kuin minä varmasti tässä tapauksessa tein. Mutta pääsanomani ei ollut kyllä arvostella EU:n aluepolitiikkaa, vaan taisin sitä jopa kehuakin. Ainoa kritiikin paikka siinä on sen monimutkainen hallinto ja tukijärjestelmän pirstaloituminen aivan liian moneen pieneen palaseen. Kaikki ministeriöt haluavat, että päättävät kauttaan tulevien markkojen käytöstä maakunnissa, pyrkivät ainakin tähän. Ja siinä on se ongelma. Se on ainut kritiikin paikka. Mutta kyllä sen järjestelmän rahat ovat valtiovarainvaliokunnankin saaman selvityksen mukaan lähes sidotut liki kaikki. Kyllä ne pystytään hyödyntämään.

Minun kritiikkini kohde oli kansallinen aluepolitiikka, ja sen väittämäni jakavat puheenjohtaja ed. Aho ja ryhmäpuheenjohtaja ed. Saari myös: aluepolitiikan alasajo. Se on edelleen meidän pääkritiikkimme.

Mitä tulee, ed. Kautto, siihen, että nyt olisi jotenkin idealtaan uusimuotoinen aluepolitiikka, rakenteeltaan kehitetty, se lainsäädäntö todella säädettiin muutama aika sitten. Mutta resurssien alajossa, joilla sitä järjestelmää voitaisiin hyväksi käyttää, on se ongelman paikka. Eikä se ole hirveän vanhakantaistakaan, mikä viime vaalikaudella kehitettiin. Kiinnitän huomiota muun muassa siihen, että paljon puhuttu,

nyt kiitelty osaamiskeskusjärjestelmä luotiin viime vaalikaudella. Silloin sitä moitittiin, en nyt viitsi sanoa miltä puolelta salia, mutta nyt sitä kiitellään. Hyvä on, että saatiin se pystyyn.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin erittäin huolella ed. Pekkarisen puheenvuoron, kun hän kerran moitti ed. Kekkosen puheenvuoroa retoriseksi. Ed. Pekkarinen oli aivan oikeassa siinä, että parlamentarismiin kuuluu epäilemättä, kuten hän puheenvuoronsa aloitti, keskustelu hallituksen ja opposition välillä. Se minua häiritsee, että opponoidaan opponoinnin vuoksi. Ed. Pekkarisen puheenvuoro vaikutti saman kaltaiselta ilmaan ampumiselta kuin itse asiassa tämä välikysymyskin, ikään kuin tämä olisi politiikan pakkopulaa. Vaalikausi on puolivälissä, ja on pakko käyttää parlamentarismiin tehokkainta, järeintä asetta eli välikysymystä, ilman että siinä on vahvaa substanssia. Siltä vaikutti ed. Pekkarisen puheenvuorokin.

Välikysymys tehdään siis ja ed. Pekkarisen puheenvuorokin pidetään sellaisessa tilanteessa, jossa useimmat ja keskeisimmät makrotaloudelliset indikaattorit osoittavat kohentuvaa kehitystä. Inflaation osalta on tämän kaltainen tilanne, korkokehityksen osalta. Me voimme katsoa vaihtotasetilannetta valtakunnassa, julkisen velan kehitystä ja myöskin välikysymyksen keskeisintä kohdetta: työllisyystilannetta. Talouskasvu on elpymässä.

Kasvu tapahtuu aina, ed. Pekkarinen, tilassa. Se tapahtuu alueellisesti, aluesidonnaisesti. Se voi myöskin tapahtua sillä tavalla, että jotkut alueet kehittyvät vahvasti. Sen ei tarvitse tarkoittaa sitä, että joillakin toisilla alueilla menee selkeästi huonommin kuin aikaisemmin. Tämä kaksijakoisuus saattaa, ed. Pekkarinen, synnyttää alueellista eriarvoisuutta. Silti sille ei tarvitse asettaa esteitä, koska tämä yksien alueiden vahva kehitys saattaa leviämisaikutusten kautta johtaa koko yhteiskunnallisen kehityksen positiivisempaan suuntaan kuin aikaisemmin.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Ensinnäkin ministeri Backmanille, kun hän peräsi faktapohjaista keskustelua, toteaisin muuttoliikkeen osalta, että keskustan nimenomaan faktoihin perustuen on nostanut muuttoliikkeen myös tässä välikysymyksessä esille. Olemme käyttäneet Tilastokeskuksen faktoja tässä asiassa.

Edelleen haluaisin puuttua myös, vaikka mi-

nisteri Jaakonsaari ei ole paikalla, rakenteellisiin uudistuksiin, mitä keskusta ajaa. Ed. Pekkarinen niitä puheenvuorossaan esitteli. Täytyy nyt muistuttaa, että tänään äänestimme selontekokeskustelun ponsista, joissa keskusta esitti, että pitäisi alentaa yritysten välillisiä työvoimakustannuksia, mutta hallituspuolueista kukaan ei kannattanut tätä ponsiesitystä.

Ministeri Jaakonsaari edelleen syytti keskustaa, että keskusta ei ole ymmärtänyt tukityöllistämisen ja työllisyyskoulutuksen päälle. Olen itse saanut juuri tutustua valiokunnassa koulutustukiasiaan. Hämmästelen sitä suuresti: Koulutustuki, mitä siinä esitetään, on hyvä, mutta se tarkoittanee sitä, että kun pitkäaikaistyötön on käynyt ansiosidonnaisen päivärahan suuruista koulutustukea saaden koulutuksen läpi, hänelle työhallinto takaa tukityöllistämipaikan. Minusta se on hyvin erikoista, koska minä käsittäisin niin, että jos koulutustuella opiskelee, sen pitäisi erityisesti parantaa työttömän mahdollisuuksia sijoittua vapailla työmarkkinoilla eikä pelkästään tukityöhön.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarinen totesi maakunnallisten liittojen aseman ja sen, kun niille annettiin aluekehitysvastuu. Jollakin tavalla läheltäkin sitä tilannetta seuranneena tuntuu kuin siellä haettaisiin paikkaa, niin kuin Päättäjien Kallen uuni hänen kirjassaan. Siellähän tehdään paljon kaiken näköisiä projekteja, käytetään rahaa valtavan paljon niihin, mutta tehokkuusajattelua sieltä ei ole löytynyt, että päästäisiin sellaiseen lopputulokseen, että sieltä tulee oikeata työtä, oikeita tuotteita, palveluita; tai aika vähästi tulee, sanotaan niinpäin.

Siinä mielessä jatkoa ajatellen sieltä voisi ja pitäisi löytyä huomattavasti paremmin mitattavaa tulosta. En tiedä, millä tavalla ne virkamiehet saa tulosvastuuseen, se on taas vaikea temppu. Sillä puolella lienee niin, että käytetään rahoja paljon hukkaan. Se systeemi kun saadaan toimimaan, jossakin vaiheessa minä uskon, että se tuo myös sellaista aluekehitystä. Tietysti eri alueilla opitaan eri tavoin ja mahdollisuudet ovat erilaiset ja vähän eri jalkaa mennään, mutta toivon mukaan kaikki menemme eteenpäin. Monestikaan se ei ole siitä kiinni, onko Helsingin toimesta työnnetty sinne paljon rahaa vai ei.

Ed. Hysäliä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman peräänkuulutti faktoja aluepoliittisista heikennyksistä.

Faktahan on, että Uudenmaan muuttovoitto oli viime vuonna suurin sitten vuoden 73 ja Helsinki oli Euroopan nopeimmin kasvava kaupunki. Sosialidemokraattien taholta on pyritty jatkuvasti kiistämään muuttoliikkeen kiihtyminen. Sisäministeriön omat luvut kuitenkin kertovat, että läänien välinen muutto oli juuri viime vuonna vilkkaampaa kuin kertaakaan sitten vuoden 75.

Nyt voittajina kuitenkin olivat enää viisi isoa keskusta, kun 70-luvulla hyötyivät kaikki maakuntakeskukset. Tämä on varmasti nyt sitä aivan uutta politiikkaa, mistä ed. Kauttokin täällä puhui, tämä voimakas muuton kiihtyminen nimenomaan pääkaupunkiseudulle. Tällaista "uutta politiikkaa" emme kyllä haluaisi. Tyytyisimme tältä osin kyllä ihan vanhaan.

Ministeri Backman: Arvoisa puhemies! Voisin ensin vastata muuttoliikkeeseen liittyviin kysymyksiin. On toinen asia käyttää faktalukuja kuin käyttää niitä oikein. Faktaluvut kertovat, että muuttoliike oli todella vuoden 75 jälkeen vuonna 90 kaikkein korkeimmalla tasolla, mutta se ei ole sama asia kuin väittää, että muuttoliike on kiihtynyt nimenomaan tällä vaalikaudella kaikkein eniten. Viimeisen viiden vuoden aikana muuttoliike on kiihtynyt, voimistunut, kaikkein eniten vuodesta 93 vuoteen 94. Tuolloin esimerkiksi ed. Hyssälän äsken mainitsema läänien välinen muuttoliike kiihtyi yli 20 000 hengellä, kun tämä muutos elikkä kiihtyminen oli noin 5 000 hengen suuruusluokkaa 95—96. Jos tämän lukusarjan faktojen perusteella nyt oppositiosta väitetään, että juuri tällä vaalikaudella muuttoliike on kiihtynyt, tämä ei pidä paikkaansa.

Se kiihtyminen, suuri muutos, tapahtui vuosina 93 ja 94. Sille on aivan omat syynsä. Syyt ovat ihan samat, joiden takia tälläkin hetkellä muuttoliike edelleenkin nopeutuu. Se on talouden kasvu, joka tapahtuu aina noususuhdanteessa eri tavalla eri osissa maata. Pitkän lamajakson seurauksena on myös hyvin paljon ns. patoutunutta muuttotarvetta, joka nyt purkautuu muuttoliikkeenä. Luvut tulevat tältä osin tasaantumaan jonkin ajan kuluttua.

Itse pidän hyvin tärkeänä katsoa myös tämän muuton sisälle. Kokonaisluvut eivät vielä kerro siitä, millaista tämä muuttoliike on.

Kun katsotaan aluetyypeittäin, mistä oikeastaan muutetaan mihin, niin tästä suuresta muuttoliikkeestä 40 prosenttia on kaupungeista kaupunkeihin tai kaupunkimaisiin kuntiin siirtymistä eli ei sellaista muuttoliikettä, joka tapahtuu maalta kaupunkeihin. Toiseksi eniten eli 15 pro-

senttia tästä muuttoliikkeestä selittyy sillä, että muutetaan maaseutumaisista kunnista kaupunkimaisiin kuntiin. Mutta toisinkinpäin tapahtuu edelleenkin muuttoliikettä eli kaupungeista muutetaan maaseudulle, ja se on tästä muuttoliikkeestä 11 prosenttia. Koko tämä muuttoliike on hyvin hyvin paljon moniselitteisempi ja -ilmeisempi kehitystekijä, kuin mihin näillä kokonaisluvuilla nyt oikeastaan voidaan päätyä.

Muuttoliikkeen sisällä on se kaikkein suurin ongelma, rakenteellinen ongelma, jonka hallitus on havainnut ja jota seurataan ja johon puututaan. Se on se, että muuttajat maalta tai Itä- ja Pohjois-Suomesta etelän kaupunkeihin ovat nuoria, työikäisiä, hyvin koulutettuja, ja toisinpäin tämä muuttoliike tapahtuu vanhemman, huonommin koulutetun väestönosan toimesta. Tämä on oikeastaan se muuttoliikkeen kaikkein suurin ongelma, eivät nämä kokonaisluvut.

Muutama vastaus vielä koskien aluepoliittisia tukimäärärahoja.

Kun täällä nostettiin esiin esimerkkinä vaikkapa maakunnan kehittämiserä, se kuvaa tämän keskustelun pinnallisuutta. Maakunnan kehittämiserä on pudotettu viime vaalikaudesta 20 miljoonaa markkaa. Samanaikaisesti esimerkiksi tutkimus- ja tuotekehityspanostuksia on päätetty nostaa 1 500 miljoonaa markkaa. Väitän, että niistä suuntautuu myös alueille, maakuntiin, enemmän kuin tuo pudotettu 20 miljoonaa markkaa.

Toinen esimerkki: Kun kuntien harkinnanvaraiset valtionosuudet olivat 20 miljoonaa markkaa viime vaalikaudella, niitä on nostettu 70 miljoonaa markkaan, 100 miljoonaa markkaan ja ensi vuonna nostetaan 200 miljoonaa markkaan elikkä nousua 180 miljoonaa markkaa kuntien harkinnanvaraisiin valtionosuuksiin, juuri sellaista rahaa, jolla voidaan puuttua niiden alueiden ja kuntien tilanteisiin, jotka ovat aivan oikeasti, taas faktoihin perustuen, vaikeuksissa. Tältä osin keskustelu 20 miljoonan markan pudotuksesta maakunnan kehittämiserässä mielestäni ei tee myöskään oikeutta tälle kehitykselle määrärahojen tasossa.

Lopuksi ehkä kevennyksenä logiikkatoive, kun mielestäni loogisesti pitää pystyä aina perustelemaan väitteensä. Keskustan taholta nyt on todettu, että ihmiset muuttavat pois maaseudulta, kun siellä ei ole palveluverkkoa. Eli palvelut ovat huonot tai niitä ei ole, ja sen takia joudutaan muuttamaan kaupunkeihin. Heti perään todetaan, että tämä on kansantaloudellista tuhlausta, kun kaupungeissa joudutaan rakentamaan pal-

veluverkkoa ja — keskusta ilmoittaa — maaseudulle jää tyhjäksi työhön valmis palveluverkko. Miten siellä voi olla se tyhjäksi työhön oleva valmis palveluverkko, jos ihmiset keskustan väitteen mukaisesti muuttavat sieltä pois sen takia, että siellä ei ole sitä ollenkaan?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Backman totesi, että on hyvin paljon muuttoa kaupungista toiseen tai kaupunkimaisesta kunnasta toiseen. Hän pyysäytti ajattelunsa tähän, mutta tilanne on juuri se, että eihän pienissä kaupungeissa ja kaupunkimaisissa kunnissa ole slummiutumista. Tämä muuttoliike tapahtuu juuri pienistä kaupungeista ja kaupunkimaisista kunnista suurempiin kaupunkeihin, joissa odotetaan päästävän käsiksi työn laitaan.

Esimerkiksi täällä Helsingissä tänne tulevat, jostakin pienemmästä kaupungista paremman elämän toivossa muuttavat eivätkä muuta Aleksille tai Munkkiniemeen, vaan Jakomäkeen — tai minä nyt en tiedä, mikä täällä olisi surkein esimerkki. Ed. Dromberg ehkä voisi paikkakuntalaisena sanoa, mutta tarkoitan kuitenkin tällaisia lähiöitä, joihin nämä slummit sitten muodostuvat aivan samalla tavalla kuin Etelä-Amerikassa, kun pienemmistä kaupungeista muutetaan yhä suurempiin ja suurempiin. Loppujen lopuksi josakin suuren jättiläiskaupungin laitamilla on valtavat slummit ja valtava kurjalisto. Tämä on myös Suomessa tulevaisuus. Mennään kymmenen — viisitoista vuotta eteenpäin; Backman on vielä nuori mies ja näkee ne ajat ja ehkä muistaa, mitä täällä puhuttiin. Tulette näkemään tämän tilanteen. Se on juuri tätä silloin: suurten kaupunkien slummit, joihin ihmiset ovat valuneet aste asteelta, pienemmistä kaupungeista isompiin.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lupaannut viimeisen kerran keskustelun tähän vaiheeseen.

Ministeri on oikeassa, että me näitä pikku lukuja ja vähän isompia voimme laittaa rinnakkain, ja se kokonaisuus, suuren aluepolitiikan koko kuva, jota yritin nostaa esille, on ratkaiseva arvioitaessa sitä, miten tässä on käymässä eri alueiden kesken. Halusin "tsoukkina" ottaa myös teidän ministeriöstänne, arvoisa ministeri, yhden esimerkin. Sen rinnastaminen Tekesin isoihin rahoihin on aivan samaa kuin jos minä rinnastaisin teidän äsken esille nostamanne harjoitusvarojen valtionosuuksien muutaman

kymmenen miljoonan markan lisäykset siihen, että te olette leikannut monta miljardia markkaa toisaalta yhteensä näiltä kunnilta kaiken kaikkiaan. Näinhän näitä voidaan rinnastaa, ja aivan ylivoimaisessa valtaosassa kuntia se harkinnanvarainen osuus ei, herra paratkoon, ole pystynyt kuin pienen loven siitä täyttämään, mitä nämä muut leikkaukset, vaikka otetaan lukuun verotulojen kasvu, ovat yhteensä merkinneet.

Vielä kerran: Sen suuren aluepolitiikan koko kuva ja arvio siitä mielestäni on ratkaisevaa. Uskallan pysyä keskustan väittämässä siitä, että kyllä tämä kuva on nyt vinksautunut ja vinksahattamassa. Toivon, että panette uuden suunnan päälle niin, että pahempaa ei enää tapahtua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman edellisessä puheenvuorossaan myönsi, että Tekesin lisääntyviä määrärahoja voitaisiin jotenkin, ainakin osaksi, jakaa aluepoliittisin perustein. Eilisessä keskustelussa ministeri Kalliomäki ehdottoman jyrkästi kiisti tämän mahdollisuuden. Olisi mielenkiintoista kuulla, mikä ministeri Backmanin näkemys on. Voisiko näillä rahoilla olla osittain aluepoliittisia kiintiöitä vai jokin muu systemi?

Oman alueeni KTM:n piirihallintohenkilöt ovat sitä mieltä, että olisi viisaampaa ohjata osa näistä rahoista KTM:n normaaliin investointitukeen, joka on viime vuosina muuten voimakkaasti vähentynyt, esimerkiksi Seinäjoen alueella 44 miljoonasta 13 miljoonaan. Heillä on kuulemma parempi kontaktipinta uusiin yrittäjiin kuin Tekesillä.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Syiden ja seurausten laki vaikuttaa merkittävästi pidemmällä aikavälillä kuin hyvät tai huonot hallitukset. Kotikaupunkini museon seinällä on suurikokoinen valokuva, liekö sitten itse ukko Barsokevitschin ottama, joka esittää vuosisadan taitteen maisemaa Karttulasta, jossa vanhempain asuvat tällä hetkellä. Kuva esittää maataloa koivikoiden ja lepikoiden ympäröimänä mäkiessä ja kivisessä maisemassa, ja siinä näkyy vain pari yksinäistä havupuuta.

Toinen näky: Eero Järnefeltin taulu Ateneumissa. Edessäsi näet "Raatajat rahanalaiset"

noin sadan vuoden takaa. Näet kaskivainion, nokiset ja rasitetut ihmiset tekemässä kovaa ja raskasta työtä. Taulun keskeltä silmäsi tavoittavat hetkeksi pysähtyneen nuoren tytön katseen ja siinä katseessa kohtaavat nälän. Kuva on sadan vuoden takaa.

Taloushistoriallisesti ja maankäyttöhistoriallisesti Suomi voidaan jakaa pitkittäin kahtia. Pohjoisessa tämä jako yltää noin nykyisen Oulun läänin tasolle. Sama raja on myös kulttuurihistoriallinen ja kansatieteellinen raja idän ja lännen välissä. Se on varmasti myös menestyksen ja nälän raja, jo Täyssinän rauhan aikana eli yli 400 vuotta sitten; 150 vuotta sitten, jolloin oli suuret nälkävuodet; 100 vuotta sitten, jolloin se oli raja kaski- ja peltoviljelyn välillä; ja yli 40 vuotta sitten, kun Suomea jälleenrakennettiin. Sodan jälkeen se oli se raja, jonka itäpuolella sikisivät pienet kiviset pellot ja runsaat lapsiparvet.

Itäinen Suomi oli kaskiviljelyaluetta ja länsi taas peltoviljelyaluetta, ja nämä itäisen Suomen Natura 2000 -"ikimetsät" ovat siis vähän yli 80 vuotta vanhoja ja siten olivat yli 80 vuotta sitten vain kivisiä kaskiaukioita. Kaskenpoltto kun ei vaatinut suuria pääomia, se oli itäinen tapa hoitaa viljelyä.

Itäinen Suomi oli myös pitkään kaupungiton. Oulu — Viipuri-akseli esti taloudellisen kilpailun eli tervakaupan vuoksi esimerkiksi kotikaupunkini kaupunkioikeuksien saannin liki 200 vuoden ajan. Kaupunkinsa Itä-Suomi sai vasta 1700-luvun lopulla.

Juhani Ahon Rautatien Liisa ja Matti tai Joel Lehtosen Putkinotkon Juutas Käkriäinen ovat siis savolaisen talouselämän kuvausta parhaimmillaan. Vasta maanviljelyn kehittyminen, infrastruktuurin rakentuminen tai elinkeinoelämän monipuolistuminen ovat vieneet itäsuomalaista kehitystä eteenpäin. Pikitie saapui Savoan 60-luvulla, ja yliopistomme on saavuttanut vasta kolmekymppisen kypsyyden.

Pikiteillä on se paha puoli, että yhtä sujuvasti kuin ne tuovat hyvinvointia, ne myös vievät sitä pitkin pois tahtovia ja osaavia ihmisiä. Nyt läpikäymme ehkä tätä kehityshistoriaa. Yliopistolaitos Itä- ja Pohjois-Suomessa on siis vasta varhaiskeski-ikäinen. Koulutamme siellä vasta ensimmäistä sukupolvea yliopistoväkeä. Helsingissä ja Turussa on menossa kolmas tai neljäs oppineiden sukupolvi. Sivistyksen ja sitä myötä kiinnittymisen ja osaamiskeskusten rakentaminen on siis hyvin hidasta.

Itäisen alueen sijainti kaukana meriyhteyksistä tai yhteyksistä Ruotsiin ja länteen, oleminen

vuosisataisena Ruotsi-Suomen ja Venäjän sota-näyttämönä on myös osaltaan aina hidastanut alueen kehitystä.

Aikakirjat ovat säilyttäneet valtiovarainministeri Snellmanin ilmeikkäitä kuvauksia Savon ja Lapin akkojen ruikutuksesta kruunun viljan perään aikoinaan katovuosina. Nuo samaiset muistikirjat antavat ymmärtää pohjoisten ja itäisten alueiden uusavuttomuuden suuttuttaneen kovasti silloisiakin vallanpitäjiä. Toisaalta taas Topeliuksen Maamme-kirjan kuvaus valaa uskoa noiden alueiden asukkaiden sitkeään yrittämiseen ja juurilleen sitoutumiseen.

Vaan ajat ovat muuttuneet ja muutosvauhti vain kiihtyy. Rakennemuutos on globaali, joten siitä ei voida laskea sen paremmin Ahon kuin Lipposenkaan hallituksen ansiota. Sen sijaan jo 70-luvulta lähtien rakennettu eräs maailman parhaimpia ja tasapuolisimpia sosiaali-, työsuhte-, eläke-, ansiotasot-, lastenhoito-, koulutus- ja verotusjärjestelmiä on rakennettu nopeasti korkeaksi ja perustuen jatkuvan kasvun oletuksiin. Itse asiassa jos historiaa tarkastelee taaksepäin, on yhteiskunnan ja yrityselämän tuloksista ulosmitattu koko ajan enemmän kuin nuo tulokset ovat edellyttäneet, ja sama ulosmittaustahti ja -vauhti ja -halu olisi edelleenkin.

Kuvaavinta oli vielä 90-luvun alun päivähoito-, kotihoito- sekä opintotukijärjestelmien kehittäminen. Kaikkinaisten luvattujen etuuksien maksaminen romahtavassa kansantaloudessa johti huikeaan velkaantumisen syöksykierteseen, jota on viimeiset vuodet tehokkaasti jarruteltu. Jos kansantalouden velanottoa on noin neljässä vuodessa pudotettu 50 miljardia markkaa eli noin neljänneksen budjetin verran, on se minusta kiitoksen arvoinen asia. Kansantalous on siitäkin huolimatta pyrkinyt vastaamaan huutoonsa mahdollisuuksiensa mukaan. Seitsemää lihavaa vuotta on aina seurannut seitsemän laihaa vuotta, niin 2000, 400, 150, 100, 50 tai 5 vuotta sitten.

Itäisen ja läntisen Suomen erot ovat olemassa niin nyt kuin ovat olleet satakin vuotta sitten. On maantieteellisiä ja ympäristöllisiä faktoja, joita ei voida muuttaa. Ihmisten itsekkyys on lisääntynyt liikkuvuuden ja koulutustason nousun myötä. Koulutus on tuonut mahdollisuuden valita. Kiviset pellot, pettuinen leipä, metsätyö ja poka-saha eivät enää ole elintasoa.

Rakennemuutos on aina kipeää ja kipeintä se on yksilötasolla, kun työ ja työvoiman hinta eivät kohtaa, kun koulutetusta ja osaavasta työvoimasta on pulaa, samanaikaisesti kun tarjolla on

työvoimaa, jonka tietotaidoille ei olekaan käyttöä.

Luonnollista muuttoliikettä on vaikea estää. Asutus on aina syntynyt sinne, missä luontevat liikenneyhteydet, raaka-ainevarannot, osaamiset ja koulutus sijaitsevat. Kilpailu yrityksistä ja työvoimasta varmasti kiihtyy. Siitä syytä alueellisten vetureiden rooli sekä koulutuksen ja työvoiman kiinteä yhteistyö on ehdottoman tärkeää. Alueille tärkeintä olisi alueiden ihmisten sitoutuminen alueisiinsa. Tulevaisuuden työ ei aina ole kiinni paikasta, vaan osaajista. Osaajista ja sitoutujista meillä on pulaa, siksi Tekesin rahojakaan ei alueille valu, koska siellä ei ole osaamista. (Ed. Dromberg: Näin on!)

Oikea liittoutuminen alueellisesti on elintärkeää. Kuntien kesken tapahtuva hengiltäkilpailu ei välttämättä ole alueen kannalta tervettä. Jos ihmiset eivät sitoudu alueisiinsa tai yhteistyöhön, ei sitä voi vapaassa yhteiskunnassa määrätä pakolliseksi.

Kehitystä ei voi kääntää taaksepäin, mutta siihen voi tuki ja tulee vaikuttaa ja sen suuntautumista ohjata. Kehitys ei myöskään kulje tasatarta. Se on erilaista, eriaikaista, ja kehityksen historiassa syntyy uusia vahvuuksia, entisiä kuolee, ja samoin voi tapahtua myös kuntien ja alueiden suhtein.

Elinkeino- ja työvoimakeskusten tulisi saada selvästi enemmän taloudellista valtaa. EU-leader-ohjelmien rahojen pitäisi ohjautua suoraan Brysselistä leader-ohjausryhmille, koska viime kädessä vaikutuksista vastaamisen vastuu on alueilla. Läheisyysperiaatteen mukaisesti alueidensa kehittäjillä tulisi olla suora yhteys Brysseliin ilman ministeriöiden välikäsiä. Nyt näyttää siltä, että raha, aika ja ohjelmat tuhraantuvat puuhasteluun ja paperin pyörittämiseen eikä yrittämistä, työllistämistä puhumattakaan, synny sen paremmin idässä kuin etelässäkään.

Ministeri Jaakonsaarella oli unelma. Hyvänä ihmisenä hän halusi vähentää yksilöiden kärsimystä ja puolittama työttömyyden. Maailmassa täytyy olla unelmia, mutta niillä ei toki rakenneta todellisuutta. Ne ehkä osoittavat unelmoijalle suunnan, johon pyrkiä, ja ilman päämääriä ei synny edes toimintaa.

Arvoisa puhemies! Maastamuutto kautta Suomen ja Ruotsinkin historian on purkanut paineita. Amerikan, Australian, Kanadan ja Ruotsin siirtolaiset ovat miljoonamäärässä aikanaan purkaneet Suomen selviytymisen paineita. Kun sosiaaliturva oli puutteellinen, liikkui väki

työn ja hyvinvoinnin perään. Suomen vahva sosiaalinen verkko on tasannut merkittävästi rakennemuutoksen rajuja seurauksia. Tuloromme kaikki tulonsiirrot huomioiden eivät ole revenneet, vaan tulokset ovat globaalisti tarkastellen edelleen hyvinkin tasapuoliset, jopa työllistymistä estävän tasapuoliset. Kansalaiset ovat pysyneet maassa, koska täällä pahoista puheista huolimatta on voitu suhteellisen hyvin.

Tänä vuonna tuotantomme on ylittänyt vuoden 1990 tason ja tämä on tapahtunut 300 000 henkeä pienemmällä työvoimalla. Tämä tarkoittaa osaamisen, tehokkuuden ja koneistumisen lisääntymistä.

Täällä on vaadittu uusjakoa ja jaettavan lisäämistä useiden edustajien suulla. Jaettavaa yhteiskunnallista lisäarvoa ei kuitenkaan synny ilman työtä ja tulokellista yrittämistä. Kuitenkin vain taloudellisesti terveet yritykset ja yhteiskunnat selviytyvät vastuistaan ja tulevaisuudestaan. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus Vatt on tutkimuksissaan arvioinut, että tämä 12 prosenttia työvoimastamme eli 300 000 henkeä on rakenteellisista syistä työttömiä.

Jos tähän 300 000 työpaikan ongelmaan olisi vastaus, se olisi varmasti annettu ja ongelma pois päiväjärjestyksestä. Vaan kun kyse ei ole Tupla tai kuitti -lähetyksestä tai Tarvajärven laatikkoleikistä, vaan sellaisesta rakenteellisesta muutosprosessista, jonka kehityspotken päässä voi jo vuonna 2010 ollakin työvoimapulan paikka. Rakennemuutosrohkeutta, uskoa, sitkeyttä, yrittämistä, kitumiskykyä: niistä pitäisi suomalaisten päättäjien ja työvoimankin olla tehty.

Arvoisa puhemies! Suomi on aina ollut eriarvoinen itä — länsi- tai pohjois — etelä-akselilla. Sitä ongelmaa on vuosisatojen juoksussa hoideltu erilaisilla lääkkeillä. Tämän hetken lääkkeenä ja opinkappaleena pidetään t&k- eli tutkimus- ja kehityspolitiikkaa. Valtion koululaitoksen läpikäyneenä olen halukas uskomaan kehityksen ja muutoksen voimaan. Vaikeuksien keskeltä on vain vaikea nähdä tulevaisuuteen varsinkin, jos katsoo koko ajan peruutuspeiliin tai omiin varpasiinsa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielenkiintoinen puheenvuoro ed. R. Korhosen käyttämänä. Mutta kun hän kehuskeli sillä, että hallitusta on arvostettava siitä, kun se on saanut lainanoton alenemaan 30 miljardiin markkaan vuodessa, niin minä kyllä vähän ajattelen tätä asiaa toisella tavalla.

Hyvä että näinkin, mutta kun Ahon hallitus

lopetti vuonna 95, pahimmat rahareiät, niin pankkituki kuin kaikki muutkin, oli silloin tavallaan lusittu, otettu lainaksi ja maksettu. (Ed. Dromberg: Pankkitukiko maksettu?) Silloin talous oli jo hyvin vahvassa nousussa, työttömyys hyvin voimakkaasti alenemassa, nimenomaan silloin. Toisin sanoen tämä aika, joka on ollut Lipposen hallituksella, on ollut suhteellisen terveen kehityksen aikaa. Minä kysyn, koska päästään tästä 30 miljardista markasta ja velanotosta, kun siitä ei ole päästy tämän hallituksen aikana, kun tämä on nyt sentään suhteellisen tervettä aikaa.

Kyllä minä sanoisin näin, että jos hallitus olisi hoitanut asiansa samalla tavalla kuin oli yhteiskunnan kehitys Ahon hallituksen loppukaudena, niin meillä olisi maksettu jo vanhoja velkoja pois eikä olisi otettu yhtään lisää. Panee miettimään, koska me sitten pystymme pysäyttämään velanoton ja maksamaan takaisin, jos ei nyt tämän kehityksen aikana, kun kansantuotteen kasvu on näin voimakas ja muuta. Tämä hallitus on hoitanut huonosti leiviskänsä, ed. R. Korhonen. Ei ollut mitään isompia rasitteita enää. Olisi pitänyt pystyä pelaamaan ns. nollapeliä.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin muistuttaa ed. Aittoniemelle, hänhän on istunut täällä merkittävästi pidempään kuin minä, että silloin, kun edellinen talousvaliokunta teki pankkitukipäätöksen, oletus oli pankkituen koosta, että se olisi 2—4 miljardia markkaa. Suomen valtion velka on tällä hetkellä 423 miljardia markkaa, ja pankkituki, silloin kun koko prosessi on käyty läpi, ehkä on kustannuksiltaan 10 prosenttia tästä eli vähän päältä 40 miljardia markkaa. Koko se muu velka, arvoisa ed. Aittoniemi, on puhdasta syömävelkaa, jolla me maksamme sitä hyvinvointia, jonka olemme halunneet kustantaa itsellemme.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. R. Korhoselle haluaisin todeta, että tietysti velkarakalla on kustannettu muun muassa Hornet-hävittäjiä ja paljon muutakin, eli ei vain hyvinvointia ole, jos hyvinvoinnilla vaikka sosiaali- ja terveyspuolta tarkoitetaan.

Arvoisa puhemies! Suomen keskustalla ei ole vain oikeus vaan nimenomaan myös velvollisuus nostaa maata ja kansalaisia ravistelevia ongelmia esiin vaikkapa välikysymyksen muodossa. Suurilla ja kipeillä, satojatuhansia suomalaisia kos-

kettavilla ongelmilla tuntuu olevan taipumusta hukkua jos ei nyt euroviisujen niin ainakin jääkiekon maailmanmestaruuskisojen huutomyrskyn alle.

Kuitenkin, kuten välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja, ed. Saari totesi, Suomen keskusta ja muu oppositio käyttää säästeliäästi välikysymystä. Syykin lieenee selvä: Työttömyys kasvoi 2,5-kertaiseksi edellisen hallituksen aikana huhtikuusta 91 huhtikuuhun 95. Heinäkuussa 91 valtion velka oli 70 miljardia markkaa, huhtikuussa 95 se oli jo 343 miljardia markkaa, eli se kasvoi viisinkertaiseksi. Kasvu on siis jatkunut, niin kuin ed. R. Korhonen juuri totesi.

Istuvaa hallitusta on oikeutettua moittia siitä, että työttömyyttä ei ole kyllin tehokkaasti ja määrätietoisesti alennettu. Hallituksella on ollut taipumusta, aivan kuten edelliselläkin hallituksella, luottaa talouskasvuun ja bruttokansantuotteen numeroiden lukemiseen. Työttömyys ei tule poistumaan odottamalla. Tarvitsemme aktiivisia toimenpiteitä. Odottamalla ei rakenteellinen työttömyys vähene.

Kotimarkkinoiden käynnistäminen on avain rakenteellisen työttömyyden poistamiseen. Tämä päämäärä toteutuu helpottamalla nimenomaan pieni- ja keskituloisten kansalaisten asemaa. Se tapahtuu pieni- ja keskituloisten verotusta helpottamalla. Sellaiset taulukkoalennukset, jotka vähentävät kaikkien tuloluokkien verotusta samalla prosenttiyksiköllä, eivät ole sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Verohelpotus tulee ja tulisi kohdistaa nimenomaan pieniin ja keskisuihin tuloihin.

Pienituloisten asema on oleellisesti heikentynyt. Tilanne tulee pystyä korjaamaan, ja se tapahtuu korottamalla sitä rahamäärää, mikä ihmisille jää käteen elämistä varten. Tämä lisäraha käytetään jokapäiväiseen elämiseen, ja aikaa myöten se näkyy myös lisääntyneenä työllisyytenä palveluelinkeinojen alueella.

Erityisen tärkeää on eläkeläisten kohtuuttoman verotuksen alentaminen. Eläketuloista maksetaan 3 prosenttiyksikköä enemmän veroa eli korotettua sairausvakuutusmaksua. Tämän epäoikeudenmukaisen raippaveron poistaminen on tehtävä välittömästi. Eläkeläisten tilanne on lisäksi erityisen vaikea sen vuoksi, että juuri he ovat niitä, jotka maksavat palvelumaksuja, kalliita sairaalamaksuja, kalliita lääkkeitä. Eläkeläisten voidaankin todeta yhdessä työttömien kanssa olevan se osa Suomen kansaa, joka maksaa edelleen tänään kasinotalouden ja 90-luvun alkupuolen moraalisen ja taloudellisen romah-

duksen hintaa selvällä rahalla, ahdistuksella ja yhteiskunnallisella pahoinvoinnilla.

Arvoisa puhemies! Kunnat ovat vuosia säästäneet. Ne ovat säästäneet kuntalaisten ja usein omien työntekijöittensä kustannuksella. Erityisesti sairaanhoito- ja muut erilaiset kuntainliitot ovat olleet säästämisen kohteena. Samalla velkoja on, kuten täällä hallintoministeri totesi, kiihtyvällä vauhdilla maksettu pois, uutta ei ole otettu ja myös rahastot ovat myös paisuneet. Ihmisiä ei myöskään ole kuntien toimesta aina työllistetty, usein siitä huolimatta, että kunnan talous olisi tämän mahdollistanut.

Jopa ihmisoikeuskysymykseksi on noussut psykiatristen potilaiden kohtalo. He ovat heitteillä "osastolla 3 b", siis täällä Helsingissä ajelussa 3 B -linjan raitiovaunussa tai muuten jalkautettuina sairaaloista olemattoman avohoidon varaan. Aivan viime päivien tapahtumat Jyväskylästä kertovat osaltaan yhdellä esimerkillä tästä ongelmasta.

Kaupunkien lähiöiden ongelmat on aiheellisesti nostettu keskusteluun. Varsin monet lähiöissä asuvista ihmisistä ovat menettäneet uskonsa tulevaisuuteen, ja niihin ihmisiin on menetetty usko, jotka käyttävät tässä maassa poliittista valtaa. Syrjäytymisen poliittinen signaali on jo tänään todettu täällä puheenvuoroissa. Se on äänestysaktiivisuuden laskeminen.

Tässä on maamme kuntien nähtävä vastuunsa. Kunnat heikentävät yhteiskuntaa kokonaisuudessaan, jos ne jatkavat omien palveluidensa purkamista, tekevät lyhytnäköisiä leikkauksia, jotka tosiasiaassa heikentävät työllisyyttä ja kuntien asemaa entisestään. Tällä toiminnalla siis ainoastaan lisään ongelmia. Sekä valtion että kuntien tulisiakin asettaa kaiken toimintansa ensimmäiseksi kriteeriksi se, miten kukin toimi vaikuttaa maamme työllisyyteen.

Energiapolitiikan uudistaminen olisi yksi täsmäase työllisyyden parantamiseksi, siis sen energiapolitiikan, jota tänä vuonna 97 noudatetaan. Joulukuussa 96 tapahtui valitettava energiaveroituksen uudistaminen niin, että kivihiilen polttamisesta tuli kaikkein kannattavin energialähde. Kotimaisten polttoaineiden käyttö myös osana nk. energiaongelman ratkaisua parantaisi oleellisesti työllisyyttä toisin kuin kivihiilen polttaminen.

Tässä hallituksessa, arvoisa puhemies, on tahdipiukkoa pystynyt pitkälti heiluttamaan kokoomus. Siitä ovat olleet iloisia ne ja ennen muuta ne, jotka haluavat jokaisen ihmisen oman onnensa sepäksi eikä ainoastaan sepäksi, vaan myös vas-

taamaan omista ongelmistaan, kantamaan yksinään sairauden ja vammautumisen, vanhuuden ja onnettomuuden taakat.

Hallituksessa on siis oikeiston niskalenkki vahva. Kansalaisten — pienituloisten, pieneläkeläisten ja työttömien — ongelmat eivät ratkea kuitenkaan siten, että vasemmisto lähtisi hallituksesta tai antaisi epäluottamuslauseen hallitukselle. Oikeiston niskalenkistä päästään niin, että kokonaisuudessaan vasemmisto, vihreät, lisäksi kaikki ne, jotka haluavat säilyttää tässä maassa ihmisten solidaarisuuden ja yhteisvas- tuun, löytävät entistä voimakkaammin toisensa myös hallituksessa.

Tällä hetkellä tässä maassa siirretään satoja miljoonia markkoja yhteisiä varoja ja pitkälti kontrolloimatta yksityiseen käyttöön. Kyse ei tässä ole pitkäaikaistyöttömistä tai toimeentulotuesta. Kyse on yksityisten liikeyritysten tukimarkoista ja tukimiljoonista, ja kyse on varsin usein myös varsin arveluttavista, kyseenalaisista yritystukimuodoista, joita myös poliisi eri puolilla Suomea tutkii. Miljardivoittoja tuottaville yrityksille ohjataan yhteiskunnan tukea, myös tutkimus- ja tuotekehityspanoksia. Kysyä sopii, onko aina perusteltua maksaa näitä tukimuotoja sellaisille yrityksille, jotka tuottavat todella huomattavia, miljarditasolle kohoavia voittoja. Tämän tilanteen poistaminen ja näiden vääristymien poistaminen ja niiden poistaminen loppuun saakka olisi mielestäni hallituksen yksi keskeinen tehtävä.

Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu myös hyvin paljon maasta ja sen eri alueista. Toteaisin lopuksi, että ehdottomasti Suomen sen kaikkien alueiden, erityisesti pohjoisen ja itäisen Suomen alueiden, yksi arvokas pääoma on kuitenkin niiden luonto, pitkälti luonnontilaiset alueet, joita sieltä löytyy toisin kuin muualta Euroopasta. Niiden hyödyntäminen positiivisella, kokonaisvaltaisella, myös työllisyyden huomioivalla tavalla on kuitenkin pääoma tulevaisuuteen.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluaisin ed. Tiusaselle oikaista, että Hornet-hävittäjiä toki maksetaan nytkin, ja toiseksi, jos Suomi haluaa markkinoida sitä asiaa, että sillä on uskottava itsenäinen puolustus, se tarvitsee siihen myös välineet. Minä en voisi istuttaa omaani enkä naapurin poikaa sellaiseen vehkeeseen, joka voidaan ampua alas kuin harakka. Täytyy meillä olla myös välineet, millä puolustaa.

Siksi toiseksi elintaso, ed. Tiusanen, on

noussut Suomessa merkittävästi sitten kaskiviljelyn. Meille on tullut äänioikeus. Maattomat ja loiset ovat saaneet samat oikeudet kuin silloiset maanomistajat. Suomessa on yli neljännesvuosidadan rakennettu sosiaaliturvaa, jolla on tasattu eriarvoisuutta. Meillä maan olosuhteet ovat merkittävästi muutaman sukupolven aikana, varsinkin sodan jälkeen, nousseet. Tässä on vain se ongelma, että Suomella ei ole ollut malttia vaurastua ja siitä syystä me olemme tulleet ja syöksyneet tähän velkakierteeseen.

Sitten minua pöyristyttää se ed. Tiusasen puheen loppu. Jos ed. Tiusanen edustaa vasemmistoliiton yleistä mielipidettä, niin minä kyllä kehoitan yrittäjiä lopettamaan just paikalla yrittämisen ja ulkoistamaan kaiken toimintansa, jos meitä yrittäjiä ylipääntänsä pidetään rikollisina.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan sikäli oikaista ed. Tiusasta, että olemme hallintovaliokunnassa kuunnelleet asiantuntijoita myös viime päivinä. Siellä eri tahojen edustajat ovat kuitenkin todenneet, että se palvelutaso, mikä tällä hetkellä kunnissa on, on todellakin pystynyt turvaamaan erilaisten ja eri ryhmien peruspalvelut. Minun mielestäni on erittäin tärkeätä, että nimenomaan peruspalvelut pystytään jatkossakin turvaamaan. Toki täytyy varautua myös muuttuvaan tilanteeseen, että kuntien valtionosuudet tulevat pienenemään, mutta kunnat ovat myös tehostaneet toimintojaan ja tehneet tuloksellisempaa työtä. On erittäin tärkeätä, että palvelut on pystytty säilyttämään. Varmasti on vieläkin varaa miettiä uudelleen toimintatapoja, joilla me myös pystymme palvelut tarjoamaan. Kokoomus ei missään tapauksessa ole halunnut asettaa eikä tule vastaisuudessaakaan asettamaan ihmisiä eriarvoiseen asemaan. Kyllä kokoomus huolehtii myös vähätuloisista ihmisistä ja heidänkin elämänsä perusteiden luomisesta.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä, miten ed. Tiusanen analysoi harjoitetun hallituspolitiikan tuloksia, monet johtopäätökset olivat aivan oikeita. Mutta haluaisinkin heittää kysymyksen esimerkiksi tästä: Miksi vasemmistoliitto oli poistamassa sairausvakuutuksen minimipäivärahaa? Se kohdistui erittäin kipeästi mielenterveysongelmaisiin. Monet heistä ovat tänä päivänä kuntien toimeentulotuen varassa ja monet velkaantuvat hoidon takia. Te olitte tukemassa tätä politiikkaa.

Ed. Tiusanen totesi, että on lyhytnäköistä ja

vastuutonta leikata sillä tavalla, mitä kunnat tänä päivänä leikkaavat. Kunnilta on leikattu peruspalvelujen tuottamisesta äärettömän paljon. Jos ensi vuodelle on käyttökatteeltaan yli 200 miinusmerkkistä kuntaa, joissa asuu kaksi miljoonaa ihmistä, millä muulla tavalla yritetään tätä velkaantumiskierrettä pysäyttää kuin tinkimällä ja leikkaamalla. Hallitus on pakottanut kunnat tähän.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen kritisoi puheenvuorossaan kokoomusta ja kokoomuksen sosiaalipoliittisia linjauksia ja väitti kokoomuksen edustavan oman onnensa seppä -ideologiaa ja totesi, että me emme välitä ihmisten peruspalveluista, esimerkiksi terveydenhuollon järjestämisestä. En ymmärrä, millä oikeutuksella ed. Tiusanen nämä väitteensä esitti. Meidän periaatteissamme keskeisellä sijalla on mahdollisuuksien tasa-arvo, ja se merkitsee muun muassa ed. Drombergin mainitsemien peruspalvelujen takaamista, on sitten kysymys sosiaali-, terveys- tai sivistyspalveluista. Tästä periaatteesta me ehdottomasti pidämme kiinni. Kysymys on siitä, miltä pohjalta näitä palveluja järjestetään.

Keskeistä on ihmisten oman elämänhallinnan tukeminen, omien voimavarojen käyttöön saaminen ja se, että turvaverkkojärjestelmä ei ole verkko, johon takerrutaan ja jäädään, vaan että se toimii trampoliininomaisesti: siellä käydään mutta toivottavasti nousee erilaisten toimenpiteiden kautta ylös. Näihin toimenpiteisiin tietysti kuuluu taloudellisten etuuksien ohella hyvin ammattitaitoinen, moniammatillinen työ.

Me korostamme myös sitä, että julkisen sektorin myös kunnissa on hyväksyttävä yksityinen ja kolmas sektori yhteistyökumppaniksi. Työnjako näiden kolmen sektorin välillä on mitä suurimmassa määrin paikallinen tarkoituksenmukaisuuskysymys.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsitykseni siitä, että kokoomuksen ikään kuin johtava asema hallituksessa aiheuttaa tyytyväisyyttä niiden keskuudessa, joiden mielestä jokainen on oman onnensa seppä ja kaikkien tulisi kantaa vastuu myös sairaudesta, nimenomaan vammautumisestaan ja vanhuudestaan, niin kuin totesin, on mielestäni tosiaasia. Mutta se ei merkitse sitä, ettei kokoomuksen sisällä ole ihmisiä, jotka itse kantavat vastuuta, yhteisvastuuta, solidaarisuutta. Tätä en tarkoita, vaan enemmänkin niin, että kun voi ha-

vainnoida yhteiskunnassa tapahtuvaa keskustelua, niin hallituksen tuon tyyppiin linjauksiin taikka näihin, mihin ed. Veteläinen viittasi, kuten perussairauspäivärahan poistamiseen, tyytyväisyyttä löytyy mainitsemistani, varsin usein epäpoliittisista ryhmistä, jotka näkevät ihmisen vastuun omasta tulevaisuudestaan siten, että kaikki on ihmisen omaa asiaa. Siis tätä ajatuslinjaa kannattavien keskuudessa on kuitenkin tyytyväisyyden hyrinää. En tarkoita sitä, että kokoomuksen koko eduskuntaryhmä olisi tämän tyyppinen.

Toteaisin, arvoisa puhemies, vain sen, että Suomi on hyvin hankalassa tilanteessa silloin, jos esimerkiksi tällä viikolla television ykköskanavalla nähty MOT-ohjelma ja siinä näytetyt yritystutkimukset ja se informaatio on totta. On hyvin hankalaa samalla leikata näitä etuisuuksia, kun toinen puoli näin vuotaa.

Ed. Malm: Talman, puhemies! Med erfarenhet från några interpellationsdebatter så vill jag gärna börja med en del randanmärkningar. En interpellation är teoretiskt till för att ge misstroende för den sittande regeringen. I praktiken har interpellationen blivit ett instrument för diskussion om frågor som oppositionen ser som bekymmersamma, och med det är inget fel. Under 90-talet har de dessvärre också blivit instrument för provokation mellan regioner, mellan yrkesgrupper och inte minst mellan politiska partier.

Centerns interpellation avviker inte från det som gällt under detta årtionde. Otivelaktigt tar interpellanterna upp problem som är bekymmersamma, också om en del av dem är ordentligt kryddade i texten. De problem som aktualiseras är kända av alla och de flesta beslutsfattare vill se lösningar på dem. Vi vill se patienten frisk men ingen har ännu kommit på patentmedicinen. Så var situation under förra regeringen och så är den i dag.

Det är frapperande att notera den samstämmighet som finns mellan dagens opposition och förra riksdagsperiodens opposition. Genom att ta fram protokollen från förra perioden och jämföra dem med dagens protokoll så kan man konstatera likheterna. Skillnaden ligger bara i att förra periodens opposition i dag är i regeringsställning och förra periodens ledande regeringsparti befinner sig i opposition.

Jag har ingenting emot att de i interpellationen aktualiserade frågorna debatteras, tvärtom. Jag ser en dyster framtid för många regioner om vi inte förmår vända utvecklingen. Jag ser dock

problem i att finna lösningar så länge vi försöker göra politik på den intellektuella oärlighet som delvis präglar dagens debatt. Med det här avser jag närmast att förtränga de ekonomiska realiteterna, att förtränga de beslut som tidigare fattats av andra regeringar. Vill vi finna lösningar så måste vi acceptera ett samarbete som inte ger de stora politiska poängerna men som ger möjlighet för den enskilda människan. Det räcker inte med att söka syndabocker till problem som alla vill finna lösningar på.

Talman! Det är kanske väl optimistiskt att tro att politiken kunde vändas till att söka lösningar framom att söka syndabocker, också om det i debatten, vilket jag finner positivt, förekommit vilja till samarbete och framsträckta händer för att nå gemensamma lösningar.

Puhemies! Välikysymys on teoriassa väline epäluottamuksen ilmaisemiseen istuvalle hallitukselle. Käytännössä välikysymyksestä on tullut väline käydä keskustelua opposition ongelmallisiksi näkemistä asioista. 90-luvulla välikysymyksestä on, ikävä kyllä, tullut myös alueiden, ammattiryhmien eikä vähiten poliittisten puolueiden välisen provokaation väline. Keskustan välikysymys ei poikkea tällä vuosikymmenellä esitetystä välikysymyslinjasta. Epäilemättä välikysyjät nostavat esiin huolestuttavia ongelmia, vaikka osa näistä on ryyditetty aika tavalla tekstissä. Esiin nostetut ongelmat ovat kaikkien tiedossa, ja useimmat päätöksentekijät haluaisivat nähdä ratkaisun niihin. Haluamme nähdä potilaan terveenä, mutta kukaan ei ole vielä keksinyt patenttilääkettä. Tällainen oli tilanne viime hallituksen aikana, ja tällainen se on tänäkin päivänä.

On silmiinpistävää havaita nykyisen opposition ja viime eduskuntakauden opposition samankaltaisuus. Kaivamalla esiin viime kauden pöytäkirjat ja vertaamalla niitä tämän kauden pöytäkirjoihin samankaltaisuudet ovat todettavissa. Erona on vain se, että viime kauden oppositio on tällä hetkellä hallitusasemassa ja viime kauden johtava hallituspuolue oppositiossa.

Henkilökohtaisesti minulla ei ole mitään sitä vastaan, että välikysymyksessä esiin nostetuista asioista keskustellaan. Näen itse monien alueiden tulevaisuuden synkkänä, jollemme pysty kääntämään kehitystä. Näen kuitenkin ongelmia ratkaisujen löytämisessä niin kauan kuin pyrimme tekemään politiikkaa tämän päivän keskustelua osittain leimaavalla älyllisellä epärehellisyydellä. Jos haluamme löytää ratkaisun, meidän on hyväksyttävä yhteistyö, josta ei saa merkittäviä

poliittisia pisteitä, mutta joka tuo mahdollisuuksia yksittäistä ihmistä ajatellen. Ei riitä, että etsimme syntipukkia ongelmiin, joihin kaikki haluavat löytää ratkaisun. On kai liian optimistista uskoa, että politiikkaa voitaisiin kääntää ratkaisujen etsimiseen syntipukkien asemesta.

Oppositionen återkommer i interpellationen till de svikna löftena när det gäller lantbruket och EU-medlemskapet. Och visst svek den nu sittande regeringen genom att skära ner de stöd som utlovats av den förra regeringen i samband med EU-medlemskapet. Det är dock ett beslut som fattats och som vi måste leva med. Också om jag inte kan acceptera förfarandet så har jag svårt att se att lantbruket skulle ha kunnat klara sig oskadat genom den nedskärningsprocess som innebar att statens utgifter minskades med 20 miljarder mark. Jag tror inte att en ny regering kommer att rätta beslutet, i synnerhet som vi vet att den förra regeringen gjorde upp budgetramar som innebar en sänkning av exportstödet till lantbruket med närmare 2 miljarder mark.

Oppositio palaa välikysymyksessä petettyihin lupauksiin maatalouden ja EU-jäsenyyden osalta. Tokihan istuva hallitus petti leikkaamalla edellisen hallituksen EU-jäsenyyden yhteydessä lupaamia tukia. Kyse on kuitenkin päätöksestä, joka on jo tehty ja jonka kanssa on elettävä. Vaikka en voikaan hyväksyä menettelyä, minun on vaikea nähdä, että maatalous olisi voinut selviytyä koskemattomana leikkauksista, jotka merkitsevät valtion menojen vähentämistä 20 miljardilla markalla. En usko, että uusi hallituskaan korjaa tätä päätöstä, varsinkin kun tiedämme, että edellinen hallitus laati ne budjettikehykset, jotka merkitsivät maatalouden vientituen pienentämistä lähes 2 miljardilla markalla.

I stället för att gråta över förspild mjölk borde vi nu ägna oss åt att påverka den utveckling som i dag är på gång. Det har fattats beslut om statliga investeringsstöd till lantbruket som innebär katastrofala regionala skillnader. I en satsning på 1 miljon mark kan skillnaden i direkta stöd uppgå till 250 000 mark beroende på var man råkar vara bonde. Den frågan har minimalt debatterats i detta hus.

Natura 2000-stämpeln kommer att ha våra ekonomiska konsekvenser för många lantbrukare på områden som drabbas. En del kommer att mista det andra benet, dvs. skogen, att stå på. På regeringsnivå diskuteras nitratdirektiv för lant-

bruket som kommer att försvåra möjligheterna, speciellt för animalieproducenterna. Skatter och avgifter kommer att ha avgörande betydelse för lantbrukets framtid.

Om vi vill det eller inte så kommer det att finnas ett visst likhetstecken mellan lantbrukets framtid och regionernas framtid. Det är därför viktigt att försöka påverka de beslut som nu fattas i positiv riktning. Det gäller såväl regeringen som oppositionen. Utgången av besluten avgör rätt mycket om ungdomar satsar på en framtid som livsmedelsproducenter eller inte, satsar på att bli kvar i regionerna eller söka sig till annat arbete på annan ort.

Sen sijaan, että itkisimme maidon kaatumista, meidän pitäisi nyt keskittyä vaikuttamaan käynnissä olevaan kehitykseen. Valtion investointituesta maataloudelle on tehty päätöksiä, jotka merkitsevät katastrofaalisia alueellisia eroja. Miljoonan markan panostuksen ollessa kyseessä voi ero suorissa tuissa nousta 250 000 markkaan riippuen siitä, missä viljelijä sattuu asumaan. Tästä asiasta on käyty keskustelua minimaalisesti tässä talossa.

Natura 2000 -leimalla tulee olemaan vaikeita taloudellisia seurauksia monille viljelijöille niillä alueilla, joille se kohdistuu. Osa tulee menettämään toisen jaloistaan, joiden varassa seisoo siis metsänsä. Hallitustasolla käydään keskustelua maatalouden nitraattidirektiivistä, joka tulee vaikuttamaan erityisesti kotieläintuottajien asemaan. Veroilla ja maksuilla on ratkaiseva merkitys maatalouden tulevaisuudelle.

Halusimmepa tai emme, eräänlainen yhtäläisyysmerkki voidaan asettaa maatalouden tulevaisuuden ja alueiden tulevaisuuden välille. Tämän vuoksi on tärkeää pyrkiä vaikuttamaan myönteisesti nyt tehtäviin päätöksiin. Tämä koskee niin hallitusta kuin oppositiotakin. Päätöksistä riippuu pitkälti, panostavatko nuoret tulevaisuuteen elintarviketuottajina vai eivätkä tai panostavatko he alueille jäämiseen vai hakeutuvatko he muihin töihin toisaalle. Minulla on se käsitys, että ennen kaikkea nuoret kuuntelevat myös meidän poliitikkojen näkemyksiä päätöksentekijöinä. Meidän on myös varottava mustamaalamasta poliittisista syistä sen elinkeinon tulevaisuutta, jonka haluamme selviytyvän. Myös opposition on syytä ottaa tämä huomioon.

Talman! Jag har den uppfattningen att framför allt de yngre också lyssnar till vilken uppfattning vi beslutsfattare har som visa riksdagsmän.

Vi skall akta oss för att av politiska orsaker svartmåla framtiden för en näring som vi vill att skall överleva. Också oppositionen har orsak att beakta den aspekten.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Kalliksen esittämää kristillisen liiton eduskuntaryhmän ehdotusta.

Tänään, kun meitä iso joukko on vielä salissa, niin kuin näemme, voimme kysyä, kuka välittäisi ihmisestä. Ihmisten kokemus poliitikoista on hyvin paljon sen kaltainen, mitä tänään varsinkin joissakin alkupään puheenvuoroissa on kuultu. Jonkin verran siellä moitittiin vastapuolta pelottelusta ja ehkä korostettiin omaa rakentavaa linjaa sovinnon rakentajana ja yhteistyön kehittäjänä. Mutta näinhän ei tietenkään voi olla. Jos syytämme toista, olemme jo itsekin siinä ainakin jonkin verran mukana, ja näinhän väki kentillä, niin kuin sanotaan, meidät usein kokee.

Tätäkin moittimaani vastasytyttelyä varoen on pakko hieman puuttua pääministerin puheen yhteen kohtaan. Hän totesi arvionaan, että nuori ja koulutettu väki muuttaa keskuksiin myös päästäkseen usein ahdistavan yksipuolisesta muun muassa poliittisesta tai uskonnollisesta kulttuurista henkisesti avarampaan maailmaan. Joissakin puheenvuoroissa tähän lienee puututtukin tänään. Vaikkei pääministeri ole paikalla, täytyy kysyä arvoisalta pääministeriltä, mihin me pääsemme pakoon tästä uskonnotomuudellaan ja poliittisella yksipuolisuudellaan ahdistavasta kulttuuripiiristä, jota te olette tällaisilla lausunnoillanne lietsomassa. Mutta ehkä ei ole tarpeen jatkaa tästä enempää vaan mennä itse asiaan.

Kuka välittäisi ihmisestä? Tämä on sellainen perusasia, johon politiikan keinoilla ei ole aukottomasti pystytty vastaamaan.

Tällä hetkellä kansalaiset kokevat heitteillejätön erityisesti siinä, että työttömyys ei ole ennen vaaleja ja vaalien jälkeenkään annettujen lupaus-ten mukaan puolittunut, ei lähelläkään sitä. Emu-selonteon luvut tai kuviot, joihin on jo viitattu, ovat todellakin aivan murskaavia. Silmä-määräisesti voisi arvioida, että puolittuminen tapahtuu joskus ensi vuosituhanen puolella, silloin kun työvoiman tarjontakin jo alkaa laskea.

Kuka välittäisi ihmisestä? Sitä voi kysyä myös nyt, kun on todettu tilastoissa viime päivinä viime vuodelta pienin syntyvyys sitten vuoden 1973. Meille ei todellakaan käy hyvin, jos väkilukumme lähtee laskuun jo ensi vuosituhanen alussa.

Meidät on asetettu harrastamaan sen alueen, kaupungin ja maan parasta, johon olemme syntyneet taikka sitten kulkeutuneet. Ed. Riitta Korhosen puheenvuoro oli erittäin mielenkiintoinen siltä osin kuin ehdin sitä kuunnella, mielenkiintoisia syntyjä syviä historian viiltoja vetäen, eli kuljettukin on Suomeen ja varsinkin Suomesta pois.

Mutta korostaisin sitä, että nyt ei ole periksi antamisen aika. Vaikka alueelliset erot kärjistyisivätkin; vaikka työttömyys ei laskisikaan; vaikka hallituspohja ei seuraavissa vaaleissa korjaantuisikaan, vaikka tietysti toivomme, että se korjaantuisi; vaikka oma talous ei — ed. Aittoniemi, riippuu tietysti vaalituloksesta — kohentuisikaan, silti on aina toivon ja tulevaisuuden aika. Vain rappeutuva ja kuihtuva yhteiskunta antaa periksi ja suppenee. Nyt on luotava toivoa ja iloa, ja ainahan vaalit sitä sitten ainakin tuovat ainakin hetkeksi.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän puheen yhteydessä on pääministeri antanut selvimmän tähänastisen viestin siitä, että viime kauden opposition arvio silloisen hallituksen politiikasta oli vähän yliampuva, jopa virheellinen. Totesihan pääministeri jaetussa puheessaan, että ansiotulot alenivat viime kaudella sadoissatuhansissa kotitalouksissa mutta yhteiskunnan antama toimeentulon turva ei romahtanut. Silloinen hallitus, jossa meilläkin oli kunnia olla, ei siis romahduttanutkaan taloutta. Samoin pääministeri myöntää, että viime kauden väestön muuttoliikkeenkin kiihtyminen johtui suurelta osin normaalista talouskehityksestä. Ilmeisesti muutkin toimenpiteet kuuluivat normaaliin talouskehitykseen tai olivat tarpeellisia talouden ja valtion-talouden suojautumiskeinoja. Mutta täytyy myöntää, että aika paljonhan niistä silloinen oppositio eli nykyiset vastuunkantajat partaa päris-tivät, jos näin sallitaan sanoa.

Kristillinen liitto antaa tunnustusta siitä, että taloutemme kasvu on hyvä, korot ovat alhaalla ja inflaatio matalalla. On ilo lukea tällaista pääministerin puheesta ja myös talouden tunnusluvuista. Mutta emme todellakaan voi antaa tunnustusta siitä, että taloudellisen hyvän jakautuminen ihmisten kesken ja alueitten kesken olisi kunnossa. Se, mitä pääministeri riveillä ja rivien välissä toteaa, on harvinaisen totta. Markkina-voimat ovat silttenkin liian vahvoja poliittisille voimille tänään.

Arvoisa rouva puhemies! Ei ole huono asia, että kotikaupungissani Vantaalla — ed. Dromberg myös vantaalaisena voi nämä luvut varmen-

taa — työttömyys on laskenut alle 14 prosentin. (Ed. Kautto: 12:een!) — Oliko jo 12? Ed. Kautto:kin korjaili. Niin paljon on mennyt viikossa. Se oli viikko sitten vielä muistaakseni 13. — Se on hyvä tulos nyky-Suomessa, ja kuitenkin prosentti on vieläkin aivan liian korkea. Mutta surra pitää sitä, että monilla alueilla työttömyysprosentti lähentelee 30:tä, ehkä joillakin jopa yläkautta.

Tämä jos mikä on alueellista epätasapainoa, ja vaikka itsellä menee varsin hyvin ja voisi sanoa ”hyvä Vantaa, hyvä Uusimaa”, ei tietenkään tunnuttu hyvältä, että toisilla menee huonosti. Ei tule mitään siitäkään, että kaikki muuttaisivat Vantaalle, niin hyvä paikka kuin se onkin. Sen infrastruktuurin rakentamisesta ei kukaan selviäisi. Sitä paitsi tiedämme ja muistamme koko ajan, että työttömyydestä aiheutuvat kulut koi-tuvat joka hetki myös työssäkäyvien maksettavaksi.

Siksi odotamme kärsimättöminä, milloin otetaan käyttöön ideamme kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamisesta. Odotamme, milloin mahdollistetaan se, että työnantaja voi työllistää kuluttavien ja harmittavien maksujen asemesta. Odotamme, milloin muutetaan työnantajien sivukulujen määräytymistä siten, että kulut kohdistetaan, niin kuin hienosti sanotaan, globaaleille markkinoille, niille alueille ja tuotantosektoreille, jotka nyt jauhavat voittoa meille, ja milloin kustannuksia kevennetään niillä, niin kuin hienosti sanotaan, paikallisilla markkinoilla, joiden tulee luoda uusia työpaikkoja varsinkin työvoimavaltaisille palvelualueille.

Poliittisia voimia vahvemmat näyttävät olevan markkinavoimat. Näinhän ei olisi ainakaan tähän mittaani, jos poliittiset päättäjät eivät olisi laskeneet kaikkia länkiä irti. Jos pääomalla olisi edelleen ainakin jonkinlainen velvollisuus tuntea tekijänsä eli kotimaansa, ei tilanne olisi aivan nykyisen kaltainen. Jos spekulatiivisista valuutan ostoista ja myynneistä maksettaisiin edes pienikin, edes vertauskuvallinen, veroluonteinen maksu, ei valtion kukkaro olisi aivan niin tyhjä kuin se nyt on ollut ja moni spekulatioki olisi jätetty tekemättä.

Markkinavoimat voidaan kesyttää myös silloin, jos ihmisten, meidän kansalaisten, moraali, eettinen vastuu, on korkea. Tänäpä on puhuttu työreformista. Viljeltävän maan oikeudenmukainen jakautuminen historiassa ja miksei tänäkin päivänä ja työn oikeudenmukainen jakautuminen tämän hetken Suomessa eivät ole poliittisten päätösten ulkopuolella. Jos annetaan periksi

markkinavoimille, ei mitään ole tehtävissä. Jos kansalaisten ja vallankäyttäjien moraali, eettinen vastuu, lähtee jokaisen oman edun äärimmäisestä ajamisesta, ei ole tehtävissä kovin paljon. Tarvitsemme työreformin ohella moraalista reformia.

Jos kansalainen ja poliittinen päättävä ottaa ohjeekseen oikeudenmukaisuuden, voidaan ainakin ääri-ilmiöitä karsia. Aina on epäkohtia ja aina jää virheitä, mutta peruslinja voi olla jokseenkin oikea ja rakentava.

Arvoisa rouva puhemies! Vielä lyhyesti neuvottelutarjouksista. Pääministeri on ilmoittanut halukkuutensa neuvotella opposition kanssa Emu-ratkaisusta. Näitä neuvotteluja kannattamme, jos niissä ollaan valmiita kotimaisten reuna-ehtojen lisäksi miettimään sitä, onko Suomen viisasta ryynnätä ensimmäisten joukossa euroon. Yhdyn edellisen pääministerin arvioon — hän käytti erittäin ansiokkaan puheenvuoron — siitä että nykyisellä työttömyyden ja aluepolitiikan tasolla ei Suomella todellakaan ole mitään asiaa Emun kolmanteen vaiheeseen.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Pääministeri Paavo Lipponen antoi täällä omalaatuisella tavalla väärän kuvan siitä, että vain keskustapuolue on huolissaan pohjoisen ja itäisen Suomen vaikeutuneesta tilanteesta ja sieltä alkaneesta poismuutosta. Pääministeri hyökkäsi keskustaa vastaan ja sivuutti kokonaan sen, että myös vasemmistolitossa, erityisesti kenttäväkemme joukossa, tunnetaan syvää huolta tästä hyvin valitettavasta kehityksestä, joka on tosiasia. SKDL on aina ollut vahvan aluepolitiikan puolue, ja sitä on myös vasemmistoliitto SKDL:n toiminnan jatkajana. Meidän tavoitteenamme on ollut ja on se, että koko maa kehittyä tasasuhteisesti. Mutta nyt väestötilastot kertovat, että muuttoliike on kiihtynyt parin viime vuoden aikana.

Vuosina 91 ja 92 Uudenmaan osuus Suomen väestönkasvusta oli noin puolet. Sen jälkeen osuus kasvoi noin kolmeen neljäsosaan. Vuonna 1995 jo 95 prosenttia maan väestönkasvusta tuli Uudellemaalle. Viime vuonna Uudenmaan väestönkasvu oli suurempi kuin koko maan väestönkasvu. Se kertoo, että muu Suomi menettää nyt väestöään Uudellemaalle. Tällainen kehitys ei ole onneksi muuttotappioalueille eikä Uudellemaalle, missä joudutaan kasvavien ongelmien eteen myös taloudellisesti ainakin aikanaan, kun joudutaan rakentamaan lisää kouluja, päiväkoiteja ja muuta, mitä muutto näille alueille edellyttää. Täällä on minusta jo nytkin riittävästi so-

siaalisia ongelmia, ei niitä muuttoliikkeellä enää pidä tietoen lisätä.

Kysymys ei ole siitä, että jos joku haluaa muuttaa, se pitää estää. Kysymys on siitä, että pitää luoda elämisen edellytykset kaikkialla maassa ja tunnustaa ihmisten oikeus kotiseutuun. Muuttoliike kattaa nyt hyvin laajasti Suomea. Jos maa jaetaan 19 alueeseen, kuten hallituksen äskettäisen selonteon liitteessä tehtiin, käy selville, että viime vuonna vain 5 alueen väestö kasvoi. 11 alueen väestö sen sijaan supistui, ja 2 alueella väestömäärä pysyi ennallaan. Muuttotappioalue Suomen kartalla on nyt hyvin laaja.

Muuttoliikettä aiheuttaa työttömyys. Jos aikoo muuttoliikkeeseen jotakin stoppia laittaa, täytyy tehostaa työllistäviä toimia. Minä puutun vain yhteen hallituksen käsissä ihan suoraan olevaan työllistämiskeinoon eli valtion omiin suoriin työllistämistoimiin ja tarkastelen niitä. Niillä ei tilannetta ratkaista, mutta ne ovat kuitenkin selvä mittari siitä, mikä on todellinen poliittinen tahto vaikuttaa työllisyystilanteeseen.

On syntynyt sellainen käsitys, että Lipposen hallitus tekee valtion työllistävien toimien osalta enemmän kuin koskaan ennen on tehty, kun hallitusohjelmaan laitettiin hyvä tavoite puolittaa työttömyys. Käsitys ei kuitenkaan ole oikea. Valtion erityistoimin työllistettyjen määrä oli tosiasiassa korkeimmillaan vuonna 1994, jolloin suurimmillaan työllistettiin 74 751 työntekijää. Tämän vuoden tammikuussa näillä toimilla työllistettiin enää 62 500 työntekijää eli työllistettävien määrä oli pudonnut 12 000 verrattuna vuoteen 94. Siis valtion erityistoimien seurauksena työllistettävien ihmisten määrä oli pudonnut 12 000:lla kolmessa vuodessa. Kun samaan aikaan valtion säästötoimet ja julkisen sektorin työntekijävähennykset purevat pahimmin juuri kehitysalueita, joilta muutto nyt on käynnistynyt, on sitten vielä yksi lisä tämä valtion omien toimien vähentyminen ja vaikuttaa siihen, että muuttoa on.

Myös hallituksen hyväksymät menokehykset tulevien vuosien budjetin laadinnan perusteeksi osoittavat, että valtio koettaa vetäytyä omasta työllistämisvastuustaan ja sysää vastuuta pelkästään yritysten eli ns. markkinavoimien varaan työttömyyskysymyksessä. Minä pidän tätä näkemystä suurena erehdyksenä enkä usko, että se tuottaa hyvän lopputuloksen. Osassa maata tilanne paranee, osassa pysyy pahana.

Tänä vuonna työministeriöllä on käytössään rahaa budjetin mukaan kaikkiaan 15,2 miljardia markkaa, mistä se alkaa aleta, jos näitä kehyksiä

noudatetaan, jotka hallitus on hyväksynyt. Vuosiksi 1998—2001 päätettyjen menokehysten mukaan rahaa on työministeriön käytössä ensi vuonna 1,7 miljardia markkaa vähemmän kuin tänä vuonna ja vuonna 1999 jälleen siitäkin vielä miljardi vähemmän. Menokehyksistä todellakin huokuu usko siihen, että markkinat hoitavat työttömyyden, ja tätä en usko. Osassa maata, niin kuin sanottu, näin käy, osassa taas ei.

Valtion työllistävien toimien löysäminen on johtamassa myös ristiriitaa työllisyyslain aluepykälän kanssa. Työllisyyslain 19 §:ssä sanotaan hyvin selvästi: ”Valtion, kuntien ja yritysten yhteisin talous- ja työllisyyspoliittisin toimin huolehditaan alueellisesti tasapainoisesta työllisyydestä niin, ettei minkään työssäkäyntialueen työttömyys olennaisesti ylitä maan keskimääräistä tasoa.” Tämä oli työllisyyslain 19 §, ja lain, joka on voimassa, luulisi sen todella velvoittavan.

Mutta nyt ollaan kaukana tästä työllisyyslain lähtökohdasta ja siitä yhä kauemmaksi etäännyttään. Esimerkiksi viimeisimmän työllisyystilaston mukaan koko maassa työttömiä oli 17,3 prosenttia, mutta Lapissa jo 24,6 prosenttia. Tämä on viimeisin työministeriön tilasto maaliskuulta ja annettu ulos 15.4. eli huhtikuun puolessavälissä. Eräissä Lapin kunnissa työttömyys oli selvästi Lapin keskimäärääkin korkeampi: Sallassa 35,9 prosenttia, Enontekiöllä 34,5 prosenttia, Sodankylässä 29 prosenttia.

Kun katsoo työllistettyjen määriä, niin Lapissa työhallinnon toimenpiteiden piirissä oli maaliskuun lopussa 8 800 henkilöä, joka oli 200 vähemmän kuin vuotta aiemmin samana ajankohdana. Siis Lapissakin, vaikka suurtyöttömyys jatkuu, valtion toimenpitein työllistettyjen määrä putoaa. Pidän tätä virheellisenä kehityssuuntana.

Minusta täällä on ryhdyttävä nyt ottamaan tarkasti käsittelyyn se, mihin työllisyyslain 19 § velvoittaa, jossa sanotaan, millään alueella työttömyys ei saa olennaisesti ylittää maan keskimääräistä tasoa. Ei kai se niin voi olla, että laki on kirjoitettu, mutta sitä ei noudateta. Jokainen tietää sen menettelyn, miten täällä asioita selvitetään tältä osin, noudatetaanko voimassa olevaa lakia vai ei. Minun ehdotukseni on se, että Lipposen hallitus lähtiessään edelleenkin siitä, niin kuin kaikki sanovat hallituksessa, että työllisyys puolitetaan, tähtää siihen koko maassa ja laatii työllistävän lisäbudjetin, jossa kohdealueina ovat juuri vaikeimmat työttömyysalueet tässä maassa.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin valitettavaa, että täällä koko ajan käydään keskustelua pohjoisen ja etelän, nimenomaan Helsingin seudun, välillä. Ed. Tennilä sanoi, että ihmisiä ei saa sitoa johonkin paikkaan, vaan liikkuvuus tulee sallia, että ihmiset voivat kulkea sinne, missä katsovat tulevana toimeen, ja että heillä on oikeus kotiseutuun.

Täällä etelässä on varmaan tänä päivänäkin hyvin paljon 70-luvulla muuttaneita ihmisiä. He tuntevat nykyisin tämän alueen kotiseudukseen. Toisin sanoen jos työ kuljettaa ihmisiä ja he tuntevat alueen kotiseudukseen, niin minun mielestäni niillä ihmisillä on täysi oikeus myös valita se paikka, missä he asuvat. Kun ajatellaan tänä päivänä, jos elpyminen tapahtuu nimenomaan näilläkin alueilla, pääkaupunkiseudulla ja etelässä, niin se tuottaa myös hyvin voimakkaasti työpaikkoja ja toimintoja Lappiin. Kun ajatellaan sitä turismin lisäystä, mikä tänä keväänäkin sinne on ollut, niin kyllä se on ollut nimenomaan myös tältä osalta Lapin hyötyä.

Tietenkin huoli siitä työllisyydestä on koko valtakunnan huoli, mutta ei työtä pelkästään synny valtiovallan toimenpitein. Siinä tarvitaan alueiden yhteistyötä, ja siinä mielessä erittäin hyvä on, että työvoima- ja elinkeinokeskukset on perustettu, jotta tämä putkimainen toiminto saadaan laajemmaksi, kokonaisvaltaiseksi niin, että sen alueen erityisominaisuudet saadaan käyttöön ja nimenomaan pystytään pk-yritystoimintaa, oma-aloitteisuutta alueella lisäämään ja sitä kautta saamaan se nousu Suomessa aikaan ja se jatko, mille juuri tämä hallitus on luonut pohjan.

Ed. Hysäälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tennilä puuttui puheessaan ansiokkaasti juuri tähän eriarvoisuuteen, mikä kohtaa Lappia ja muuta Suomea monellakin lailla.

Haluan todeta, että valtionosuusuudistusten ja -leikkausten yhteisvaikutus vaihtelee suuresti kuntien välillä. Esimerkiksi Tampereen kaupungissa tämä lovi leikkaa jokaisen kaupungin työntekijän palkasta 8 000 markkaa vuodessa, mutta Kemijärvellä vastaava lovi vie 40 000 markkaa jokaiselta työntekijältä vuodessa. Eli eriarvoistuminen paitsi työllisyysnäkökohdassa myös valtionosuusuudistusten ja -leikkausten näkökulmasta on totta Pohjois-Suomen ja Etelä-Suomen eri kuntien välillä. Tämä on mielestäni hyvin kohtuutonta, ja ed. Tennilä puuttui aivan oleelliseen kysymykseen tässä asiassa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Drombergin puheenvuoron johdosta totean, että minusta on todella tärkeätä turvata ihmisille oikeus kotiseutuun ja oikeus valita kotiseutu. Se voi olla Helsinki. Se voi olla Espoo. Mutta sen pitää voida olla myös vaikkapa Enontekiö tai Salla, jos ihminen niin haluaa. Ja että se näin voi olla, pitää olla mahdollisuus tehdä työtä, koska muuhun minä en usko. Jos työ puuttuu, niin valinnan oikeutta ei ole. Sen vuoksi tarvitaan valtion viimekätistä vastuuta siitä, että työtä on tarjolla koko maassa ja sitä koetetaan luoda.

Minä pidän myös kansantaloudellisesti suostaan järjestöinä päästä liikkeelle toinen suuri muuttoliike. Yhtäälle jää tyhjiä asuntoja, tyhjiä kouluja ja toisaalla joudutaan rakentamaan lisää. Me hukkaamme kansantalouden voimavaroja, jos tällainen muutto päästetään valloilleen. Se muutto on nyt alkamassa ja siitä voi tulla yhtä paha kuin 60-luvun muutosta, jos ei nopeita toimia tule.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattien ottaessa hallitusvastuun kaksi vuotta sitten Suomi oli murrosvaiheessa. Tilanne oli vaikea, mutta ei toivoton. Viennin varassa teollisuustuotanto oli jo pari vuotta ollut kasvussa. Suuryrtyttömyys oli aiheuttanut vaikeasti korjattavia vahinkoja, mutta suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenne kesti. Porvarillisten puolueiden moittimat hyvinvointivaltion suojarakenteet ovat estäneet tulerojen repeämisen ja yhteiskuntarauhan järkkymisen. Nuorten usko koulutukseen on säilynyt työttömyydestä huolimatta. Kansalaisten ja yritysten usko tulevaisuuteen on kiistatta vahvistumassa.

Pääministeri Paavo Lipposen johtama hallitus ottikin valtiontalouden tasapainottamisen ensimmäiseksi tehtäväkseen. Laadittiin tasapainoinen, mutta ankara ohjelma, jolla valtion menoja säästettiin noin 20 miljardia markkaa. Valtion säästöpakettia tuettiin kaksivuotisella maltillisella tuloatkaistuksella.

Talouspolitiikan tulokset näkyivät heti. Suomen korkotaso alkoi laskea, ja inflaatio pidettiin kurissa. Huolimatta Euroopan taantumasta vuosien 95 ja 96 aikana työttömyys väheni Suomessa yhtenä harvoista EU-maista. Valtiontalouden syöksykierteestä on päästy itseään vahvistavaan nousuun. Valtion velkaantumismuutos hidastuu jopa odotettua paremmin. Odotettavissa ei ole enää suuria uusien menojen leikkauksia.

Päinvastoin verotuksen taakkaa voidaan keventää vakaustavoitteesta tinkimättä.

Arvoisa puhemies! Keskustan välikysymyksen viitoittama politiikka johtaisi jälleen Suomen talouden syöksyyn. Heittäisimme hukkaan kaikki saavutukset, joista olemme jo hinnan maksaneet. Vastuuton politiikka valtiontalouden ja kansantalouden johdossa poistaisi Suomen myös siitä joukosta, jolla on mahdollisuus päättää osallistumisestaan Euroopan unionin talous- ja rahaliittoon. Tämän asian merkitystä ei tietenkään pidä suurennella yli mittojensa. Julkisen talouden tasapaino sekä vakaa hinta- ja korkotaso olisivat tavoittelemisen arvoisia ilman Emu-hankettakin. Kuitenkin on ymmärrettävä, että Suomen irrottautuminen Emun vakaustavoitteista kesken nousukautta olisi omiaan herättämään kummastusta maailmalla. Suomen markka olisi varsin pian taas tilanteessa, jossa keskuspankin olisi puolustettava sitä huippukoroilla ja hallituksen uusilla paniikinomaisilla valtion menojen leikkauspäätöksillä.

Arvoisa puhemies! Keskusta jatkaisi maamme kurjistamispolitiikkaa, vaikka se nyt kätkeekin tavoitteensa välikysymykseen alueellisen kehityksen eriytymisestä. Alueiden taloudellisen kehityksen eritahtisuus on ollut epäilemättä käynnistämässä muuttoliikettä kasvukuntiin. Vaikka työttömyys vaivaa myös kaupunkeja, niissä on sentään jotakin toivoa työpaikan saannista. Muuttoliikkeen käynnistymistä on silti turha laittaa poliittisen päätöksenteon syyksi. Ainaakaan nykyisen hallituksen on turha ottaa siitä vastuuta itselleen. Muuttoliike kiihtyi eniten vuosina 1993 ja 1994, jolloin vallassa oli keskustan vetämä hallitus.

Keskustan politiikka saattaisi toteutuessaan johtaa alueellisten kehityserojen tasaantumiseen lyhyellä tai hyvin lyhyellä tähtäyksellä. Tapa, jolla siihen päästäisiin, on tunnettu edellisen hallituksen ajalta. Ohjelmastaan keskusta piti vain yhden lupauksen. Se lupasi kaventaa alueellisia työttömyyseroja. Erot kapenivat, kun työttömyys nousi Etelä-Suomessa moninkertaisesti. Ei Pohjois- ja Itä-Suomi siitä silloinkaan mitään hyötynyt, päinvastoin. Keskustan ehdottama vastuuton politiikka johtaisi maan kaikkien osien köyhtymiseen. Kansalaisia tuskin lohduttaisi se, että jokin osa maasta saataisiin ajettua alas kasvu-uralta.

Välikysymyksellään keskusta lietsookin vanhakantaiseen malliin maatalousväestöä. Keskustan välikysymyksen perustelut osoittavat, ettei se vielääkään osaa kantaa huolta kuin yhden väestö-

ryhmän eduista. Kysymyksen tekstistä suuri osa on omistettu maataloudelle, jonka merkitys maamme taloudelle ja työllisyydelle on marginaalinen. Esimerkiksi maamme elintarviketeollisuus on voinut selvittää EU-jäsenyyden aiheuttamista haasteista eivätkä alkutuotannon vaikeudet ole heijastuneet siihen.

Viileästi ja puolueettomasti arvioiden maatalouden tukiin tehdyt säästöt ovat varsin kohtuullisia myös maataloustuottajien kannalta. Maatalousyrittäjien eläke- ja lomajärjestelyt ovat edelleen muita yrittäjiä tuntuvasti paremmat. Maatalouden kansalliseen EU-tukipakettiin tehdyt säästöt ovat pienemmät kuin muiden elinkeinotukien säästöt.

Välikysymyksessä viitataan epäselvästi mahdollisen Emu-jäsenyyden edellyttävän uutta, entistä suurempaa tukipakettia maataloudelle. Mitään asiallista perustelua tälle on vaikea löytää. Mikäli Suomi osallistuu toteutumassa olevaan Talous- ja rahaliittoon, vaihtelevat sen vaikutukset eri toimialojen välillä. Maatalous ei kuitenkaan missään tapauksessa ole erityisasemassa. Rahaliiton myötä tiivistyvät sisämarkkinat lisäävät kilpailua kaikilla toimialoilla.

On perusteltua sanoa, että maaseudulla vahvan keskustan ja maataloustuottajien oman etujärjestön pelottelukampanja on tehnyt enemmän vahinkoa kuin varsinaiset säästöpäätökset. Pelon ja maailmanlopun tunnelman lietsominen on omiaan torjumaan monen nuoren maatalousyrittäjän halua jatkaa tilanpitoa ja löytää ratkaisuja ongelmiinsa. Todellisuudessa maatalouden mahdollisuudet ovat EU-Suomessa ja markkinataloudessa paljon paremmat kuin kauhukuvissa annetaan ymmärtää. Tästä osoituksena on vaikkapa nousussa oleva maatalouskonekauppa.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksellään kepu pyrkii usuttamaan myös kunnat ja valtion keskinäiseen kiistaan. Kuntien talouteen ja kuntajoutuksen uudistamiseen on kuitenkin suhtauduttava vakavasti. Keskustalta puuttuu rohkeutta tunnustaa tosiasioita. Kuntatalous on ongelmisissa, mutta ongelmien ratkaisemiseen ei keskustalla ole halukkuutta eikä kykyä. Keskustan piirissä ei ole mennyt perille viesti siitä, että kuntien olisi aika ottaa vastuuta asukkaidensa palveluiden tuottamisesta.

Kepulauskunnassa on tähän saakka voitu isua valtion kukkarolla eikä ole tarvinnut juuri miettiä toimintojen taloudellisuutta tai lisäresurssien hakemista omin keinoin, yhteistyötä tai verkottumista. Valtionosuusriitelyn ja verorahojen hallintoyksiköltä toiselle siirtelyn sijasta on

kuntien aseman parantamiseksi tehtävä rakenteellisia uudistuksia. On pohdittava kuntajaoituksen uudistamista hallinnon ja palveluiden järjestämiseksi. On laajennettava kiinteistöverotuksen pohjaa maa- ja metsätalousmaahan vaikeuksissa olevien maalaiskuntien tulonsaannin turvaamiseksi ja ennen kaikkea ylläpidettävä vakaata ja nopeaa talouskasvua. Työllisyyden parantamisessa ja yritysten ja kotitalouksien tulojen kasvaessa nousevat myös kuntien tulot ilman veronkorotuksia.

Arvoisa puhemies! Vanhahtavaa keskustan esittämässä välikysymyksessä on myös holhousajattelu, jonka mukaan valtion tulisi päättää ihmisten tai yritysten puolesta, mihin nämä sijoituvat. Paluu säätelyyn ja tukiaistalouteen ei ole tästä maailmasta. Tämän päivän valistuneet suomalaiset tekevät ratkaisujansa ihan omista lähtökohdistaan käsin, eivät käskytyksestä.

Sitä ei ole syytä kyseenalaistaa, etteikö muutoliikkeen syiden selvittäminen ja arvioiminen olisi tarpeellista. Vielä tarpeellisempaa on kuitenkin pohtia sen seurauksia ja oikeaa tapaa reagoida siihen. Puhumisen muuttovoittokuntien ruuhkautumisesta voi jättää omaan arvoonsa maassa, jossa kaupunkien yhdyskuntarakenne on muuhun Eurooppaan verrattuna hajanainen ja harva. Kaupunkiemme asukastiheys on esimerkiksi Norjaan ja Ruotsiin verrattuna alle puolet. Suomalaisten taajamien väentiheys on keskimäärin 500—600 asukasta per maaneliökilometri, kun taas Ruotsissa ja Norjassa vastaava luku on 1 500—1 700 asukasta per maaneliökilometri.

Rakentaminen, liikenteen ja palveluiden järjestäminen tulisi huomattavasti edullisemmaksi järkevämällä yhdyskuntarakenteella. Nyt hajautuneisuudesta aiheutuu merkittäviä kustannuksia kunnallis- ja kansantaloudelle sekä asukkaille niin veroina, maksuina kuin taksoinakin. Samalla se on merkittävä uhka kaikille niille toimintoille ja palveluille, joita kunnat voivat nykyisellään tarjota.

Arvoisa puhemies! Keskustan välikysymys huokuu vanhakantaisuutta, paluuta menneeseen, jossa tukiaistalouden ja holhouksen haamut pyrkivät palaamaan elävien kirjoihin tilanteessa, jossa maailma on muuttunut ja muuttumassa kovaa vauhtia. Keskustan soisi politikoiden tässä ajassa ja kertovan ennen kaikkea kannattajakunnalleen, millaisessa maailmassa me nyt elämme ja millaisessa haluamme elää tulevaisuudessa. Älylliseen epärehellisyyteen verhoutuminen johtaa vain tilapäisiin voittoihin.

Ed. Ala - Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kauton puhetta kuunnellessa tuli mielikuva siitä, että siinä oli aika paljon ryhmäkanslian puheenkirjoittajan liturgiaa mukana. Ehkä oli hänen itsensä kirjoittama puhe, mutta paljon oli tällaista vanhakantaisista poliittisista liturgioita. Myöskin tällainen arkeologinen ote siinä tuntui olevan. Oli vähän niin kuin arkeologien vuosikokouksessa olisi ollut, kun mentiin vanhoja asioita kaivelemaan.

Kuitenkin, ed. Kautto, tilanne on se, että yhteiskunta niin meillä kuin muuallakin eriarvoistuu tässä kovassa ajan riennossa. Markkinavoimat toimivat siihen suuntaan. Se on tosiasia. Te ette tätä ongelmaa oikeastaan tunnustanut vaan asetuitte rohkeasti markkinavoimien, vahvemman, puolelle ja sivuutitte massatyöttömyyden, inhimilliset ongelmat ja alueelliset eriarvoistumisen ongelmat.

Arvoisa puhemies! Kyllä meillä on lähdeittävä siitä, että talouskasvu ei riitä. On tärkeää, että talous kasvaa. Me tarvitsemme nyt uudistuksia, sellaisia uudistuksia, millä voidaan parantaa työllisyyttä. (Ed. Kekkonen: Sanokaa yksi!) — Työreformi kokonaisuutena on juuri uudistus, jota me tarvitsemme. Se on laaja kokonaisuus. Tulen omassa puheenvuorossani ed. Kekkosellekin sitä valottamaan.

Nykyhallitus ei pysty uudistuksiin, joita välttämättä tarvittaisiin. Se on politiikassaan vanhakantainen. Se on sitoutunut liiaksi etujärjestöihin ja on liiaksi vanhassa kiinni eikä näe sitä yhteiskunnan rajua muutosta, joka tuo eriarvoisuutta meille. Mielestäni, ed. Kautto, kyllä teidän täytyy tämä ongelma tunnustaa ja asettua rohkeasti inhimillisen politiikan puolelle.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautto ei ole vaivautunut lukemaan, mitä keskusta välikysymyksessään kysyi. Hän totesi, että tämä on taas maatalouteen ja maatalousväestön lietsomiseen liittyvä välikysymys. Täällä kysytään viittä asiaa, joista yksi ainoa, viimeinen, on maatalouteen liittyvä ja oikeutetusti.

Ed. Kautto totesi myös, että meillä kaupunkeihin muutto ei ole ongelma. Kaupunkeihin muutto ei ole ongelma, jos kaupungit pystyvät terveellä tavalla ottamaan vastaan sinne muuttavan väestön, jos on työtä tarjolla ja peruspalvelut voidaan tarjota. Mutta Helsingin kaupunginjohdaja on todennut käydessään meidän ryhmäsämme, että näin voimakas muuttoliike koituu ongelmaksi. Ei pystytä vastaamaan niihin palve-

luhaasteisiin, mitä muuttoliike aiheuttaa. Se aiheuttaa myös kustannuspaineita sillä alueella, minne muutetaan, ja työtä ei tarjoudu kaikille, eli muutto on ongelma.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautolle hieman oikaisua, kun hän toi esille, että maatalous on EU-jäsenyyden muutoksissa pärjännyt hyvin, samoin kuin elintarviketalous. Molemmat ovat vielä suurten muutosten edessä. Jollakin tavalla elintarviketalous on pärjännyt tietyiltä osin, mutta viljelijäväestön tilanne on kyllä aivan toinen. Tällä hetkellä viljelijäperheen keskiansio on noin 7 000 markkaa kuukaudessa, 70 000—80 000 markkaa vuodessa. Siitä tänä vuonna tullaan leikkaamaan reilut 10 prosenttia, eli kukaan muun väestöryhmän ansiotasoa ei ole leikattu siinä määrin kuin viljelijäväestön.

Maa- ja metsätaloustieteen maisteri Vesa Kallio on tutkinut viljelijöiden näkemyksiä tällä hetkellä. Tutkimus osoittaa, että viljelijäväestö on varsin pettynyt tämänhetkiseen maatalouspolitiikkaan. Tutkimuksen mukaan ani harva viljelijä suunnittelee tilansa siirtämistä jatkajalle. Tutkimuksen mukaan puolet viljelijöistä on lopettanut tilansa kehittämisen ja investoinnit. Lähes joka kymmenes viljelijä aikoo varmasti lopettaa tuotannon. Tutkimus osoittaa, että ed. Kauton näkemys ei missään tapauksessa pidä paikkaansa.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kautto jälleen kerran väläytti kuntien pakkoliitoksia. Se näyttää olevan sosialidemokraattien laaja kanta, koska ryhmäpuheenvuorossa, kun aluepoliittista selontekoa käsiteltiin, sosialidemokraatit totesivat, että ”valtionneuvostolle säädetään oikeus muuttaa kuntajakoa merkittävän yleisen edun niin vaatiessa, vaikka kunta, jota muutos koskee, vastustaa muutosta”. Vahinko, että ministeri Backman lähti täältä juuri pois. Olisin kysynyt, mikä tämä yleinen etu on ja kuka sen mahdollisesti määrittää.

Edelleen silloin sosialidemokraatit vakuuttivat tähän liittyen: ”Kuntaliitokset voivat vahvistaa merkittävästi seutukuntien kokonaiskehitystä kokoamalla voimavaroja, selkeyttämällä hallintoa sekä järjestämällä palvelutuotantoa aiempaa tehokkaammin.” Ei kai missään sentään ole sellaista tutkimusta tehty, että pieni kunta ei voisi olla yhtä tehokas kuin suuri. Päinvastoin suurten kuntien palvelutuotannon tehokkuudessa, esi-

merkkinä Helsinki, on paljon toivomisen varaa. Sen sijaan pienet kunnat, Varsinais-Suomesta, sanoisin vaikka Merimasku, ovat toteuttaneet erittäin halvalla ja mallikelpoisesti peruspalvelutuotantonsa, eli kukaan pienuus voi olla myöskin vahvuus. Väitteet täällä, että se olisi päinvastoin, ovat aivan tuulesta temmattuja.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen arvostanut ed. Kauttoa pätevänä ja asioihin perehtyvänä parlamentaarikkona — hän varmasti sitä on — ja sen takia oli ikävä kuulla todella tällainen puheenvuoro, jossa oli vahva — voi käyttää kyllä sanaa — menneisyyden leima. Kun ajattelee tämän päivän tilannetta, miten vaikeassa tilanteessa Suomessa kuitenkin eletään, niin kuvittelisi, että myös päähallituspuolueen kansanedustajilla olisi tahtoa olla jotakin rakentamassa eikä repimässä. Kun tässä leimataan kokonaan maaseudun väestö poliittisesti eikä riittä poliittisuus, otetaan myös henkiset ja hengelliset arvot ja kaikki kulttuurikin — niin kuin tänä päivänä olemme täällä salissa kuulleet itse pääministerin suulla sen olevan jotakin vanhakantaista, ja tavallaan tiettyä ihmisryhmää ei tässä yhteiskunnassa enää tarvittaisikaan — niin siinä mielessä tuntuu todella ikävältä ed. Kauton puheenvuoro.

Toki maatalouspolitiikassa voi panna omaan arvoonsa, mitä ed. Kautto toi esille. Siinä ei ollut läheskään kaikissa viittauksissa edes perustietoja, mikä maatalouden tilanne on nyt, kun olemme Euroopan unionissa jne., mutta jos tämä on myös hyvin vahvasti sosialidemokraattisen puolueen kanta, mitä ed. Kautto toi esiin, tuntuu vaikealta rakentaa yhteistyötä ja kansallista konsensusta, että maata voitaisiin yhteistuumin eteenpäin viedä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kautto on ilman muuta eduskunnan maatalousvihamielisin kansanedustaja, uskallan näin sanoa. Kun te, ed. Kautto, olette ilmeisesti Vantaalta, niin mieleeni on joskus tullut, että te olette vain yhden kerran käynyt Vantaan ulkopuolella maaseudulla, kenties tänne luona Kärämäellä ja siellä on täytynyt tapahtua jotakin hyvin kauheata, koska teille tuollainen mahdollon päätös on maataloutta kohtaan tullut. Ettekö te tiedä, että karkeasti ottaen esimerkiksi suomalainen viljanviljelijä tänä päivänä saa 75 penniä viljakilosta? Tuotantopankokset siihen maksavat saman verran vähintään. Toisin sanoen maanviljelijä ei saa tuotan-

nostaan minkäänlaista tulosta. Ainoa tulos, minä hän sitten saa ja millä hän elää, mikä edellyttää valtavan suurta tilakokoa, on tämä tuki, joka on pakko maksaa. Kyllä ed. Kekkonenkin varmaan tietää, että jos saa saman, mitä siihen sat-saa, ei siinä kovin leveätä leipää silloin haukata.

Mutta olen aivan varma, että ed. Kautto ei esimerkiksi tällaisista asioista tiedä eikä ole halunnut sellaisia ottaa ollenkaan selvilekään. Kun eräänä päivänä tällaiset tukiaiset sitten menevät pois, niin millä tavalla maanviljelijä voi elää? Maatalouden tulevaisuus on tänä päivänä hyvin hataralla pohjalla. Minä katson, että on hirveän loukkaavaa, että vaikka leikkipäissä puhutaan tällaisia asioita kuin te, ed. Kautto, täällä esitätte.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kauton puheenvuoro tosiaan oli täynnä uskomattomia totuudenvastaisia väitteitä. Puuttuisin kuntaosuuteen.

Hän totesi, että kuntien ei ole edes tarvinnut verkostoitua. Eikö hän tiedä, että esimerkiksi kansanterveystyön kuntainliittoja on jo vuosikymmeniä ollut ja tänä päivänä sekä menneinä vuosina kunnat ovat perustaneet kuntayhtymiä? Itse olen viiden kunnan seutukunnasta, jossa muun muassa elinkeinotoimi hoidetaan kuntayhtymän kautta. Kyllä verkostoituminen on nykypäivää, ja uskon, että tämän avulla voidaan kuntien pakkoliitokset estääkin: järkevällä kuntien yhteistoiminnalla. Kuitenkin päätöksenteko säilyy nykyisellä rakenteella lähellä kuntalaisia. Eri asia on, jos jotkin kunnat haluavat vapaaehtoisesti mennä pitemmälle ja liittyä yhteen.

Maatalouden osalta täällä on jo kommentoitu. Puhe oli täynnä uskomattomia väitteitä. Totuushan on, että EU:n aikana, vuonna 95, nettotulot vähenivät 10 prosenttia. Tämä on Taloudellisen tutkimuslaitoksen luku, viime vuonna 4—5 prosenttia. Jatkajia ei tahdo löytyä. Etelä-Pohjanmaalla on 12 000 tilaa ja 50:tä sukupolvenvaihdosta ennakoidaan tälle vuodelle, kun normaali vauhti on ollut 400. Se on pudonnut kymmenenteen osaan. Tämä johtuu tietysti tästä heikosta taloudellisesta tilanteesta ja psykologisista iskuista, mitä tämäntapaisissa puheenvuoroissa on tähän elinkeinoon kohdistettu.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se menneisyyden leima, mikä puheestani tuli ilmeisesti keskustalaisille edustajille mieleen, oli juuri kuvaus keskustan harjoittamas-

ta politiikasta. Oli erittäin hyvä huomata, että menneeltä se kuullosti teidän omissakin korvisanne.

Mitä tulee etujärjestöpolitiikkaan, niin kauan kuin jokin puolue on täysin MTK:n länget kaulassa, lienee turha arvioida sitä, mikä on muiden tilanne.

Mitä tulee maatalouteen, näen, että sitä ei tule kohdella sen kummemmin kuin muitakaan, vaan se on otettava mukaan samassa suhteessa kuin joudutaan muillakin elinkeinolohkoilla muutoksia tekemään. Ei vain yhtä voi käsitellä jotenkin hellin käsin. Me emme todellakaan elä tämän päivän Suomessa missään herrankukkarossa, vaan meidän on elettävä sen mukaisesti, mitä kansainväliset suhdanteet vaikuttavat oman maamme mahdollisuuksiin.

Mitä tulee siihen, kun väitätte, että sanoin pakkoliitoksia kannattavani, en käyttänyt tätä ilmaisua, mutta totesin, että tarvitaan todella lisää yhteistyötä, lisää verkottumista. Esimerkkinä ei voida pitää jotain sairaalakuntainliittoa tai terveyskeskuskuntainliittoa. Tiedän erittäin hyvin, että sellaisia on ollut olemassa pitkän aikaa, koska olen myös semmoisessa itse johtotehtävissä, vaan tarkoitan sitä, että on löydettävä uusia tapoja. Minusta on erittäin ilahduttavaa, jos siinä voidaan kunnissa lähteä liikkeelle. Se on varmasti tekijä, millä päästään taloudellisesti järkevämpään kunnallispolitiikkaan.

Ed. Vehviläinen: Hyvä puhemies! Myös minä totean, että on mennyt pitkä aika siitä, kun olen kuullut yhtä maaseutuvihamielisen puheenvuoron kuin edellä ed. Kauton suusta kuulin. Erityisen surullinen olen sen vuoksi, että kun ed. Puisto käytti sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoron — olen kirjoittanut sen muistiin — niin jos olen saanut oikein kirjattua, hän sanoi: ”Sosialidemokraatit takaavat myös haja-asutusalueille elämisen mahdollisuudet.” Nyt minun mielestäni kyllä ed. Kautto omalla puheenvuorollaan nulliteerasi täysin tämän sosialidemokraattien ryhmäpuhujan puheenvuoron, eli kysyä voi, mikä todellakin on SDP:n linja, mitä he haluavat.

Hyvä puhemies! ”Miten Hallitus aikoo huolehtia niiden väestöryhmien asemasta, joiden hyvinvointi on -- selkeästi heikentynyt, onko tarkoitus jotenkin erityisesti puuttua nuorten kasvaviin toimeentulo-ongelmiin, ja onko sosiaalipolitiikan tavoitteisto muuttunut niin, että hyvinvointierojen kasvattamista pidetään joko välttämättömänä pahana tai peräti välttämättö-

myytenä?" Vaikka lainaamani kirjallisen kysymyksen sisältö kuulostaa äkkiseltään kuin osalta keskustan esittämää välikysymystä, teksti ei suinkaan kuulu kenellekään keskustan kansanedustajalle, vaan edellisen sisältöisen kysymyksen valtioneuvostolle esitti maaliskuussa päähallituspuolue sosialidemokraattien kansanedustaja Pia Viitanen. Kysymyksensä perusteluissa ed. Viitanen viittasi Sosiaaliturvan Keskusliiton teettämään tuoreimpaan sosiaalibarometriin. Ed. Viitanen kirjallinen kysymys osoittaa, että myös hallituspuolueiden sisällä on kykyä nähdä hallituksen sosiaalisesti ja alueellisesti eriarvoistavan politiikan jäljet.

Myös toissapäivänä julkisuuteen tullut SDP:n kenttävälle suunnattu kysely osoittaa, ettei pääministeri, puheenjohtaja Lipponen tiedä, mitä hänen puolueväkensä nykyhallituksen politiikasta ajattelee. Tämän kyselyn mukaanhan peräti 49 prosenttia vastanneista katsoi, että kokoomus on onnistunut viemään tavoitteitaan hallituksessa SDP:tä paremmin läpi.

Pääministeri Lipposen hallitus on nyt puolimatkan krouvissa. Hallituksen onnistumista tai epäonnistumista tehtävässään tuleekin arvioida erityisesti sen itsensä asettamien tavoitteiden valossa. Näen, että hallitus on onnistunut parhaiten valtiontalouden säästöissään. Se on vienyt läpi järkähtämättömästi tässä salissa yli 20 miljardin markan säästöt. Mutta en voi hyväksyä sitä, mihin hallitus on säästönsä kohdistanut. Hallituksen säästölinja on ollut kestävä. Säästöleikkurissa kylmä kyyti on kohdistunut muun muassa kuntien valtionosuuksiin, heikoimmassa asemassa olevien ihmisten perusturvaan, opiskelijoihin, lapsiperheisiin, haja-asutusalueiden tietöön, maaseutuväestöön. Hallitus ei mitenkään voi väittää, että sen säästölinja olisi ollut alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukainen.

Hallitus asetti tärkeimmäksi tavoitteekseen työttömyyden puolittamisen. Jo pitkään on ollut nähtävissä, että tavoite on karannut pahoin käsistä. Yhdessä väärin kohdistettujen säästöjen kanssa hallituksen keinot työttömyyden nujertamiseksi ovat jääneet varsin laihoiksi. Myös hallitus itse on sen tiedostanut ja näköjään osittain alistunutkin siihen, ettei työttömyys hallituksen konstein merkittävästi vähene. Muun muassa työministeri Liisa Jaakonsaari on myöntänyt, ettei työttömyys puolitu vaalikauden aikana koko maassa, korkeintaan Uudenmaan, Turun ja Vaasan työvoimapiireissä.

Kuten tiedämme, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa työttömyys ei ole lähtenyt lainkaan las-

kuun. Täällä jo aiemmin on käyty keskustelua työttömyyden alueellisista eroista, ja minä olen sitä mieltä, että on hyvä asia, että työttömyys alenee edes joissakin työvoimapiireissä. Mutta minun on vaikea perustella ja tukea esimerkiksi omassa maakunnassani sitä, miksi siellä työttömyys ei ole lähtenyt laskuun. Aika usein törmää kysymykseen, onko hallitukselle tärkeämpää, että eteläisessä ja läntisessä Suomessa työllisyys kohenee, kuin se, mitä sille tapahtuu Kainuussa tai Pohjois-Karjalassa.

Hyvä puhemies! Meitä itäsuomalaisia on pidetty jännityksessä vuoden päivät ns. Itä-Suomi-työryhmällä. Työryhmään sai työnsä valmiiksi jo pitkän aikaa sitten viime vuonna. Helmikuussa hallitus teki periaatepäätöksen Itä-Suomen erityisaseman tunnustamiseksi. Tuolloin hallitus samalla tyrmäsi työryhmän keskeisimmän esityksen: yritysten vapaan poisto-oikeuden Itä-Suomessa. Myös tänään pääministeri on viitanut itäisen Suomen kehnoon asemaan. Olisin kuitenkin odottanut, että tämä välikysymyskeskustelu olisi antanut pääministerille oivan tilaisuuden valottaa niitä konkreettisia toimia, joilla hallitus aikoo vahvistaa Itä-Suomen yritys- ja elinkeinoelämän perustaa. Myös päähallituspuolue SDP:n ryhmäpuhuja ed. Puisto kiinnitti huomiota Itä-Suomi-työryhmän työhön ja vakuutti sosialidemokraattisen ryhmän tukevan tämän työryhmän työn tuloksien toteutumista, eli odotukset ovat aika suuret.

Luulen, että muillakin kansanedustajilla kuin pääministeri Lipposen ylenkatsomilla ja nimittelimillä kepulaisilla räyhäpoliitikoilla ja mudankylväjillä alkaa olla vaikeuksia vakuuttaa kuu-kaudesta toiseen hallituksen hyvää tahtoa Itä-Suomen hyväksi. Hallituksen lämpimät puheet Itä-Suomen auttamiseksi riittävät. Nyt tarvitaan tekoja.

Näyttää siltä, että Lipposen hallitus on ajautunut yhä syvemmin keskittämisen, markkinavoi-
mien ja myös eurottumisen tielle. Hallituksen päätöksiä ohjaa suuruuden ekonomia, tehota-
lous ja eurooppalaisen kilpailukykyyn nimiin vannominen.

Entä mikä on ihmisen asema ja rooli tässä kujanjuoksussa? Ei voi olla oikea tavoite, että teollisuus ja yritykset voivat hyvin, mutta kansalaiset yhä huonommin. Tähän näkökulmaan on puuttunut ansiokkaasti muun muassa tutkija, filosofi Juha Siltala. Siltala sanoo: "Meillä kumartaan kansainvälisiä markkinavoimia, vaikka mieluummin pitäisi ottaa mallia Ranskasta ja Ruotsista. Siellä vaikuttaa edelleen ylpeä huma-

nismin perinne, jonka mukaan talous on ihmisiä varten eikä päinvastoin." Tämän näkökulman soisi myös Lipposen hallituksen tiedostavan.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Vehviläinen käsitteli sosialidemokraattisen puolueen kantoja ja ryhmäpuheenvuoroakin, niin ehkä saan hiukan tarkentaa, koska hän hiukan epätarkasti siteerasi eräitä asioita.

Meidän ryhmäpuheenvuorossamme, ed. Vehviläinen, sanottiin, että "Sosialidemokraatit takaavat myös haja-asutusalueiden ihmisten elinolot", aivan niin kuin te sanoittekin, ja jatkettiin: "Suomi tarvitsee maataloutta, ja ihmisille tarjotaan palvelut myös haja-asutusalueilla. Lipposen hallitus on huolehtinut maaseudun asuttuna pysymisestä myös Itä- ja Pohjois-Suomessa. Elinkeino toimintaa on monipuolistettu ja perinteisten elinkeinojen, kuten maatalouden, metsätalouden ja matkailun, lisäksi on uusien yritysten syntymistä tuettu." Näin me sanoimme ryhmäpuheenvuorossamme ja olemme tietysti sanonut takana.

Toinen siteeraus, jota en pysty aivan tarkasti nyt täsmentämään, koski ministeri Jaakonsaaren puheenvuoroa, jota ed. Vehviläinen lainasi työllisyydestä ja työllisyyden puolittamisesta. Se hienoa pelottava seikka, mikä ed. Vehviläisen puheenvuorosta jäi mieleen, oli se, että ikään kuin pitäisi olla katkera jossain osassa Suomea siitä, että jossakin toisessa osassa Suomea työllisyys paranee. Eihän se näin voi olla, vaan talouden logiikka kulkee tietenkin sillä tavalla, että jostakin lähdetään liikkeelle ja se jokin vetää loppuja peräänsä. Kaikkina aikoina veturi on ollut taajaan asuttu Etelä-Suomi, joka sitten on säteillyt hyvinvointia, sitä veturiuttansa, myös Pohjois-Suomea kohti.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Ensinnäkin hallituksen sanoista ja teoista maaseudun ja haja-asutusalueiden suhteen minulle näiden säästöpäätösten valossa muun muassa on tullut kyllä sellainen käsitys, että puheet ovat kauniimpia kuin hallituksen teot. Erityisen hämmästyntynyt todellakin olen ed. Kauton puheenvuoron jälkeen.

Mitä tulee ministeri Jaakonsaaren näkökulman lainaamiseen, minulla ei ole mukana lehtileikettä, mutta se oli sitaatti hänen haastattelustaan, jossa hän puhui työllisyyden alueellisesta kehityksestä. Minä sen paremmin kuin keskustakaan en missään tapauksessa halua, etteikö täl-

lä työllisyys paranisi. Me tiedämme aivan yhtä hyvin kuin ed. Kekkonen myös sen, että talouskasvu lähtee liikkeelle varmasti täällä etelässä enemmänkin. Mutta silti, kun vuosia on kulunut ja hallitus on vaihtunut ja uusi hallitus lähti työllisyyden ja yhteisvastaan nimessä liikkeelle, ei ole minusta yhtään ihme, että myös perinteisillä työttömyyden suuralueilla nimenomaan halutaan, että työttömyys lähtisi alaspäin. Sitä ei ole tapahtunut, ja sitä on vaikea perustella tuolla Pohjois-Karjalassa.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Tänään täällä käydyssä keskustelussa on taas kerran käynyt esille tyypillinen hallitus — oppositio-asetelma sillä tavoin, että kumpikin osapuoli on antanut ymmärtää, että ratkaisujen ainoat oikeat avaimet ovat jommankumman osapuolen hallussa. Ei todellisuus tietenkään tällainen ole. Ei ole vain yhtä ehdottoman oikeata, onnistuneisiin lopputuloksiin johtavaa talouspolitiikkaa, ei vain yhtä oikeata tapaa hoitaa työllisyyttä, ei vain yhtä oikeata sosiaalipoliittista mallia.

On kuitenkin niin, että kun hallitus lähti taapaleelleen ja teki hallitusohjelmansa, johon kaikki sateenkaarihallituksen puolueet sitoutuivat, pitää edetä johdonmukaisesti. Se ei ole tarkoittanut sitä, etteikö olisi tunnettu niitä samoja kipuja, samoja ongelmia kohdattu kuin oppositio tänään on täällä nostanut esille. Uskon kuitenkin vakaasti siihen, että hallituksen ohjelma, teot ja toimenpiteet ovat olleet pääpiirteissään oikean suuntaisia. Vaikka tunnemme kaikki suurta tuskaa siitä, että osalla meistä lapsuuden maisemat muuttuvat, tyhjentyvät, väki vanhenee, nuoret muuttavat pois, niin ei tästä voi syyttää nykyhallituksen politiikkaa, (Ed. Kemppainen: Ne ovat hallituksen valintoja!) ei yksin edellisenkään hallituksen politiikkaa.

Kysymys on osittain vääjäämättömästä kehityksestä, (Ed. Kemppainen: Eikö politiikalla ole merkitystä?) ikärakenteen dramaattisesta muuttumisesta tietyissä kunnissa, joita voi olla yhtä hyvin Varsinais-Suomessa kuin Lapissa, yhtä hyvin Vaasan läänissä kuin Pohjois-Karjalassa. Kysymys on elinkeinorakenteen muuttumisesta, kansainvälisestä kilpailusta, johon valitettavasti olemme joutuneet vastaamaan sillä, että omaa kustannustehokkuuttamme on parannettu ja lisätty. Kysymys on silloin muun muassa etäisyyksistä, jotka vaikuttavat sijoittumispäätöksiin, on kysymys kuljetuskustannuksista jne.

Tällöin kaikkialla maassa ei ole sellaisia luontaisia edellytyksiä elinkeinoelämän sijoittumisel-

le, jotka ilman muuta takaisivat tasapuolisen kehityksen. (Ed. Kemppainen: Poliitiikan pitää tasata!) Tällöin harjoitettavan aluepolitiikan tulee perustua sille, mitä luontaisia kehittämisedellytyksiä mikin alue tarjoaa, millä tavalla ne paikallisesti ja alueellisesti syntyvät. Varmasti hallitus aluepolitiikassaan ottaa huomioon sen, mihin on viisasta panostaa, missä syntyy lisäarvoa. Mutta vanha totuus siitä, että kannettu vesi ei kaivossa pysy, pätee varmasti tähänkin kokonaisuuteen.

Keskusta perää välikysymyksessään, aikooko hallitus toimia siten, että maan kaikki alueet kehittyvät tasapainoisesti. (Ed. Ala-Nissilä: Aikooko?) Suomalaista aluepolitiikkaa ja aluehallintoa on viime vuosina uudistettu. Tavoitteena on ollut nimenomaan alueiden ja maakuntien omatoimisuuden sekä omaehtoisuuden kannustaminen siten, ettei alueellinen kehittäminen ole vain valtion määrärahojen edunvalvontaa, vaan panostamista omiin voimavaroihin ja vahvuuksiin. Kysymys on vuorovaikutuksesta aluepolitiikassa.

Aluepolitiikassahan tapahtui edellisen hallituksen aikana merkittävä muutos vuoden 94 alusta, jolloin laki alueiden kehittämisestä tuli voimaan. Vastuu kuuluu sekä valtiolle että kunnille.

Toinen merkittävä muutos tapahtui, niin kuin hyvin tiedätte, 95 alusta, kun Suomesta tuli EU:n jäsen ja samalla Suomi tuli Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan piiriin. Alue- ja maatalouspolitiikan määrärahat ovat EU:n budjetista leijonanosa, yli 80 prosenttia, ja vuosien saatossa Suomessakin kysymys on miljardien markkojen rahavirroista. Toki on kysymys tietynlaisesta kierrättämisestä. Kuitenkin tämän askeleen keskeinen merkitys oli siinä, että Suomessa siirryttiin ohjelmalliseen aluepolitiikkaan.

Suomea voi pitää perustellusti laajan maaseudun maana ja samanaikaisesti 105 kaupungin tiheähkönä verkkona. Euroopan unionin asteikolla tarkastellen kaupunkimaisten alueiden määrä jää varsin vaatimattomaksi ja Suomi osoittautuu unionin maaseutumaisemmaksi maaksi. Tällöin meidän oloissamme on varsin perusteltua vahvistaa toisaalta maaseutupoliittikkaa, toisaalta kaupunkipoliittikkaa, jotka horisontaalisina näkökulmina tuovat tarpeellista lisäarvoa pääosin sektoreittain tapahtuvaan kehitystyöhön. Molemmilla alueilla ovat toimineet valtioneuvoston asettamat yhteistyöryhmät, jotka ovat harjoittaneet ja joiden on ollut viisasta

harjoittaa keskinäistä vuorovaikutusta ja rakentaa yhteisiä hankkeita.

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen määrätietoinen hyödyntäminen ja siihen liittyvien kysymysten esiinnosto kehittämisohjelmiksi ja -hankkeiksi on monissa maakunnissa välttämätöntä ja tuo kummallekin osapuolelle etuja. Hallitus on nimenomaan asettanut maaseudun ja kaupungin kehittämisen rinnakkain. Maakunnissa ja seutukunnissa tämä asetelma kannattaa muuntaa eläväksi vuorovaikutukseksi. Siihen on lukuisia, vielä käyttämättömiä mahdollisuuksia. Käyttämättömistä mahdollisuuksista aluepolitiikassa juuri on kysymys.

Toki on niin, että aluepolitiikan tulokset eivät välttämättä näy tasapainoisena alueellisena kehityksenä, ja niin kuin täällä on todettu, Itä- ja Pohjois-Suomen rakenteelliset ongelmat ovat säilyneet, osin pahentuneetkin. Täysin tasapainoinen alueellinen kehitys tuskin on mahdollista. Alueellisia kehittyneisyyseroja varmasti on myös jatkossa. Siksi heikosti kehittyneidenkin alueiden kannalta on tärkeää, että alueellisessa kehittämisessä panostetaan myös kasvukeskuksiin, koska hyvinvoinnilla on ollut tapana säteillä keskuksen ympäristöönkin.

Maaseudun rakennemuutos on ollut monesta eri syystä väistämätön. Tärkeätä on kuitenkin turvata niiden tulevaisuus, joilla on elinkelpoinen tila ja muita toimeentulon mahdollisuuksia, mahdollisuuksia yrittää ja asua maaseudulla. Mutta, niin kuin on moneen otteeseen todettu, luonnollista muuttoliikettä ei voi keinotekoisesti estää.

Maaseudun omatoimiset kehittämisohjelmat, kuten Leader-yhteisöaloite, ovat esimerkkejä siitä, miten myös haja-asutusalueilla voitaisiin osin julkisella tuella edistää omatoimisuutta ja elämänuskoa. Minulla on lähipiiristä hyviä kokemuksia siitä, minkälaisen aivomyrskyn tällaiseen hankkeeseen osallistuminen pienessä maaseutukunnassa on saanut aikaan. Se on vaikuttanut juuri sillä tavoin kuin pitääkin vaikuttaa. Ihmiset ovat ryhtyneet miettimään, mitä vahvuuksia juuri meidän alueellamme on, minkälaista yhteistyötä voidaan tehdä, millä tavalla voidaan verkottua ja verkostoitua.

Minusta sen sijaan, että vaivoja vaikerretaan, jolloin ollaan niiden vanki, pitää yhä uudestaan erilaisilla kokoonpanoilla miettiä, miten asioita voidaan tehdä toisin ja minkälaista voimaa yhteistyöstä — on sitten kysymys kunnista, järjestöistä, elinkeinoelämästä, alueen oppilaitoksista, korkeakoulusta — voidaan tulevaisuudessa saa-

da. Meillä on hyvin paljon myönteisiä esimerkkejä siitä, miten EU:n sosiaalirahaston tuella on polkaistu liikkeelle alueellisia, poikkeahallinnollisia, moniammatillisia projekteja, joilla on päästy pureutumaan esimerkiksi nuorisotyöttömyyteen ja nuorten syrjäytymiseen.

Kaikkea ei ole vielä keksitty. Meillä on palvelujen järjestämisessä mahdollisuuksia murtaa rajoja esimerkiksi erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä. Meillä on rohkaisevia esimerkkejä siitä, kuinka erikoissairaanhoidosta on lähdetty kotisairaanhoidoon. Eräs esimerkki on Oulun lastenpsykiatriselta osastolta, jossa kuvaavaa työskentelylle on se, että ongelmaisen nuoren ensitapaamisen paikka voi olla mitä eksoottisinta: meren rannalla, kirkon rappusilla, puistossa, navetassa, missä tahansa, missä lapsi tai nuori vain suostuu tapaamaan. Projektin työntekijöiden motto on: "Niin uskaliaista kuin onkin tutkia tuntematonta, vielä rohkeampaa on asettaa tunnetut tosiasiat kyseenalaisiksi." Tästä asennoitumisesta on kysymys yksittäisessä työyhteisössä, kunnassa, seutukunnassa ja myös silloin, kun valtakunnallisesti mietitään keinoja selviytymistä niistä ongelmista, joiden olemassaolon me yhteisesti tunnustamme.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Perho totesi puheessaan, että on tunnettu samoja kipuja, joita oppositio on nyt nostanut esille. Ymmärrän hyvin tämän lauseen sisällön. Lehtitiedon mukaan valtiovarainministeri Niinistö on kävellyt ed. Perhon ylitse tullen mennessä kokouksessa ja näin ed. Perhon sosiaalipoliittiset näkemykset eivät ole päässeet kokoomuslaisiksi näkemyksiksi tai toimiksi hallituksen sisällä. Tästähän on osoituksena juuri se kovien arvojen sosiaalipoliittikka, jota hallitus on noudattanut. Uskon, että se ei kaikilta osin vastaa ed. Perhon sosiaalipoliittisia näkemyksiä, joista osan kuulumme juuri tässä puheessa ja jotka on helppo allekirjoittaa. Muutenkin pidän puhetta hyvin ansiokkaana ja arvokkaana, mitä tulee aluepoliittisiin kannanottoihin ja murroksen ja muutoksen kuvaukseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Perhon puheenvuoro oli tasapainoi-

nen ja varsin asiallinen, mutta kuitenkin muutamaa kohtaa haluan kommentoida.

Hän pohdiskeli ja epäili Suomen etäisyyttä. Suomihan on, niin kuin hän totesi, etäällä ja sivussa, ja ed. Perho totesi, että se saattaa monen yrityksen sijoituspäätökseen vaikuttaa. Itse kuitenkin olen sitä mieltä, että monien merkittävien yritysten sijoituspäätökseen vaikuttavat enemmän energiaan ja ympäristöön liittyvät asiat, ja näissä asioissa hallitus on ollut jonkin verran haparoiva.

Kuitenkin suurin asia on se, että Suomesta puuttuu valtavasti pieniä palveluyrityksiä, 1—5 ihmisen yrityksiä, mikä varmaan johtuu siitä, että yrittäminen on outoa ainakin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Lännessä meillä yrittämiseen on totuttu jo jonkin verran pidemmän aikaa. (Välihuuto) — Lännessä ja Pohjanmaalla. — Sen tähden yrittämisen kynnystä nimenomaan pienten yritysten osalta pitäisi alentaa, sivukuluja ja palkkasidonnaisia maksuja. Ainoastaan tällä tavalla tässä asiassa päästäisiin eteenpäin. Toivon, että ed. Perho hallituspuolueen puoluesihteerinä tulee vaikuttamaan siihen, että pieniä yrityksiä jatkossa voidaan perustaa enemmän ja ne voisivat työllistää jatkossa enemmän.

Taajamien ja maaseudun välisiin kysymyksiin. Mikäli maatalouden vähennyksiä olisi tehty jonkin verran hienovaraisemmin, se ehkä olisi saanut aikaan sen, että taajamien ja maaseudun välillä tätä kuilua ei olisi syntynyt ja maaseudulle olisi voitu työllistämismahdollisuuksia tarjota nykyistä enemmän, mikä olisi koitunut sekä taajamien että maaseudun hyväksi.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä näppärästi pyöräytti puheenvuoroni yksilötasolle, mistä ei suinkaan ollut kysymys. En minä kärjistellyt omia tuskiani ja kipujani, vaan kysymys oli siitä, että eivät ne leikkaukset, jotka oli pakko tehdä, joista hallitusohjelmassa yhteisesti sovittiin, mitään herkkua olleet emmekä me niistä riemuinneet. Mutta me tiesimme, että se oli velvollisuus, jotta seuraavana tai sitä seuraavana vuonna ei tarvitse tehdä kahta kauheampia leikkauksia. Ei siinä ollut kysymys asianomaisen omista kivuista.

Ed. Kallin puheenvuoroon yrittämisen kynnyksen madaltamisesta: Toki tämä hallitus on siinä asiassa edennyt enemmän kuin edellisellä kaudella pystyttiin etenemään. Työvoimakustannusten alentamisessa on aina se mitalin toinen puoli eli se, millä tavalla turvataan niiden etuuk-
sien rahoituspohja, joita täällä keskustakin on

ollut peräänkuuluttamassa, tai millä turvataan se veropohja, jolla kunnille maksetaan valtion-osuuksia jne.

Ed. Kalli varmaan hyvin tietää sen, että tätä porrastusta on tehty aika merkittävästi työttömyysvakuutusmaksun kohdalla, jossa alle 5 miljoonan markan palkkasummasta maksu on ainoastaan 1 prosentin suuruinen. Tässä varmasti edetään pienin askelin, ja tätä koskevia selvityksiä on vastikään valmistunut.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Huomaan, että kollegani Varsinais-Suomesta ei ole juuri nyt paikalla, mutta hän puhnee myöhemmin, mutta meitähän täällä riittää, ja ilmeisesti ensi eduskunnassa olemme lisääntyvä voimavara.

Tämän välikysymyksen kannalta oleellisin asia on mielestäni työllisyys. Kun puhumme alueellisesta ja sosiaalisesta eriarvoisuudesta, viime kädessä tulemme työttömyysongelman äärelle. Toisaalta myös kansantalouden kokonaisnäkökulmasta tiedämme, että parempi työllisyys olisi avain ulos tästä taloutemme noidankehästä, joka muodostuu massatyöttömyydestä, lisääntyvästä valtionvelasta ja korkeasta tuloverotuksesta.

Monet tahot kantavat huolta työllisyydestä. SAK antoi työllisyyskannanottonsa kolmisen viikkoa sitten. Mielestäni se on kannanotto, jota kannattaa aluksi lainata. SAK:n kannanotossa todetaan: "Pääministeri Paavo Lipposen hallitusohjelman tärkein ja tunnetuin tavoite on työttömyyden puolittuminen vuoteen 99 mennessä. Työttömyysasteen tulisi näin ollen laskea 9 prosenttiin. Tämä työttömyyden puolittuminen kirjattiin lokakuussa 95 hallinnonalojen yhteistyönä syntyneeseen Suomen työllisyysohjelmaan. Tavoite oli myös vahvasti esillä, kun voimassa olevasta työmarkkinasopimuksesta päätettiin.

Nyt hallituksen toimintakauden puolivälissä on Suomen työllisyysohjelma", niin kuin SAK:n ohjelmassa todetaan, "hallinnollisesti jo lähes kokonaan toteutettu. Toteutunut kehitys ei kuitenkaan vastaa alkuperäisiä tavoitteita. Työttömyyden puolittamistavoitteesta on jääty selvästi jälkeen. Vuoden 96 loppuun mennessä Suomen työllisyysohjelman on arvioitu vähentäneen työttömyyttä vain runsaalla 30 000 hengellä", todetaan SAK:n kannanotossa.

Edelleen: "Toistaiseksi työttömyyden alentuminen on johtunut eräistä varsin perinteisistä lisätoimenpiteistä, rakentamisen vauhdittamisesta, työvoimapolitiittisista toimenpiteistä ja am-

matillisen koulutuksen lisääntymisestä. Tilanne on ongelmallinen. Usko työttömyyden puolittamiseen alkuperäisen aikataulun mukaisesti on alkanut horjua", kirjoittaa SAK tässä. "Varsinkin vuoden 1996 lopulla ja vielä tämän vuoden alussa monet poliitikot ja tutkijat käyttivät puheenvuoroja, joissa vuoteen 1999 asetettu tavoite haluttiin siirtää tuonneemmaksi, aina vuoteen 2005 tai jopa 2010 saakka. Olisi yhteiskunnallisesti kohtalokasta, jos alkuperäisestä tavoitteesta nyt luovuttaisiin", todetaan SAK:n ohjelmassa. "Pysyvä suurtyöttömyys merkitsi työmarkkinoiden polarisoitumista tavalla, joka jättäisi pysyvät jäljet koko yhteiskuntaan. Työttömyys pitkittyisi ennestään ja johtaisi merkittävään syrjäytymiseen ensin työstä ja myöhemmin koko yhteiskunnasta. Syntyisi uusi sosiaalinen alakulttuuri, joka olisi vain osittain mukana yhteiskunnallisessa toiminnassa. Tällaisen kehityssuunnan voimistuminen romuttaisi osaamiseen ja aktiiviseen yhteiskuntaan perustuvan kehitysstrategian, jonka varaan Suomi haluaa tulevaisuutensa rakentaa."

Tämä SAK:n analyysi on aivan oikea, ja mielestäni monet esitetyt keinot ovat myöskin sellaisia, mihin keskustan puolelta voidaan yhtyä. Ajattelin ottaa lähinnä esille veropolitiikan.

Mutta, arvoisa puhemies, ensin on syytä todeta, että kun me elämme taloudellisen kasvun oloissa neljättä vuotta ja ensi vuosi on talouden kasvuvuosi, tähän on erittäin tärkeää etsikköaikaa nyt puuttua työttömyyden ongelmaan. Nyt tässä on vähän sama ongelma Lipposen hallituksella kuin aikanaan Harri Holkerin hallituksella. Silloinkin pääministeri Holkeri totesi loppuvaiheessa, että loppuvaalikausi on synttäkerätyä vain hedelmiä, vaikka talouden tunnuslukujen, vaihtotaseen vajeen ja kilpailukyvyyn menettämisen, olisi pitänyt hälyttää erittäin voimakkaasti. Ne olivat suuria ongelmia, ja olisi pitänyt nopeasti toimia.

Nyt rakenteellisen työttömyyden käyrän pysyminen jatkuvasti näinkin korkealla on sellainen hälytysmerkki, jonka pitäisi voimakkaasti hälyttää. Tilanne on kuitenkin se, että hallituksen ohjelma, joka on 20 miljardin säästöohjelma, on nyt toteutettu. Ei ole loppuvaalikaudeksi selkeää ohjelmaa työllisyyden hoitamiseksi. Hallituksen ohjelma on oikeastaan aika pitkälle tyhjä paperi tällä hetkellä. Nyt on todella se vaara, että tämä etsikköaika hukataan. Se on kyllä vastuutonta ja peräti onnetonta, niin kuin korkealta valtion taholta sanotaan, jos tämä etsikköaika nyt hukataan. Jos me menemme tällä massatyöt-

tömyyden tasolla, näillä rakenteilla, laskukautteen ainakin Emu-jäsenyydessä, me olemme tosi vaikeuksissa jälleen Suomessa. Siksi nyt on toiminnan aika.

Arvoisa puhemies! Lupasin tulla veropolitiikkaan. Mielestäni tilanne on tässä suhteessa huono. Hallituksen veropolitiikka on lamaantunut. Se on verojaostossakin näkynyt. Meillä oli viime vaalikaudella jatkuvasti kädet täynnä töitä ja tehtiin kolme suurta verouudistusta. Nyt siellä ei juurikaan ole ollut tärkeitä hallituksen esityksiä. Ainoa verouudistus on energiaverouudistus, joka oli, kuten keskustan puoluevaltuuskunnan kannanotossa todettiin, vuosikymmenen poliittinen munaus ympäristömielessä.

Mutta Lipposen hallituksessa ei ole edes toimivaa veropoliittista ministerivaliokuntaa. Siellä on kuulemma jokin epävirallinen valiokunta, joka on tasan kaksi kertaa kokoontunut tämän hallituksen aikana.

Valtiovarainministerien yhteistyö on ulkoakin päin katsoen aika lähellä nollaa. Ministerien julkisista lausunnoista ei ole ollut mitään hyötyä, ehkä paremminkin haittaa verotuksen uudistamiselle. Leimaverosta käytävä keskustelu ei johda mihinkään vaan aiheuttaa vain epävarmuutta markkinoilla ja kansalaisissa.

Hallituksella ei ole kestäviä suunnitelmia työn verotuksen keventämiseksi. Me tarvitsemme välttämättä työn verotuksen keventämiseksi suunnitelman loppuvaalikaudelle ja uuden hallituksen ohjelmaan.

Myöskään en ole havainnut, että olisi kestävästi linjausta EU-tasolla vaikuttamiseksi erityisesti välilliseen verotukseen.

Keskusta esitti Lipposen hallitukselle kaksi vuotispäivänä lahjan, jossa oli viiden kohdan ohjelmatarve loppuvaalikaudeksi ja vähän pitemmäksi ajaksi. Tätä olemme täsmentäneet vielä Veroakatemiassa esittämällä keskustan veropoliittisen linjan. Rakenteellinen suurtyöttömyys ja, niin kuin sanoin, lisääntyvä valtion velka ja korkea tuloverotus muodostavat noidankehän, josta me pääsemme ulos vain paremman työllisyyden kautta. Päästäksemme ulos, päästäksemme parempaan työllisyyteen tarvitsisimme työreformin. Edelleen, voidaksemme kestäväällä tavalla keventää työn verotusta, se voi tapahtua vain osana työreformia. Verotuksen liikumavara olisikin aivan välttämättä käytettävä työllisyyden ehdoin. Työllisyyden pitäisi olla kautta linjan nyt yhteiskuntapolitiikkaa ohjaava tekijä.

Palaankin uudestaan tähän SAK:n kannanot-

toon, jossa todetaan verotuksesta mielestäni aivan oikein: ”Palkkatulojen verotusta pitäisi alentaa kasvattamalla kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä.” Tänä vuonnahan tuo vähennys on 5 500 markkaa. SAK:n linjana siis on kohdistaa verokevennykset leikaten verokiilaa nimenomaan matalapalkka-aloilta pieni- ja keskituloisten osalta. Edelleen tässä todetaan: ”Työmatkakuluvähennyksen omavastuuta on vähennettävä nykyistä 2 500 markasta, ja tulonhankkimisvähennyksen enimmäismäärää on kasvatettava nykyisestä 1 800 markasta.” Keskusta omassa politiikassaan täysin yhtyy näihin SAK:n linjauksiin. Kun STTK:n puheenjohtaja Esa Swanljung oli mukana Veroakatemiassa, huomasi, että hänenkin linjauksensa olivat yhteeneväiset meidän linjaustemme kanssa.

Edelleen SAK:n ohjelmassa todetaan: ”Työvaltaisten palvelualojen arvonlisäverokantaa pitäisi alentaa. Se on EU-tasolla hoidettava asia. Tässä erityisesti viitataan henkilöpalveluihin, työpaikkaruokailuihin jnp. Tälle menettelylle olisi saatava EU-komission hyväksyntä.

Keskusta korostaa myöskin verokannustimen käyttöönottoa. Valtiovarainministeriön verosastolla on menty liikaa veroneutraliteettiajatteluun. Ehkä konkreettisin on kotityön verovähennysoikeus, jolla voisimme luoda aika nopeasti 20 000—30 000 uutta työpaikkaa. Hallitus saa ensi viikolla aikaan pari pientä kokeilua, joita kokeillaan seuraavan kahden vuoden aikana. Käytännössä tämä johtaa siihen, että kotien työllistämismahdollisuudet menetetään loppuvaalikaudeksi. Se on käsittelemätöntä, koska verovähennysoikeusmallilla ei edes maksaisi valtiolle mitään tämä työllistämismahdollisuuksien käyttöönotto.

Sitä paitsi, kun tehdään tällainen alueellinen malli, että pääkaupunkiseudulle annetaan verovähennysoikeus, se on ensimmäinen kerta, kun Suomen historiassa henkilöverotusta tullaan, ed. Dromberg... (Ed. Dromberg: Olen erittäin onnellinen, jos näin on päätetty!) — Näin kuvittelen; en tiedä, mutta näin kuvittelen. Näin on sanottu asian olevan, että pääkaupunkiseudulla sitä kokeillaan. — Kokeiltiinpa missä tahansa Suomessa, se johtaa siihen, että henkilöverotusta erilaistetaan ihmisten asuinpaikan mukaan, mikä on jo perustuslaillisessa mielessä erittäin arveluttavaa. (Ed. Dromberg: Sehän on hyvä uutinen, jos se tänne tulee — kiitos!) — Ed. Dromberg, olen yleensä puhunutkin veropolitiikasta myönteisiä asioita, joita meidän pitäisi yhteisesti nyt viedä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Vielä ihan lyhyesti lopuksi totean sen, että veropolitiikkahan on osa työreformia. Työreformin esityksethän ovat hyvin konkreettisia. Ei niissä sinällään ole mitään erityisen vaikeita asioita.

Mutta eräs asia vielä, jonka haluan ottaa esille, on se, että kynnystä yrittää ja työllistää pitäisi nopeasti alentaa, pitäisi kaikki mahdollinen tehdä sen alentamiseksi. Tässä voitaisiin tehdä osaksi sellaisia toimenpiteitä, jotka eivät maksaisi mitään. Tässä viitataan verobyrokratiaan. Arvonlisäpuolella voisimme pienyrittäjille aikaansaada kevennetyn ilmoitusmenettelyn. Siitä on valmis malli olemassa. Voisimme aikaansaada pienyrityksille oman yhtiömallin. Voisimme korjata henkilöyhtiöiden verotusta aitamallin suuntaan jakamattoman voiton verotuksen osalta. Suomessa olisi mahdollista päästä siihen, että pien-työnantaja, joka työllistää 1—5 henkeä, voisi työnantajamaksut tilittää yhdellä lomakkeella. Se olisi merkittävä parannus, joka käytännön tasolla alentaisi työllistämiskynnystä. Tämä on täysin toteutettavissa, jos meillä vain on riittävää tahtoa ja panostusta tämän toteuttamiseen. On paljon muutakin.

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi todeta, että verouudistukset olisi nyt tehtävä työllisyyden ehdoin. Suomessa tarvittaisiin loppuvaalikaudeksi selkeä vero-ohjelma, jolla pyritään nimenomaan ensinnä leikkaamaan verokiilaa matalapalkka-aloilta pieni- ja keskituloisten osalta ja jolla toimitaan aktiivisesti EU-tasolla myös veropolitiikan muuttamiseksi niin Suomen kuin EU:nkin osalta työllisyyttä edistävään suuntaan. On todellakin päästävä suunnitelmalliseen ja tehokkaaseen työn verotuksen keventämiseen. Tämä näyttää vaativan sen, että meidän on hallituspolitiikassa saatava Suomessa uusi alku.

Ed. R a s k : Arvoisa herra puhemies! Keskustan välikysymys on synkkä, mutta tietysti välikysymysten tulee synkkiä ollakin. Kysymyksestä ovat aistittavissa tutut kahtiajakosyytökset etelän ja pohjoisen välillä, rikkaiden ja köyhien välillä, maaseudun ja kaupunkien välillä. Koska Lapissa on enemmän maaseutua kuin kaupunkeja, olen pohtinut ihmisten jaksamista maaseudulla.

Ed. Eero Lämsä, kun käsitteimme sosiaaliturvaselon tekoa, referoi tutkija Vesa Kallion tutkimusta maaseudun henkisestä tilasta. Hän totesi, että maaseutuväestön keskuudessa ilmapiiri on masentunut ja epävarma. Puolet suomalaisista viljelijöistä kokee itsensä yhteiskunnan pettä-

miksi, eikä heillä itselläänkään ole uskoa vaikutusmahdollisuuksiinsa nykyisessä tai tulevassa tilanteessa. Tässä on hyvin vakavaa tutkimustulosta. Onkin syytä pohtia, mistä epävarmuus ja toivottomuus johtuvat. Se ei erityisesti voi johtua siitä, että maaseudun etuisuuksia on leikattu, koska niin on leikattu kaikkien kansalaisten etuisuuksia viime aikoina.

Oikeastaan kysyn teiltä, hyvät edustajat: Kumpi on pahempi: katastrofi vai katastrofin odottaminen? Silloin kun katastrofi on tapahtunut, ihmisenhän alkaa välittömästi etsiä selviytymiskeinoja. Mutta kun katastrofia odottaa, sitä voi kestää vuosikaudet ja se jäytää ja masentaa. Väitän, että maaseudun väen keskuudessa on käynyt juuri tällä tavalla. Muistan ja oikeastaan kaikki muistavat viime kaudelta, kuinka väkevästi maaseudun väki osoitti mieltään. Se oli väkevin mielenosoitus, mitä Eduskuntatalon edessä nähtiin. Siellä oli moottorisahat ja viljanjyvät ja kaikki mahdollinen mukana. EU:lla heitä peloteltiin ja sitä toivottomuutta todella kylvettiin heidän mieliinsä. Sitten tulivat vaalit ja keskustalle tuli tappio. Nyt keskusta on voimissaan, ja nyt taas pelotellaan Lipposella ja Emulla ja kaikilla muilla pelottavilla asioilla. Lukemalla Maaseudun Tulevaisuutta näkee, että ei siellä minäkäänlaista toivonliekkiä maaseudun ihmisille anneta. (Ed. Ala-Nissilä: Onko ed. Rask lukenut Maaseudun Tulevaisuutta?) — Kyllä. Minulle jostakin syystä tulee Maaseudun Tulevaisuus. Olen sitä lukenut sen tähden, että on aika terveellistä lukea muutakin kuin ”omia” lehtiä, koska niistä aina oppii.

Nyt haluaisin kuitenkin puuttua erääseen asiaan, enkä moiti ainoastaan Maaseudun Tulevaisuutta, mutta itse asiassa kertoisin teille kouluesimerkin siitä, millä tavalla alueelliset lehdet tekevät tyhjästä suuren asian. Pari viikkoa sitten ministeri Backman oli Kemijärvellä seminaarissa puhumassa, ja olin läsnä koko tilaisuuden ja kuulin, mitä hän puhui. Seuraavana päivänä paikallisessa lappilaisessa lehdessä oli kissan kokoisilla kirjaimilla otsikko: Lapin peruselinkeinot joutavat romukoppaan. Tällaista tekstiä ei tuossa tilaisuudessa puhuttu. Tämä asia elää edelleen pääkirjoituksissa ja muissakin lehdissä sekä yleisönosastokirjoituksissa.

Minusta se on aika pelottava asia, koska jos puhutaan vaikka Lapista, että peruselinkeinot joutavat romukoppaan, jos näin voisi ajatella, minä ainakin kemiläisenä ajattelen, että kun Kemin taivaalle on kohonnut sahanpiippu ennen kuin kirkontorni, myös metsätalous on yksi La-

pin peruselinkeinoista. Tässä jutussa tarkoitettiin vain maataloutta. Matkailu myös on yksi Lapin peruselinkeinoista. Tällä tavalla huitaismalla asioita ja niitä paisutteleamalla saadaan todella mieliin epätoivo. Tuokin asia tosiaan tehtiin tyhjästä. Nyt se elää.

Joutavatko sitten peruselinkeinot tai joutaako maatalous Lapissa romukoppaan? Mielestäni ei jouda. Lapissa ollaan omavaraisia esimerkiksi maidon suhteen sataprosenttisesti. Mielestäni siellä voisi muutama kanttura enemmänkin olla, koska Murmanskian alueella elää 300 000 ihmistä köyhyysrajan alapuolella ja 100 000 ihmistä näkee nälkää. Tällaisia lukuja meille on annettu, joten meillä maataloudessa ja esimerkiksi maidossa voitaisiin harrastaa enemmän vientiä Murmanskian alueelle. Perunaakin saadaan Lapista 40-prosenttisesti ja pottua sentään syödään lähes joka päivä, paitsi kaupunkien lapset ovat riisi- ja pizzalinjalla enemmän.

Mutta minä olen sitä mieltä, että me voimme omilla valinnoillamme vaikuttaa — nyt sanon ehkä väärin — ehkä enemmän kuin tukimarkoilla. Tosin ed. Lämsä sanoi, että tukimarkat ovat kuitenkin tärkeämmät kuin se, mitä tuotteiden myynnistä saadaan. Mutta siitä huolimatta en usko, ettei sillä ole mitään merkitystä, mitä me ostimme. Ostin perheemme lapsille ranskanpotuja yhtenä päivänä, ja vasta kolmas pussi, jota hypistelin, oli kotimainen. Raision perunaa, muut olivat hollantilaisia. Tietysti hollantilaiset olivat halvempia. Mutta sillä on merkitystä, pysyvätkö meillä peruselinkeinot, mitä me käytämme ja käytämmekö me itse omia tuotteitamme, mitä meillä on, vai olemmeko me tanskalaisten ja saksalaisten kääretorttujen ja kakkupohjien varassa sekä Arlan jogurtin. Tätä pohdiskelin, kun olin todistamassa tiedotuksellisen kuplan syntymistä, joka nyt vielä elää ja tuntuu välillä vahvistuvan ja saa kärsimään kaupunkilaisenkin, ei pelkästään maaseudun ihmistä.

Olen sitä mieltä, että meidän alueidemme menestys ei rakennu siitä, että me surkuttelemme sitä, mitä me olemme menettäneet, mitä etuja ja mitä osuuksia olemme menettäneet, vaan elämän on rakennuttava niille olemassa oleville voimavaroille, jotka meillä vielä on. Karvalakkilähetystöjen ajat ovat ohi. Nyt ei ole yhtään lappilaista edustajaa ainakaan salissa kuulemassa, mutta näin se vain on. Me emme enää pysty palaamaan siihen aikaan, jota esimerkiksi Markku Torkko kirjassaan Terästä ja karvalakkeja kuvaa seuraavasti: ”Kansanliikkeet Lapista vaeltavat etelään vastustamaan tekoalasta. Kun vastustus lopulta

otetaan huomioon ja allasta ei rakenneta, tulevat samat ukot takaisin vaatimaan korvausta siitä, että allasta ei rakennettukaan.” Näin on ennen ollut, mutta näin ei enää voi olla, vaan meidän on pärjättävä niillä voimilla ja niillä vahvuuksilla, jotka meillä itsellä on.

Minua on ärsyttänyt eräs asia, kun aluepolitiikasta puhutaan. Tämän hallituksen ansiosta aluepolitiikkaan on tuotu uusi ulottuvuus. On tuotu kaupunkipolitiikka, ja siitä on tänäänkin paljon puhuttu tässä salissa, että sitäkin tarvitaan. Ei kaikkea aikaisempaa aluepolitiikkaa ole pois viety. Se on niissä puitteissa, mihin meillä taloudellisesti on varaa. Kun on tuotu siihen vain tämä uusi ulottuvuus, ainakin meillä pohjoisessa annetaan ymmärtää, että kaikki muu on pistetty romukoppaan, ja näinhän ei ole tapahtunut.

Herra puhemies! Me olemme ihan hiljattain saaneet Pohjois-Suomen strategiatyöryhmän, jonka tarkoitus nyt on kerätä niitä omia avuja ja vahvuuksia, joita pohjoisessa on. On arvosteltu sitä, että Itä-Suomi-strategia ei ole vielä riittävästi rahaksi muuttunut, mutta meidän on muistettava, että ilman strategiaa, ilman konkreettisia esityksiä, eivät meidän toiveemme muutu budjet-tirahoiksi. Vain konkreettisten esitysten, järkevien esitysten, kautta voi tulla apuakin ja rahaa.

Pohjoisessa on ankarastikin arvosteltu sitä, kuinka tämä työryhmä perustettiin, keitä siihen kuuluu. En ymmärrä, että maakuntien liitot ovat sitä mieltä, että heidän olisi pitänyt olla päälle-päsmäreinä tässä. Maakuntien liitoille on lailla säädetty, että niiden tulee kehittää alueitaan. Ei sitä lakia ole kumottu, ja niiden kehittämistyön tulee jatkua, ja niiden tulee antaa oma panoksensa tämän strategiatyöryhmän käyttöön aivan samalla tavalla kuin maaseutuelinkeinopiirien ja muiden alueilla jo vaikuttavien tahojen. Mutta meidän on löydettävä myös jotakin uutta.

Yksi esimerkki Kemijärveltä. Kemijärvellä on Enso-Veitsiluodon sellutehdas, jossa on 200 työntekijää tällä hetkellä. Se on perinteistä elinkeinoa. Siellä on Salcompin tehdas, jossa on yli 500 työntekijää. Se on elektroniikkaa eikä perinteisiä elinkeinoja, mutta se työllistää kuitenkin. Eli me tarvitsemme myös uutta. Mutta olen sitä mieltä, että sen uudenkin vahvuus ja pohja löytyy olemassa olevasta, esimerkiksi metsäteollisuudesta, puunjalostuksesta. Voi sanoa vaikka näinkin, että nyt kannattaa tehdä tikusta asiaa puun jatkojalostamisen suhteen. (Ed. Ala-Nissilä: Tulitikkutehtaita ei enää tarvita!) — Kyllä tarvitaan tulitikkua-, pyykkipoika-, hammastikku-, oven-karmi- ja ikkunankarmitehtaita ja kaikenlaisia

tehtaita. (Ed. Kekkonen välihuuto) — Tikulla silmään, joka vanhoja muistaa.

Mutta uutta osaamistakin me tarvitsemme. Minä olin eilen Sodankylässä Tähtelässä, jossa on todella korkeatasoista avaruustutkimusta ja -osaamista. Oli niin hämmästyttävää, että minä en tahtonut uskoa oikein silmiäni enkä korviani, kun näin sen Tähtelän osaamisen. Sekään ei ole kovin perinteistä, vaikka se on siellä ollut jo vuodesta 1913 lähtien. (Välihuuto)

Herra puhemies! Haluan päättää tämän puheenvuoroni toimituspäällikkö Jouko Kurpan sanoihin. Hän on sanonut, että maakunnat vaativat toimijoita ja tekijöitä, itkuvirsiens veisaajien kuorot ovat täynnä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty, kuten ed. Rask, keskustelua siitä, että Suomessa kritiikki johtaa siihen, että ihmisiltä loppuu usko yrittämiseen ja uuden luomiseen. En tiedä, onko tällaista ilmiötä kovin paljon olemassa. Kyllä luulen, että esimerkiksi Maaseudun Tulevaisuus, mihin viittasitte — minäkin luen sitä — ei ole tänä päivänä lehti, joka loisi epätoivoa vaan aika realistisesti kyllä käsittelee asioita. Mutta oleellisempaa mielestäni on se, että ihmisillä on tietoa siitä, että heillä on todellinen mahdollisuus selviytyä ja yrittää ja että yhteiskunta pyrkii aidosti tätä työtä edistämään.

Toisaalta oleellista on se, että me näemme, että tarvitaan uudistuksia, jotta voisimme tässä erittäin nopeasti muuttuvassa talouselämässä ja maailmassa pärjätä, ja että yhteiskunnalla on tahtoa uudistua tässä mukana. Nämä reformit ja realismi sittenkin luovat ihmisille todellisen perustan, millä tehdä töitä ja yrittää. Kyllä tällainen julkinen keskustelu siilautuu pois, enkä minä usko, että sillä on mitään oleellista roolia siinä, miten maakunnissa tehdään töitä ja yritetään. Oleellista on se, että yhteiskunta pyrkii omalta osaltaan luomaan edellytyksiä ja aikaansaamaan sellaisia uudistuksia, että meillä on kilpailukykyistä tuotantoa esimerkiksi Lapissa.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rask lämpimästi puhui Lapin peruselinkeinojen puolesta ja todisteli, että hän sallisi, että Lapissakin muutama lehmän kanttura jatkossakin... (Ed. Rask: En minä mitään salli, vaan vaadin!) — Vaati, anteeksi! — Vaatimukseen tietenkin pitää liittää vaatimus siitä, että Lapissa lappilaiset ja me eteläsuomalaiset turistit, jotka siellä käymme, käytämme lappilaisia

tuotteita ja yhteiskunta, Suomen valtio, on valmis omalta osaltaan uhraamaan tietyn määrän tukia, jotta se lehmän kantturan pitäjä kokee maatalouden sillä tavalla kannattavaksi, että on mahdollista pitää lypsylehmää. Ei Lapissakaan enää pidetä vain pitolehmiä, vaan niiden pitää olla tuotannossa olevia lypsylehmiä, ja on luotava edellytykset tälle tuotannolle.

Sitten Kemijärven sellutehtaaseen. Mikäli Lapissa ja Pohjois-Suomessa suojellaan entistä enemmän metsiä ja poistetaan talousmetsiä suojelualueiksi, samalla heilutetaan sitä rimaa, jolla Kemijärven sellutehtaan tapaiset laitokset tulevaisuudessa voivat toimia. Epäilen, ettei ole sen kaltaisia sijoittajia, jotka ovat valmiita investoimaan ja sijoittamaan miljoonia ja taas miljoonia, kun ei ole varmuutta ja vakautta siitä, onko pitkässä juoksussa raaka-ainetta. Tältä osin tässä ympäristöpoliittisessa ratkaisukehässä tämä hallitus on ollut epävarma ja koko ajan laajentanut suojelualueita, joilla raaka-aineen saantipohjaa on heikennetty.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen aikaisemminkin havainnut, että ed. Raskilla on ilmiömäinen kyky muuttaa semmoinen ärisevä poliittinen naljailu asialliseksi keskusteluksi. Olen hänen kanssaan erinomaisen samaa mieltä siitä, että ilmapiirillä on aivan olennainen merkitys sen suhteen, miten missäkin maakunnassa ja missäkin osassa maata toimitaan. On aivan selvää, että ilmapiirin perustruktuuri on omiaan luomaan, jos jotain luotavaa ylipäättänsä on. Suomessa ei ole sellaista maan osaa, jossa sitä luotavaa, omaa tehtävää ei olisi olemassa. Lappi on tästä erinomainen esimerkki.

Heti samaan hengenvetoon yhdyin siihen, mitä ed. Kalli sanoi luonnonsuojelualueiden kasvavasta määrästä. Kun siihen yhdistetään se, että me emme tiedä perusvoimaratkaisuumme, siitä syntyy sen kaltainen yhtälö, jolla on aivan varmasti vaikutusta tähän ilmapiiriin ja siihen, miten käytännössä tullaan investoimaan. UPM-Kymmenen toimitusjohtaja Niemelä on tästä puhunut erinomaisen perusteltua tekstiä nimenomaan energian osalta, ja kun siihen yhdistetään Natura-sekoilu, niin kyllä siinä on tekijöitä, joilla on käytännön merkitystä.

Mutta kun ed. Rask puhui siitä Tähtelästä, joka on ainutlaatuinen revontulitutkimuksen alalla koko maailmassa ja josta voimme kansallisestikin olla ylpeitä, niin kyllä minä nyt, arvoisat keskustalaiset, toivoisin, että ei tarvitsisi kuun-

nella semmoisia välihuutoja tämän kaiken jälkeen, että siellä onkin keskustalainen kunnanjohtaja. Ei ne ole kunnanjohtajakysymyksiä nämä tällaiset asiat. Ne ovat paljon isompia, laajempia ja ilmapiiiriltään merkittävämpiä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen keskustellut ed. Raskin kanssa maataloudesta ja maaseudusta ja voin sanoa, että kyllä hän on ihan aidosti huolissaan maaseudun tilanteesta ja ennen kaikkea henkisestä tilasta, missä maaseudun ihmiset ja ennen kaikkea viljelijäväestö tällä hetkellä ovat. Tuo tutkimus on hyvin mielenkiintoinen arvio siitä.

Varmasti niitä tekijöitä, mitkä vaikuttavat, on monia, ihan niin kuin ed. Rask toi esille: EU-jäsenyys, sen vastustaminen, tietyllä tavalla pettymys siitä ja sitten sopeutuminen siihen; hallituksen politiikka siinä mielessä, että leikkauksia on kohdistettu jne. Nämä monet tekijät ovat tähän ilmapiiiriin vaikuttaneet ja ennen kaikkea se epävarmuus, mikä tulevaisuudesta maaseudulla vallitsee.

Kuitenkin haluaisin korostaa yhtä asiaa: Ed. Rask toi esille sen, että myös maatalouden osalta tukipakettiin kohdistuvat leikkaukset ovat hyväksyttäviä siinä mielessä, kun muiltakin lohkoilta on leikattu, niin sosiaalipuolelta, työttömyyskorvauksista jne. Mutta haluan tässä tuoda sen näkökulman esille, jota on itse asiassa hyvin vähän tuotu, eli EU-jäsenyydessä maatalouteen kohdistuva tukipaketti on siinä mielessä aivan eri asia kuin nämä muut valtion budjettiin kohdistuvat leikkaukset, koska tukipaketti rakennettiin nimenomaan sen vuoksi, että maatalous elinkeinona sopeutuu muutokseen, minkä EU-jäsenyys maatalouselinkeinolle tuo. Se oli hyvin tarkkaan laskettu monilta osin. Siinä mielessä kaikki leikkaukset, mitkä siihen kohdistuvat, vaikuttavat nyt selkeästi ensinnäkin viljelijän tulotasoon ja sitten henkiseen ilmapiiiriin. Leikkaus koetaan hyvin suurena pettymyksenä.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen, ed. Ala-Nissilä, edelleenkin sitä mieltä, että jos aamukahvin yhteydessä aamun lehden avatessa tulee sellainen olo, että tästä tulee huono päivä, niin kyllä siitä huono päivä ihan varmasti sitten tulee.

Ed. Kalli, Paavo Lipponen puheenvuorossaan minusta hyvin totesi sen, että EU:n maatalous- ja maaseutupolitiikkaa lähivuosina uudistettaessa Suomen kannalta on keskeistä epäsuotuisten alueiden kehittäminen ja tukijärjestelmien koh-

dentaminen koskemaan nykyistä paremmin pohjoisia alueita. Minä haluan ainakin pitää kiinni siitä, mitä hän on sanonut: että maaseudulla ja Lapissakin maanviljely voitaisiin turvata.

Suojelukysymyksestä olen kanssanne hyvin samaa mieltä, mutta totean, että hallitus ei ole esittänyt Naturaa. Lapin ympäristökeskus esitti Naturan, jonka me pystyimme hyväksymään, Lapissa 2,7 miljoonaa hehtaaria. Mutta ympäristöministeriö lisäsi siihen 300 000 hehtaaria. Ympäristöministeriö lisäsi sinne sellaisia alueita, että monenlainen Lapin kehittäminen tulee vaikeutumaan, jos ne toteutuvat siinä muodossa. Merkilepantavaa oli, että kun kohteita oli kaiken kaikkiaan 1 600, ympäristöministeriö vähensi kohteet alle 1 500:aan. Vähennykset tapahtuivat muista paitsi Lapin ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskusten esityksistä, joihin tehtiin lisäyksiä. Tämä ei ole hallituksen vaan ympäristöministeriön kannanotto.

Minä olen edelleenkin sitä mieltä, että suojelun kanssa erityisesti täytyy pitää järki päässä. Se, jos mikä, on sitten sitä, että annetaan niille alueille omaehtoiset kehittämismahdollisuudet lähtien niistä vahvuuksista, jotka ovat olemassa.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Suomi on muuttumassa entisestään kasvavien alueellisten ja sosiaalisten erojen maaksi. Alueellisissa eroissa on vahvana piirteenä pohjoinen — etelä-, sekä itä — etelä-asetelma, mutta yhä enenevässä määrin myös vahvistuva hienojakoisempi eriarvoistuminen. Esimerkiksi Helsingin sisältä löytyy hyvinkin eriarvoisia alueita, mitä tulee työnsaanti- ja toimeentulomahdollisuuksiin. On kehittyviä ja taantuvia, jopa meidän oloissamme slummiutuvia alueita. Pohjois- ja Keski-Suomesakin, varsinkin valtakunnanosakesekukset ja niihin välittömästi rajoittuvat kunnat kehittyvät ja kasvattavat väestöään, mutta niiden maaseutuvaltaiset välialueet taantuvat ja osa autioituu.

Hallitusohjelman lupaus kehittää maan kaikkia alueita tasapuolisesti on jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi. Jos kaikki hallituspuolueet kokevat pääministeri Lipposen tavoin keskustavoittoiset alueet poliittisesti ja uskonnollisesti ahdistavan yksipuolisiksi, mistä halutaan avarampaan maailmaan, kehitettävä kaistale maamme on tosi pieni. Siksi kehotankin hallituspuolueiden edustajia tutustumaan viime kunnallisvaalien jälkeiseen värikarttaan, mikä havainnollistaa parhaimmalla tavalla sanomaani.

Arvoisa puhemies! Muuttoliikkeen suurin käyntiin saattaja on työn puute ja kotiseudun

palvelujen heikkeneminen. Lähtijät reagoivat harjoitettuun politiikkaan ja sen seuraamuksiin, eivät kotiseutunsa poliittiseen ja uskonnolliseen ilmapiiriin, sillä arvomaailma ei ainakaan hetkessä muutu uuden asuinympäristön mukaiseksi.

Kaupungit ja kunnat, mihin muuttoliike suuntautuu, eivät ole suinkaan pelkästään positiivisen hyödyn korjaajia. Osa muuttajista pahentaa uuden kotikuntansa työttömyystilannetta. Palvelutarjonta ei kehity muuttoliikkeen tahdissa. Pääkaupunkiseudun päivähoitotilanne on ongelmallinen. Halvimman hoitomuodon, kotihoidon tuen, leikkaus, ei sitä ainakaan paranna. Voimakkaat rakentamispaineet nostavat nopeasti hintatasoa, mikä on näkyvissä pääkaupunkiseudulla.

Meidän huolestamme kaupungeista on aitoa. Siellä asuvien ihmisten tarpeet ovat yhtä arvokkaita kuin maaseudulla asuvienkin. Me haluamme, että peruspalveluiden saatavuus on kaikkialla sama, samoin työn saatavuus ja uusien työpaikkojen luomisen mahdollisuus. Ilolla luin Evan raporttia, missä todettiin, että 96 prosenttia suomalaisista suhtautuu voimakkaan positiivisesti maaseudun ja kaupunkien yhteistyön kehittämiseen. Maaseutu ei tässä raportissa edustanut menneisyyttä, vaan voimavaraa. Tällaisena hallituksenkin pitäisi alueellisuus nähdä.

Herra puhemies! Kunnallisvaalien alla hallituspuolueet vähätelivät kuntien valtionosuusleikkausten merkitystä. Yleisin toteamus oli, että vain verotulojen kasvun verran on leikattu. Kuntien etujärjestö Kuntaliitto näki asian toisin, kuten mekin. Ylimitoitettut leikkaukset ja kustannusneutraali valtionosuusjärjestelmän muutos korjaavat satoaan. Tulevana vuonna kaksi miljoonaa suomalaista asunee negatiivisen käyttökäteen kunnissa. Osalla kunnista on todellisia vaikeuksia vastata lakisääteisistä palveluista, mitkä ovat peruspalveluita. Koulupuolella on jo nähtävissä eriarvoistavia piirteitä.

Hallintoministeri Backman nostaa tihenevään tahtiin kuntien pakkoliitosmahdollisuutta esille. Niillä ei voiteta mitään. Pienen kunnan tuottamisen palveluiden yksikköhinta on pääsääntöisesti edullisempi kuin esimerkiksi Helsingin kaupungin tuottamisen. Jos jonkun henkilön työpanos säästetään, se menetetään etäisyyseroista aiheutuvina lisääntyvinä kustannuksina. Kuntien ylikuormitettua henkilöstöä uhkaavat ja rasittavat pakkolomautukset ja irtisanomiset. Kuka tästä hyötyy? Leikkauksien tuoma pakkosäästö näkyy jossakin muualla kohoavina kustannuksina.

Hallitus tehostaa kuristusotettaan Ruuhka-Suomen ulkopuolisesta alueesta supistamalla joukkoliikennepalveluita ja jättämällä maantiet ja rautatiet hoitamatta rapistumaan. Samaan aikaan valtion omia alueellisia yksiköitä on vähennetty ja näiden palveluita siirretty pois ihmisten ulottuvilta.

Tekesin määrärahojen kasvattamisessa on paljon myönteistä, mutta päähyödyn korjaaja on Uusimaa. Näiden määrärahojen kasvattaminen on valitettavasti tapahtunut perinteisen aluepolitiikan kustannuksella. On paljon alueita, mitkä korjaavat suuremman hyödyn kuljetus-, investointi- ja käynnistystuista kuin tutkimukseen ja tuotekehittelyyn käytettävistä tuista. Siksi perinteisiä konsteja ei kannata romuttaa liian nopeasti.

Arvoisa puhemies! Maaseutu on vahva osa suomalaisuutta. Keskeisimpien raaka-aineiden tuottajana se tulee aina olemaan vahvuustekijä. Tämän ymmärtävät tavalliset suomalaiset, kuten aikaisemmin mainitsemassani Evan tutkimuksessa ilmeni. Hallitukselta tämä on vain unohtunut. Kotoisen elintarviketuotannon arvostus on kasvussa. Tämä kohottaa maatalousväestön mielialoja, mutta oma politiikkamme ei saa olla niin lyhytnäköistä, että itse tuhoamme ja leikkaamme tämän tuotantosuunnan kehitysmahdollisuudet.

Suomen Emu-kuntoisuuden hintaa maksavat heikoimmat alueet ja heikoimmat ihmiset: lapsiperheet, opiskelijat ja ihmiset, joilta puuttuu työ tai jotka ovat pakotettuja lähtemään työn perään. Maksajia ja pelkääjiä on niin paljon, että laajaa yksimielisyyttä Emu-jäsenyydestä ei löytyne. Hallitus alkaa aistia, missä mennään. Pääministerin vappupuheen yhteistyötarjous oli ensimmäinen oire tästä.

Arvoisa puhemies! Monissa hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroissa musta on muutunut valkoiseksi ja valkoinen mustaksi. Sosialidemokraattisen puolueen kannattajien keskuudessa tehdystä mielipidetutkimuksesta kuultaa parempi totuus: tyytymättömyys oman puolueen harjoittamaan politiikkaan, eriarvoistavaan politiikkaan. Jos omat eivät anna hallitukselle erikoisen hyvää arvosanaa, miten sen voi antaa keskusta!

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun tämä tutkimus nyt kummittelee tässä keskustelussa näin taajaan, niin todettakoon, että sitä ei ole tehty sosialidemokraattisen puolueen kannattajakunnan keskuudessa la-

veasti otettuna, vaan puolueaktiivien, itse asiassa -aktivistien, joukossa, joihin mielipidemittaukseen kuuluu ei suinkaan vain tyytymättömyyttä vaan myös sellaista asemasta lähtevää pohdiske-lua, joka tulee poliittisen, sanoisinko, lähes ylätason keskinäisistä keskusteluista. Se ei ole siis sillä tavalla laveasti, laajasti ja tarkasti otettava mielipidemittaus, jossa kartoitettaisiin sosialidemo-kraattien, siis puoluejäsenten, mielipiteitä tai kannattajakunnan mielipiteitä, vaan siinä on hy-vin ohuen yläkerroksen mielipiteet ja lukumäärä on muutama kymmenen ihmistä. Eli tämä on saanut vähän turhan monumentaaliset mittasuhteet, vähän huteralla tavalla tehty yhden tiedo-tusvälineen tutkimus.

Yleisesti ottaen on tietysti mukavaa, että kes-kustan taholta päätetään puheenvuoro sillä lail-la, että jos eivät omat tykkää, niin kuinka voitai-siin kuvitella, että kepulaisetkaan tykkäisi dema-reista. Asian voisi kääntää tietysti toisinkinpäin, mutta häveliäisyssyistä jätän sen nyt tekemättä.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tutkimus on tehty ja tehty puolueen aktiiviväestön keskuudessa, aktiivivä-estö tuntee kentän tunnot ja on aika herkkä tun-tojen välittäjä. Tämmöisiin tuntemuksiin tulisi reagoida hyvinkin vakavasti.

Ed. Hyssälä: Arvoisa puhemies! Tämä hallitus, jota nyt kaksi ministeriä edustaa ja vielä muutama uskollinen hallituksen soturi täällä sa-lissa, lähti liikkeelle suurin odotuksiin, kuten tie-dämme. Tämän hallituksen piti olla työn ja yhti-svastuun hallitus. Tämän hallituksen piti tervehdyttää valtiontaloutta, puolittaa työttömyys ja purkaa kannustinloukut. Tavoitteet olivat var-masti ihan hyvät ja kannatettavat. Kuitenkin se, mitä hallitus ensimmäiseksi lähti tekemään, oli säästöjen voimakas kohdistaminen perustur-vaan ja kuntien valtionosuuksiin, ja näin jo kiila kansan kahtiajaolle, siemen tälle välikysymyk-selle, oli kylvetty.

Alkuinnostus työttömyyden puolittamisessa-kin on hiipunut hiipumistaan. Jopa ministeritkin ovat alkaneet vähätellä asettamaansa tavoitetta ja myös aikaisempia puheitaan. Kannustinlouk-kujen purkamisintohan on laimentunut tyystin. Niistä tuskin enää kukaan puhuukaan täällä mi-tään, vaikka viime syksynä vielä puhe oli aika kiivasta. Kannustinloukkujen purkamistyöryh-mältä olemme saaneet ainoastaan yhden esityk-sen, ja se oli tämä epäkello päivähoitomaksuesi-tys.

Täällä on tänä iltana puhuttu aika paljon alueellisesta ja myös sosiaalisesta kahtiajaosta. Voidaan arvailla vain, mitkä kustannukset näistä syntyvät yhteiskunnalle pidemmällä aikavälillä. Väestön keskittyminen muutama suureen asu-tuskeskukseen ei varmasti ole koko maan edun mukaista. Alueellinen ja sosiaalinen kahtiajako tukevat valitettavasti toisiaan. Kun työpaikat vähenevät maaseudulla, yhä suurempi osa alueen väestöstä elää tulonsiirtojen varassa, ja maaseu-dulla lisäksi on ongelmana maatalouden työ-paikkojen jatkuva väheneminen.

Täällä on lueteltu myös niitä maaseudulle kohdistuvia leikkaustoimenpiteitä, joista esi-merkkinä voi mainita edelleen yksityistiet, sai-rausvakuutuksessa tapahtuneet heikennykset, lomituspalvelujen heikennykset, säästöt maan-viljelijöiden taturmavakuutuksesta jne. Tässä vain muutamia esimerkkejä. (Ed. Kekkonen: Teitten kunto huononee myös!) — Niin, valitet-tavasti näin tapahtuu. Viestit kertovat koko ajan tätä.

Kaikkein pahinta kuitenkin on tässä maaseu-dun kannalta henkinen ilmapiiri, alasajon mei-ninki, ja tähän ihmiset ovat reagoineet, kuten täällä on esitetty. Sama epätoivohan vallitsee kaupunkien lähiöissä. Sitten näitten menestysta-rinoitten varjossa eläviä isketään toisesta suun-nasta. Heidät syyllistetään työtä vieroksuvaksi passiiviväestöksi, joka on itse syyllinen omaan tilanteeseensa.

Hallitus korosti ohjelmassaan siirtymistä tu-lonsiirtoyhteiskunnasta työnteon yhteiskuntaan. Tämä lähestymistapa on hyvin työkeskeinen ja myös työmarkkinajärjestöjen roolia tavallaan korostava. Täällä eduskunnassa on nyt saanut odottaa kuukaudesta toiseen, että hallitus toisi esityksiä, joilla parannettaisiin työllisyyttä. Kes-kusta on esittänyt muun muassa seuraavia työn tekemistä ja pienyritystäjyyttä suosivia keinoja: Pienyrityksille on luotava oma työehtosopimus- ja yhtiömalli; välillisiä työvoimakustannuksia on alennettava ja porrastettava; tuloverotuksen ke-vennykset on suunnattava pieni- ja keskituloisil-le; palveluyritysten arvonlisäveroa on alennetta-va; ja kotitalouksille on annettava verokannustin työllistämiseen.

Työnteon yhteiskuntaan siirtyminen on kyllä kirjattu hallitusohjelmaan, mutta onko työn kä-sittelen määrittelyn kapeus yksi ongelma työllisyyden paranemisessa? Esimerkiksi pienten las-ten vanhemmilla on haluttu viedä tosiasiallinen valinnanvapaus kunnallisen ja kotona tapahtu-van päivähoiton väliltä. Olisimme halunneet

työn käsitettä laajentaa myös kotitalouksissa tehtävän työn suuntaan.

Yksi sosiaalipolitiikan tavoite on yhteiskunnan jakautumisen estäminen. Jakautuminen liittyy työttömyyteen, perusturvan puutteeseen ja köyhyyteen. Eri väestöryhmät ovat elinoloiltaan ja -mahdollisuuksiltaan tässäkin suhteessa kovin kaukana toisistaan. Olemme kuulleet tarinoita vieraantumisen ja syrjäytymisen valtiokunnassa hyvin moniltakin asiantuntijoilta pitkin talvea.

Vakaissa työsuhteissa olevat ja ansiosidonnaisia etuuksia nauttivat etääntyvät huono-osaisimpien elämysmaailmasta niin, että eivät koe enää heidän oikeuksiaan ja sosiaaliturvaansa tärkeiksi. Haluttomuus rahoittaa perusturvaa verovaroin voi johtaa hyvinvointivaltion rahoitus- ja kannatusperustan kaventumiseen ja tätä kautta perustavien sosiaalisten oikeuksien vaarantumiseen.

Alueellisen ja ennalta ehkäisevän sosiaalipolitiikan merkitys korostuu tulevaisuudessa. Hyvinvointiin liittyvät ongelmat, ilmiöt ja ratkaisut on täsmennettävä paikallisesti lähellä ihmistä. Alueellinen ja paikallinen verkostoituminen, josta myös monet sosialidemokraatit ovat tänään puhuneet kiitettävästi, julkisen ja yksityisen ja ns. kolmannen sektorin yhteistyön kehittäminen on hyvinvointipolitiikalle mahdollisuus, joka onnistuessaan ehkäisee, säästää ja työllistää.

Syrjäytymisen ohella työssä uupuminen ja jatkuva huoli tulevasta toimeentulosta ahdistavat ihmisiä. Ongelmat näkyvät sekä työttömyyden että liian kovan työtaakan rasittamissa perheissä. Työreformia odotellessa inhimillisten kärsimysten määrä lisääntyy ja tulevien veronmaksajien lasku pitenee. Sekä työ- ja koulutusmarkkinoilta syrjäytyneet että työssä uupuneet lisäävät myös eläkejärjestelmien menopaineita.

Viimevuotisen sosiaalibarometrin mukaan suurin osa suomalaisista arvostaa oikeudenmukaisuuden ja kannustavuuden lähtökohtia sosiaaliturvan kehittämisessä. Viime vuosina onkin julkaistu monia eri tutkimuksia, joista ilmenee, että kansalaiset ovat valmiita perustoimeentuloturvan kokonaisuudistukseen. Pienten muutosten politiikan kahtia-jakavat vaikutukset menestyjiin ja syrjäytyjiin on nähty, mitä tällä pelillä on syntynyt. Mutta hallitus ei halua ilmeisestikään avointa keskustelua suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta. (Ed. Kekkonen: Mitä tämä on?) — No, vastatkaapa sitten. — Tähän olisi tarvetta erityisesti juuri nyt, kun Suomessa pohditaan mahdollisen Emu-jäsenyyden

hyötyjä ja haittoja. Yksi selkeä lähtökohta on, että EU:lta puuttuvat sosiaalipolitiikan suunta-vaivat. Unionin jäsenmaiden sosiaaliturvajärjestelmät ja niiden rahoitus ovat hyvin erilaisia jo nyt. Emu syventää integraatiota. Samaan aikaan toisaalta pohditaan unionin mahdollista laajenemista itään. Jos unioni laajenee itään, niin jäsenmaiden joukko olisi nykyistään heterogeenisempi, mitä tulee sosiaalipolitiikkaan tai sosiaaliturvan rahoitukseen. (Ed. Kekkonen: Toivooko keskusta sen laajenemista itään?) — No, malttakaapas mielenne, ed. Kekkonen!

Raija Julkunen julkaisussa Suomalainen sosiaalipolitiikka Euroopan talous- ja rahaliitossa ja matkalla sinne, joka on ilmestynyt tänä vuonna, toteaa näin: "Euroopan unionin tasolla ei ole erityistä sosiaalipoliittista strategiaa Rahaliiton varalle. Onko Suomessa? Valtioneuvoston selonteko sosiaaliturvasta noteeraa integraation syvenemisen ja markkinavoimien merkityksen lisääntymisen. Näissä oloissa pidetään tärkeänä säilyttää sosiaalipolitiikkaa koskeva päätöksenteko kansallisena. Samalla korostetaan sellaisen yhteisötasoisien sosiaalipolitiikan tarvetta, jolla esitetäisiin matalatasoisien sosiaaliturvan käyttäminen kilpailukeinona. Yhtäältä korostetaan subsidiariteettia, toisaalta toivotaan Euroopan unionin pystyvän rajoittamaan sosiaalista kilpailua ja luomaan yhteistä sosiaalista ulottuvuutta."

Emulla voi olla myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia sosiaaliturvan rahoitukseen. Suomella pitäisi mielestäni olla rohkeutta rakentaa jatkossakin omaa, pohjoismaisen mallin periaatteisiin nojaavaa hyvinvointistrategiaa. Nyt suomalaisessa yhteiskunnassa on selviä kahtiajaon merkkejä. Poliittikka ei ehkä ole tietoista tai Emusidonnaista, mutta kyllä hallitukseltakin voisi odottaa aktiivista politiikkaa kansan kahtiajakautumista vastaan. Onko hiljaisuus myöntymisen merkki?

Toisaalta voi kysyä onko sairausvakuutuspäivärahan poistaminen tulottomilta, työmarkkinatuen poistaminen nuorilta sellaista hallituksen hivutuspolitiikkaa, jolla pyritään vahvistamaan työhön perustuvan sosiaaliturvan asemaa Suomessa. Ainakin näin voisi näistä merkeistä päätellen tulkita.

Hallituksen politiikan arvoperustasta ja -päämääristä on vaikea saada selvää. Aiotaanko pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin periaatteista pitää kiinni? Jos aiotaan, niin miten? Kuten totesin, hallitusohjelmassa korostettiin, että hallitus on työn ja yhteisvastuun hallitus. Työttömyysluja tässä on kuitenkin turha toistaa. Siitäkään

on turha muistuttaa, vaikka täällä nyt opetusministeri onkin aitiiossa, että nämä luvut eivät kerro koko totuutta, sillä ihmisiä on sijoitettu laajassa mittakaavassa työllisyyskoulutukseen ja tukityöhön. Kiitosta on sanottava tietysti siitä, miten koulutusta on pystytty lisäämään, mutta siinäkin voisi kritisoida tietysti pakkokoulutusta ja -kursitusta vastaan.

Nyt tämän kahtiajaon ollessa syventynyt voi tietysti kysyä, kuinka pitkälle tämä jako ja politiikka on tarkoitushakuista. Työn ja yhteisvastuun hallitus voisi kantaa myös nimeä työttömyyshakuisuuden ja tahdottomuuden hallitus. Kuten urheilun nuorten lajioppaissakin kerrotaan, halu on eri asia kuin tahto. (Ed. Kekkonen: Entäs kyky?) Perusasiat ovat hukassa. Hallitukselle voisi pitää uudelleen koulutuspäivät. Olemme sitä mieltä, että nyt olisi kiireesti — hallituskauden puolessavälissä ja tämän eduskuntakauden puolessavälissä — ryhdyttävä niihin rakenteellisiin uudistuksiin, joita keskusta on tänäänkin täällä esittänyt.

Mielestäni sellainen ylimielinen asenne, jota esimerkiksi pääministeri tänään valitettavasti viljeli, ei varmasti johda suomalaisessa yhteiskunnassa siihen toivon ilmaperiin, mitä täällä on peräänkuulutettu, vaan entisestään katkeroittaa ihmisiä ja varmasti ainakin niitä, joiden arvopohja on toisenlainen henkisessä ja hengellisessä mielessä kuin se, mitä ehkä pääministeri edustaa. Uskon, että monissa perheissä, jotka tänään katsoivat tai kuuntelivat tätä välikysymyskeskustelua alusta saakka, saatettiin tuntea loukkaantuneisuutta. Siitä ainakin kertoivat ne puhelinviestit, joita heti iltapäivällä ensimmäisen lähetyksen jälkeen sain kuulla.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Pääministeri Lipponen ei tietenkään kaipaa eikä tarvitse minun puolustamistani. Hänen tapansa esittää asioita on hiukan toisenlainen kuin monella muulla. Ei sen tarvitse ylimielisyydestä kertoa mitään, eikä se ylimielisyyttä olekaan. Kukin meistä taaplaa tyyllillään. Ihmisten esiintymistapa, kuten sanottu, on kovasti erilainen. Totta kai, jos halutaan tulkita ylimielisyydeksi oikein joukkovoimalla, niin kuin havaitsin keskustan nyt juuri tekevän, joitakin asioita, varmaan siitä syntyy sellainen mielikuva, ikään kuin se ylimielisyyttä olisi.

Herra puhemies! Minusta perusviritys, joka edellisellä puhujalla oli, oli sillä lailla vähän epärehellinen, että siinä iloisesti kuljettiin EU:t, Emut ja sitten työmarkkinatuet suomalaiselle

nuorelle. Kun vastauspuheenvuorossa pitäisi voida kommentoida tai sanoa eriävä mielipiteensä, tässä tuli niin taajaan niin monenlaisia asioita, että eriävien mielipiteiden esittäminen tällaisen puheenvuoron jälkeen käy mahdottomaksi.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä luetteli pitkän listan siitä, mitä kaikkea tämä hallitus on leikannut. Se lista oli lyhyt ja vaatimaton, kun ottaa huomioon sen, mitä kaikkea edellinen hallitus ja tämä hallitus ovat todellakin leikanneet. On laskettu, että vuoteen 1999 mennessä valtion menot ovat näiden molempien hallitusten leikkausten tähden noin 55 miljardia markkaa pienemmät kuin ne ilman näitä leikkauksia olisivat, eli kyllä tosiasia on, että kansa on saanut tuntea nahoissaan nämä vaikeat ajat.

Siltä osin teidän puheenne oli epäjohtonmukainen, kun te ensin kerroitte, mitä kaikkea hallitus aikoi tehdä ja sen piti tehdä silloin, kun hallitusta muodostettiin, ja sitten loppuhuipenuksessa sanoitte, että se on tahdoton. Minä olen kyllä sitä mieltä, että hallituksen piti ja pitää tehdä, ja vaikka työttömyyden puolittamistavoitetta ilkutaan, minusta tuntuu kamalalta ajatella, jos tässä tilanteessa hallitus edelleenkin jättäisi pitämättä kiinni siitä tavoitteesta, joka on asetettu, että työttömyys puolitetaan. Minusta se ei kyllä ole ilkkumisen paikka.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Eräs välikysymyksen painopistealue on suomalainen maaseutu ja maatalous sekä näiden toimintaedellytysten turvaaminen myös kansallisin toimin. Haluan keskittyä tähän alueeseen, koska sen merkitys kansantaloudelle on monin verroin suurempi kuin sen osuus bkt:stä ja lisäksi maatalouden merkitys EU:lta saatavista tuloista on aivan ratkaiseva. Maaseudulla ja sen työllistämismahdollisuuksilla on lisäksi selkeä vaikutus myös muutoliikkeeseen.

Suomalaista maataloutta ohjaillaan nyt keskitetysti Euroopan unionista. Myös Euroopan unionin yhtenäisen maatalouspolitiikka on pitkälti sidoksissa koko maailmankauppaa koskeviin päätöksiin ja sopimuksiin. Maatalouden osuus Euroopan unionin budjetista on noin puolet, ja kasvupainetta siihen on edelleen. Vuonna 98 maatalouden budjetin kokonaissumma tulee olemaan noin 41 miljardia ecua.

Unionin yhteisestä maatalouspolitiikasta johtuen hyvin harjoitettu ja perusteltu kansallinen maatalouspolitiikka on merkittävin keino saada

unionille maksettua rahaa takaisin Suomeen. Suomella on kansallisista varoistaan nykyisin EU:n lupa maksaa siirtymävaiheen tukea, jolla on pyritty turvaamaan maataloudelle ja elintarviketeollisuudelle aiheutuvat sopeutumiskustannukset unionin yhteiseen politiikkaan siirryttäessä. Siirtymäkauden tuki on kokonaissummaltaan aleneva ja poistuu vuoteen 2000 mennessä. Tätä tukea hallitus on leikannut 750 miljoonaa. Tämä leikkaus oli kohtalokas virhe Suomen elintarviketalouden sopeutumisessa Euroopan unionin maatalouspolitiikkaan.

Lisäksi on neuvoteltu tilapäisratkaisu, 141 artiklan mukainen tuki, jonka summa voisi olla noin 1,4 miljardia, mutta se aika pitkälti riippuu siitä, miten kansallisesti päätämme tuota tukea maksaa.

Esimerkiksi kuluttajien suhtautuminen luomutuotantoon ja ympäristöarvot huomioon ottaen perinteiseen maatalouteen osoittaa, ettei näköpiirissä enää saisi olla entisajan tulopolitiikan tapaista kateutta ja eri ammattiryhmien välistä poliittista vihanpitoa. Suomen on oltava tulevan maatalouspolitiikan osalta yhtenäisempi. Silloin siitä hyöttyy koko kansakunta.

Muista Suomen maatalouteen vaikuttavista tekijöistä merkittäviä ovat muun muassa maataloustuotteiden hintakehitys, elintarvikemarkkinoiden kehitys, ympäristöpolitiikka, maaseutu- ja aluepolitiikka, veropolitiikka ja yleisen asenneilmapiirin kehittyminen. Hintojen osalta suurin vaikutus on jo vastaanotettu liittyessämme EU:hun. Tällöin monien maataloustuotteiden hinnat putosivat jopa yli puolet. Näin suurta uutta pudotusta ei ole näköpiirissä. Järkevän ja jatkossa myös luonnon kuluttaja-arvot huomioon ottavan maatalouden on kuitenkin oltava kannattavaa.

Tuotantopanosten hinnat eivät enää tule merkittävästi alenemaan. Pääinvastoin Suomessa on jo tapahtunut tuotantopanosten hintojen nousua ja paineet tähän suuntaan kovenevat vielä jatkossa. Kustannustehokkuuden lisäämiselläänkin on rajansa. Yrittäjyys tulevaisuudessa korostuu, sillä yhtenäisiä, ylhäältä annettuja paketteja ei enää ole.

Jalostus ja maatalous ovat käsi kädessä. On osaltaan odotettavissa perinteisessä maataloudessa kustannustehokkuutta, suurempia tiloja, mutta myös samalla raskaampia investointeja. Toisaalta tämä nostaa rinnalle luonnonmukaisen tuotannon, jossa markkinat ovat edelleen avainasemassa. Markkinat ovat kuitenkin vielä aika pitkälti kehitysvaiheessa.

Suomen suojainen sijainti turvaa osaltaan elintarvikemarkkinoiden kotimaisuutta pitäen samalla kuitenkin hintatason yllättävän alhaalla. Kannattavuuden heikkeneminen aiheuttaa sen vaaran, että sisämarkkinoiden vapaus ja muiden maiden välilliset tuet viennille lisäävät elintarviketuonnon osuutta.

Suomalaisen maatalouden ja elintarviketeollisuuden on varauduttava markkinoiden suhdanteisiin, ja juuri tässä tilanteessa tarvitaan kansallista yksimielisyyttä turvata kotimaisen elintarviketalouden toimintamahdollisuudet vakavissakin häiriötilanteissa.

Luomutuotannon markkinoiden laajuus on vielä kysymysmerkki, eikä esimerkiksi Suomea voida ajatella kokonaan luomutuotannon maaksi, vaikka laskelmia tästä on ilmielmin tehty ja niitä seurattu. Mutta mikäli tätä samaa luomutuotannon kehittämisintoa pystytään pitämään yllä, ei ole mahdotonta, että vuoden 2000 jälkeen ensimmäisellä vuosikymmenellä peltoalasta jopa neljännes olisi luonnonmukaisessa tuotannossa nykyisen noin 5 prosentin sijaan.

2000-luvulla ympäristökysymykset nousevat varmasti yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä kansainvälisessä maatalouspolitiikassa. Ne on huomioitava, ja niihin on suhtauduttava kansallisista eduista kiinni pitäen. Suomalaisella maataloudella ei ole suuria ristiriitoja kansainvälisten ympäristönormien osalta näkyvissä. Tavoitteenamme on, että Suomen kaikki maatilat noudattavat tuotannossaan ympäristöyhteisiä menetelmiä. Maa- ja metsätalousministeriön on pidettävä huoli, ettei muun muassa nitraattidirektiivin määräyksiä kiristetä kovemmiksi kuin ne ovat muissa EU-maissa.

Tällä hetkellä myös Natura 2000 -ohjelman valmistelu on käynnistynyt. Se ulottuu enemmän metsä- ja vesialueisiin kuin peltoalueisiin, ja EU:n on tarkoitus päättää Natura-kohteista vuoden 98 kesällä. Mielestäni Suomen on pienennettävä reilusti Natura 2000 -hankkeita ja pidettävä luonnonsuojelulliset päätökset pääosin omassa päätösvallassamme. Emme saa tuhota elinkeinotoimintaamme tukehduttamalla se EU:n määräämiin luonnonsuojelutavoitteisiin.

Suomen pinta-alasta 95 prosenttia on maaseutua. Maaseudun tulevaisuuteen vaikuttavat paljon viranomaisten toimenpiteet ja harjoitettu, maaseudulle kohdistuva politiikka. Viimeaikaisista valtiovalan hankkeista mainittakoon muun muassa maa- ja metsätalousministeriön työryhmän selvitys, jossa on esitetty yksityiskohtaisia

toimenpiteitä maatalouden kilpailukyvn parantamiseksi muun muassa verotuksen, sukupolvenvaihdosten keventämisen, investointien suuntaamisen ja rahoitustuen, maatalousyrittäjien sosiaaliturvan, laatujärjestelmien ja luomutuotannon kehittämisen kautta.

Tämä työryhmä on selvittänyt myös sitä, miten tuotantoresurssien ja -oikeuksien siirtymistä jatkaville tiloille voitaisiin helpottaa sekä miten erilaisia rakennepoliittisia keinoja voidaan soveltaa tuotannon lisäarvon kasvattamiseksi ja kannattavuuden parantamiseksi maatalouden eri tuotannonaloilla.

Myös muu alueellinen kokonaisuus on pidettävä mielessä eli on myös tehtävä selväksi aluepoliittiset sekä aluehallinnon linjanvedot, jotka ovat ristiriidassa alueiden yhtenäisten kehitysmahdollisuuksien osalta. Jos yleistä kehitystä johdetaan voimakkaasti kaupungistumiseen ja syrjäseutujen autioitumiseen, ei heikennetyillä maakunnallisilla tai seutukunnallisilla alueilla ole käytännön mahdollisuuksia toteuttaa hienoimpiakaan suunnitelmia.

Maaseutupolitiikan avulla on turvattava, että maaseudulle kuuluvat muut kuin maatalouselinkeinot pystyvät kehittymään ja ylläpitämään tältä osin maaseudun toimintamahdollisuuksia. Jos syrjäseudulta viedään posti, koulu tai esimerkiksi teiden kuntoa ei pystytä ylläpitämään, on selvää, ettei jäljelle jää ihmisarvoista toimintaympäristöä elävälle maaseudulle.

Verotus on edelleen muun muassa perintö- ja lahjaverotuksen osalta maataloudessa ongelmallista. Enää ei saisi olla niin, että sukupolvenvaihdokset lisäävät velanottoa, vaan velka pitäisi ottaa enemmänkin toimintaan ja tuotantonnisiin tarpeisiin. Veropolitiikkaa voitaisiin siinäkin suhteessa käyttää enemmän, koska unionin ohjailuhalu ei vielä ulotu niin voimakkaasti verotukseen kuin tuotannon ohjaamiseen ja tukipolitiikkaan. Veropolitiikalla on mahdollista välillisesti tukea kotimaista tuotantoa.

Työttömistä 300 000 ihmisen asemaa kuvataan työmarkkinoiden rakenteesta johtuvaksi, mikä jouduttaa kansantalouden työreformia. Tältä osin myös verotukseen on pakko tehdä muutoksia, joilla poistetaan työllistämisen ja yrittämisen rakenteellisia esteitä. Maatalous on jatkossakin merkittävä maaseudun työllistäjä.

Yleinen asenne maataloutta kohtaan on asianmukaistunut. Evan raportin Suomalaisten asenteista 97 mukaan noin 95 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että kaupungit ja maaseutu tarvitsevat toisiaan nyt ja lähitulevaisuudessa.

Myös tuottajien keskuudessa on havaittavissa yleistä luottamuksen kohentumista tulevaisuuteen, joskaan se ei koske kaikkia tuottajia. Tilastokeskuksen eri väestöryhmien tulevaisuudenuskoa kuvaava luottamusindeksi on maatalousyrittäjien osalta yksikön verran miinuksella, kun se muulla väestöllä näyttää plussaa 15,9.

Yksi mahdollisuus Suomelle on siinä, että maailmalla kehitetään tehokkuutta muun muassa geenimanipulaatiolla ja muilla keinotekoisilla menetelmillä. Se antaa tilaa markkinoilla puhaille tuotteille, joita kuluttajat varmasti haluaivat pöytänsä.

Suomi on Euroopan unionissa noudattanut tiukkaa linjaa myös eläintauteihin ja tuotannon eettisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Tätä linjaa on jatkettava ja vaadittava sen toteuttamista myös muissa EU-maissa.

Maatilojen tulos oli vuonna 95 keskimäärin 74 400 markkaa tilaa kohti. Jokainen ymmärtänee, ettei tällä tulolla voida ajatella kannattavaa maataloutta jatkettavan. Vuonna 95 putosi pois tuotannosta noin 7 500 tilaa ja aktiivitulojen lukumäärä on nykyisin noin 90 000. Maatalousväestön ikääntymisestä johtuva luonnollinen rakennemuutos on ehkä jäänyt rakennekeskustelussa vähäisemmälle huomiolle, kun painoa on pantu enemmän rahaan ja valtion harjoittamaan aktiiviseen tukipolitiikkaan. Kuitenkin vahva rakennepoliittinen seikka on viljelijöiden korkea ikä. Karkeasti arvioiden vuoteen 2005 mennessä noin 60 000 isäntää ja emäntää tulee siirtymään eläkkeelle ja se merkitsisi noin 20 000–30 000 tilan putoamista tuotannosta. On itsestäänselvää, että 75 000 markan tilakohtainen vuositulos pääomavaltaiselle tuotannolle ei houkuttele ketään jatkamaan.

Maatalouspolitiikan hoitamisessa tulee painottamaan se, että Suomi pystyy hyödyntämään kaiken mahdollisen unionin hyväksymän kansallisen tuen. Tässä yhteydessä muutamia kuvia maatalouden tulevaisuudennäkymiksi:

Yksi vaihtoehto voisi olla, että meillä olisi noin 75 000 maatilaa. Tämä vaihtoehto olisi todennäköinen, jos otetaan huomioon esimerkiksi 141-tuki ja sen tuomat mahdollisuudet. Mikäli luomutuotannon kiinnostus edelleen lisääntyy, voidaan pienemmilläkin pinta-aloilla saada taloudellinen tulos ja esimerkiksi osalle Itä- ja Pohjois-Suomen tiloista voitaisiin saada jatkajia. Tämän tulevaisuuden tilojen kokonaismäärän edellytyksenä on, että maatalouden tukien on pysyttävä nykyisellään ja tarvittaessa löytyy myös kansallista pelivaraa.

Vaihtoehto, jossa kaikki maataloustuki lopuisi maataloudesta, ei tietenkään liene reaalin, mutta sen esittämisellä on hyvä kuvata tilannetta, mihin jouduttaisiin niin maatalouden, ihmiskohtaloitten kuin alueellisen kehityksenkin osalta. Tällöin Suomeen jäisi noin 15 000 maatilaa, ja paljon yhteiskunnallisia ongelmia niin maaseudulla kuin kaupungeissakin olisi sen seurauksena.

Investoinnit ovat olleet lamassa. Nyt ne ovat olleet elpymässä, eivät kuitenkaan riittävästi. PTT:n suhdannekuvan mukaan investointeja maatalouteen ei kuitenkaan vielä tehdä riittävästi. Koneita ja kalusteita hankittiin viime vuonna noin 1,5 miljardilla ja rakennuksiin investoitiin noin 1 miljardi. Maatalous tarvitsisi kuitenkin yli 3 miljardin markan vuotuiset kokonaisinvestoinnit, jotta sen tuotantomahdollisuudet säilyisivät. Lisäksi sukupolvenvaihdoksiin nykyisellä tasolla tarvitaan noin 400—500 miljoonaa markkaa vuodessa.

Suomi ei tulevaisuudessa voi kilpailla pohjoisen sijaintinsa vuoksi maailmanmarkkinahintaisilla elintarvikemarkkinoilla. Sääolosuhteemme ovat siihen liian vaikeasti hallittavissa, ja kun nyt olemme unionin jäsenenä, se on hyväksyttävä tosiasiana. Meidän on lauhdutettava maatalouspoliittisia pakkasia unionin kautta ja kasvatettava satoa omalla vahvalla maatalouspolitiikallamme.

Veropolitiikka ja sosiaaliturva ovat ainoat merkittävät taloudelliset keinot, joissa unionin jäsenillä on itsenäistä päätäntävaltaa ja liikkumavaraa. Siksi niiden käyttämistä kansallisena voimavarana on rohkeasti lisättävä myös maatalouspolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Suomessa pitää harjoittaa sellaista maaseutu- ja maatalouspolitiikkaa, mikä käy yksiin kotimaisten kuluttajien tarpeiden ja kansalaisten tavoitteiden kanssa. Suhtautuminen maatalouteen ja maaseutuun ollaan yhä enemmän näkemässä kansallisarvoksi ja suomalaiseksi voimavaraksi. Tämä viesti on hallituksen otettava todesta ja toimittava sen mukaisesti. Koko kansan hyväksymällä ja realismin perustavalla politiikalla saadaan suomalainen maatalous säilymään hengissä myös tuleville sukupolville.

Ed. K a l l i : Arvoisa herra puhemies! Arvoisat sitkeät edustajat! Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan puolesta keskityn puheen- vuorossani myös maa- ja maaseutupolitiikkaan ja lopuksi metsäpolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Niin kuin jo monet oppositiopuolueen edustajat ovat todenneet, Lipposen hallitus sitoutui aikanaan ohjelmassaan puolittamaan Suomen työttömyyden tällä vaalikaudella. (Ed. Kekkonen: Se oli tavoite!) Kuitenkin käytännön politiikallaan hallitus on toiminut juuri työttömyyden puolittamistavoitetta vastaan leikkaamalla muun muassa maatalouden kansallisesta tukipaketista 725 miljoonaa markkaa sekä satoja miljoonia maatalouslomituksesta ja maatalouden sosiaaliturvasta. Myös kuntien valtionosuuksien ylisuuret leikkaukset yhdessä edellä mainittujen säästöjen kanssa ovat vieneet laskelmien mukaan viime vuonna runsaat 20 000 työpaikkaa maaseudulta.

Muita maaseutuun kohdistuvia leikkauksia ovat olleet metsätalouden organisaatioihin ja metsänparannusrahoitukseen vaikuttavat jatkuvat säästötoimet sekä yksityistieavustukset. Myös monet maaseutu- ja maatalousneuvontaan liittyvät organisaatiot ovat olleet vähennysten kohteina. Kuitenkin maatalouden jalostusarvon nosto esimerkiksi 1 miljardilla markalla työllistäisi jo 10 000 ihmistä, mikä on Kotimaisen työn liiton selvityksen mukaan suurin työllisyysvaikutuksiltaan.

Pääministeri Lipponen aiemmin totesi, että myös EU:n maatalouspolitiikkaan tarvitaan muutoksia, jotka kohtelisivat Suomea ja Suomen tavoitteita positiivisesti. Näitä muutoksia kuitenkin ei saada aikaan, ellei tehdä esityksiä, ja siksi tämän kaltaisia esityksiä Suomen pitäisi ministerineuvostossa kohtapuolin terhakkaasti tehdä, jotta niitä voitaisiin toteuttaa viimeistään vuonna 99, jolloin Suomi on puheenjohtajamaa. Siksi Suomen hallituksen on aktiivisemmin ajettava nykyisen yhteisön maatalouspolitiikan muutosta, joka paremmin turvaisi heikompien alueiden saamien minimi tukien tason säilymisen. Suomen nyt saamat tuet ovat juuri niitä minimi tukia, joita ei enää saisi yhtään leikata.

EU:n vuoden 92 maatalousuudistukseen liittyvät hinnanalennuskorvaukset maksetaan kasviviljelyn osalta alueen keskisatoon perustuvina hehtaaritukina, kun taas kotieläintaloudessa käytetään eläinmäärään perustuvia tukia. Keskisadon käyttö tukiperusteena johtaa siihen, että korkean satotason alueilla, esimerkiksi Keski-Euroopassa, tuki on moninkertainen Suomeen verrattuna. Vaikka korkeampi tuki perustuu suurempaan tulomenetykseen, on se viljelijän kannalta vuosittain varmaa tuloa, toisin kuin luonnonolosuhteista riippuva myyntitulo. Kuitenkin niin kauan kuin kyseisen kaltainen tuki-

järjestelmä on käytössä, olisi Suomen kaltaisten alueiden kannalta oikeudenmukaisempaa, mikäli tukitaso olisi yhtenäisempi eri alueilla.

Hinnanalennuskorvauksia ei tule leikata Suomen kannalta tietyn perustason, esimerkiksi 3 500 kilon hehtaarilta tai vastaavan markkamääräisen korvaustason, alle jääviltä alueilta. Tällainen järjestelmä sopisi selvästi paremmin Suomelle ja Suomen kaltaisille maille.

Vaikka kotieläintalouden tukiin ja investointitukiin on otettu jatkuvasti lisää eläintihyeyshoja, mahdollistavat tukiehdot edelleen ympäristölle varsin rasittavan tuotannon jatkumisen monilla alueilla. Siksi EU:n tukijärjestelmissä tulisi soveltaa nykyistä laajemmin kestävästä kehityksen periaatetta, jossa eläinten hoitoon otettaisiin entistä inhimillisempi ja eettisempi käsittelytapa.

Suomessa on käytössä yhteisen maatalouspolitiikan ja liittymissopimuksen mukaisen kansallisen tukijärjestelmän yhdistelmä. Tämän seurauksena meillä valitettavasti on maailman monimutkaisin maatalouden tukijärjestelmä, jota tulisi voida yksinkertaistaa, jotta me itsekin paremmin tietäisimme, millä tavalla tämä järjestelmä käyttäytyy.

Liittymisratkaisussa paljon puhuttu artikla 141 tarkoitettiin keinoksi maatalouden jatkuvuuden turvaamiseksi ja tuen maksamisen mahdollistamiseksi tarvittaessa pitkällä aikavälillä koko maassa. Suomessa kuitenkin tämä tuki otettiin käyttöön siirtymäkauden tuen alentuessa tämän vuoden alusta alkaen. Suomen neuvotteluma tulkinta artiklalle on epäkelvo, ja toteuttamisratkaisu perustuu tilapäisiin siirtymäkauden tukiin: ympäristötukeen, käynnistämistukeen, investointitukiin ja luopumistukiin. Ratkaisu perustuu ajatukseen, että eteläisen Suomen ongelma olisi perusluonteeltaan rakenteellinen ja kestoltaan tilapäinen.

Lipposen hallitus kuitenkin on ratkaisussa itse asiassa tunnustanut, että ongelmat eivät aiheudu luonnonolosuhdepohjaisesta pysyvästä haitasta, joiden korvaamiseen artikla 141 on tarkoitettu. Siksi jatkossa artiklan soveltamisesta käytävissä neuvotteluissa on kirukkaasti oltava tavoitteena pohjoisen tuen kaltaisen porrastetun kansallisen tuen ulottaminen koko maahan.

Tulevan rakennepolitiikan lähtökohtana tulee olla se, että jokaisella maatilalla ja maaseudun asukkaalla on edelleenkin yrittämisen ja kehittämisen mahdollisuus. Siksi rakennepolitiikan tulee ottaa huomioon maatilojen ja yrittäjien entistä moninaisemmat tarpeet ja lähtökohtatilan-

teet. Siksi kaikille halukkaille viljelijöille olisi turvattava mahdollisuus sukupolvenvaihdon tekemiseen. Myös aluekehitysohjelmassa rahoitusta on ohjattava ruohonjuuritasolle niin, ettei pääosa taloudellisesta hyödyistä jää muille kuin itse maaseudun asukkaille. Nyt valitettavasti monien ohjelmien tekeminen on palkinnut vain konsultteja ja ohjelman tekijöitä, mutta itse käytännön tulokset ovat olleet laihoja. Siksi rakennepolitiikan ja aluekehitysohjelmien ehtoja sekä niiden vaatimaa byrokratiaa olisi merkittävästi vähennettävä ja samalla maakuntien kehittämismvastuuta edelleen lisättävä.

Arvoisa puhemies! Niin kuin aiemmin jo ed. Komi totesi, verotus on yksi asia, jolla jatkossakin voidaan jollakin tavalla elvyttää ja evästää myös maataloutta. Monissa sellaisissa EU-maissa, joissa maatalouden kilpailukyky on heikko, verotus ja sosiaaliturva on osaltaan valjastettu monipuoliseksi keinoksi maataloustuotannon kannattavuuden turvaamisessa. Välitön verotus ja sosiaaliturva ovat ainoat merkittävät taloudelliset keinot, joissa unionin jäsenmailla on edelleen itsenäistä päättävältä ja jonkin verran liikkumavaraa. Esimerkiksi Saksassa, jossa Suomen tavoin on runsaasti pieniä tiloja mutta pitkälle kehittynyt yhteiskunta, maatiloilla on lukuisa joukko verotuksellisia huojennuksia, joilla kilpailukykyongelmaa voidaan jonkin verran lieventää.

Meillä Suomessa on tyrmättävä selkeästi esitykset, joilla ympäristö- ja kiinteistöveroista yritetään tehdä Suomen maataloudelle kilpailuhaitta. Maaseudun kannalta on myös pakko edellyttää, että metsistä ja pelloista ei jatkossakaan kanneta kiinteistöveroa.

Valtion voimakkaasti supistaessa kunnille palvelujen turvaamiseksi tarkoitettuja valtionosuuksia olisi nyt muiden toimialueiden hyötyessä EU-jäsenyydestä syytä vakavasti harkita erityinen haja-asutusalueiden syrjäseutuvähennys, joka perustuisi vakinaisen asuinpaikan sijaintiin suhteessa taajamiin.

Maatalouden tukipaketissa esille tulleet risti-riidat osoittavat, että järjestelmä ei vielä ole valmis ja lopullinen. Kiireessä laadittu kokonaisuus ei toimi, minkä vuoksi sitä on yksinkertaisesti pyrittävä parantamaan. Suomen on voimakkaasti ajettava luonnonolosuhteiltaan ankarien tuotantoalueiden erityiskohtelua. Tämä ei koske ainoastaan pohjoisia tuotantoalueita, vaan myös siihen rinnastettavia Keski- ja Etelä-Euroopan vuoristoisia alueita, jotta saamme tavoitteillemme laajempaa tukea. Tämä johtaisi aikaa myöten

siihen, että EU:ssa selkeästi ymmärrettäisiin hyvien, tehokkaaseen maataloustuotantoon soveltuvien alueiden ja toisaalta epäedullisten tuotantoalueiden erilaiset tuotantodellytykset.

Valitettavasti EU:ssa ei välttämättä käsitetä riittävän hyvin Suomen maatalouden vaikeita toimintaedellytyksiä eikä maatalouden keskeistä merkitystä laajojen syrjäisten maaseutualueiden taloudellisena perustana. Kuitenkin Suomen kaltaisessa harvaanasutussa maassa maatalouden merkitys on edelleen niin suuri, että aluepoliittinen näkökulma on pakko ottaa huomioon maatalouspolitiikassa. Maa- ja metsätalouden merkitys on keskeinen maaseutualueiden hyvinvoinnille, eikä voida kuvitella, että pelkästään muilla maaseutupolitiikan keinoilla voitaisiin yksistään ratkaista näiden alueiden taloudellisia ongelmia. Siksi elinvoimainen maatalous on jatkossakin elinvoimaisen maaseudun yksi selkeä perusta.

Arvoisa puhemies! Myös metsäpoliittiset tavoitteet jatkossa nousevat keskeisesti sekä Koto-Suomessa että myös EU:n piirissä esiin. Meillä Suomessa on viime vuosina enemmän kiinnitetty huomiota metsien kuntoon ja terveydentilaan. Minusta jatkossa on syytä korostaa myös metsien kasvun tavoitteen toteutumista. Tällä hetkellä Suomen metsien kasvu on noin 75–80 miljoonaa kuutiota, mutta se voitaisiin tehokkailla toiminnoilla nostaa jopa 100 miljoonaan kuutiometriin, sille tasolle, vuoteen 2010 mennessä.

Nykyiseen vuosikasvuun on saatavissa siis konkreettisia lisäysmahdollisuuksia. Tehotoimenpiteet kasvun lisäämiseksi ovat silloin tarpeen, koska nykyiset suojelualueet käsittävät jo kymmenesosan metsäpinta-alasta. Toisaalta kiistatta myös suojelualueilla on hyväksyttävä eri tahojen yhteistyönä laadittu metsien käsittely luonnon monipuolisuutta turvaavalla tavalla.

Maamme metsien nykyinen puusto on noin 2 000 miljoonaa kuutiometriä. Päätöksenteossa ei tietenkään tule kiinnittää liikaa huomiota pelkästään vuotuisen kasvun, vaan siihen, paljonko nykymetsiä on välittömästi hakattavissa. Mikäli puunjalosteiden markkinointi antaa täydet toimintamahdollisuudet, tavoitteeksi voitaisiin nostaa selvästi korkeampikin hyödyntämisaste. Tästä 10 tai 20 miljoonan motin lisäkasvusta voitaisiin käyttää puolet teolliseen jalostukseen ja puolet bioenergian tuotantoon. Siksi ensiharvennuspäätös olisi laadittava esimerkiksi 150 miljoonan markan tuotannonkehittämishohjelmaksi, joka pitää sisällään koko ketjun metsänomistajan päätöksestä teollisen tuotannon markkinoin-

tiin asti. Esimerkiksi tällainen viiden vuoden projekti annettaisiin VTT:n tai jonkun muun metsätalouden ulkopuolisen tutkimuslaitoksen vastuulle, koska nykyiset metsäalan tutkimuslaitokset eivät ole pystyneet ratkaisemaan ensiharvennusten toteutusohjelmaa.

Myös suomalaisen vihreän sellutehtaan markkinakuva olisi luotava esimerkiksi Nokian mallin mukaan. Tällaisen merkin avulla esimerkiksi ensiharvennuspäätös tuotettu massa voisi saada markkinoilla todella kestäväällä periaatteella tuotetun leiman, jossa olisivat mukana ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Tuotteen alkuperä olisi myös tunnustettu, joten maassa on sertifioitua laatua ilman ylimääräisiä muodollisuuksia.

Myös pienimuotoisen puunjalostuksen kehittäminen on mahdollista verkostotalouden periaatteella. Mukaan kuitenkin on otettava teollinen muotoilu ja lisää ulkomaista asiantuntemusta.

Tällaisen ohjelman toteuttamisen jälkeen voidaan lisätä metsistä saatavan tuotannon arvoa nykytasoon verrattuna satoja ja taas satoja miljoonia markkoja vuodessa seuraavalla kymmenvuotijaksolla.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan kansallisessa metsäpoliittisessa keskustelussa on löydetävä nykyistä parempi sitoutuminen käytössämme olevien metsänhoitomenetelmien puolesta niin, että me suomalaiset puolustaisimme metsien kestävä käytön oikeutta entistä kirkkaammin kaikilla areenoilla kansallisen edun puolesta.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ajatus ekomekanisista sellussa pienen mietiskelyn jälkeen tuntuu varsin raikkaalta. Ja miksi niin? Siksi, että suomalainen metsä on tällä hetkellä vähän turhan kovan ja kolkon kohtelun edessä silloin, kun menemme Eurooppaan. Tarjoitan näitä Greenpeacen toimenpiteitä. Ensi kuulemalta tämä ajatus tuntuu erinomaisen hyvältä ja raikkaalta ja varmaankin ansaitsee lisäpohdiskelua ja lisäelaborointia, niin kuin latinan kielellä sanotaan.

Herra puhemies! Varsinaisesti pyysin puheenvuoroni sen tähden, kun ed. Kalli sanoi, että tämä 75–80 miljoonan kuution vuotuinen kasvu olisi nostettavissa 100 miljoonaan kuution. Olen lukenut jostakin, että tällä lailla vähän väkisin lisää kasvatettu metsä, sehän merkitsee aika kovaa lannoittamista, paitsi että aiheuttaa pulmia metsässä muulle luonnolle, johtaa puuainekseen, joka ei ole niin priimatavaraa, että siitä

voitaisiin tehdä esimerkiksi tietokoneisiin sitä todella korkeata paperilaatua, jolla on sitko-ominaisuuksia ja joka kuitenkin on ehdoton edellytys sille, että pärjäisimme maailmalla.

Tämä on enemmänkin vähän tällainen pohdiskeleva kysymys kuin mitään muuta. Minun tietoni on, että puuta ei voi loputtomiin kasvat-
taa ilman, että sen laatu raaka-aineenakin heikenee.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kalli ei pettänyt, kun hän otti metsäasian esille puheensa lopuksi. Sitä ehdin jo odottaa. Olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä siitä, että meidän metsäpolitiikassamme on tehostamisen paikka. Suomi edelleenkin elää metsästä ja meidän rikkautemme ja varallisuutemme sieltä lähtee.

Olen hänen kanssaan samaa mieltä myös siitä, että on tärkeää, että päästään yhteisymmärrykseen suojeluväen kanssa siitä, että meillä saadaan kasvattaa metsiä. Me muistamme kaikki — kuinka paljon metsä kasvaakin — että joka tapauksessa ainoastaan kasvava metsä sitoo hiilidioksidia.

On ollut aika surullista nähdä se, kuinka meidän omat ihmisemme, omat vihertävät ihmisemme, ovat tuhoamassa Suomen metsämainetta aivan, voi sanoa, hävyttömälläkin tavalla ollenkaan välittämättä siitä, mitä käytännössä merkitsee, jos Suomen metsämaine saadaan riittävän huonoksi. Meidän vientiteollisuutemme siitä ehdottomasti tulee kärsimään. Olen ymmärtänyt, että tämän hallituksen yksi tarkoitus on ollut laatimalla luonnonsuojelu- ja metsälait saada aikaan kattava metsärauha, joka takaisi hyvän tulevaisuuden.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sertifiointin osalta hallitus ansaitsee kiitoksen siitä, että hallituksen toimesta meillä on aikaansaatu kansallinen sertifiointityöryhmä, joka ympärilleen on koonnut laajan ja kattavan järjestöjoukon, jossa eri osapuolet ja kumppanit ovat olleet mukana. Viikko sitten saimme kuulla, että tämä työryhmä on kansallisella tasolla pääsyt yhteisymmärrykseen siitä, millä tavalla Suomen luonnonsuojelusta tulee jatkossa merkitä ja ne voisivat saada jonkinlaisen sertifiointimerkin. Jatkossa hallituksen pitää painostaa edelleen komissiota, että myös EU:n sisämarkkina-alueella vastaava merkitsemisjärjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön.

Metsien tuoton nostamisessa Kemiran hallin-

toneuvoston puheenjohtajana tietenkin lämmöllä ajattelisin sitä, että ravinteita ja Kemiran lannoitteita käytettäisiin metsien lannoittamiseen. Mutta itse kasvun kiihdyttämistä voitaisiin aikaansaada jo sillä, että ensiharvennukset ja nuorten metsien kunnostus laajamittaisesti saataisiin aikaan. Sen tähden pitäisi olla käyttökohteita sekä kuiduttavaan teollisuuteen että itse bioenergian tuotantoon. Sen tähden esitin esimerkiksi ajatusta jonkinlaisesta projektista, jossa metsätalouden ulkopuoliselle taholle annettaisiin tehtäväksi yrittää etsiä ja löytää keinoja, jotta nämä ensiharvennukset voitaisiin saada käyttöön ja samalla taata jatkossa pidemmässä juoksussa myös laadukasta puuta mekaanisen metsäteollisuuden käyttöön.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Vielä jaksatte olla paikalla. Kun puoli yhdeksän uutisia katsoin, puoli viiden maissa ilta-päivällä oli salissa vain ed. Aittoniemi. Se tuli hyvin näkyvästi uutisissa esille.

Arvoisa puhemies! Ajatuksia, joita tuon esille, on varmasti tänä päivänä jo monissakin puheenvuoroissa tuotu, mutta haluan näitä vielä esille nostaa.

Välikysymyksessä todetaan: ”Maatalouden kansallisen tukiratkaisun purkaminen on vaarantanut viljelijöiden ja maataloudesta riippuvien muiden elinkeinojen elinmahdollisuudet.” Liittyessämme EU:n jäseneksi liittymissopimuksen mukaan Suomi sai maataloudelle viiden vuoden siirtymäajan, ja tästä ajasta on nyt kolmas vuosi menossa. Alun perin maataloudelle kaavailtiin jopa 15 vuoden siirtymäaikaa, mutta lopputulos oli viisi vuotta, joka on lyhyempi siirtymäaika kuin yhdessäkään aiemmin EU:hun liittyneessä jäsenvaltiossa.

Viljelijäväestö on pettynyt hallituksen harjoittamaan maatalouspolitiikkaan. Viljelijät ovat olleet todella tyrmistyneitä siitä, että hallitus päätti leikata maatalouden kansallista tukipakettia, kun tukipaketti oli edellytys sille, että Suomesta ylipäätään tuli Euroopan unionin jäsen. Kansallisen tukipaketin merkitystä on hallituksen taholta ehkä tietoisestikin vähätelty.

Vaikka tukipakettia olisi leikattu eikä budjetileikkauksia kohdennettu maatalouden sosiaalipuolelle, silti sopeutuminen EU-jäsenyyden suureen muutokseen olisi tuottanut vaikeuksia. Tukipaketin leikkauksen seurauksena viljelijöiden tulot alenevat tänä vuonna noin 10—15 prosenttia, eikä millään muulla ammattiryhmällä tällaisista tulojen alenemista tule tapahtumaan. Maati-

loille tuo taloudellisia vaikeuksia myös se, että liittymissopimukseen liittyvä investointiohjelma on päässyt käyntiin vasta tämän vuoden puolella eli kaksi vuotta on mennyt hukkaan. Viljelijät ovatkin täysin oikeutetusti vaatineet, että investointien osalta tulisi saada jatkoaikaa vähintään hukkaan menneet kaksi vuotta.

Arvoisa puhemies! Maaseudun kehittämisesä on hyvin keskeisellä sijalla se, kuinka viljelijäväestö selviää EU-jäsenyyden tuomasta muutoksesta, joka koettelee viljelijöitä niin henkisesti kuin fyysisesti. Palaan tässä puheenvuoroni kohdassa tutkimukseen maaseudun henkisestä tilasta, jonka on tehnyt Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, ja tutkijana on ollut maa- ja metsätieteen maisteri Vesa Kallio. Tätä on jo jossakin määrin siteerattu. Ed. Rask toi näitä ajatuksia esille. Minusta tämä tutkimus on siinä mielessä hyvä, että ensinnäkään se ei ole keskustan tilaama millään tavoin vaan se on tehty täysin puolueettomasti.

Tämän tutkimuksen mukaan puolet suomalaisista viljelijöistä kokee itsensä yhteiskunnan pettäviksi eikä usko, että heillä itsellään on vaikutusmahdollisuuksia nykyiseen tai tulevaan tilanteeseen. Pettymyksestä kielii se, että ani harva suunnittelee tilan siirtämistä jatkajalle. Tämän tutkimuksen mukaan puolet viljelijöistä on lopettanut tilansa kehittämisen ja investoinnit ja lähes joka kymmenes viljelijä aikoo varmasti lopettaa tuotannon. Lopettajat ovat hieman keskimääräistä vanhempia, mutta joukossa on myös 30–40-vuotiaita viljelijöitä. Laajentamista suunnittelee vain joka neljäs viljelijä, ja ne, jotka ovat päättäneet tuotantoaan tässä vaiheessa jatkkaa, ovat keskimääräistä nuorempia. Myös tilakoko on keskimääräistä suurempi.

Kotieläintiloilla henkiset paineet havaittiin tutkimuksen mukaan voimakkaammiksi. Naiset ovat stressaantuneempia kuin miehet, miniät ja vävyt kuormittuneempia kuin kotitilalle jääneet. Eniten tutkimuksen mukaan viljelijöitä masentavat yhteiskunnalliset tekijät, etunenässä maan hallituksen harjoittama maatalous- ja maaseutupoliittikka sekä maatalouspoliittisen päätöksenteon suuri epävarmuus. Riippuvuus ulkopuolisista päätöksistä ja tuista koetaan tutkimuksen mukaan hyvin nöyryyttävänä.

Viljelijät kantavat huolta myös hallinto-ohjauksen lisääntymisestä sekä omasta sosiaaliturvastaan ja loma-oikeudestaan. Tutkimuksen mukaan raskaasta fyysisestä työstä aiheutuvat rasitukset eivät huoleta viljelijöitä samassa määrin kuin ulkopuolelta tulevat muutospaineet. Erit-

täin suurena epäkohtana viljelijät kokevat lomituspalvelujen heikennykset.

Kokonaisuutena viljelijäväestön henkistä tilaa arvioitaessa näyttää siltä, että viljelijäväestö on jakautumassa kahtia, selviäjiin ja syrjäytyjiin. On olemassa todennäköisiä menestyjiä muutoksesta huolimatta, mutta löytyy myös syrjäytyneitä. Tutkija Vesa Kallio puhuikin odottajista, joihin hän lukee lähes puolet viljelijöistä. Näiden odottajien selviytyminen henkisestä ahdingosta saattaa olla kiinni hyvin pienestä. Kädenojennus yhteiskunnalta saattaisi tuoda sen tulevaisuudenuskon, joka nyt on hukassa. Kun hallitus on kohdistanut voimakkaitakin säästötoimenpiteitä maatalouteen, kansalliseen tukipakettiin ja maatalouden sosiaaliturvaan, ne ovat tuntuneet viljelijäväestön taloudessa, mutta ne on koettu myös henkisesti hyvin raskaina.

Tämän tutkimuksen mukaan viljelijät edelleenkin kokevat ammattiylpeyttä saada toimia viljelijöinä, toteuttaa elintärkeää yhteiskunnallista tehtävää: tuottaa suomalaisille puhdasta ruokaa. Toisaalta viljelijä kokee olevansa maatalouden kohdistuvan tukijärjestelmän syntipukki. Suurien muutospaineiden edessä viljelijä kokee olevansa yksin. Luottamus niihin tahoihin, joihin ennen luotettiin, on horjunut. Tunne siitä, että haasteellisen EU-sopeutuksen kanssa samaan aikaan tulleet sosiaaliturvan leikkaukset eivät ole kansalaisten tasapuolista kohtelua, on viljelijäväestön mielessä todella vahva.

Edellä kuvattu kokonaisuus, joka pohjautuu tähän tutkimukseen, osoittaa, että viljelijäväestöllä ei mene tänä päivänä hyvin. Jos hallitus olisi toteuttanut EU-jäsenyyteen liittyvää maatalouden sopeuttamishjelmaa, tilanne maatalouden kohdalla olisi tänä päivänä parempi. Sopeuttamishjelmaa ei missään tapauksessa ollut mitään osin ylimitoitettu.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousministeriö on hallituksen toimeksiannosta laatinut maatalouspoliittisen toimenpideohjelman, jolla pyrittäisiin ennen kaikkea kansallisiin toimenpitein vaikuttamaan suomalaisen maatalouden tulevaisuuteen. Raportti on kokonaisuutena mielestäni varsin hyvä, ja jos se toteutettaisiin mahdollisimman nopeasti, sillä voitaisiin vaikuttaa suomalaisen maatalouden tulevaisuuteen positiivisesti.

Raportissa sanotaan: "Strategisen maatalouspolitiikan tehtävänä on tunnistaa suomalaisen maatalouden mahdollisuudet ja pullonkaulat, asettaa kansalliset tavoitteet sekä pyrkiä näiden pohjalta pysyvän kilpailuedun saamiseen, joka

takaa hyvän kannattavuuden ja riittävän toiminnan laajuuden. Kansallisten taloudellisten voimavarojen käytössä tulee erityisesti tukien suuntaamisen tarkoituksenmukaisuuteen kiinnittää hallinnossa huomiota. Maatalouspoliittisten toimenpiteiden tulee parantaa tilojen mahdollisuuksia ja tehdä yksilöllisiä pitkän aikavälin ratkaisuja uusiin olosuhteisiin sopeuttamiseksi.”

Edellä kuvatun mukaisesti maatalouden kehittämisessä olisi pitänyt ja pitäisi toimia. Hallitus on kuitenkin toteuttanut ainakin osittain päinvastaista politiikkaa. Hallituksen ei tule missään tapauksessa enää kohdistaa uusia säästöjä maatalouspääluokkaan. Hallituksen tulisi luopua niistä säästötavoitteista, jotka kohdistuvat vielä viljelijöiden sosiaaliturvaan. Näistä tavoitteista ovat toteutumatta vielä ensi vuodelle 80 miljoonan markan säästöt ja seuraavalle 180 miljoonan markan säästöt. Jos nämä säästöt pannaan täytöntöön, viljelijöiden eläkejärjestelmä uhkaa romuttua, koska maksut nousevat niin korkeiksi, että viljelijöillä ei ole mahdollisuus enää ostaa eläketurvaa Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta.

Päivällä, kun pääministeri Lipponen vastasi välikysymykseen, hänen vastauksessaan yhdeltä osin puututaan sosiaaliturvaan. Pääministerin vastauksessa lukee näin: ”Hallitus seuraa sosiaaliturvassa tehtyjen säästöpäätösten vaikutuksia eri kansalaisryhmien toimeentuloon. Säästöpäätöksiä tehtäessä todettiin, että jos ne johtavat vastoin etukäteisarvioita kohtuuttomiin tilanteisiin tai vääristymiin eri tukimuotojen kohdalla, näiden korjaaminen on luonnollista -”. Minusta tämä on sellainen asia pääministeri puheessa, jolla voitaisiin nämä lupaukset lunastaa nimenomaan, kun ollaan kohdistamassa vielä näitä säästötoimenpiteitä viljelijäväestön eläketurvajärjestelmään.

Arvoisa puhemies! Muutama ajatus vielä kuntien taloudellisesta tilanteesta. Monen kunnan taloudellinen tilanne näyttää hyvin lohduttomalta. Kuntien tämän vuoden talousarvioiden mukaan maassamme on jo yli 70 vuosikatteeltaan negatiivista kuntaa. Kunnat ovat eri alueilla ja erisuuruisia. Näissä kunnissa asuu yhteensä yli 700 000 ihmistä. Valtiovarainministeriön arvio kuntien talouden tulevaisuudesta on hyvin huolestuttava. Arvion mukaan kuntien yhteinen vuosikate romahtaa vuoden 95 tilinpäätösten 12,6 miljardista markasta 3,6 miljardiin markkaan vuonna 1998. Sisäministeriön trendilaskelman mukaan vuosikatteiltaan negatiivisia kuntia on vuonna 98 peräti 233 eli lähes puolet kunnista.

Asukkaita näissä kunnissa on yhteensä lähes 2 miljoonaa. Pahiten kunnallistalous kiristyy tämän arvion mukaan Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Laskelmat on laadittu ilman sopeuttavia toimenpiteitä. Näitä sopeuttavia toimenpiteitä ovat lähinnä käyttömenojen leikkaukset sekä verojen ja maksujen korotukset. On kuitenkin selvää, että maksujen korotuksilla ja leikkauksilla on rajansa. Sen jälkeen kunnille jää vaihtoehdoksi ns. syömävelan otto ja tietysti harras odotus paremmista ajoista.

Keskeisimmät syyt kunnallistalouden ongelmiin ovat korkea työttömyys, kuntien valtionosuuksien nopea ja voimakas leikkaaminen, kunnallisen veropohjan kaventaminen ja kuntien palveluvelvoitteiden laajeneminen. Tämä on ollut tämän hallituksen politiikkaa. Kuntien ongelmia lisäävät myös valtion paikallishallinnon supistukset, nopeat elinkeinorakenteen muutokset ja väestön määrän väheneminen. Väestön muutto aiheuttaa ongelmia myös sellaisille kunnille ja alueille, missä väestö kasvaa. Vaikka uusia työpaikkoja syntyisikin, muutto lisää väestönkasvualueella työtä vailla olevia. Sosiaaliset ongelmat kasvavat molemmilla alueilla.

Lipponen hallitus tarjoaa kuntien talousongelmien ainakin yhdeksi lääkkeeksi sellaista vanhanaikaista eli kuntien pakkoliitoksia. Tohtori Heikki Koski on vetäissyt lonkalta, että meillä on sata kuntaa liikaa. Hallitus näyttää etsivän joka tapauksessa erilaisia keinoja kuntien vähentämiseksi, joko kymmenien tai satojen. Kansantalouden kannalta kuntien lukumäärän vähentämisellä ei kuitenkaan ole mitään merkitystä. Jos esimerkkinä pidetään sadan kunnan vähentämistä, niiden yhteenlaskettu keskimääräinen budjettisumma on noin 1,4 miljardia markkaa. Kun tuo summa suhteutetaan 350 suuremman kunnan yhteenlaskettuun budjettiin eli noin 146 miljardiin markkaan, huomataan, että on kysymys vain 1 prosentista. Tästä voidaan päätellä, että vaikka nuo sadan kunnan ihmiset jätettäisiin oman onnensa nojaan ja vietäisiin kuntatalouden kaikki rahat, kansantalous ei tähtäisi juuri mihinkään suuntaan. Kuntaliitokset eivät ole ratkaisu kuntien talousvaikeuksiin. EU:ssa yleensä kuntaliitoksien asemasta ollaan menossa päinvastaiseen suuntaan. Kuntia ollaan mieluummin jakamassa kuin yhdistämässä.

Ensimäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1995**

Kertomus 8/1996 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

2) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1995

Kertomus 5/1996 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 29/1997 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laeiksi peruskoululain, lukio-lain, aikuislukiolain 21 ja 24 §:n, ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 24 §:n sekä ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 128/1996 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 35/1997 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 10.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 7 päivänä toukokuuta kello 0.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen